O. RISPLER
ŞI
S. M. LITTMANN

ANTOLOGIA LITERATURII EVREEŞTI

— BUCUREŞTI 1939 —
„TIPARNIŢA" INST. DE ARTE GRÁFICE, Str. Dr. ISTRATE 10

www.dacoromanica.ro

PREZENTARE

Merituosul secretar al Tarbutului O. Rispler şi Profesorul S. M. Littmann publică o antologie a literaturii evreeşti. In genere mie îmi place o literatură de antologie fiindcă tănărul evreu nu este înlănţuit în operele unui singur maestru şi are ocaziunea să cunoască toţi factorii culturii noastre.

Aci în ţară sau în vechiul regat este absolut necesar ca antologiile şi almanahurile să fie în limba română. Tarbutul n'are numai misiunea de a răspândi cunoştiinţile literaturii în limba ebraică ci şi de a face cunoscut tarbutul ebraic pentru cunoaşterea literaturii ebraice şi ale literaturii evreeşti.

Ca preşedinte al societăţii pentru studiile judaice, am repetat de atâtea ori în grai şi în scris că am bucurie deosebită, când scriitori din Ţara Românească sau când intelectualii noştrii fac propagandă pentru cultura ebraică prin publicaţiunile lor.

N'am avut posibilitatea să studiez întreaga carte a literaţilor şi dascălilor Rispler şi Littmann, dar tot ce am văzut mi-a plăcut mult.

www.dacoromanica.ro

Notițele biografice văzute de mine sunt pline de miez și operile alese din fiecare poet și scriitor sunt interesante și potrivite cu toate că nu pot asigura că toate capitolele sunt o operă prea subiectivă, totuși având o încredere în autorii acestei antologii rog pe amicii culturii evreești să sprijine această carte folositoare atât bătrânilor cât și tinerilor.

Șef Rabin Dr. I. NIEMIROWER
Președintele Asociației „Tarbut" din România

---

www.dacoromanica.ro

CUVANT INAINTE

Este oare nevoie să explicăm în prealabil, să justificăm adică publicarea în româneşte a unei antologii didactice a literaturii evreeşti? Oricât de imperfectă ar părea, la prima vedere, o asemenea lucrare, auxiliară a educaţiei tineretului în şcoală şi în afara ei, ea corespunde totuşi, în bună parte, unei necesităţi culturale din cele mai stăruitoare. Şi nu numai faptul incontestabil că e dintre cele dintâi culegeri antologice, îi va confirma dreptul la viaţă. Această încercare e menită să înlesnească şi să complecteze chiar învăţământul de istorie şi literatură evreească, despre care se poate afirma că e lipsit, la noi, până şi de cele mai elementare instrumente pedagogice.

Volumul acesta, cuprinde o seamă de bucăţi alese din ebraică şi idiş. Epoca literară îmbrăţişată corespunde cu istoria literaturii evreeşti.

Această epocă este însă fecundă în mişcări, în personalităţi şi în opere literare de valoare. In aproape toate limbile şi ţările lumii vechi şi noui, s'au găsit în acest interval istoric, scriitori evrei sau, cum se mai zicea, de origină evreească, cari să ilustreze cu strălucire fie literatura lor proprie, fie analele culturale ale altor neamuri. Astfel domeniul literelor evreeşti nu cunoaşte liniile de demarcaţiune comune, naţionale şi teritoriale; depăşindu-le însă, el atinge în faptă culmile literaturii mondiale. După cum dealtfel, din adânca antichitate, scrierile lui Israel au putut alcătui B i b l i a, ceeace înseamnă „c ă r ţ i l e", nu numai

www.dacoromanica.ro

cele declarate „sfinte“, ci „Cartea“ prin excelență a omenirii întregi.

Cum se poate dar extrage și oferi publicului câteva pagini alese dintr'o atare imensitate și infinită varietate de opere, cercetări și studii, povestiri și descrieri, culegeri poetice, oratorice și didactice? Există, poate oare să existe, o normă fixă de conduită, după care un autor de antologie ar avea să se conformeze, fără riscul obiecțiunilor inerente? Bunul simț critic, necesitățile și posibilitățile reale, dimensiunile logice și armonia intimă a lucrării, iată considerațiunile ce se impun, înainte de toate celelalte.

Colegii mei profesori, D-nii O. Rispler și S. M. Littmann, au izbutit să întrunească în volumul acesta cele mai interesante figuri literare — acelea care trebue și care pot interesa cu folos pedagogic pe acei cărora li e menită cartea; — și din opera celor aleși s'au redat acele capitole, bucăți ori extrase, care, prin conținutul lor edificatoriu, de idei, au darul să inițieze pe cititor în învățăturile și viata Judaismului. Acolo, unde lucrul era cu putință, s'a luat din tălmăcirile în românește ale unor scriitori cunoscuți, pentru ca să se dea în acelaș timp și o imagine a activității literare de la noi.

Notițele bio-bibliografice, precum și cele explicative, au fost alcătuite cu aceiași solicitudine de de a nu supraîncărca cu date superflue puterea de asimilare și memoria tineretului școlar.

Cartea, așa cum e, apreciată la justa ei valoare pozitivă de cititorii cărora ea se adresează, e susceptibilă totuși să fie revăzută în viitoarele ei edițiuni, pentru ca să poată corespunde și altor nevoi culturale, decât acele simțite de noi în învățământul evreesc din Capitală.

Dr. M. A. HALEVY

---

www.dacoromanica.ro

INTRODUCERE

Literatura evreiască constitue un lung lanţ de aur, al cărui început este fixat în istoria semitică din antichitate şi continuă până în zilele noastre. Această literatură, unică în felul ei, a avut o soartă identică cu aceia a poporului evreu în decursul veacurilor, şi o putem împărţi în opt epoci distincte.

Epoca Profeţilor

Literatura acestei epoci a luat naştere odată cu stabilirea evreilor în Eretz Israel. Fâşia de pământ dintre Iordan şi Marea Mediterană a fost patria culturii umane şi în acelaş timp leagănul limbii şi literaturii ebraice. In această ţărişoară, evreii au dus o viaţă sănătoasă, trăind în tihnă din truda lor. Deaceia ei au cultivat limba şi literatura, care s'au desvoltat şi au atins cele mai înalte culmi ale perfecţiunii.

Literatura evreiască din antichitate (Biblia) a început cu folklor, cântece populare, proverbe şi basme. Incă înainte de a avea o literatură scrisă, evreii au avut o vastă literatură orală. Din această literatură orală a intrat în Biblie numai o mică parte. Când citim Biblia găsim urme de cântece populare din timpuri străvechi. Astfel Biblia ne povesteşte că Miriam cu femeile cântau din gură şi tobe dansând şi cântând cântecul:

Să cântăm Domnului, că cu
mărire s'a preamărit
Pe cal şi pe călăreţ
în mare i-a aruncat.

(Exodul 15.v.20—21)

www.dacoromanica.ro

Povestirile superbe despre cei dintâi oameni, Patriarhii, eroii şi conducătorii lui Israel, cântecele populare, judecăţile cele străvechi, care erau dealtfel tradiţii de drept, erau la început orale şi apoi au fost adunate şi scrise. Epoca aceasta de creaţii orale s'a sfârşit cam pe la mijlocul celui de al optelea veac înainte de era creştină. Cam în acelaş veac au apărut, în arena literelor ebraice, scriitori celebrii cari au luat o atitudine faţă de acţiunile politice şi religioase ale dregătorilor statului. Independenţa ţării evreeşti era ameninţată de forţa militară a asirienilor şi aceştia au distrus chiar statul evreesc din nordul Palestinii în anul 722 a. C. A rămas numai statul evreesc din sudul Palestinei, care la rândul său, a avut de suportat atacuri cumplite, catastrofe naţionale şi conflicte intestine. Aşa se explică faptul de ce literatura acestei epoci, spre deosebire de cea profetică, e străbătută de isbucniri patetice şi sbucium înflăcărat.. In epoca aceasta de restrişte au apărut profeţii literari, care au profetizat evenimentele fatale evreilor. Aceşti profeţi, cari erau poeţi desăvârşiţi, ne-au lăsat o seamă de scrieri literare într'o formă perfectă. Concomitent cu profeţii a apărut o pleiadă de poeţi şi scriitori individualişti. Aceştia au creiat poeme naţionale, legiferări umanitare în spiritul profeţilor, cari erau exponenţii poporului. Din epoca aceasta ne-au rămas scrierile ultimilor profeţi, Cartea Iov şi o bună parte din Psalmi. După căderea statului Iudeu, şi în decursul celor 50 de ani de robie babiloneană, producţia literară a stagnat, evreii au avut de suportat persecuţii religioase (Cartea Ester), şi chiar la întoarcerea lor din Eretz Israel nu au avut răgazul necesar pentru creaţii noi. Deaceia literaţii s'au îndeletnicit mai mult cu strângerea operilor împrăştiate şi astfel a luat naştere cartea „Tehilim" care cuprinde cântecele religioase, „Mişlei" (proverbele) precum şi o serie de cântece de dragoste „Şir Haşirim" etc. Totuşi, s'au creiat şi în epoca de reconstrucţie a ţării câteva opere noui: Ezra, Nehemia, Cronicile, Kohelet, Ester, etc.

Această literatură pe care o numim *Biblia,* conţine

www.dacoromanica.ro

creaţia literară a poporului evreu în decursul unui mileniu. Această literatură clasică evreiască a fost şi a rămas farul întregii omeniri. Ea a devenit un model pentru geniile gândirii şi artiştii scrisului, ajungând patrimoniul spiritual etern al întregii umanităţi.

Epoca Mişnei

După ce poporul evreu şi-a pierdut independenţa şi când intelectualitatea evreiască a fost isgonită din Eretz-Israel, evreii au pierdut posibilitatea de a-şi continua cultivarea limbii şi literaturii. Poporul a început să se folosească de limbi străine, uitând cu totul pe acea a profeţilor. Limba arameică, care era pe atunci limba oficială de stat a diferitelor ţări, a devenit şi limba evreilor şi de aceia s'a simţit nevoia de a se traduce Biblia. Ceeace a făcut Unckelus. Inţelepţii şi eruditii evrei însă, au continuat să-şi ţese gândirea în limba străbună, în diversele academii şi sinagogi din Diaspora. Intreaga legiferare, sentinţele şi legendele, pildele şi aforismele din vremea celui de al doilea Templu, au fost scrise în limba ebraică. Eruditii, cultivând această limbă, au introdus o serie întreagă de cuvinte noui, împrumutate din alte limbi şi adaptate spiritului ebraic. Din această epocă ne-au rămas cele şase orânduiri ale Mişnei (învăţătură) care constitue un tezaur spiritual şi moral scris într'un stil ebraic curat, care este luat ca model chiar de artiştii moderni.

Epoca Talmudului

După dărâmarea celui de al doilea Templu, limba ebraică a fost abandonată şi de diversele sinagogi şi academii. Savanţii din Babilionia şi Eretz-Israel au început să se folosească de un jargon arameic-sirian şi ebraic, iar Talmudul din Ierusalim este scris într'un dialect ebraico-sirian. La aceasta au contribuit mult suferinţele ce le îndurau evreii, neavând răgaz în acele vremuri de urgie, să-şi cultive limba şi să o adapteze nevoilor zilei. De aceia, limba Talmudului este un

www.dacoromanica.ro

amestec neîngrijit din diverse graiuri, exceptând legendele din aceste două Talmuduri (cel babilionean şi cel din Ierusalim) în care s'a mai păstrat stilul şi expresiile din Mişna, întrebuinţând proverbele şi aforismele frumoase într'o ebraică curată.

Epoca Gheonimilor

In epoca gheonimilor, care înseamnă încheierea definitivă a cărţilor talmudice, şi care a durat aproape 500 de ani, înţelepţii evrei şi-au scris operele lor, în toate domeniile vieţii, în limba arameică sau siriană, care era vorbită de evrei. In această epocă s'au creiat o seamă de opere şi în ebraică: legendele din Midraş, (Rabba, Tanhuma, etc), care au fost cu timpul anexate. Talmudului. S'au mai creiat în această epocă diferite opere poetice, mai cu seamă poezii liturgice pentru sărbători de către Iosi Ben Iosi orfanul, Elazar Hacalir, Ianai, etc. Aşa încât firul ebraicei a continuat să existe. Rabbi Sàadia şi Rabbi Hai au cultivat intens limba, primul a întocmit cea dintâi gramatică ebraică şi datorită acestui fapt limba ebraică a fost ferită de pieire.

Epoca spaniolă-arabă

La sfârşitul epocii Gheonimilor, un vânt de renovare a suflat în ţările de sub domnia arabă, care a atins şi pe ebraiştii cari au început să cultive ebraica îmbogăţind-o cu nesfârşite comori. In această epocă de aur, care a durat aproape 300 de ani, au trăit renumiţii poeţi ebraici: Şmuel Hanaghid, Şlomo Ben Gabirol, Moşe Ben Ezra, Iehuda Halewy şi mulţi alţi. In această epocă au trăit şi gramaticienii Ben Sruk, Donaş Ben Lavrat, şi mulţi alţii. Limba şi literatura s'au îmbogăţit cu o sumedenie de creaţii geniale, religioase, naţionale şi filosofice.

Epoca rabinică cabalistică

La sfârşitul epocii arabo-spaniole a început epoca

www.dacoromanica.ro

de decadență în literatura noastră. Suferințele evreilor provocate de persecuțiile din țările arabe și din cele creștine, au pricinuit această decădere a literaturii. Evreii europeni depărtându-se și izolându-se de dușmanii lor, s'au îndepărtat și de literatura generală. Rabinii au interzis întrebuințarea limbilor străine și a științelor universale. Intreaga forță de creație a fost concentrată pentru studiul Talmudului și al Kabalei. In acest studiu ei au găsit mângâere pentru tristețea lor. Pilpulistica Talmudului pe deoparte și studiul Kabalei pe de alta, au devenit un scop în sine, de aceia ei au abandonat și neglijat limba ebraică, precum și regulele de gramatică. Literatura a devenit cu desăvârșire religioasă, scrisă într'o limbă greșită și într'un amestec de cuvinte arameice și jumătăți de fraze din Biblie fără nici-o ordine logică sau gramaticală. Totuși, mulțumită unor rabini cu orizonturi largi, limba ebraică a continuat să trăiască. Rabinii din Franța și Germania au tradus în ebraică operile evreilor scrise în arabă. Aceste traduceri au înviorat limba prin numeroasele cuvinte și expresii noui întrebuințate de acești traducători.

Epoca Hascalei

Incepând cu ultima jumătate a sec. al XVII-lea, când zidurile Ghetoului au început să fie dărâmate, evreii au ieșit din mizeria materială și spirituală. Popoarele europene, eliberându-se din lanțurile evului mediu, au acordat drepturi evreilor din gheto. In ulița evreească a luat naștere o mișcare nouă. Lanțurile judaismului rabinic au fost scuturate și a început studiul limbilor străine și al științelor. Promotorii Hascalei evreești au fost: scriitorul și poetul Rabbi Moșe Haim Lutzatto din Italia, filosoful Moses Mendelsohn în Germania și Ițhak B. Levensohn în Rusia. Sub influența lor, a luat naștere un curent pentru științele laice, educația europeană și obiceiuri europene. Datorită acestui fapt, limba și literatura ebraică au fost reînoite. Intelectualii acelei epoci s'au străduit să creeze

www.dacoromanica.ro

un stil nou. Ei au editat ziarele ebraice: „Hameasef", „Kerem-Nehmad", „Hehaluț", „Ricurei-Itim", etc. In aceste reviste au fost discutate toate problemele vieții. Printre scriitorii acestor ziare găsim pe poetul Naftali Weisel, David Franco, Halevi Stanov și mulți alți. O influență covârșitoare asupra Hascalei au avut-o savanții evrei din Italia: Șmuel David Lutzatto și Itzhac Regia.

Literatura creată de către maschilimii din Galiția, Lituania și Polonia a luat o desvoltare neobișnuită. In aceste țări au trăit genialii gânditori: Nahman Krochmal, Șlomo Leib Rappaport, Zaharia Frenkel, Dr. Erter, Iosef Perl și Meir Halevi Leteris, ș. a. In Lituania sau distins poeții și publiciștii I. B. Levensohn, Ghinzburg, Adam Hacohen Lebensohn și fiul acestuia, subtilul poet Micha Iosef Lebensohn, Iehuda Leib Gordon și romancierii Mapu, Smolenski Mendală, Broides Lilienblum. Unii din aceștia s'au îndeletnicit cu cercetarea literaturii și a limbii, iar alții au luptat împotriva fanatismului și superstiției, îndemnând poporul la civilizație, la reformarea religiei și a vieței sociale. Unii au luptat împotriva asimiliștilor, iar alții s'au consacrat literaturii universale, adoptând ideia: artă pentru artă. Această muncă uriașă are o valoare mare nu numai din punct de vedere istoric, ci mai cu seamă o valoare literară permanentă, pregătind drumul generației de scriitori tineri.

Epoca Renașterii

Hascala, această mișcare de însușire a civilizației, a intelectualității evreești a dat și rezultate negative. Intelectualii s'au îndepărtat din ce în ce mai mult de massa evreiască, distrugând cu totul punțile de legătură cu literatura ebraică. Dar în acelaș timp, ca urmare a pogromurilor din Rusia și a persecuțiunilor din țările răsăritene, a luat naștere curentul național „Hibat Zion" (dragoste de Zion) apoi mișcarea sionistă. La această mișcare au aderat scriitorii și poeții celebri: Achad Haam, Bialik, Cernihovski, Cohen, Șneur și

www.dacoromanica.ro

alții. Ei au dat o mare desvoltare literaturii ebraice creiând opere nemuritoare și contribuind la îmbogățirea limbii ebraice, care a devenit o limbă vie în urma străduințelor lui Eliezer Ben Iehuda. In critică s'au manifestat: David Frișmann, Reuven Brainin, Fișel Iahover, Iacov Fichmann și alții.

Literatura ebraică palestineană

După războiul mondial, odată cu declarația Balfour, centrul literaturii ebraice a trecut în Palestina. Aci s'au stabilit: uriașul poeziei ebraice Chaim Nahman Bialik, care a continuat să creeze pe tărâmul poeziei populare, Saul Cernihovski care a publicat în Eretz cântecele biblice, David Șimonovitz creatorul idilei palestiniene, poetul liric Iacov Fichmann, Iehuda Karni și Iacov Șteinberg, ultimii doi cântând destinul poporului în lupta de recucerire a țării.

Evenimentele ce au urmat după Declarația Balfour, întoarcerea evreilor în Eretz, Haluțismul, ridicarea orașelor și recucerirea pământului sunt zugrăvite cu măestrie de către poeții Ury Zwi Grinberg, Avigdor Hameiri, Ițhac Lamdan, Avram Șlonski, S. Șalom, M. Temkin, A. Broides, S. Halkin, Grossmann și alții.

Un grup aparte îl formează femeile poete: Elișeva, Lea Goldberg, Rachel Anda Pinkerfeld, etc.

Deasemenea s'a desvoltat în Palestina romanul ebraic. Locul de frunte îl dețin romancierii: A. Kabak, I. Horovitz, Eliezer Șteinman, David Kimchi, Iehuda Burla, Iacov Horghin, Israel Zarhi, Iosef Hanani, etc.

Motivele preferate de poeții și romancierii literaturii ebraice din această epocă sunt: munca câmpului, lupta cu natura, Haluțismul, lupta dintre părinți și copii, viața colectivă a muncitorilor. Și astfel după un înconjur lung în țările Diasporei, lanțul de aur al literaturii ebraice fixat încă în antichitate pe ogorul Palestinei, s'a înfipt din nou, cu o vigoare de creație puternică, pe pământul făgăduinții, în țărișoara dintre Jordan și Marea Mediterană.

www.dacoromanica.ro

BIBLIA ŞI CĂRŢILE EI

Numele de Biblie dat Cărţei Sfinte, de către diverse popoare, se trage din cuvântul grec „Biblion" şi al cărui înţeles este cărţi (Cărţi Sfinte).

Biblia se împarte astfel:

1. *Cele cinci cărţi ale lui Moise (Pentateuhul).*
2. *Cărţile Profeţilor.*
3. *Diferite cărţi cunoscute sub numele Ketuvim.*

Evreii denumesc aceste cărţi sfinte cu numele de „Tanah", adică Tora, Neviim, Ketuvim.

Tora.

1. *Prima carte se numeşte Bereşit (Geneza) şi conţine naraţiuni istorice dela crearea lumii până la moartea lui Iosif.*

2. *Cartea II-a „Şemot" (Exodul) conţine naraţiuni despre suferinţele evreilor în Egipt, despre Moşe, eşirea din Egipt, darea Bibliei pe muntele Sinai, şi ridicarea Tabernacolului în deşert.*

3. *Cartea III-a „Vaicra" (Leviticul) conţine legiferarea cu privire la Templu, familie şi societate.*

4. *Cartea IV-a „Bamidbar" (Numeri) descrie pribegirea lui Israel în pustiu.*

5. *Cartea V-a „Devarim" (Deutoronomul) repetă evenimentele principale şi legile importante din cărţile anterioare, terminând cu moartea lui Moşe şi sfârşitul pribegiei din deşert.*

Neviim rişonim şi Neviim aharonim (cei dintâi profeţi şi cei din urmă) în ordinea următoare:

6. *Jehoşua;* 7. *Şoftim (Judecătorii);* 8. *Şemuel A. şi B.;* 9. *Melahim A. şi B. (regii).*

www.dacoromanica.ro

Profeții din urmă conțin următoarele cărți:

10. *Isaia.*

11. *Eremia.*

12. *Ieheskeel.*

13. *Cartea Trei-Asar (12) conține cuvintele celor 12 profeți și anume: Hoșea, Ioel, Amos, Ovadia, Iona, Miha, Nahum, Havakuk, Țefania, Hagai, Zaharia și Malahi.*

Ketuvim este o colecție de diferite cărți cu conținut religios-moral, înțelepciune și pilde, poezii și rugăciuni.

14. *Tehilim (psalmi).*

15. *Mișle Șelomo. (Pildele lui Solomon).*

16. *Iov este o disertație filosofică în forma de discuție între Iov și prietenii săi.*

17-21. *Hameș Meghilot (Cele 5 suluri).*

a) *Șir Hașirim. (Cântarea cântărilor) care se citește în sinagogi, Sâmbăta ce cade de Paște.*

b) *Ruth, se citește de Șavuot.*

c) *Eiha, se citește în ziua de Tișa-Beav.*

d) *Kohelet se citește în Sâmbăta ce cade de Sucot.*

e) *Ester se citește de Purim.*

22. *Daniel.*

23. *Ezra și Nehemia.*

24. *Cronica poporului evreu dela crearea lumii până la întoarcerea din Babilonia.*

I. Apocrifele

a) *Cronicile:*

1. *Ezra cartea III-a.*

2-4. *Cărțile Macabeilor I, II, III. Prima descrie revolta Macabeilor, a doua este un rezumat al acestei descrieri legendare. Acest rezumat a fost compus de către Iason din Cirenaica. A treia n'are nici o legătură cu numele de Hașmonaim, ci este o poveste legendară despre purtarea despotică a regelui Ptolomeu Philopator cu evreii din Egipt.*

www.dacoromanica.ro

2. Diferite evenimente în chestiunile religioase

5. *Cartea Iuditei.*
6. *Cartea Tovia.*

3. Complectări la Sf. Scriptură

7. *Rugăciunea lui Menaşe, regele din Iudeia.*
8. *Adaose la cartea Daniel.*

4. Diferite cărţi de înţelepciune

9. *Cartea Baruch (secretarul lui Eremia).*
10. *Scrisoarea lui Eremia.*
11. *Cartea lui Ben Sira (Pilde).*
12. *Hohmat Şelomo (Inţelepciunea lui Solomon), pilde.*

II. Pseudo-epigrafice

a) *Legende:*
1. *Scrisoarea lui Aristeu (despre Septuaginta).*
2. *Cartea Jubileelor.*
3. *Chinurile profetului Isaia.*
b) *Poezii:*
4. *Tehilot Şelomo (Psalmii lui Solomon).*
5. *Cartea IV-a a Macabeilor.*
c) *Viziuni:*
6. *Cântecele sibiline.*
7. *Cartea Enoh.*
8. *Inălţarea lui Moise.*
9. *Ezra, cartea IV-a.*
10. *Vedenia lui Baruh.*
11. *Testamentul celor 12 Patriarhi.*
12. *Viaţa lui Adam şi Eva.*

---

www.dacoromanica.ro

BIBLIA

Traducerile și diversele ediții

Biblia a devenit o carte sfântă pentru poporul evreu pe care l-a însoțit în decursul generațiilor. Evreii au învățat Biblia comentând-o și explicând-o, așa încât a luat desvoltare o nouă creație monumentală a spiritului evreesc: Talmudul. O atenție deosebită au dat savanții evrei pentru fixarea definitivă a textului și păzirea lui de greșeli. Forma Bibliei în care a fost păstrată până astăzi se numește „Masora" (tradiție), iar acei cari s'au îndeletnicit cu aceasta, sunt denumiți „Hahmei Hamasora". In decursul timpului nu era suficientă Biblia în originalul ei căci evreii ce au locuit în afară de hotarele Palestinei nu s'au servit de limba ebraică și de aci nevoia de a o traduce în alte limbi. Prima traducere a Bibliei a fost cea elenă, făcută de 70 de savanți, de aci numele „Septuaginta". O nouă traducere a Bibliei a fost făcută în secolul al II-lea, de către Achilas din Pont. In veacul al treilea, Biblia a fost tradusă de către Unckelus în limba arameică. In secolul al IV-lea, Biblia a fost tradusă de către Herenimus, unul din fruntașii Bisericii creștine. Această traducere latină se numește „Vulgata" (331-420). Rabbi Sadia Gaon a tradus pentru prima dată Biblia în limba arabă, (în anul 892-924). In evul mediu au apărut traduceri în spaniolă și italiană. Prima traducere corectă în limba germană a fost făcută de către Martin Luther, în sec. XVI-lea. Această traducere a servit foarte mult desvoltării limbei literare germane. Biblia a mai fost tradusă în mai toate limbile lumii. In românește traducerea măiastră se datorește părintelui V. Radu și Gala Galaction.

www.dacoromanica.ro

Evreii din Germania, Polonia, vorbeau în limba germană-idiş (jargon) şi în această limbă, Biblia a fost tradusă de câteva ori, anume pentru femeile evreice cari nu înţelegeau Biblia în original. Cele mai vestite traduceri sunt: „Teene Urena" şi „Nahalat Ţevi". In afară de povestirile biblice, aceste cărţi mai conţin diferite legende din Talmud şi Midraş. Traducerea întregii Biblii în această limbă a fost făcută de două ori în Amsterdam în veacul al XVII-lea, iar în ultimul timp de poetul Jehoaş.

Biblia a mai fost tradusă de câteva ori în limba germană de către Moses Mendelsohn (1773) apoi de Zunz, First, Filipsohn şi S. Bernfeld (1902), Martin Buber şi Frantz Rosenzweig în 1929. Deasemenea a mai fost tradusă în limba poloneză de către predicatorul Dr. Zilkof (1908).

Caracterul sfânt al Bibliei a crescut laolaltă cu răspândirea ei. In orice casă evreiască se găsea câte o Biblie, iar în sinagogile şi casele de rugăciuni se află până astăzi Biblia (cele cinci cărţi), scrise de mână, pe pergament, aşezată în dulapul sfânt (Tabernacol). Acest obiceiu datează din timpul celui de al doilea templu, când Tora se afla în dulapul sfânt. Totuş, după dărâmarea Templului, a fost trecute sub arcul lui Titus, pe lângă celelalte obiecte de preţ din Templul sfânt din Ierusalim, un Sefer Tora învelit într'un vestmânt de sărbătoare. Multe manuscrise biblice s'au pierdut în decursul persecuţiilor împotriva evreilor şi în timpul pribegiei lor.

Cea mai veche din copiile Bibliei (manuscrisele) datează din sec. IX-lea şi se află în muzeul Britanic din Londra. Un manuscris mai nou, din 916, se află în Muzeul din Petersburg. La Oxford se găseşte un manuscris din anul 1104 şi la Biblioteca Naţională din Paris, unul din anul 1286.

Când a fost descoperit tiparul, Biblia a fost cea dintâi carte ce s'a tipărit, în 1475.

Biblia a fost, apoi tipărită împreună cu textele explicative. Acest „Tanah" se numeşte „Tanach rabinic" şi a apărut la Veneţia în anul 1517-18.

www.dacoromanica.ro

Savanții creștini au tipărit pe lângă originalul ebraic, și paralel cu textul biblic, diferite traduceri. Acest Tanach se numește Biblia poliglotă. Cea mai bogată Biblie este Poliglota Pariziană (1629-45) în 10 volume care conține traducerile: latina, elenă, Unckelus, arameică, arabă, samariteană și o traducere latină pentru diversele nuanțe.

www.dacoromanica.ro

BIBLIA, CARTEA CARȚILOR

Știți voi oare, prieteni, care carte e cea mai iubită de mine până în ziua de azi, care e cartea cea mai scumpă și iubită din toate cărțile, pe care le-am citit în zilele vieții mele?

Această carte este Biblia.

Nu plec nicăieri, nu fac cel mai mic pas fără sfânta scriptură. Când șed într'o cameră, în care nu-i Biblia, poate fi o cameră cât de plină cu diferite cărți, am un simțimânt foarte neplăcut, un simțimânt potrivit cu al acelui evreu ortodox, care înoptează într'o casă fără de Mezuza. Nu înțeleg, nu concep, cum se poate scrie ebraică, dacă Biblia nu este în apropierea noastră, cu atât mai mult, dacă nu este concentrată în amintirea noastră, dacă nu avem un contact direct cu profeții și vizionarii noștri cei mari.

Pe masa mea de lucru se află în permanență Biblia; e suficientă o privire în cuvintele profeților, ca să primesc dela dânșii o influență morală și spirituală. In fiecare dimineață, înainte de a-mi lua ceaiul, înainte de a citi gazetele de dimineață, citesc din Scriptură mai mult sau mai puțin. Și, așa, m'am obișnuit cu această citire, care a devenit hrana mea spirituală și fără de care nu se poate exista măcar o zi. Zilnic citesc în această carte veche și totdeauna ea e nouă în ochii mei. Către Biblie mă îndrept când sunt copleșit de tristețe, într'însa îmi găsesc mângâierea și tristețea, îmi trece repede. Și în momente de bucurie deschid Biblia și cuvintele profeților întăresc în mine mai mult pulsul vieții, bucuria existenței naționale evreiești. Ea îmi mărește dorința de a lupta cu toate piedicile și ispitele care mi se pun în cale, calea evreului în Galuth. In

www.dacoromanica.ro

momente de restrişte, când lumile interioare se apropie de nimicire şi dărâmare, mă reazăm de acest prieten, de cartea cărţilor şi găsesc în ea un punct de sprijin între valurile de pustietate şi ruinele sufletului meu. Dacă simt în orele de creaţie interioară sau în orele de plimbare în „grădinile lui Efeth şi parcurile lui", că firul spiritual care mă leagă de trecutul cel lung, de lanţul generaţiilor trecute, de umbrele uriaşilor cari au dispărut, că acest fir merge slăbind, devenind din ce în ce mai subţire, atunci deschid Biblia şi trecutul meu devine un prezent viu, trăesc în el şi devin o parte din el. Trecutul, pe care l-am avut înainte cu un moment, e mort, ca o umbră palidă, ca un ecou îndepărtat care se stinge, el devine, însă, acum când citesc în Biblie ca o parte din existenţa mea, din interiorul şi exteriorul meu. Umbrele se încarnează şi simt sufletul vieţilor concrete.

Şi în clipa când sentimentul viitorului se întunecă, atunci când aripile fantaziei mele sunt obosite, iar orizontul cerului meu devine îngust şi strâmt, atunci mă adresez Sfintei Scripturi şi viitorul devine viu. Atunci îl simt cu toate simţimintele mele şi mi se pare chiar că un nou simţimânt, iar sentimentul celor cari vin creşte ascuţit şi subţire în interiorul meu.

Şi eu sar, fac o săritură mare în viitorul depărtat, fără nici o încordare. Această săritură dela prezentul trist, către viitorul frumos îmi devine naturală şi când mi-l zugrăvesc în suflet, îndepărtat, nu mi-l pot închipui altfel, decât cum l-a descris profetul Isaia: „Nu va ridica un popor asupra celuilalt sabia, săbiile se vor preface în lopeţi iar lăncile în cazmale şi vor locui laolaltă lupul cu oaia şi pământul va fi plin de ştiinţă ca apele care acoperă marea".

Nu o simplă carte este pentru mine Biblia, ci o comoară de suflete, o comoară de mângâiere, o comoară de amintiri, de speranţe şi promisiuni şi ştiu că sutele de generaţii ale strămoşilor s'au sacrificat pentru fiecare literă a acestei cărţi, unicul refugiu ce-l avem din zilele de demult.

Şi această carte a cărţilor este uitată de copiii şi fraţii noştri, este schimbată uneori pe cărţile fără de

www.dacoromanica.ro

valoare, atât din punct de vedere al formei, cât şi al conţinutului, al artei şi frumosului, aş putea spune fără gust şi miros.

Intoarceţi-vă, fraţilor, la cartea cărţilor, la Sfânta Scriptură! Acela ce se depărtează de ea se depărtează de izvorul vieţii noastre naţionale, de izvorul limbii ebraice şi al spiritului profeţilor noştri.

REUVEN BRAININ

www.dacoromanica.ro

Cântarea lui Moşe

I. „Voi cânta Domnului, căci şi-a arătat slava:
A năpustit în mare pe cal şi pe călăreţ".
Domnul este tăria mea şi temeiul cântărilor mele de laudă. El m'a scăpat.
El este Dumnezeul meu; pe El îl voi lăuda;
El este Dumnezeul tatălui meu: pe El îl voi preamări.
Domnul este un viteaz în luptă.
Domnul este numele Lui.
El a aruncat în mare carele lui Faraon şi oştirea lui;
Pe căpeteniile cele de seamă ale lui în mare le-a aruncat. Marea Roşie le-a înghiţit.
In fundul mării ca o piatră s'au pogorît.
Dreapta Ta, Doamne, şi-a arătat tăria;
Mâna Ta cea dreaptă, Doamne, a zdrobit pe vrăjmaşi.
Cu mulţimea slavei tale ai surpat pe cei protivnici;
Iţi deslănţueşti mânia.
Şi ea-i mistuie ca pe nişte paie.
La suflarea nărilor Tale, s'au despărţit apele,
Strânsu-s'au la un loc apele ca un zid,
Şi s'au închegat valurile în inima mării.
Vrăjmaşul zicea: „Ii voiu goni, îi voiu ajunge.
Voi împărţi prada de război; şi-mi voiu sătura sufletul de răzbunare.
Goli-mi-voiu sabia şi mâna mea îi va stârpi!
Dar ai trimis Tu duhul Tău:
Şi marea i-a înghiţit;
Ca plumbul s'au afundat.
In adâncimea apelor.
Cine-i asemenea Ţie între dumnezei, Doamne?

www.dacoromanica.ro

Cine-i asemenea Ţie preamărit în sfinţenie.
Minunat întru mărire,
Şi făcător de minuni?
Tu Ţi-ai întins dreapta:
Şi i-a înghiţit pământul.
Prin îndurarea Ta, ai călăuzit.
Şi ai izbăvit acest popor;
Iar cu puterea Ta îl îndrepţi spre locaşul sfinţiei Tale.
Auzit-au popoarele şi s'au cutremurat.
Frica a cuprins pe cei din Filisteia.
S'au înspăimântat căpeteniile Edomului.
Pe voevozii Moabului, cutremur i-a cuprins;
Toţi locuitorii Canaanului şi-au pierdut cumpătul.
Ii va apuca teama şi spaima; Iar văzând măreţia braţului Tău, ca pietrele vor încremeni,
Până va trece poporul Tău, Doamne!
Până va trece.
Poporul, pe care ţi l-ai răscumpărat.
Tu îi vei aduce şi-i vei aşeza pe muntele moştenirii Tale,
In locul, ce ţi l-ai făcut sălăşluire, Doamne.
La Templul, pe care mâinile Tale l-au zidit, Doamne!
Şi Domnul va înpărţi în veac şi în veacul veacului.

Cântarea lui Moşe

Deuteronom

(Fragment)

II. „Luaţi aminte ceruri, şi voiu vorbi: ascultă, pământule, cuvintele gurii mele.

Ca ploaia să curgă învăţăturile mele, ca roua să cadă cuvântul meu, ca ploaia repede pe verdeaţă, ca picăturile de ploaie pe iarbă!

Căci voiu vesti numele Domnului. Daţi slavă Dumnezeului nostru!

El este Stânca, lucrările Lui sunt desăvârşite, căci

www.dacoromanica.ro

toate căile Lui sunt drepte; el este un Dumnezeu credincios şi fără nedreptate, el este drept şi curat.

Ei s'au stricat; netrebnicia copiilor Lui, este ruşinea lor! Neam îndărătnic şi ticălos!

Cu acestea răsplătiţi voi, Domnului! Popor nechibzuit şi fără de minte! Au este El Tatăl tău, care te-a făcut, te-a întocmit şi ţi-a dat fiinţă?

Adu-ţi aminte de zilele cele de demult, socoteşte anii, vârsta de oameni după vârstă de oameni, întreabă pe tatăl tău şi-ţi va da de ştire, pe bătrânii tăi şi îţi vor spune.

Când cel Prea Inalt a împărţit o moştenire neamurilor, când a despărţit pe copiii oamenilor, a pus hotare popoarelor, după numărul copiilor lui Israel.

Căci partea Domnului, este poporul Lui, Iacov este partea lui de moştenire.

El l-a găsit într'un pământ pustiu, într'un pustiu plin de urlete înfricoşate, l-a apărat, l-a îngrijit şi l-a păzit ca lumina ochiului său.

Ca vulturul care îşi scutură cuibul, sboară deasupra puilor şi întinde aripele, îi ia, şi-i poartă pe penele lui;

Aşa a călăuzit Domnul singur pe poporul Său, şi nu era niciun dumnezeu străin cu El.

L'a aşezat pe pământul înalt al ţării şi Israel a mâncat roadele câmpului, i-a dat să sugă miere din stâncă, untdelemnul care iese din stâncă vârtoasă.

Untul dela vaci şi laptele oilor, cu grăsimea mieilor, a berbecilor din Basan şi a ţapilor, cu grâul gras, şi ai băut vinul, sângele strugurelui.

Israel s'a îngrăşat şi s'a făcut îndărătnic; — te-ai îngrăşat, te-ai îngroşat şi te-ai umplut de grăsime! — şi a părăsit pe Dumnezeu, Ziditorul lui, a nesocotit Stânca mântuirii sale.

Domnul va judeca pe poporul Său, dar se va milostivi asupra robilor Săi, când va vedea că puterea le este sleită, şi că nu mai este nici rob, nici slobod.

www.dacoromanica.ro

El va zice: Unde sânt dumnezeii lor, stânca aceea care le slujea de adăpost.

Dumnezeii aceia cari mâncau grăsimea jertfelor lor, cari beau vinul jertfelor lor de băutură? Să se scoale, să vă ajute, şi să vă ocrotească!

Să ştiţi dar că Eu sânt Dumnezeu, şi că nu este alt Dumnezeu afară de Mine; Eu dau viaţă şi Eu omor, Eu rănesc şi Eu tămăduesc, şi nimeni nu poate scoate pe cineva din mâna mea.

Căci îmi ridic mâna spre cer, şi zic: „Cât este de adevărat că trăesc în veci".

Cântarea Deborei

(Jud. Cap. V)

In vremea aceea, Debora şi Barac, fiul lui Abinoam, au cântat şi au rostit:
Ascultaţi, voi regi, şi luaţi aminte, voevozi,
căci eu cânta-voi Domnului cântare;
Domnului Dumnezeului lui Israel cânta-voiu.
O Doamne, când ieşeai tu din Seir,
din ţinutul Edomului când tu porneai,
pământul se cutremura şi cerurile se zguduiau,
şi nourii se topeau deodată în ploaie!
Munţii se clătinau în faţa Domnului —
însuşi Sinai! — în faţa Domnului Dumnezeului lui Israil.
In vremea lui Şamgar, feciorul lui Anat,
în zilele lui Iael, caravane nu se mai vedeau,
Şi cei ce aveau drumuri de făcut, umblau pe cărări întortochiate.
Satele lui Israel, erau pustii, erau pustii...
până când ridicatu-te-ai, Debora,
ridicatu-te-ai tu, mamă în Israil.
Fiindcă îşi aleg zei străini.
De aceea războiul bătea la porţi.
Dar nu se mai vedea nici scut, nici lance,
La cele patruzeci de mii de suflete din Israil!
Şi regii au venit şi s'au încins la luptă;
încindu-s'au la luptă regii canaaniţi,

www.dacoromanica.ro

la Taanah, la apele Meghidoului.
Dar pradă de argint; nici pomeneală!
De sus din cer se războiră stelele;
din cereştile lor cărări, luptau cu Sisera.
Puhoiul Kişonului i-a măturat la vale.
puhoiul războaielor străvechi! puhoiul Kişonului!
Binecuvântează, suflete al meu, puterea Domnului
Cum loveau pământul în ropot copitele cailor,
când fugeau, fugă nebună, călăreţii!
Blestem cetăţii Meroz! — zice îngerul Domnului
Blestem amar pe cei ce-l locuesc,
căci n'au sărit într'ajutorul Domnului
într'ajutorul Domnului şi al vitejilor săi.
Dar binecuvântată să fie între femei Iaela,
soţia lui Heber Keneul,
între femeile care au sălaş la corturi, binecuvântată fie ea!
Apă cerea Sisera şi lapte i-a dat ea,
Intr'o năstrapă scumpă i-a adus lapte proaspăt.
Cu mâna stângă a apucat ţăruşul,
şi cu dreapta ciocanul de dulgher,
şi a izbit pe Sisera cu ciocanul şi ţeasta i-a zdrobit;
i-a sfărâmat tâmpla şi a străpuns-o.
Şi s'a frânt la picioarele ei Sisera şi a căzut şi s'a lungit.
La picioarele ei s'a frânt, s'a năruit!
Unde s'a frânt, acolo a rămas zdrobit.
La fereastră, mama lui Sisera tot pândeşte.
şi se uită printre gratii:
„Pentru ce carul său de luptă întârzie să vină?
Şi de ce tropotul cailor lui zăboveşte?"
Cea mai înţeleaptă între domniţe răspunde;
şi ea însăşi îşi dă răspunsul ei:
„Desigur că au dat de pradă şi acum o împart:
o fecioară, două fecioare, de războinic;
pradă de veşminte în fel de fel de feţe,
pradă de veşminte în fel de fel de feţe.
un şal şi două, cu flori pe ele — pe umerii reginei..."
Aşa să piară vrăjmaşii tăi, o Doamne!
Iar cei ce te iubesc pe tine: ca soarele să fie,
când răsare în toată strălucirea lui.

www.dacoromanica.ro

Cântarea Hanei

(Samuel I)

„Mi se bucură inima întru Domnul, puterea mea a fost înălţată de Domnul; mi s'a deschis larg gura împotriva vrăjmaşilor mei, căci mă bucur de mântuirea Ta.

Nimeni nu este sfânt ca Domnul, nu este altul afară de Tine, nu este stâncă aşa ca Dumnezeul nostru.

Nu mai vorbiţi cu atâta îngâmfare, să nu vă mai iasă din gură cuvinte trufaşe; căci Domnul este un Dumnezeu care ştie totul, şi toate faptele sânt cântărite de El.

Arcul celor puternici s'a sfărâmat şi cei slabi sânt încinşi cu putere.

Cei ce erau sătui, vor munci pentru pâne, şi cei ce erau flămânzi nu vor mai avea foame; chiar cea stearpă va naşte de şapte ori, şi cea care avea mulţi copii, va fi neputincioasă.

Domnul omoară şi învie, El pogoară în locuinţa morţilor şi El scoate de acolo.

Domnul sărăceşte, şi tot El îl îmbogăţeşte, El smereşte şi El înalţă.

El ridică din pulbere pe cel sărac, ridică din gunoi pe cel lipsit, punându-i în rând cu cei mari. Şi le dă de moştenire scaunul de domnie al măririi; căci ale Domnului sânt temeliile pământului şi a aşezat lumea pe ele.

El va păzi paşii sfinţilor Săi, dar nelegiuiţii vor fi aduşi la tăcere în întuneric; căci omul nu va birui prin putere.

Vrăjmaşii Domnului vor fi zdrobiţi, din înălţimea cerului. El tuna-va din cer asupra lor; Domnul va judeca marginile pământului. El va da Impăratului Său putere, şi El va înălţa tăria Unsului Lui".

---

www.dacoromanica.ro

Profetismul

Cărţile Profeţilor sunt o literatură unică. Ele se impun, fireşte, atât prin formă cât şi prin conţinutul lor. E cu neputinţă ca un miez atât de interesant să fie îmbrăcat într'o haină obişnuită. Un tezaur mare nu se îndestulează cu monetele turnate, trecute din mână în mână. Profeţii, la venirea lor, au propovăduit idei noui şi astfel au născocit vorbe neauzite. Profetismul evreesc este o creaţie sau mai bine zis a devenit o forţă creatoare. Platon zicea că creaţia, în senzul ei intim este mai adevărată decât fapta, decât realitatea. Realitatea este numai un reflex al gândirii, dar gândirea este o forţă poetică, o forţă creatoare. Profeţii evrei n'au creat o lume artistică, ci o lume ideală. Arta este plăcerea vieţii, o plăcere sublimă care înalţă sufletul omenesc. Morala este o necesitate imediată a sufletului omenesc. Ea îndrumează progresul social. Gustul artistic evoluează şi uneori strică gustul înaintaşilor. Progresând, morala devine o putere revoluţionară care înlătură tot ce i-a premers. Oamenii moralei noui luptă cu generaţia respectivă, ca să smulgă din inima ei tot ce a fost socotit moral înainte. Chiar dacă nu izbutesc în timpul vieţuirei lor, ei înving după moartea lor, uneori chiar după scurgerea mai multor generaţii. Cu cât deziderateie morale se distanţează de prezent, ele îşi îmbogăţesc din ce în ce mai mult conţinutul. Deoarece găsim în cuvintele profetismului evreesc percepte morale superioare, din care numai puţine s'au realizat şi foarte puţine au fost adoptate, lumina adevărată fiind încă ascunsă în viitorul îndepărtat, aceşti profeţi sunt geniile morale, iar învăţătura lor este veşnic nouă.

www.dacoromanica.ro

Amos

(760 a. c.)

Profetul Amos, din Tekoa (Iudeea de sud), a trăit pe la anul 760 a. C., pe vremea lui Ierobeam II, regele lui Israel, și Uzia, regele lui Iuda. Lucrările lui — 9 la număr — se prezintă sub forma a șase predici și trei viziuni. S'a ridicat în contra idolatriei contemporanilor, și într'o formă plină de o sinceră emoție, a prezis toate nenorocirile care se vor abate asupra celor necredincioși. Verbul lui este plin de căldură, bogat în alegorii și în acelaș timp lesne de înțeles. Se crede că și-a scris singur toate profețiile și că era convins de însemnătatea lor. Apare dealtfel ca unul dintre cei mai desăvârșiți susținători ai monoteismului, într'o epocă în care politeismul era reprezentat de puterea mereu crescândă a asiro-babilonienilor.

Cap. 8

Şi iată ce mi-a arătat Domnul Dumnezeu. Iată, era un coş cu poame de vară.

El a zis: „Ce vezi, Amos?" Eu am răspuns: „Un coş cu poame coapte". Şi Domnul mi-a zis: „A venit sfârşitul poporului Meu, Israel; nu-l voiu mai putea ierta!"

In ziua aceea, cântecele Templului se vor preface în gemete, zise Domnul Dumnezeu. Hoiturile fi-vor fără număr şi aruncate pretutindeni vor fi.

Ascultaţi acestea, voi cari mâncaţi pe cel sărman, şi prăpădiţi pe cei nenorociţi din ţară!

Voi, cari ziceţi: „Când va trece luna nouă, ca să vindem grâul, şi Sabatul, ca să deschidem jitniţa, să micşorăm efa şi să mărim siclul, şi să strâmbăm cumpăna ca să înşelăm?

Apoi vom cumpăra pe cei nevoiaşi pe arginţi, şi pe sărac pe o pereche de încălţăminte, şi vom vinde codina în loc de grâu".

Domnul a jurat pe slava lui Iacov: „Niciodată nu voiu uita niciuna din faptele lor!

www.dacoromanica.ro

Nu se va cutremura țara din pricina acestor mișelii, și nu se vor jăli toți locuitorii ei? Nu se va umfla toată țara ca Râul, ridicându-se și pogorându-se iarăș ca râul Egiptului?

In ziua aceea, zise Domnul Dumnezeu, voiu face să asfințească soarele la amiază, și voiu întuneca pământul ziua nămeaza mare.

Vă voiu preface sărbătorile în jale, și toate cântările în bociri, voiu acoperi toate coapsele cu saci și voiu face toate capetele pleșuve; voiu arunca țara într'o jale ca pentru cel unul născut și sfârșitul ei va fi ca o zi amară".

„Iată, vin zile, zise Domnul Dumnezeul, când voiu trimete foamete în țară, nu foamete de pâine, nici sete de apă, ci foame și sete după cuvintele Domnului.

Vor pribegi atunci dela o mare la alta, dela miazănoapte la răsărit, vor cutreera istoviți pământul ca să caute Cuvântul Domnului, și tot nu-l vor găsi.

In ziua aceea se vor usca de sete fetele frumoase și flăcăii.

Ei, cari se jură acum pe păcatul Samariei, și zic: „Pe Dumnezeul tău cel viu, Dane!" Și: „Pe drumul Beer-Sebei!" vor cădea, și nu se vor mai scula".

---

www.dacoromanica.ro

Hosea
(750 a. c.)

Proorocul Hoşea, a fost un urmaş al lui Amos şi s'a evidenţiat prin deosebita profunzime a cuvântărilor, care în acelaş timp lăsau să se întrevadă şi o simţire aleasă. Este unul dintre profeţii care au prezis jugul asirian. Cerea poporului să revie la credinţa adevărată şi la iubire de aproape, precum şi la religiozitate. Valoarea literară a scrierilor rămase dela el se resimte în bine de pe urma acestor lucruri şi stilul său, înflorit, caută totuşi să se adreseze direct inimii cititorului.

Cap. 5, v. 6, 7

„Veniţi, să ne întoarcem către Domnul! Căci El ne-a rănit dar tot El ne va tămădui; El ne-a lovit, dar tot El ne va lega rănile.

El ne va da iarăşi viaţa după două zile; a treia zi ne va scula, şi vom trăi sub oblăduirea Lui.

Să cunoaştem, să căutăm să cunoaştem pe Domnul! Căci El se iveşte cu zorile dimineţei, şi va veni la noi ca o ploaie, ca ploaia de primăvară, care udă pământul!

Ce să-ţi fac Efraim? Ce să-ţi fac Iehuda? Evlavia voastră este ca norul de dimineaţă, şi ca roua care trece curând.

Deaceea îi voiu biciui prin prooroci, îl voiu ucide prin cuvintele gurii Mele, şi judecăţile Mele vor străluci ca lumina!

Căci milă voiesc, nu jertfe, şi cunoaşterea lui Dumnezeu mai mult decât arderile de tot!

Dar ei au călcat legământul, ca oricare om de rând; şi nu mi-au fost credincioşi.

Galaadul este o cetate de nelegiuiţi, plină de urme de sânge. Ceata preoţilor este ca o ceată de tâlhari, care stă la pândă, săvârşind omoruri pe drumul Sihemului; da, ei fac lucruri de ocară.

In casa lui Israel am văzut lucruri spăimântătoare: acolo Efraim e stricat, Israel se spurcă.

Şi ţie Iehudo, îţi este pregătit un seceriş, când voiu aduce înapoi pe robii de război ai poporului Meu!

www.dacoromanica.ro

ISAIA

(701—740 a. c.)

Cei dintâi profeţi care l-au precedat pe Ieremia, n'au vorbit poporului într'un grai liber, curgător, ci îşi orânduiau vorbele într'o formă poetică, în descrieri şi într'un ritm cadenţat. Ei nu erau oratori populari, nu vorbeau poporului fără pregătire, ci se pregăteau în scris. Profetismul era o artă. Ideea, subiectul discursului, profetul şi-l aranja dinainte într'o formă poetică corespunzătoare talentului său. Din această cauză, găsim la primii profeţi, deseori, forme epigramatice. Un cuvânt laconic ce conţinea o idee complectă, uneori continuarea aceleaşi idei cu alte cuvinte, aceasta constituia, după cum se ştie, una din însuşirile poeziei biblice din antichitate; o varietate foarte bogată în descrieri şi proverbe, câteodată, chiar o antiteză accentuiază ideea principală. Acesta era stilul tuturor profeţilor antemergători lui Ieremia. Chiar el, în stilul şi forma sa exterioară, reprezintă o personalitate deosebită. El a introdus o sumedenie de idei noui în profeţia evreiască, umplând-o cu un conţinut interesant, dându-i o formă nouă.

Ieremia a fost profetul vieţii, dar la profeţii cari l-au precedat nu întâlnim profeţii de acest gen. Stihurile lor erau mai totdeauna scurte, epigramatice. Nu se adresau urechii, ci ochiului. Nu vizau sentimentul, ci creerul. Unii afirmă că profeţiile lui Isaia, sunt proclamaţii, pe care le scria şi care după aceea s'au copiat şi răspândit în popor. Această afirmaţie necesită încă un control. Dar e sigur că Isaia şi-a notat întâi ideile, le-a cizelat, în vorbire şi în proverde. Isaia se deosebeşte nu numai de Ieremia prin stil şi personalitate — era o figură nouă între profeţii evrei, — ci chiar de Amos şi Hoşea. In cuvintele lui nu găsim acea blândeţe a cuvintelor lui Hoşea, profetul, ale cărui întâmplări personale şi familiare au turnat în temperamentul său picături de milă şi dragoste faţă de oameni. Chiar dojana lui conţine stropi de dragoste pentru concetăţeni. De asemenea nu găsim în cuvintele lui Isaia naturaleţea ţărănească a lui Amos, acea naivitate

www.dacoromanica.ro

morală pe care o resimte în sgomotul orașelor și al vieții în genere, așa cum ea se concentrează în realitate, în societatea politică. La Isaia nu vedem acel patos moral, acel entuziasm al profetului Miha, care se entuziasmează până la extaz de tot ce i-au văzut ochii. Isaia este într'o măsură, cel mai mare dintre profeți; îl vedem totdeauna stăpân desăvârșit al ideilor sale, spiritul său este activ, nici decum emotiv. El s'a înălțat la o concepție morală înaltă, dar care sfârșește în chip rațional. Răul în ochii lui nu e o boală morală, un defect sufletesc către care putem privi din punct de vedere al milei și al iertăciunii; răul este o faptă de trădare a moralei publice. Poporul care îl părăsește pe Iehova, este un „popor păcătos". „Un popor încărcat de păcate", un popor ale cărui buze sunt spurcate. Nu există milă în judecată. „Dacă veți voi și asculta, veți avea bunătatea pământului și dacă vă veți opune, veți fi nimiciți de sabie". Când Isaia rostește aceste cuvinte poporului: „Acei care vor părăsi pe Iehova se vor stinge", el nu resimte nici o participare la suferințele poporului. Concepțiile lui morale sunt desăvârșite; cinste, judecată și dreptate. El este un judecător aspru pentru falșificatorii de monete pentru hoți, pentru acei cari amestecă apă în vin, pentru acei cari se ating de hotarele altuia, etc. El nu admite nici o slăbiciune morală la om. El știe ce e bine și ce e rău, dar nu ia în seamă sănătatea morală și slăbiciunea morală. Nu numai că el nu judecă cu milă, dar nici nu recunoaște, nici nu admite că cei păcătoși merită milă. Nu admite vreun compromis; acela care nu e drept cu desăvârșire, este rău cu desăvârșire. Această concepție morală n'are vreo contrazicere, ci e perfectă din toate punctele de vedere. Aceasta distinge personalitatea cea mare a lui Isaia.

Isaia Cap. I.

I. Ascultați cuvântul Domnului, căpetenii ale Sodomei! Ia aminte la legea Dumnezeului nostru, popor al Gomorei!

„Ce-mi trebuie Mie mulțimea jertfelor voastre? zice

www.dacoromanica.ro

Domnul. Sunt sătul de arderile de tot cu berbeci, şi de grăsimea vitelor; nu-Mi place sângele taurilor, oilor şi ţapilor.

Când veniţi să vă înfăţişaţi înaintea Mea, cine vă cere astfel de lucruri, ca să-Mi spurcaţi curţile?

Nu mai aduceţi daruri de mâncare nefolositoare, căci Mi-e scârbă de tămâie! Nu vreau luni noui, Sabate şi adunări de sărbătoare, nu pot să văd nelegiuirea unită cu sărbătoarea!

Sufletul meu urăşte lunile voastre cele noui şi praznicile voastre. Mi-au ajuns o povară, nu le mai pot suferi.

Când vă ridicaţi mâinile, Imi întorc ochii dela voi; şi ori cât de mult v'aţi ruga, n'ascult; căci mâinile vă sunt pline de sânge!

Spălaţi-vă deci şi curăţaţi-vă! Luaţi dinaintea ochilor Mei faptele rele pe cari le-aţi făcut! Incetaţi să mai faceţi răul!

Invăţaţi să faceţi binele, căutaţi dreptatea, ocrotiţi pe cel asuprit, făceţi dreptate orfanului, apăraţi pe văduvă!"

II. Proorocia lui Isaia, fiul lui Amotz, asupra lui Iuda şi asupra Ierusalimului.

Fi-va în vremile cele de pe urmă, că muntele Casei Domnului va fi întemeiat ca cel mai înalt munte; se va înălţa deasupra dealurilor, şi toate neamurile se vor îngrămădi spre el.

Popoarele se vor duce cu grămada, şi vor zice: „veniţi, să ne suim în muntele Domnului, către casa Dumnezeului lui Iacov, ca să ne înveţe căile lui şi să umblăm pe cărările lui, căci din Sion va eşi legea, şi din Ierusalim cuvântul Domnului.

El va fi judecătorul neamurilor, El va hotărî între popoare fără de număr. *Preface-vor săbiile în fiare de plug şi suliţele lor în seceri: nici un popor nu va mai ridica sabia împotriva altuia şi nu vor mai face războaie.*

Atunci lupul va locui împreună cu mielul, şi pardosul se va culca împreună cu iedul; viţelul, puiul de leu, şi vitele îngrăşate, vor fi împreună, şi le va mâna un copilaş;

www.dacoromanica.ro

Vaca şi ursoaica vor paşte la un loc, şi puii lor se vor culca împreună. Leul va mânca paie ca boul.

Pruncul de ţâţă se va juca la gura bortei năpârcii, şi copilul înţărcat va băga mâna în vizuina basilicului.

Nu se va face nici un rău şi nici o pagubă pe tot muntele meu cel sfânt; căci pământul va fi plin de cunoştinţa Domnului, de fundul mării, de apele cari-l acopăr.

IEREMIA

(586—628 a. c.)

Personalitatea profeţilor pătrunşi de adevăr şi dreptate ne este foarte puţin cunoscută. Datele despre Amos ne sunt furnizate de şirul faptelor sale în patria de origină. Despre Hoşea ştim numai ceeace ne spune vieaţa lui din sânul familiei. Despre Isaia am aflat doar situaţia socială şi relaţiile sale cu regele Hişiahu. Un singur profet ni se înfăţişează în toată amploarea personalităţii sale, cu scăderile şi frământările inimei sale: acesta este profetul Ieremia din Anatot.

Omul genial, cu cât se apropie mai mult de noi, cu atât este mai iubit. Chiar atunci când aflăm amănunte de slăbiciune din viaţa sa particulară. Spinoza şi Goethe ne-ar fi înspăimântat cu măreţia lor spirituală, dacă n'am fi cunoscut tot ce li s'a întâmplat în viaţa lor particulară, dacă nu i-am fi cunoscut în naturaleţea lor omenească. Genialitatea omului este o forţă de care ne entuziasmăm şi o admirăm, aşa cum ne entuziasmăm de forţele naturii. La omul genial căutăm omenescul. Acesta ne apropie de dânsul, retuşează miracolul, scade admiraţia, dar întăreşte dragostea noastră pentru el. Fără îndoială că noi admirăm pe profetul Isaia cu înalta sa morală; dar nu ne apropiem de el, pentrucă nu cunoaştem nimic din personalitatea şi din întâmplările vieţii sale. Puţinul pe care-l ştim despre profetul Hoşea, întâmplările vieţii sale de familie, e suficient să ne apropie de el şi să participăm la durerea lui. Deasemenea, profetul Amos ne este drag, când cunoaştem simplitatea sa ţărănească. Pe profetul Ieremia îl cunoaştem însă în toată naturaleţea şi temperamentul său, în tot ce a activat şi a făurit, în tot ce

www.dacoromanica.ro

i s'a întâmplat din tinereţe până la bătrâneţe. La profetul Ieremia observăm chiar activitatea gândirii, continuitatea şi progresul ei. A început cu solia profetică pe când era încă tânăr. Atunci s'au întâmplat evenimente importante ce au influenţat desvoltarea ideilor sale. Noi îl însoţim pe acest profet pe drumul creşterii anilor şi al ideilor sale. La sfârşitul vieţii, în timpul crizei grozave ce a lovit poporul său, profetul a văzut, într'o ochire, viitorul, istoria şi misiunea poporului evreu. Atunci, concepţia sa era desăvârşită, clară şi sigură. Aceasta era la sfârşitul evoluţiei sale profetice.

Cartea lui Ieremia nu este numai o colecţie de profeţii, ci o cronică foarte importantă a evenimentelor istorice şi o creaţie literară foarte interesantă. Profeţiile sale sunt în legătură cu evenimentele poporului evreu la sfârşitul celui dintâiu Templu, şi constituie o adevărată operă literară de autentică şi puternică poezie. Cuvintele profetului nu sunt numai accente literare, ideile nu se îmbină numai în proverbe şi poezii după pregătire şi studiu, ci sunt discursuri cari curg şi isvoräsc dintr'o inimă plină. Ieremia a fost un orator popular în cea mai largă accepţiune a cuvântului. Până şi forma exprimării sale poartă pecetea entuziasmului moral. Această construcţie morală nu stă dincolo de existenţa sa, ci face parte intrinsecă din sufletul lui. Ideile sale erau în firea existenţei sale. N'a putut să se libereze de domnia lor. Solia profetică era soarta sa, oxigenul existenţei sale. Adevărul ideii sale era clar şi sigur de o claritate geometrică. Nu afirm că Ieremia era mai presus şi deosebit de ceilalţi profeţi, dar îi cunoaştem mai bine.

In cartea Ieremia găsim biografia completă a unui om mare care a luptat, aducând jertfe mari pentru adevăr şi morală. E biografia unui martor şi a unui martir ce a durat o viaţă de om, din tinereţe până la bătrâneţe. Vieaţa profetului este o tragedie plină de amărăciuni, o tragedie care sfarmă inima de durere. Profetul a suferit, toţi anii, chinuri sufleteşti şi trupeşti, timp de 40 de ani fără întrerupere. Numai o forţă morală putea să reziste unui martiraj atât de

www.dacoromanica.ro

lung. Cu toate acestea, există şi o notă de împăcăciune în această grea tragedie; profetul a învins, spiritul a învins trupul. Ieremia a trăit şi creat într'un colţ din apusul Asiei; dar domnia ideii sale s'a răspândit în lumea întreagă. Suferinţele lui au fost vremelnice, dar izbânda spiritului său, eternă. Poporul, care la persecutat pe acest profet, când era în vieaţă, i-a strâns cu grijă cuvintele, după moarte, aşezându-le în comoara spirituală a averii sale şi găsind în ele, în acelaş timp, o mângâiere şi o fortificare în decursul generaţiilor.

Ieremia

XII. „Tu eşti prea drept, Doamne, ca să mă cert cu Tine; vreau totuş să Te întreb asupra orânduirilor Tale. Pentruce calea celor răi este cu izbândă şi toţi mişeii trăesc în fericire?

I-ai sădit, au prins rădăcini, cresc, fac rod. Ce-i drept, eşti aproape de buzele lor, dar departe de inima lor!

Totuş, Tu Doamne, mă cunoşti, mă vezi, îmi cercetezi inima şi vezi că este cu Tine. Ia-i ca pe nişte oi, cari trebuesc tăiete, şi pregăteşte-i pentru ziua măcelului!

Până când să se jălească ţara, şi să se usuce iarba de pe toate câmpiile? Pier vitele şi păsările din pricina răutăţii locuitorilor. Căci ei zic: „El, (Ieremia) n'are să ne vadă sfârşitul!"

Dacă alergând cu cei ce aleargă pe picioare, ei te obosesc, cum vei putea să te iei la întrecere cu nişte cai? Şi dacă nu te crezi la adăpost decât într'o ţară liniştită, ce vei face pe la revărsările Iordanului?

Căci şi fraţii tăi şi casa tatălui tău te vând, ei strigă în gura mea după tine. Nu-i crede, când îţi vor grăi bine.

Mi-am părăsit casa, şi mi-am lăsat moştenirea. Mi-am dat iubita sufletului meu în mâinile vrăjmaşilor ei.

www.dacoromanica.ro

Moştenirea mea a ajuns pentru mine ca un leu în pădure, a mugit împotriva mea; şi deaceia o urăsc.
A ajuns oare moştenirea mea pentru mine o pasăre de pradă pestriţă, în jurul căreia se strâng păsările hrăpăreţe? „Duceţi-vă şi strângeţi toate fiarele câmpului, aduceţi-le ca s'o mănânce!"
Mulţime de păstori îmi pustiesc via, îmi calcă ogorul în picioare; ogorul meu cel iubit îl prefac într'un pustiu părăsit.
Il pustiesc şi el stă trist şi pustiit înaintea mea. Toată ţara este pustiită, căci nimeni nu ia seama la ea.
Peste toate înălţimile pustiei vin prădători, căci sabia Domnului mistuie ţara dela un capăt la altul; şi nimeni nu-i lăsat în pace.
Au semănat grâu, şi seceră spini, s'au ostenit fără folos. „Să vă fie ruşine de ce culegeţi, în urma mâniei cuprinse a Domnului!"
Aşa vorbeşte Domnul despre toţi vecinii mei cei răi, cari se ating de moştenirea pe care am dat-o poporului meu Israel: „Iată, îi voiu smulge din ţara lor, şi voiu smulge casa lui Iuda din mijlocul lor".
Dar după ce-i voiu smulge, Mă voiu întoarce, voiu avea iarăş milă de ei, şi-i voiu aduce înapoi pe fiecare în moştenirea lui, şi pe fiecare în ţara lui.
Şi dacă vor învăţa căile poporului Meu, dacă vor jura pe Numele Meu, zicând: „Viu este Domnul!" cum au învăţat pe poporul Meu să jure pe Baal, atunci vor fi fericiţi în mijlocul poporului Meu.
Dar dacă nu vor asculta, voiu nimici cu desăvârşire pe un astfel de popor, îl voiu nimici şi îl voiu pierde, zice Domnul".

Ezechiel

(570—592)

XXXVII. Mâna Domnului a venit peste mine, şi m'a luat Domnul cu duhul, şi m'a pus în mijlocul unei văi pline de oase.
M'a făcut să trec pe lângă ele, de jur împrejur, şi

www.dacoromanica.ro

iată că erau foarte multe pe fața văii, și erau uscate de tot.

El mi-a zis: „Fiul omului, vor putea oare oasele acestea să învie?" Eu am răspuns:

„Doamne Dumnezeule, numai Tu ști aceasta!"

El mi-a zis: „Prooroceşte asupra oasele acestora și spune-le: „Oase uscate, ascultați cuvântul Domnului!

Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu către oasele acestea: „Iată că voiu face să intre în voi un duh, și veți învia!

Vă voiu da vine, voiu face să crească pe voi carne, vă voiu acoperi cu piele, voiu pune un duh în voi, și veți învia. Și veți ști că eu sunt Domnul".

Am proorocit cum mi se poruncise. Și pe când prooroceam, s'a făcut un vuiet, și iată că s'a făcut o mişcare, și oasele s'au apropiat unele de altele, os lângă os.

M'am uitat, și iată că le-au venit vine, carnea a crescut și le-a acoperit pielea pe deasupra; dar nu era încă duh în ele.

El mi-a zis: „Prooroceşte, și vorbeşte duhului! Prooroceşte fiul omului, și zi duhului: „Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu: „Duhule, vino din cele patru vânturi, suflă peste morții aceştia, ca să învieze!"

Am proorocit, cum mi se poruncise. Și a intrat duhul în ele, și au înviat, și au stătut pe picioare: era o oaste mare, foarte mare la număr.

El mi-a zis: „Fiul omului, oasele acestea sunt toată casa lui Israel. Iată că ei zic: „Ni s'au uscat oasele, ni s'a dus nădejdea; sântem pierduți!"

Deaceia, prooroceşte, și spune-le: „Aşa vorbeşte Domnul Dumnezeu: „Iată, vă voiu deschide mormintele voastre, poporul Meu, și vă voi aduce iarăş în țara lui Israel.

Și veți ști că Eu sunt Domnul, când vă voiu deschide mormintele, și vă voi scoate din mormintele voastre, poporul Meu!

Voiu pune Duhul Meu în voi, și veți trăi, vă voiu așeza iarăş în țara voastră, și veți ști că Eu, Domnul am vorbit și am și făcut, zise Domnul!"

www.dacoromanica.ro

Psalmul LXXIX

Un psalm al lui Asaf

Dumnezeule, au năvălit neamurile în moştenirea Ta, au pângărit Templul Tău cel sfânt, şi au prefăcut Ierusalimul într'un morman de pietre.

Trupurile neînsufleţite ale robilor Tăi le-au dat să le mănânce păsările cerului, şi carnea credincioşilor Tăi au dat-o s'o mănânce fiarele pământului.

Ca apa le-au vărsat sângele, de jur împrejurul Ierusalimului, şi n'a fost nimeni să-i îngroape.

Am ajuns de ocara vecinilor noştri, de batjocura şi de râsul celor ce ne înconjoară.

Până când, Doamne, Te vei mânia fără încetare, şi va arde mânia ta ca focul?

Varsă-ţi mânia peste neamurile cari nu Te cunosc şi peste împărăţiile cari nu cheamă Numele Tău!

Căci au mâncat pe Iacov, şi i-au pustii locuinţa.

Nu-ţi mai aduce aminte de nelegiuirile strămoşilor noştri, ci să ne iese degrabă înainte îndurările Tale! Căci suntem nenorociţi de tot!

Ajută-ne, Dumnezeul mântuirii noastre, pentru slava Numelui Tău! Izbăveşte-ne şi iartă-ne păcatele, pentru Numele tău!

Pentruce să zică neamurile: „Unde este Dumnezeul lor?" Să se ştie, înaintea ochilor noştri, printre neamuri, că Tu răzbuni sângele vărsat al robilor Tăi!

Să ajungă până la tine gemetele prinşilor de război! Scapă prin braţul tău cel puternic, pe cei ce pier!

Intoarce vecinilor noştri, de şapte ori în sânul lor, batjocurile, pe cari Ţi le-au aruncat ei Ţie, Doamne!

Şi noi, poporul Tău, turma păşunii Tale, Te vom lăuda în veci, şi vom vesti din neam în neam laudele Tale.

Psalmul CIV

Binecuvântează, suflete, pe Domnul! Doamne, Dumnezeule. Tu eşti nemărginit de mare! Tu eşti îmbrăcat cu strălucire şi măreţie!

www.dacoromanica.ro

Te înveleşti cu lumina ca şi cu o manta; întinzi cerurile ca un cort.
Cu apele îţi întocmeşti vârful locuinţei Tale; din nori îţi faci carul, şi umbli pe aripile vântului.
Din vânturi îţi faci soli, şi din flăcări de foc, slujitori.
Tu ai aşezat pământul pe temeliile lui, şi niciodată nu se va clătina.
Tu îl acoperi cu adâncul cum l-ai acoperi cu o haină; apele stăteau pe munţi.
Dar la ameninţarea Ta, au fugit, la glasul tunetului Tău au luat-o la fugă.
Suindu-se pe munţi şi pogorându-se în văi, până la locul, pe care îl hotărâseşi Tu.
Le-ai pus o margine, pe care nu trebue s'o treacă, pentrucă să nu se mai întoarcă să acopere pământul.
Tu faci să ţâşnească izvoarele în văi, şi ele curg printre munţi. Tu adăpi la ele toate fiarele câmpului; în ele îşi potolesc setea măgarii sălbateci.
Păsările cerului locuesc pe marginile lor, şi fac să le răsune glasul printre ramuri.
Din locaşul Tău cel mai înalt Tu uzi munţii, şi se satură pământul de rodul lucrărilor Tale.
Tu faci să crească iarba pentru vite, şi verdeţuri pentru nevoile omului, ca pământul să dea hrană;
Vin, care înveseleşte inima omului, untdelemn care-i înfrumuseţează faţa, şi pâine, care-i întăreşte inima.
Se udă copacii Domnului, cedrii din Liban, pe cari i-a sădit El. In el îşi fac păsările cuiburi; iar cocostârcul îşi are locuinţa în chiparoşi.
Munţii cei înalţi sunt pentru ţapii sălbatici, iar stâncile sunt adăpost pentru iepuri.
El a făcut luna ca să arate vremile, soarele ştie când trebue să apună.
Tu aduci întunericul, şi se face noapte; atunci toate fiarele pădurilor se pun în mişcare; puii de lei mugesc după pradă, şi îşi cer hrana dela Dumnezeu.
Când răsare soarele, ele fug înapoi, şi se culcă în vizuinile lor.
Dar omul iese la lucrul său, şi la munca lui, până seara.

www.dacoromanica.ro

Cât de multe sunt lucrările Tale, Doamne! Tu pe toate le-ai făcut cu înţelepciune, şi pământul este plin de făpturile Tale.

Iată marea cea întinsă şi mare; în ea se mişcă nenumărate vieţuitoare mici şi mari. Acolo în ea, umblă corăbiile, şi în ea este leviatanul acela, pe care l-ai făcut să se joace în valurile ei.

Toate aceste vieţuitoare Te aşteaptă, ca să le dai hrană la vreme. Le-o dai Tu, ele o primesc; Iţi deschizi tu mâna, ele se satură de bunătăţile Tale.

Iţi ascunzi Tu faţa, ele tremură; le ei Tu suflarea: ele mor, şi se întorc în ţărâna lor.

Iţi trimeţi Tu suflarea: ele sânt zidite, şi înoieşti astfel faţa pământului.

In veci să ţină slava Domnului! Să se bucure Domnul de lucrările Lui!

El, priveşte pământul, şi pământul se cutremură; atinge munţii şi ei fumegă.

Voiu cânta Domnului cât voiu trăi, voiu lăuda pe Dumnezeul meu cât voiu fi.

Fie plăcute Lui cuvintele mele! Mă bucur de Domnul.

Să piară păcătoşii de pe pământ, şi cei răi să nu mai fie! Binecuvântează, suflete, pe Domnul! Lăudaţi pe Domnul.

IOV

In ultima epocă a existenţei sale în Eretz, la lumina ultimelor raze de soare ale cerului palestinean, geniul creator al poporului evreu a zămislit cărţi ciudate, unice în felul lor şi minunate prin conţinut. Orice creaţie este o lume aparte, izolată, fără înrudiri, ca şi vârfurile munţilor solitari ce nu se pot uni niciodată. Fiecare poartă pe vârfurile sale o viaţă deosebită şi un peisagiu deosebit. De astă dată, nu mai găsim spiritul unitar-colectiv, care domnea în creaţiile profetismului antic, pecetluindu-le pe toate cu o unitate interioară, ca strălucirea soarelui orbitor, care şterge cu lumina lui toate culorile. Profetismul era o mare largă în care

www.dacoromanica.ro

s'au vărsat fluvii uriașe, alcătuind un singur tot, încât nu se puteau deosebi unul de altul. Creația profetismului clasic a fost aproape colectivă. Cu multă greutate putem caracteriza personalitatea câtorva dintre profeți. Un singur vis plutește peste tot. Chiar cei mai individualiști dintre poeți au ceva comun, care îi leagă de tovarășii lor. Trăsătura originală a fost absorbită de forma epocii. Individul nu se închide într'un cerc îngust ci se bucură să se contopească în colectivitatea cu riscul de a se pierde. Deaceea vedem că profeții se repetă, fără ca noi să simțim aceasta, ba uneori ni se pare că totul a eșit dintr'o singură inimă. Profetismul este creația întregii națiuni, și noi trecem dela cartea unui profet la a celuilalt, ca dintr'o sală în alta cu pași plini de încredere.

Când trecem dela creațiile profeților la ultimele producții ebraice antice, simțim că am intrat în alt climat. Nu este o punte de legătură între ele. Ca o insulă singuratecă strălucește fiecare creație. Ele nu sunt legate de timp și de loc ca majoritatea profeților. Se adresează eteernității. Aci omul s'a aflat singur cu enigma vieții și tristețea morții. Aripele largi ale poporului nu le mai dau sprijin. Fiecare începe să-și caute un adăpost pentru sine și pentru sufletul său. Nu o soluție de vieață pentru întregul popor, ci o soluție izolată pentru om doresc acești profeți, al căror nume n'a ajuns până la noi. Un popor poate să aștepte pe Mesia și pe Mântuitorul său, dar individul este trecător. Jertfa vieții sale nu implică și răsplată. Această stare de spirit se poate replica prin faptul că trupul național a început să se fărâme. Copiii s'au despărțit de mama lor și pe întinsul deșertului au început să se arate primii pribegi.

Aceasta a fost începutul secerișului. Furtunile de primăvară ale poeziei ebraice au trecut de mult și torentul puternic din munți s'a irosit. Un ultim ecou palid se aude în tăcerea nopților. Ultimele păraie ale primăverii curg lin, ca apele limpezi, blânde și molcome. Dar o jale reținută însoțește drumul lor. Și dacă furtuna se stârnește, stârnind valuri mari și întunecoase,

www.dacoromanica.ro

glasurile din urmă ale profeției, vor continua a fi singuratice și nu ne vor chema la războiul sfânt al Domnului. Nu ne vor duce la izbânda luminoasă a lui Iehova, ci la jalea și distrugerea nopții. In creațiile acestei epoci nu mai găsim dârzenia și accentul puternic, nici claritatea de cristal a profetismului. Pe câmpiile Iudeii scăldate altădată, de soare, coboară noaptea, iar stelele ce sclipesc pe cerul întunecat, ne transmit mesagii îndepărtate, tainice și necunoscute.

Cântecul lui Iov este ecoul înspăimântător al furtunei ce se anunță. Vânturile deșertului suflă asupra noastră și Dumnezeul ne grăește iarăși prin vijelie: un Dumnezeu tânăr și puternic, care nu cunoaște lingușirea, care nu renunță la vieața și la frumusețea ei și care nu poate să fie îmblânzit prin supunere. Acest Dumnezeu nu mai crede în om și în nevinovăția lui, chiar atunci când îl impune tuturor încercărilor prin aleșii săi. Mai există oameni de grea încercare. Din înălțimea tronului său, El se bucură când vede pe cei ce se ridică împotriva lui din dragoste și credință adâncă. Se bucură că pământul nu și-a secat isvoarele, că pe întinsurile spiritului se profilează coama leilor Domnului.

Nimeni nu știe cine este autorul poemei minunate, cine este acela care a aruncat sământa primei revolte, din care a răsărit vegetația puternică și abundentă a spiritului omenirii. Ca și autorul cărții „Kohelet", el e învăluit în mister. Chiar mai puțin decât în cartea „Kohelet", se recunosc aci urmele timpului și ale locului. In stilul lui Iov se aude un glas care poartă pecetea antică. Pe alocuri se văd urmele Deșertului, inscripții săpate în stâncile bătrâne ale căror contururi sunt șterse, dar în jghiabul lor continuă să curgă lavă dătătoare de viață. Cartea și numele lui vor rămâne pentru totdeauna o enigmă ca și taina creațiunei eterne, fără limită și fără măsură.

Nu există în creația întregii literaturi din antichitate una care să stea din punct de vedere al conținutului și al formei, dincolo de curgerea vremurilor. Toate ipotezele cercetătorilor se sfarmă de stânca acestei pro-

www.dacoromanica.ro

bleme: rătăcirea eternă a omului și chinul său sufletesc, rana produsă de focul mușcător, când este atinsă de conștiință, țipătul spaimei sale amare, când dă să ridice vălul misterului vieții.

Când trecem dela celelalte cărți ale Scripturii la această carte, simțim că picioarele noastre se află pe un pământ nou, ca și cum ceruri străine s'ar bolti deasupra noastră. Tot mediul obișnuit se înstrăinează și suntem puși față în față cu enigma eternă a soartei omului pe pământ. Nu degeaba s'a părut această carte atât de stranie. Nu numai talmudiștii, ale căror concepții și ipoteze se contrazic așa de mult, ci chiar un cercetător exclusivist ca Abraham Ibn Ezra, s'a exprimat că această carte este un produs al tuturor neamurilor. Această cântare gigantică este unică în Scriptură, e poate unica în cântarea tuturor popoarelor din toate generațiile. Ca un isvor al cărui curs a fost oprit în decurs de mii de generații și a isbucnit deodată în fața soarelui cu mii de culori, descoperind în primul rând spiritul omenesc în toată amploarea și frumusețea sa eternă. Și astăzi, după ce cunoaștem poemele „Prometeu", „Faust" și „Cain", noi rămânem uimiți în fața acestei lupte a omului cu Dumnezeu, ca în fața unei enigme mari a naturii. Ca din adâncurile unei păduri seculare ajung spre noi aceste idei, care au prospețimea graiului cedrilor, când cad la pământ și răspândesc în căderea lor spaimă și groază.

Cartea lui Iov

(Fragment)

Și într'o zi, fiii lui Dumnezeu au venit și au stat înaintea Domnului, și a venit și Satan laolaltă cu ei și a stat înaintea Domnului.

Ci Domnul grăi către Satan: „De unde vii?" Iar Satan răspunse Domnului și zise: „Am dat târcoale pe pământ și am hoinărit prin el".

Atunci Domnul grăi către Satan: „Ai luat tu seama la robul meu Iov? Că nimeni nu este ca el pe pământ,

www.dacoromanica.ro

bărbat fără prihană şi drept, temător de Dumnezeu şi care să se ferească de ce e rău. Şi acum el stă dârz întru nevinovăţia lui, măcar că tu m'ai aţâţat împotriva lui ca să-l prăpădesc fără cuvânt".

Dar Satan răspunse Domnului şi zise: „Cojoc pentru cojoc! Că tot ce are omul dă pentru vieaţa lui.

Ci numai întinde mâna Ta şi atinge-Te de osul lui şi de carnea lui şi vezi dacă n'o să Te blagoslovească în faţă!"

Atunci Domnul rosti către Satan: „Iată îl dau în puterea ta! Vieaţa lui însă, să o cruţi!"

Şi a plecat Satan din faţa Domnului şi a lovit pe Iov cu lepră, din tălpile picioarelor până în creştetul capului.

Şi Iov a luat un ciob de oală ca să se scarpine cu el şi a stat pe maidanul cu gunoaie.

Atunci a zis către el soţia lui: „Şi acum te mai ţii dârz în cucernicia ta? Blestemă pe Dumnezeu şi mori".

Insă el i-a răspuns: „Vorbind astfel, ai vorbit ca o neroadă. Dacă am primit cele bune dela Dumnezeu, oare pe cele rele să nu le primim?" Şi întru toate acestea, Iov n'a păcătuit cu buzele sale.

Şi au auzit trei prieteni ai lui Iov despre toată această nenorocire care dăduse peste el şi porniră, fiecare din ţinutul lui, Elifaz din Teman, Bildad din Suah şi Tofar din Naama, înţelegându-se împreună să vie să-l plângă şi să-l îmbărbăteze.

Şi şi-au ridicat ochii din depărtare, dar nu l-au mai cunoscut şi au înălţat glasul lor şi au plâns şi toţi şi-au sfâşiat veşmintele şi deasupra capetelor lor au aruncat cu pulbere spre cer.

Apoi şezură lângă el, la pământ, şapte zile şi şapte nopţi, şi nici unul nu i-a vorbit nici un cuvânt, căci vedeau cât e de mare durerea lui.

III. După aceea, Iov deschise gura şi blestemă ziua în care se nescuse;

Şi Iov se porni şi vorbi:

„Piară ziua în care m'am născut şi noaptea care a zis: s'a zămislit un prunc!

www.dacoromanica.ro

Intunericul să se aleagă de ziua aceea, şi Domnul din cer să n'o mai pomenească şi lumina să n'o mai lumineze!

Bezna şi umbra morţii să aibă parte de ea; negurile să se încuibeze în ea şi de spaimă s'o facă întunecimile de peste zi!

Iar noaptea aceea beznele s'o ia! Să nu mai fie numărată la zilele anului, în socoteala lunilor să nu mai intre!

Pustie să fie noaptea aceea şi nici o veselie să nu mai intre în ea!

S'o blesteme cei ce descântă zilele şi gata sunt să deştepte pe marele Balaur.

Intunecă-se stelele revărsatului zorilor, să adăste lumina, dar în zadar şi să nu mai vază genele răsăritului!

Pentrucă n'a închis porţile pântecului maicii mele şi n'a ascuns truda vieţii dela ochii mei.

De ce n'am murit pe loc, în sânul maicii mele. Din pântece, când am ieşit, de ce nu mi-am dat duhul?

De ce m'au primit genunchii ei şi de ce sânii ei mi-au dat să sug?

Căci acum aş sta culcat şi m'aş odihni, aş dormi în toată tihna.

Cu împăraţii şi cu dregătorii pământului, care îşi zidesc piramide.

Sau cu domnitorii care au aur, care umplu de argint casele lor.

Sau, ca o lepădătură ascunsă, n'aş mai fi, ca pruncii care n'au văzut lumina zilei.

Acolo cei nelegiuiţi contenesc cu turbarea lor şi cei sleiţi de putere se odihnesc.

La fel cei prinşi în război stau în bună pace şi nu mai aud glasul paznicului.

Mic şi mare acolo sunt otova şi robul este slobod de stăpânul său.

De ce dă Dumnezeu lumină celui nenorocit şi vieaţă celui cu suflet amărât?

Celor ce aşteaptă moartea şi ea nu vine şi care sapă după ea ca după comorile îngropate.

www.dacoromanica.ro

Celor care se bucură cu bucurie mare şi sunt foarte fericiţi că nu au găsit un mormânt.

Omului, a cărui cale e ascunsă, fiindcă Domnul l-a închis jur-împrejur.

Căci suspinul meu o ia înainte mâncării mele şi gemetele mele curg ca apa.

Şi dacă mă tem de ceva, iată că mi se întâmplă şi de ceeace mi-e frică vine peste mine.

N'am pace, n'am tihnă, nu mă odihnesc, zbuciumul mă covârşeşte".

Cântarea cântărilor

(Fragment)

Mireasa:

Sunt narcisul din câmpie, crinul din vâlcele sunt.

Mirele:

Precum este crinul între spini, aşa este între fete draga mea.

Mireasa:

Precum este mărul între copacii din pădure, aşa între cei tineri, este iubitul meu. Şi la umbra lui am stat cu mare dor şi rodul lui e dulce, în cerul gurii mele.

El m'a dus în casa de ospăţ şi flamura cu care m'a învelit este iubirea.

Daţi-mi struguri ca să prind putere, daţi-mi mere ca să mă înviorez, căci sunt bolnavă de iubirea lui.

Petreacă-şi braţul stâng pe după capul meu şi cu cel drept să mă cuprindă strâns!

Mirele:

O, fiice din Ierusalim, juru-vă pe cerboaicele şi pe gazelele câmpiei, nu treziţi, nu sculaţi pe draga mea, până ce nu-i va fi voia!

Mireasa:

Este glasul celui ce mi-e drag! Iată-l vine, trecând din munte în munte, sărind peste coline!

www.dacoromanica.ro

Iubitul meu asemeni este iedului sălbatec, asemeni este puiului de ciută. Iată că se strecoară pe după zidul nostru, se uită prin fereastră, chiteşte prin zăbrele.

Alesul meu vorbeşte şi zice către mine: „Scoală în sus, iubita mea, scoală în sus, frumoasa mea şi vino după mine!

Căci, priveşte, iarna a trecut, ploile au contenit şi nu mai sunt.

Florile se arată iar pe plai, vremea tăiatului viei a sosit şi glasul turturelei se aude pe meleaguri!

Smochinul odrăsleşte smochinele-i micşoare şi via înflorită mireasma şi-o revarsă. Te scoală, draga mea, o, prea frumoasa mea, şi vino după mine.

Porumbiţa mea, cu cuib în crăpături de stâncă şi'n pereţi prăpăstioşi adăpostită, arată-mi faţa ta şi glasul tău mă lasă să-l ascult, căci glasul tău e dulce şi faţa ta frumoasă!

Mireasa:

Prindeţi-ne vulpile, puii de vulpe care ne strică viile, atunci când viile noastre sunt în floare!

Al meu este alesul meu şi a lui sunt eu şi el îşi paşte mieii printre crini.

Până a nu se răcori de seară şi până a nu se întinde umbrele, vino, iubitul meu, vino săltând ca o gazelă, ca un puiu de ciută, peste munţii Beterului!

Kohelet

(Fragment)

Cuvintele lui Kohelet, fiul lui David, rege în Ierusalim.

Deşertăciunea deşertăciunilor, zice Kohelet, deşertăciunea deşertăciunilor, toate sunt deşertăciuni.

Ce folos are omul din toată truda lui cu care se trudeşte sub soare?

Un neam trece şi altul vine, dar pământul rămâne deapururi.

www.dacoromanica.ro

Soarele răsare, soarele apune, zorind către lăcaşul său ca să răsară iar.

Alergând spre miazăzi, răsucindu-se apoi spre miazănoapte, vântul face roate, roate şi se întoarce mereu în ocolurile sale.

Toate fluviile curg în mare, dar marea nu se umple: către locul de unde au pornit, acolo ele vin înapoi ca să purceadă iar.

Toate lucrurile se frământă mai mult decât poate s'o spună graiul omului: ochiul nu se satură de câte vede şi urechea nu se umple cu câte aude.

Ceeace a mai fost: aceea va mai fi şi aceea ce s'a întâmplat aceea se va mai întâmpla, căci nu este nimic nou sub soare.

Dacă este vreun lucru despre care să spună cineva: „Iată ceva nou", aceasta a fost în vremurile străvechi, de dinaintea noastră.

Nimeni nu-i mai ţine minte pe înaintaşi şi, tot aşa, pe urmaşii care vor fi nimeni nu-i va mai ţine minte, între cei ce vor trăi în viitor.

Eu Kokelet, am fost regele lui Israil, în Ierusalim.

Şi m'am sârguit în inima mea ca să urmăresc şi să cercetez cu înţelepciune tot ceea ce se petrece sub cer; aceasta e o îndeletnicire trudnică pe care Dumnezeu a dat-o fiilor omului ca să-şi frământe mintea cu ea.

Privit-am toate strădaniile care se împlinesc sub soare şi iată: toate sunt deşertăciune şi goană după vânt!

---

www.dacoromanica.ro

TALMUDICE

www.dacoromanica.ro

CAP. II

Polemici

Invăţară Rabananii isprava unui învăţăcel care veni în faţa lui Rabi Iehoşua şi-l întrebă: „Rabi, rugăciunea de vecernie e facultativă sau obligatorie?"

Ii răspunse: — „facultativă"!

Şi veni înaintea lui Raban Gamliel şi-l întrebă: rugăciunea de vecernie, facultativă e, sau obligatorie! Ii răspunse lui: — „obligatorie"!

Ii spuse lui învăţăcelul: „dar Rabi Iehoşua decretă: facultativă!" Răspunse lui (R. Gamliel): „Aşteaptă până vor intra combatanţii în Bet-Hamidraş".

Când intrară luptătorii în Bet-Hamidraş, se ridică interpelatorul şi terpretă: Ruga de vecernie, facultativă e, sau obligatorie!"

Răspunse Raban Gamliel: „obligatorie"! Li se adresă apoi înţelepţilor: „nu este nimeni care să mă combată la acest lucru?" — Ii spuse lui Rabi Iehoşua: — „Nu!"

Ii răspunse el (R. Gamliel): „Oare nu în numele tău s'a spus facultativă? şi îi mai spuse: „Iehoşua, scoală'n picioare şi să servi mărturie!"

Se ridică Iehoşua, în picioare şi spuse: „Dacă eu aşi fi viu şi el ar fi murit, ar fi putut cel viu să dezmintă pe mort. Dar acum că eu trăesc şi el trăeşte, poate cel viu să desmintă pe cel viu?"

Şezu Raban Gamliel şi dizertă mai departe, şi Rabi Iehoşua rămase'n picioare, până când toată adunarea începu să murmure şi ceru interpretatorului Huţput să înceteze şi acesta încetă.

Spuseră (cei din adunare): „Până când va mai continua să-l amărască?

„S'a întâmplat de Roş-Haşana mai an, că l-a per-

www.dacoromanica.ro

secutat, l-a persecutat cu ocazia discuţiei la părerea lui Zadek asupra primilor născuţi. Acum din nou îl persecută. Oare până când îl va tot persecuta? „Să-l dăm jos!"

Pe cine să ridicăm în locul lui? Să ridicăm pe Rabi Iehoşua! Dar Rabi Iehoşua e amestecat în cauză! Să punem pe Rabi Akiva! Dar n'are origine ilustră şi Gamliel îl va umili. Atunci să-l punem pe Rabi Eleazar ben Azaria, căci el înţelept e, bogat, origine ilustră are, e a zecea generaţie din Ezra.

Inţelept e şi va putea replica atunci când îl va ataca.

Bogat e şi va putea câştiga astfel graţia împăratului, ca şi el. A zecea generaţie din Ezra e, aşa că originea sa e ilustră şi nu va putea fi umilit.

Se duseră atunci şi îi spuseră: „primeşte domnul să devie capul academiei?"

Le răspunse el: — Voiu merge şi mă voiu sfătui cu ai casei. Merse şi se sfătui cu soţia sa. Ii spuse ea: „şi dacă te vor da jos, apoi?

Ii răspunse el: „se înalţă în sanctitate lucrurile sacre, nu se coboară".

— Şi dacă te vor umili?

— Spun oamenii: „Măcar o zi să te serveşti cu o cupă scumpă, iar a doua zi spargă-se".

— Dar nu eşti nici cărunt!

In acea zi era în vârstă de optsprezece ani, dar o minune i se'ntâmplă şi îi căruntiră optsprezece şuviţe de păr în creştet. Deaceia şi citim, că Rabi Alazar ben Azaria spunea despre el: iată sunt ca un septuagenar, şi nu: iată sunt de şaptezeci de ani.

Se spune că în acea zi paznicul a fost îndepărtat de la intrare şi s'a permis talmidimilor să intre. Ceeace interzisese Raban Gamliel spunând: că oricare Talmud Haham al cărui interior (intelect) nu e cum îl arată exteriorul, să nu intre în Bet Hamidraş, ca să nu se spună că cel ce învaţă pe un discipol neapt e ca şi când ar zvârli o piatră lui Marculus.

Pe când Rabi Elezer ben Azaria spune că nedemnitatea trebue să fie evidentă, şi Rabi ben Azaria

www.dacoromanica.ro

propovăduia totdeauna: „Indeletnicească-se omul cu Tora şi fapte bune chiar dacă nu ar face" pentru numele Domnului căci chiar dacă nu se face în numele lui, prin ele se ajunge la acesta.

In ziua aceea se înmulţiră foarte jeţurile din Bet-Hamidraş.

Rabi Iohanan zise că dispută în această chestiune Reb Iosi bar Dostai şi Rabanani. O parte zice ea s'au adăugat patru sute de jeţuri iar cealaltă şapte sute.

Acest lucru turbură pe Rabi Gamliel. Işi spuse: „Indepărtam oare eu, Doamne fereşte, Tora dela Israel? Şi văzu în vis ulcioare albe dar pline cu cenuşe. Dar această arătare nu fu decât pentru a-l linişti.

Şi au învăţat pe Ediot în acea zi a fost învăţată (când Elezer fu pus rector) şi de câte ori se zice Talmud în ziua aceea se înţelege când Elezer fu rector.

Şi nici-o Halaha nu era, care să rămână suspendată din cele aduse în Bet-Hamidraş, şi căreia să nu i se afle explicaţiunea. Nici Raban Gamliel nu se depărta de Bet-Hamidraş, căci, se povesteşte: Odată stătu înaintea lor (înţelepţilor) în Bet-Hamidraş, Iehuda Gher Hamonii şi întrebă, „Oare eu pot intra în adunare?"

Răspunse Raban Gamliel: îţi este interzis. Răspunse Rabi Iehoşua: îţi este îngăduit. Replică atunci Raban Gamliel: „nu e oare scris să nu intre Amonitul sau Moabitul în adunarea Domnului? La care-i răspunse Rabi Iehoşua: Dar este oare Amon şi Moab pe locul său? Nu veni oare Sanherib şi învălmăşi noroadele? După cum e scris: „Şi voiu desface hotarele popoarelor şi voiu smulge comorile lor, iar locuitorii i-am umilii"; şi (noi ştim că) cel ce se desparte, de majoritate se desparte.

Ii spuse lui, Raban Gamliel: Dar s'a spus şi că: „după aceea voi întoarce pe exilaţii fiilor lui Amon" şi ei s'au întoars.

Din nou îi răspunse Rabi Iehoşua: „Dar care nu s'a spus: „şi voi întoarce pe exilaţii neamului meu Israel?" şi până acum nu s'au întors. Dar vei spune:

www.dacoromanica.ro

totuşi se vor întoarce, ei bine şi aici (poţi spune) se vor întoarce". Atunci i se permise numai decât să intre în adunare.

Dacă e aşa, îşi spuse Raban Gamliel: „voiu merge şi voiu cere etrare lui Rabi Iehoşua". Merse şi apropiindu-se de casa-i văzu că pereţii sunt negri. Se adresă lui Rabi Iehoşua şi-i zice: „după păreţii casei tale se cunoaşte că eşti fierar". La aceasta îi răspunde Rabi Iehoşua: „Vai generaţiunii pe care o conduci, şi vai corabiei al cărui cârmaciu eşti, căci nu cunoşti amarul Talmid-Hahamilor, cu ce se îndeletnicesc şi cu ce-şi duc traiul!"

Spuse Raban Gamliel: „Mă căesc înaintea ta; iartă-mă!" Dar nu îl lua în samă. „Fă-o în memoria tatălui meu!" Atunci îl ertă.

Spuseră atunci (cei de faţă): „cine să se ducă să vestească Rabanan-ilor?

Le răspunse un spălător: „eu voi merge".

Trimise vorbă Rabi Iehoşua la Bet-Hamidraş:

„Cel ce a îmbrăcat mantia, să îmbrace şi deacum înainte mantia, iar cel ce nu e îmbrăcat cu mantia actualmente (tot R. Gamliel) să spue celui îmbrăcat: leapădă mantia ta şi eu o voiu îmbrăca.

Şi spuse Rabi Akiva Rabanilor: Inchideţi-i calea (spălătorului) ca să nu vie pe urmă slujitorii lui Raban Gamliel şi să persecute pe Rabanan.

Spuse Rabi Iehoşua: „Mai bine mă voiu scula şi voiu merge eu la dânşii". Merse Rabi Iehoşua, bătu în uşe şi spuse: „Cel ce stropeşte până acum în apă sfinţită, fiu de stropitor, stropească şi deacum înainte, iar cel ce nu e stropitor şi nici fiu de stropitor, spue celui ce e stropitor, fiu de stropitor, apa ta e simplă, de fântână e, iar cenuşa ta, simplă cenuşe". Se adresă Rabi Akiva către Rabi Iehoşua: împăcatu-te-ai, iar noi cari am făcut (cele ce făcurăm) în cinstea ta, vom merge şi eu şi tu, mâne să-i eşim în întâmpinare".

Şi cu toate acestea, nu fu îndepărtat Rabi Elazar ben Azaria, căci vorbea Raban Gamliel două săptămâni, iar Rabi Eleazar ben Azaria o săptămână.

www.dacoromanica.ro

De aceea se'ntreabă talmudistul (într'un loc) a cui săptămână era? (Răspuns:) A lui Eleazar ben Azaria. Iar acel talmid care întreabă dacă ruga de vecernie facultativă e 'sau obligatorie fu Rabi Simeon ben Iochai.

(Masechet Berachot 27-II, 28-I).

Aforisme

Câtă vreme praful drumului mai e pe picioarele tale, să-ţi vinzi marfa cumpărată.

(Berachot 62-a)

Când eşti flămând mănâncă, iar când ţi-e sete bea.

Omul obişnueşte să-şi recunoască neamurile bogate şi să se dezintereseze de cele sărace. Domnul din potrivă, numeşte frate şi prieten pe Israel, chiar când acesta a căzut pe ultima treaptă.

(Midraş-Tehilim 4-3).

Omul se deosebeşte de semenii săi prin glas, statură şi cunoştiinţe.

(Sanhedrin 38-a)

Iubeşte pe cel ce te dojeneşte şi fii bănuitor faţă de cei ce te laudă.

(Avot de Rabi Natan, perek 29)

Iubeşte pacea şi urăşte cearta.

(Tana de be Elijahu suta cap 9)

Vai bârfitorului, căci păcatul său va cădea şi pe capul urmaşilor săi.

(Iuma 87 a)

Rău e de acel Talmid-Haham care se îndeletniceşte cu Tora şi nu se teme de Dumnezeu.

(Iuma 72 b)

Bârfitorul face şi pe vecinii săi să sufere de pe urma bârfelii sale.

(Suka 56 b)

www.dacoromanica.ro

Fiecare meseriaş, de meseria sa va vorbi.
(Sohar Mişpatim)

Daţi femeei cinstea cuvenită şi veţi fi avuţi.
(Baba Mezia 59 a)

Dacă ai de gând să ospătezi douăzeci de oameni, pregăteşte hrană pentru douăzeci şi cinci.
(Midraş-Ester Raba 22-24)

Cine e erou?
Cel ce-şi stăpâneşte impulsiunile instinctului!
(Avot 4-1)

Erou e acela care schimbă pe vrăşmaşi în prieteni.
(Avot de Rabi Natan 23 a)

Inţeleptul învaţă dela oricine.
(Avot perek 4)

Cel ce ştie a cinsti pe oameni, cinstit va fi şi el.
(Avot perek 4)

Bogat, este cel ce se mulţumeşte cu partea sa.
(Avot perek 4)

Omul nu poate spune aproapelui său: faptele mele sunt mai de seamă ca ale tale.
(Sota 41 a)

Dacă un ţăran ar deveni rege, tot nu şi-ar lepăda panarul şi leacul alinător.
(Meghila 13 b)

Dacă n'ar fi întunericul, n'am cunoaşte lumina.
(Zohar Sasria)

Dumnezeu nu loveşte pe Israel mai înainte de a fi pregătit şi leacul alinător.
(Meghila 13 b)

Numai prin dreptate va veni mântuirea Ierusalimului.
(Sabat 139 a)

www.dacoromanica.ro

Nu există nevoe pe capul cuiva, din care alţii să nu tragă foloase.

(Bereşit raba 38—10)

Mântuirea lui Israel va veni numai atunci când va fi unit într'un singur tot.

(Tanhuna Neţavim)

Nu întrerupeţi pe copii de la învăţătură, nici pentru a-i întrebuinţa la clădirea templului.

(Sabat 119 b)

www.dacoromanica.ro

LITERATURA EVREEASCĂ IN ALEXANDRIA

Invățământul Torei era răspândit și în Alexandria prin diversele sinagogi și academii. Mediul, în care trăise evreii, a făcut ca profesorii să adopte un nou sistem în predarea Bibliei. In Palestina, învățământul Torei era practic, pentrucă se îndeplineau toate prescripțiunile religioase, dar în Alexandria învățământul era mai mult teoretic. Afară de aceasta, savanții evrei fură nevoiți să înfrumusețeze Tora evreească, în ochii fraților lor înstrăinați de tradiție. In literatura din Alexandria, își făcură loc o seamă de neadevăruri cu scopul de a micșora valoarea bibliei. Multe porunci și minuni cuprinse în Biblie erau tălmăcite cu ajutorul unor simboluri: divinitatea, alegerea poporului evreu, etc. După acești învățați, fiecare problemă avea un înțeles adânc: cele patru râuri ieșite din Eden înseamnă cele patru daruri ale omului: înțelepciunea, vitejia, toleranța și dreptatea. Porunca Domnului, ca Avram să-și părăsească patria, arată că omul trebue să părăsească tot ce este trupesc și pământesc pentru ca sufletul să fie capabil de a cunoaște pe Dumnezeu. Toate vasele din Templu aveau o valoare simbolică. Templul se compunea din trei părți: în două din ele erau admiși preoții și poporul, iar în a treia numai Marele preot. Primele două părți simbolizează apa și pământul, de care se folosesc oamenii, a treia încăpere simbolizează cerul, locuința Domnului. Cele 12 pâini depe masa sfântă, simbolizau cele 12 luni, cele 7 brațe ale menorei simbolizează cele 7 stele călătoare, și cele șaptezeci de părți ale Menorei simbolizează căile acestor stele, etc., etc. Pânzele tabernacolului compuse din

www.dacoromanica.ro

patru părţi simbolizează cele patru baze: pământul, viermele roşu vopsit cu sânge de peşte înseamnă apa, albastrul este aerul, purpuriul, focul.

Unul din savanţii evrei din Alexandria a fost Philon. El avea cunoştinţe vaste în domeniul ştiinţelor judaice şi al filozofiei elene. Aceste două studii, învăţământul ebraic şi filozofia elenă, s'au contopit la el într'o sinteză armonică. Philon era foarte credincios. El era convins că toate ştiinţele şi adevărurile filozofice, sunt cuprinse în învăţăturile lui Moşe. Din această credinţă a lui isvorăşte afirmaţia, că toate cunoştinţele de bază ale filosofilor eleni au o origină divină, fără ca ei înşişi să-şi dea anume seama, şi prin urmare ele nu pot fi diferite de învăţătura originară.

Philon şi-a propus pe deoparte să popularizeze ştiinţa elenă printre evrei, iar pe de altă parte să demonstreze adevărul ideilor lui Israel cuprinse în Biblie. In acest scop Philon a scris mai multe cărţi ce se disting prin stilul lor original:

a) *Scrieri filozofico-religioase, conţinând explicarea Bibliei şi a filozofiei;*

b) *Scrieri istorice;*

c) *Scrieri politice.*

Philon, ca bun evreu a îndeplinit toate poruncile, dând fiecăreia din ele o semnificaţie superioară: „Dupăcum o floare nu poate exista fără de un înveliş şi dupăcum nu există un suflet fără trup, tot astfel religia nu poate fi concepută fără ritual; dacă nimiceşti trupul, se pierde şi sufletul. Dacă distrugi poruncile, se pierde însăşi conţinutul credinţei.

Logos. *O concepţie originală a avut-o Philon despre divinitate. „Dumnezeu este substanţa cea mai perfectă, este spirit fără trup şi, ca atare, este imposibil să aibe o atingere cu lumea sensibilă. In chip necesar se impune existenţa unei substanţe mijlocitoare între Dumnezeu şi lume. Această substanţă este Logos-ul, cuvântul divin. Acest logos este începutul creaţiunii, este spiritul, trimisul divin.*

Din acest Logos înalt a pornit un al doilea Logos,

www.dacoromanica.ro

care este forța creatoare; din acesta a purces al treilea Logos, adică obiectul sau forța naturală care dăruește vieață tuturora. Cu acest Logos s'a creiat lumea: Dumnezeu a spus să fie lumină și „lumină s'a făcut".

Când se înfățișară cei trei îngeri la Avram, el a recunoscut într'înșii Logosul, care alcătuește lumea spiritului moral și a trupului.

Prin fuziunea teoriei lui Platon cu cea evreească, Philon a ajuns la concluzia, că îngerii constituesc forțele sau ideile lui Dumnezeu, iar ideea superioară tuturora este Logosul. Și pentrucă teoria lui Philon se bazează pe filozofia lui Platon, noi denumim sistemul său, lărgit de savanții următori lui, cu numele de neoplatonism. Academiile palestiniene nu s'au ocupat deloc cu teoriile lui Philon, căci tot ce a apărut sub influența grecească, nu era pe placul hasidimilor. Biserica creștină, însă, a adoptat sistemul său și deaceea numele Philon s'a răspândit atât de mult în lumea neevreească. In cărțile evreești nu este pomenit timp de 1.500 de ani și numai De Rosi, un scriitor evreu, care a trăit în Italia, în veacul al XVII-lea, îl amintește pentru prima oară.

„Vieața lui Moșe"

(Fragment din cartea lui Philon)

Căsătorindu-se, Moșe se făcu păstor pregătindu-se, astfel, pentru rolul de conducător. Căci păstoritul servește ca o pregătire pentru conducerea acelora, cari vor avea a păstori în viitor pe cei aleși dintre turme, adică pe oameni. Astfel, bunăoară, vânatul servește ca o pregătire pentru răsboinici, căci în luptă cu animalele salbătice se oțelesc și se formează viitorii comandanți. Astfel, ființele comune sunt temeiul pentru pregătirea domnitorilor. Vânătoarea animalelor sălbatice se aseamănă cu orânduirile războinice, iar îngrijirea animalelor domestice se aseamănă cu purtarea domnitorului față de supușii săi.

Deaceea regii nu consideră titlul de „păstor al po-

www.dacoromanica.ro

porului" ca o ofensă, ci ca o cinste mare şi fără a lua în seamă părerea mulţimii, cred că voiu avea dreptate dacă voiu afirma că numai acela care a fost înainte un păstor credincios, poate fi un domnitor iscusit. Moşe a fost cel mai credincios păstor din timpul său. Şi-a îngrijit oile, îndurând această povară nu de nevoie, ci de bună voe, ca să aducă la îndeplinire, cu sârguinţă, toate cele trebuincioase pentru buna-stare a unei turme. Şi aşa turma a trăit în belşug şi după pravila vitelor.

Odată, Moşe păştea turma lângă un izvor de apă şi păşune bună şi iată, că într'o pădurice apropiată, se năzări o minune: un spin veşetjit luă foc, aruncând lumini de basm prin împrejurimi şi cu toate că flacăra cuprinse spinul dela rădăcină până la coroană, ca un val de apă care ţâşneşte dintr'un loc nevăzut, spinul nu se mistui, ci rămase întreg. In inima flacării se ivi o înfăţişare minunată ce nu semăna a om şi răspândea lumini din flacăra spinului; s'o numim cu numele de trimis divin, înger. Acest înger îi proroci viitorul cu glas molcom, dar el auzi mai bine decât i-ar fi grăit un glas puternic. Spinul este simbolul chinurilor şi partea nemistuită simbolizează eternitatea suferinţei în mâinile chinuitorilor.

Această viziune e simbolul poporului evreu, un simbol care strigă nenorociţilor: „Să nu vă fie teamă, slăbiciunea voastră este eroismul vostru, care va străpunge pe duşman, nimicindu-l. Iar cei cari vor să vă distrugă pe voi, nu vor reuşi, căci, fără vrerea lor, ei se vor întoarce să vă apere. Nicio nenorocire nu vă va prăpădi, iar duşmanul care doreşte să vă târască în prăpastie, vă va lăuda, împotriva voinţei sale. Focul mistuitor spune încăpăţânaţilor: „Nu vă încredeţi în forţa voastră, iată, v'am prevenit. Forţa mistuitoare va arde ca lemnul şi lemnul cel mai uşor va arde ca focul".

In această minunată viziune Dumnezeu a desvăluit lui Moşe viitorul, cerându-i să se pună în fruntea poporului chinuit şi să-l mântuiască: „Am zărit chinul poporului meu, am ascultat jalea lor, şi ruga lor, iar

www.dacoromanica.ro

eu plin de milă şi har, voiu veni în ajutorul lor. Du-te fără frică la Regele Egiptului şi spune-i să se ducă trei zile în deşert, pentru a-mi face jertfele cuvenite, aşa cum obişnuiau înainte". Moşe întrebă: Dar dacă îmi vor zice: „Cine e acela care te-a trimis la noi?" I s'a răspuns: „Spune-le că eu Iehova, te-am trimis, să afle ei deosebirea ce este între fiinţă şi nefiinţă şi să înţeţeagă că n'am nume. Dar dacă sufletul lor chinuit va cere un nume, spune-i că am fost Dumnezeul lui Abraham, Iţhak şi Iacob, primul pildă de învăţătură, al doilea de iscusinţă şi al treilea de înţelepciune. Şi dacă nu le vor crede pe toate acestea, vor fi convinşi de trei minuni pe care nu le-a mai văzut om pe pământ".

Agada

(Legendă)

Legenda (Agada) n'are seamăn în frumuseţea ei poetică. Ea a crescut pe pământul palestinean şi e fiica profeţiei. Aceste două apariţii, legenda şi profetismul, s'au unit laolaltă în legenda poetică. Agada conţine nu numai elementele unei poezii desăvârşite ci şi datele specificului evreesc.

Agada este o formă literară care a domnit aproape o mie de ani în lumea de creaţii libere, populare şi personale ale poporului evreu.

Agada cuprinde multe din părerile poporului şi ale personalităţilor de seamă despre poporul evreu şi valorile lui naţionale, despre lumea viitoare şi cea prezentă, despre figurile mari ale poporului, întâmplările şi faptele lor, despre idei şi credinţe şi înţelepciunea vieţii. Nu există vreo ramură de gândire şi simţire umană, din domeniul raţiunii sau al ficţiunii, care să nu fie tratată în Agada.

Agada conţine din punct de vedere al formei producţii literare, tot felul de curente la evrei, şi anume povestiri, mici producţii epice, dialoguri, descrieri reale şi fantastic, aforisme şi ghicitori.

www.dacoromanica.ro

Acela care vrea să cunoască poporul evreu, trebue să cunoască neapărat Agada. Acest gen literar măreț atât calitativ cât și cantitativ, specific poporului evreu, a hrănit spiritualicește massele poporului în scurgerea veacurilor.

Intr'adevăr chiar în generațiile din urmă, după secarea isvorului de creație a legendei, influența Agadei n'a încetat să se mențină, cu strălucirea și rodul ei, în massele populare din diverse sinagogi și academii.

Omul și adevărul

Când Dumnezeu a hotărît să creeze pe om, toți îngerii înconjurară tronul ceresc, unii aprobând intențiile Domnului, alții deplângând realizarea lor.

Mai întâi, „Mila", înaintând cu umilință, vorbi astfel:

„O, Stăpâne! Eu voiu insufla acestei noui creaturi sfânta compătimire, și ea va fi cea mai frumoasă întrupare dintre toate operele tale. Omul trebue creat!"

Dar „Ingerul Păcii", suspinând, zise:

„In lumea, căreia i-ai dat vieață, domnește armonie și frăție; omul va aduce neliniștea și răsboiul!"

„Nu-ți fie frică, soră, interveni cu putere „Justiția". Eu voiu ști să răsbun „Dreptul" călcat și, datorită „Legii", care ocrotește pe nevinovat, voiu pedepsi pe cel vinovat. Fericirea va domni pe pământ".

„O! Tată, strigă „Dreptatea" plângând, abate de la Tine acest gând, căci „Omul" va fi regele „Minciunii" și dușmanul meu cel mai crunt!"

Deodată se auzi o voce care zise:

„Părăsește îndoiala ta „Dreptate", fiica mea, căci tu vei fi tovarășa omului".

Și îngerii strigară:

„Cum Stăpâne! Tu vrei să lipsești cerul de giuvaerul tău cel mai prețios, de cea mai frumoasă podoabă a coroanei tale?"

Dar cuvântul dumnezeesc continuă: „Rând pe rând, Dreptatea, se va urca în cer și va coborî pe pământ, și ea va fi trăsătura lor de unire".

Și omul fu creat.

www.dacoromanica.ro

O m u l

Ne învaţă înţelepţii: „Omul a fost zămislit singur. Şi pentru ce? Pentru ca seminţiile de pe pământ să nu se mai urască între ele; căci dacă acum, când ele purced într'un singur om, se urăsc una pe alta; cât de mare ar fi fost ura dacă descindeau din mai mulţi!

Ne învaţă înţelepţii: „Omul a fost creeat în ajunul Sabatului. Din ce cauză?

Pentru că dacă se va dovedi trufaş, să i se spună: „Viermele târâtor în ţărână a fost creeat înaintea ta".

* * *

Rabi Ahabar Hanina spuse: „Ziua aceea fu de douăsprezece ore. In ceasul dintâi se strânse ţărâna, în al doilea se frământa pieptul; în cel de al treilea fură plăsmuite membrele; în al patrulea i se dărui un suflet viu; în al cincilea purcese a umbla; în a şaselea dădu nume tuturor lucrurilor; în al şaptelea îi fu dată pereche, Eva; în al optulea ceas se urcară din culcuş şi scoborîră patru; în al nouălea i se dărui suflul vieţii; în al zecilea păcătui; în al unsprezecelea fu judecat; în al douăsprezecelea fu isgonit; şi plecă.

(Sanhedrin 38 a-b)

* * *

O femee întrebă pe Rabbi Iose: „Dece oare a fost luată coasta pe furiş?" El spuse: „Iţi răspund printr'o pildă: un om îşi încredinţează în secret un gram de argint, iar tu îl înapoiezi, în văzul tuturora, o oca de aur. Insemnează aceasta un furt?"

Femeia

Dumnezeu, gândindu-se şi întrebându-se, de unde să zămislească pe femee, spuse: „Nu o voiu crea din cap, ca să nu fie mândră, nici din ochiu, pentru ca să nu vadă prea mult; nici din gură, pentru ca să nu vorbească prea mult; nici din inimă, ca să nu fie invidioasă; nici din mână, pentru ca să nu atingă prea

www.dacoromanica.ro

multe lucruri; nici din picior, pentru ca să nu alerge prea mult; dar o voi crea dintr'o parte ascunsă a corpului, dintr'o parte acoperită, chiar când omul este gol.

Şi repetă într'una: „Femeia să fie cuminte; femeia să fie modestă!"

Bărbatul şi Femeia

Fu întrebat odată Rabi Ioşua: „Dece se înfăţişează bărbatul cu capul plecat, iar femeia cu faţa în sus?" El răspunse: Bărbatul priveşte locul creaţiunii sale (pământul), femeia, locul creaţiunii sale — (cerul)". „Şi dece se aude vocea femeii şi nu aceea a bărbatului?" El spuse: „Ascultă pilda următoare: Când umpli un vas cu carne, nu se aude nici un sgomot, când însă arunci un os, se aude un sgomot".

(Bereschit Raba C. XVII)

www.dacoromanica.ro

ŞEMUEL HANAGHID

(992—1056)

Şemuel Hanaghid s'a născut în 992 la Kordova. A studiat diferite limbi şi în scurt timp, a ajuns Marele vizir al Califului Habus. Cu toate preocupările sale de stat veni regulat să-şi ţie cursurile la academia evreiască din Malaga. A scris mai multe opere interesante: „Mevo-hatalmud" (Introducere la Talmud), „Ben Tehilim, Ben Mişlei şi Ben-Kohelet". A încurajat mult pe tinerii poeţi între care era şi Ben Gabirol. Şemmel Hanaghid a avut un sfârşit tragic. Arabii, foştii lui prieteni neputând suferi măreţia acestui evreu au aţâţat norodul împotriva lui şi Şemuel Hanaghid a fost spânzurat la porţile oraşului în 1056. In acea zi au fost ucişi şi 1500 de evrei. Ziua morţii lui a fost ani mulţi o zi de jale la evreii din Spania.

Rabbi Şemuel Hanaghid

După trecerea celor 7 zile de jale a fratelui său

a.

S'au terminat zilele de jale
Zile de suferinţă şi nopţi de sbucium
Vai, cât de rău îmi pare şi îl plâng
Pe fratele meu, fiul mamei mele
Aceasta oare e răsplata mea?
Mi-e foarte amar, sunt desnădăjduit,
Oh, tu coroană a capului meu.
Aceasta e soarta mea?
Şi într'una mă va clătina coroana?

www.dacoromanica.ro

L-am căutat cu puterea mea
Şi l-am mântuit cu tot ce aveam
Aceasta e judecata ta Doamne?

b.

Ia şi mănâncă bogat şi milostiv prieten
Din camera ta ieşi şi ai să vezi
Dacă ai o durere în inimă. Vino,
Goneşte-o din urmă, scoate-o,
Bea în bucurie şi trăieşte în fericire.
Prieteni şi discipoli,
Se va însenina atunci
Cerul acoperit cu nouri:
Porniţi spre ulciorul ce vindecă dureri.
Atunci orice inimă suferindă
Va fi sortită vieţii.

---

www.dacoromanica.ro

JEHUDA HALEVY

(1070—1140)

Iehuda Halevy s'a născut în anul 1086 în Castilia (Spania). A studiat în şcoala lui Rabi Iţhak Alfasi — pe lângă ştiinţele judaice şi limbi străine, filosofia şi medicina. A scris un mare număr de poezii dintre care cele mai cunoscute sunt „Cântecele Zionului". Poezia lui Iehuda Halevy constitue un tezaur de perle strălucitoare în literatura evreească. Dorul nemărginit al lui Iehuda Halevy spre Zion şi pământul făgăduinţii era atât de mare încât el şi-a părăsit situaţia strălucită ca medic, soţia, copiii şi prietenii pentru a se duce în Palestina. Legenda ne spune că Iehuda Halevy a fost ucis de către un arab bolnav în momentul când Iehuda Halevy săruta pietrele Ierusalimului, rostind vestita operă: „Zion Halo tişali". Cântecele lui Iehuda Halevy sunt recitate până în ziua de azi în sinagogi în ziua de post „Tisa-be-Av". Iehuda Halevy este autorul remarcabilei opere filosofice „Hacozari".

Cântecele mării

A venit oare potopul, înecând lumea,
De nu poţi să zăreşti faţa uscatului?
Nici om, nici animal, nici păsăret —
A pierit oare totul, zăcând în nemişcare!
Când văd dealul sau valea — mă simt odihnit
Toate câmpiile îmi sunt plăcute.
Scrutez zarea şi nimic nu mi se arată.
Doar apă, cerul şi corabia.
Şi când balenele răzvrătesc marea
Cred că prăpastia deschide guri,
Ca să înghită corabia
Care a intrat pe furiş în domeniul mării.
Şi marea se înfurie spumegând.
Şi sufletul meu tresaltă cântând,

www.dacoromanica.ro

Căci spre meleagurile sfântului templu
Se îndreaptă, se apropie!
O dorinţă m'a cuprins
Să caut locul tronului lui Mesia
Şi nu m'a lăsat să sărut
Copiii, fraţii şi prietenii!
N'am deplâns via sădită de mine
Udată, şi cu rod
Voiu uita pe Iehuda şi Azarel
Cele două flori atât de scumpe mie
Voiu uita casa de rugăciune
In care sufletul meu s'a purificat
Voiu uita plăcerea Sâmbetelor
Frumuseţea sărbătorilor de Paşti.
Voiu schimba odăile mele cu umbrele copacilor
Şi palatele cu umbra spinelor.
Pe apele mărilor voiu pribegi
Până ce voiu găsi scăunelul de sprijin al Domnului.
Acolo voiu deschide sufletul şi ruga mea —
Acolo voiu goli parfumul în apele cristaline ale Jordanului
Şi voiu vărsa în Şiloah lacrima mea.
O să laud numele sfânt cât voiu trăi
Şi veşnic tot îi voiu aduce mulţumiri.

Inima mea e la răsărit şi eu la capătul apusului;
Cum să simt gustul mâncării şi cum o să-mi priască?
Cum să plătesc datoriile şi sarcinile, dacă
Zion e încătuşat în Edom şi eu în Moab?
Mi-e uşor să părăsesc binele Spaniei, dar
Foarte greu îmi este să văd pământul templului în ruine.

ŞELOMO BEN GABIROL

(1020—1070)

Şlomo Ben Gabirol s'a născut în anul 1020 lângă Saragosa (Spania). Părinţii lui Gabirol au murit când Gabirol era în frageda vârstă. La 16 ani s'a remarcat prin talentul poetic ce-l avea. Ocrotitorul său Ecutiel-Hasan a fost ucis, din cauza aceasta Gabirol a părăsit Saragosa stabilindu-se la Granada sub protecţia vizirului Şemuel Hanaghid. Aci Gabirol şi-a scris cele

www.dacoromanica.ro

mai frumoase opere poetice: „Keter-malhut" etc. Gabirol a murit în vârstă de 38 de ani. Legenda ne povesteşte că un poet arab a invidiat înţelepciunea şi darul poetic al lui Gabirol şi l'a ucis într'o grădină îngropându-l sub un pom de smochine. Cu timpul, pomul a dat un rod miraculos. Califul aflând de acest rod-minune l-a interogat pe arabul criminal, acesta şi-a mărturisit vina. Califul a poruncit atunci ca arabul criminal să fie spânzurat pe acelaş pom.

Rădăcină a fiului lui Isai,
Până când vei zace în pământ?
Scoateţi floarea
Căci toamna a trecut!
Dece să fie sclavul
Stăpân peste domni?
In locul celui tânăr
Să izbândească pletosul Esav?
Din vremuri îndepărtate.
De mii de ani sunt robit,
Sunt în galut, ca
Şacalul în deşert.

Când mi se termină vinul,
Ochiul meu lăcrămează
Râuri de apă.
Râuri de apă.
Şaptezeci 1) este numărul eroilor
Şi-i nimiciră nouăzeci 2) de curteni,
Au încetat cântecele,
Căci gura e plină de apă,
Plină de apă.
Pâinea cum să fie gustată?
Ce gust are mâncarea
Dacă în cupe ni se serveşte
Apă, apă.
Apele Mării Roşii
Le-a secat fiul lui Amram,
Umplând lacurile Egiptului cu miasme.

1) 70 corespunde cuvântului „Iain" ce înseamnă vin.
2) 90 corespunde cuvântului „Iaim" ce înseamnă apă.

www.dacoromanica.ro

Ci iată cum Moşe, 1) Domnul,
Picură apă,
Picură apă,
Sunt prieten cu broasca

Cu ea împreună strig şi ţip
Ca şi ea gura mea cunoaşte
Cântecul apei,
Cântecul apei,

Se va înfăţişa ca un sihastru în faţa morţii.
Soarta sa va fi ca a feciorilor lui Rehav 2).
Copiii săi şi familia sa
Vor deveni apari, apari.

IEHUDA ALCHARIZI

(1170—1230)

Sufletul meu tânjeşte după Zion
Acolo vrea să-şi petreacă zilele şi liniştea
In dorul Zionului trec necazurile pe nesimţite
Capul mi-l supun şi obrajii loviturilor, pentru a te vedea, Zion,
Nu voi râvni la nimic decât la tine,
Până mă voiu pierde în mormânt...
Voiu săruta pământul tău într'una
Până când pământul va lăsa urme pe fruntea mea;
Pământul tău va fi leacul suferinţelor mele,
Balsamul de reînviorare a inimii mele.

Rădăcina cântecului e în inima mea,
In gândurile mele sunt isvoarele lui
Cugetul meu în rotire
Cuprinde întreaga lume.
Grindina cuvintelor este ascunsă în comorile înţelepciunii
Şi îmi topeşte focul inimii îngheţate.
Fulgerele limbii mele
Intunecă flăcările vederii;
Străbate apusul şi răsăritul, ca
Pe aripile furtunii uriaşe.

1) Moşe este acel prieten care l-a servit pe Gabirol cu apă în loc de vin.
2) Fiii lui Rehav erau sihaştri.

www.dacoromanica.ro

AVRAHAM BEN EZRA

(1092—1185)

Avraham Ben Ezra s'a născut în 1089 la Toledo (Spania). Din copilărie încă s'a distins ca un mare cunoscător al ştiinţelor evreeşti şi cele generale. A fost un prieten intim cu Iehuda Halevy. Poeziile lui sunt mai toate satirice, stilul foarte concis, conţinutul poeziilor e adânc. Avraham Ben Ezra a fost toată viaţa un om sărac şi a colindat întreaga lume fără să fi găsit un loc stabil. El a scris vestitul comentar asupra Bibliei numit „Even Ezra". A murit în 1167.

Tată, tată, când ai să-l aduci
Pe profetul Eliahu?
Cu inima frântă, te aştept,
Ca să găsesc har în ochii tăi;
Iată: peste puţin timp o să vină,
N'ai să aştepţi mult, copile,
— Iar tu, fată, încetează
plânsul şi aşteaptă cu resemnare.

Nu te speria de faptele zilei

Nu te speria de faptele de peste zi
Intâmplările zilei nu stau locului
Nu te bucura, dacă te desfătează
Nici să nu te înfricoşezi dacă te întristează
Căci binele ca şi răul
Aşa cum vine, aşa se duce.

www.dacoromanica.ro

Omul şi locul lui

Locul mi-l cinstesc eu chiar dacă stau la urmă
Şi nu mi-l aleg trufaş şi nepăsător
Ca proştii, cari socotesc
Că cinstea e în fruntea mesei.
Locul lor îl sfinţeşte lăudăroşenia
Locul meu mi-l cinstesc eu însumi,
Pe când netotul îşi necinsteşte aşezarea.

---

www.dacoromanica.ro

MOȘE HAIM LUTZATTO

M. H. Lutzatto a renovat adevărata poezie ebraică după o stagnare de câteva secole. S'a născut la Padua (Italia) în anul 1710 și a murit în vârstă de 40 ani.

El și-a însușit pe lângă studiile judaice și kabalistice, cunoștințe vaste în domeniul științei. La vârsta de 17 ani a scris drama: „Șimșon și Dalila", apoi cartea „Leșon Limudinn", un manual de retorică, „Zohar Tiniana", „Tikunei Zohar". A compus 150 de psaltire. M. H. Lutzatto avea înclinații spre misticism (s'a considerat că e Mesia) și a fost dușmănit de mulți. Din această cauză s'a stabilit la Amsterdam. Aci publică 3 volume: „Derech Tevunot", (Drumul înțelepciunii) „Mesilat Eșarim" (Calea drepților) și piesa „Laișarim Tehila". (Lauda celor drepți).

M. H. L., a fost înzestrat cu un talent poetic extraordinar. El a redat poeziei ebraice elasticitatea, eliberând-o de influența regulelor arabe în poezie.

Turnul puterii

O, munți ai veșniciei, adăposturi plăcute,
Ascunzători și lăcașuri ale păcii sigure,
Solitari vă înălțați aci.
Ce scumpe îmi sunt coroanele copacilor!
Mai mult de cât palatele regale și castelele ducilor,
Care închid amărăciuni.
Orașele lor largi, întărite,
Odată cu înmulțirea aurului, se măresc
Dușmanii ce le întind curse, nu încetează
Lupta, până nu cad în ele.
Nu tot astfel sunt aceste locuri liniștite,
Căci ele au îndepărtat zornăitul armelor,

www.dacoromanica.ro

Vocea asupritorilor, suspinul răniţilor.
Sufletele celor obijduiţi găsesc odihnă
La umbra copacilor.
Sub ramurile pomilor, la suflarea vântului,
Uită sărăcia, asuprirea, devin şi ei avuţi.
Doar comorile omului constituie o închisoare
Pentru stăpânitorii lor,
Dacă trăiesc, dacă au dispărut, dacă dorm,
Sau dacă sunt treji.
Căci ce este domnia şi coroana
Dacă nu o muncă silnică îndurată de posesori?
Ce bună este partea ciobanului tânăr, ce dulce!
Se plimbă printre turme, se bucură cu sărăcia
Se culcă la umbră şi e sigur.
E sărac, dar vesel.
Sufletul său nu e chinuit de pofta banului,
Nu jinduieşte după averi şi lux:
Ci chiar dacă mărăcini sunt mâncarea sa,
Devin dulci în gura lui, când e voios.
Pe culcuşul sărăciei sale, îşi găseşte odihnă noaptea,
Noaptea îşi găseşte odihnă, reînoind dimineaţa
Florile fetelor, odată cu reînoirea vulturului.
Dacă sunt bogate câmpurile sau pustii,
Dacă cerul e îndoliat şi se sguduie de tunete,
Inima lui nu-i turburată, nu-i înspăimântată.
Nu-i e groază de duşmani,
Nici nu se teme de martori mincinoşi.
E sărac, dar vesel.
Dacă-i place o fată,
O fată care-l îmbie,
Cu ea se bucură şi ea deopotrivă cu el.
Inima-i se înveseleşte, necunoscând
Decât plăceri veşnice;
Unul cu celălalt se bucură, se desfată,
Fără să se teamă de pizmaşi.
Dacă sufletul său a obosit,
La sânul ei îşi uită oboseala.
Căci la lumina feţei ei
Il părăseşte toată truda,
E sărac, dar vesel.

www.dacoromanica.ro

ŞEMUEL DAVID LUTZATTO

(1800—1865)

S. D. Lutzatto s'a născut la Triest în anul 1800. A funcţionat ca director al seminarului rabinic de stat din Padua. S'a distins prin cercetările sale exegetice, răspândind ştiinţele judaice în scris şi graiu viu. A explicat şi editat literatura poetică evreească din evul mediu. A scris un număr apreciabil de poezii: On-Ben Pelet, Derech Eretz, etc.

Cuviinţă!

(Fragment)

Cuviinţă, cuviinţă,
Har şi bunătate, pace eternă
Intăriţi-vă, stăpâniţi pământul,
Să înceteze ura, hula şi urgia,
Să vieţuiască laolaltă
Leul cu oaia
Ca juncanii, ursul o să mănânce iarba
Peste vizuina viperei o să se joace,
Copilul sau sugarul.
Nu vor mai sfâşia şi devora
Leul şi tigrul furioşi.
Fără inimă şi minte
Am fost, când v'am vorbit,
De rău, douăzeci şi doi de ani.
Insălbătăcit am fost atunci,
Cuibul meu era departe de oraş,
Am avut vedenii mincinoase,
Gura am deschis-o larg.
Să se mărească şi să se sfinţească,
Să se înalţe şi să se mândrească
Şi lăudată fie noua generaţie;
Fără de spini, fără de mărăcini;
Prima generaţie — generaţia oarbă,
Generaţia furiei — generaţia războiului.
Ultima generaţie e cea mai bună:
Generaţia păcii şi a ştiinţei.
Să nu ne amintim de cei dinainte,

www.dacoromanica.ro

Totul să fie nou sub soare.
Vor dispărea furtuna — şi bezna
Nu va mai fi spaimă nici suferinţă!
E lumină — e frumuseţe,
Domneşte spiritul ştiinţei şi al vitejiei
Spiritul raţiunii şi al perfecţiunii.
Pe aripile spiritului,
Te înalţi deasupra norilor,
Fără vâsle şi vânturi,
Străbaţi drumul mărilor.
Şi fără cai şi cămile,
Străbaţi căile uscatului
Şi cu forţa aburului
Inlocueşti oboseala şi truda,
Munca oamenilor.
Tu opreşti grindina, trăznetul şi torentul
Să coboare peste câmpuri şi vii
Săgeţile Domnului şi ale mâniei Sale.
Le opreşti şi le adânceşti în pământ
Ai analizat apa şi aerul
Pământul, piatra şi stânca
Le-ai descompus.
Inălţimile, întinderile le-ai măsurat
Ai desfăcut carnea, sângele şi oasele
Şi cu sângele ai descoperit fierul.
Acum să se ruşineze natura
Că i-ai descoperit tainele
Şi i-ai smuls uneltele din mână.
Cu sticla ţi-ai apropiat luna,
Uitându-te departe ca spionul.
Ai înţeles cauza maladiilor
Şi ai născocit leacuri minunate.
Deaceia natura s'a înfricoşat
Generaţie a ştiinţei, a păcii. Laudă copiilor tăi!
Sunt fericit că m'am născut acum.
S'a sfârşit ura şi urgia
Frate, prietene,
Omul nu mai e prigonit pentru credinţă şi gândire
S'a stins ura religioasă în vecii vecilor
O, generaţie liberă a păcii, a ştiinţei şi a
fraternităţii.

www.dacoromanica.ro

ABRAHAM DOV LEBENZOHN (ADAM HAKOHEN)

(1794—1878)

A. D. Lobenzohn s'a născut la Vilna în anul 1794. El a funcţionat ca profesor într'o şcoală rabinică. A. D. Lobensohn a fost considerat în timpul său „părintele poeziei ebraice" din Rusia. Colecţia poeziilor sale sub titlul „Sirei Sfat Kodeş" (Cântecele limbei sfinte) este renumită şi foarte mult apreciată în literatura ebraică. A. D. Lebenzohn a activat şi pe câmpul exegezei biblice. A contribuit mult la explicarea unor texte, atât din punct de vedere gramatical cât şi poetic. A mai scris o dramă alegorică. „Emet Veemuna" (Adevăr şi Credinţă) în care critică hasidismul extremist.

M i l a

(Fragment)

Vai, numai jaf şi jale; nu mai pot să privesc.
Măruntaiele mi se sdrobesc, în inima mea e apăsare.
Vai, ce înspăimântat e sufletul meu.
Inlăuntrul meu şi-a făcut loc groaza.
Vă rog, sprijiniţi-mă, să nu mă topesc ca apa:
Sunt însăşi mila coborîtă din cer.

Dacă-mi amintesc de lupi, de tigri şi lei
Ce pândesc cu ură şi furie,
Năpustindu-se cu sălbătăcie asupra mieilor şi iezilor,
Rupând carnea şi lingând sângele lor,
Unul se sbate amarnic, şi se stinge,
Dar altul sfâşie şi nu ascultă.

Undeva cântăreţul nopţii trezeşte cuibul
Cu hrană pentru cei şase copii
Şi iute se grăbeşte să le aducă din nou.
Dar iată că la întoarcere se 'nspăimântă,
Zburând deasupra cuibului gol,
Pătat de sângele copiilor
Sfâşiaţi de o fiară prădalnică.

www.dacoromanica.ro

Şi omul are cereale şi fructe.
Totuşi mănâncă sufletele animalelor
Cu miile, şi fără milă,
La abator le poartă zilnic.
Făptuind astea, nu se gândeşte la păcat,
Căci tot ce e amar devine dulce
Şi tot ce-i necinstit devine drept.

Oare pentrucă sunt muţi
Şi pentrucă nu sunt în stare să vorbească
Nu-i mai vede Dumnezeu?
Şi ca focul mistuitor îi distruge cuţitul celor lacomi.
Oare pentru n'au destulă viclenie, necunoscând mândria,
Sunt sortiţi să piară?

Nu-i o fiinţă pe pământ, nu există curăţie în suflet,
Ca să nu vrea să guste sângele celui slab.
Chiar acum, în această clipă, vai, în toate părţile
In guri de pradă, victimele se sbat.
Vă rog, sprijiniţi-mă, căci mă voi topi ca apa
Sunt însăşi mila, fiica Cerului.

NAHMAN KROCHMALL

(1790—1848)

Nahman Krochmall s'a născut la 1790 la Brod (Galiţia). A trăit în orăşelul Zsolkeiev, ocupându-se cu comerţul. Timp îndelungat, Krochmall a fost îndrumător al maskilimilor galiţieni. A murit la Tarnopol (1918). N. Krochmall este considerat ca părintele filosofiei istoriei evreeşti. Ideile şi concepţiile sale adânci sunt originale, stilul concis (stilul filosofilor din evul mediu). Krochmall nu şi-a scris teoriile metodic şi ordonat într'un volum. El şi-a notat observaţiile, iar după moartea sa, savantul Zunz le-a strâns într'o carte intitulată „Morei Nevuchei Hazman". N. Krochmoll şi-a propus să explice valoarea judaismului pentru umanitate, pe bazele filosofice critice:

Trei epoci principale există în viaţa unui popor: Epoca inflorii şi creşterii, epoca statorniciei şi a sta-

www.dacoromanica.ro

bilității și epoca decăderii. In ceeace privește poporul nostru, istoria ne demonstrează că aceste epoci se perpetuiază prin ivirea unor noui idealuri, care strâng laolaltă poporul nostru spre a continua existența sa. Aceasta se explică prin faptul că judaismul a atins acea dezvoltare care îl scutește de celelalte valori naționale concrete (precum instituții de stat, pământ etc.), căci judaismul se bazează pe un resort intelectual demn și universalist. Și din acest izvor, spiritual își trage puterea de reînflorire și creștere continuă.

Oaspetele

Intr'o zi dogoritoare, Avram evreul sta la ușa cortului său. El zări din depărtare un bătrân încovoiat, mergând sprijinit de un toiag și venind din pustie. Zărindu-l, Avram alergă în întâmpinarea sa, zicându-i: — „Te rog, omule, vino în casa mea, îți vei spăla picioarele, te vei odihni o noapte, iar dimineața îți vei continua drumul". Omul refuză, spunând. — „Nu, voiu dormi sub pomul acesta". Avram îl rugă atunci fierbinte și, convingându-l, omul, intră în cort. Avram îl servi cu unt și lapte și cu azime bine coapte și omul mâncă. După ce mâncă și bău bine, Avram îi spuse: „Acum să-l lăudăm pe Dumnezeu cel de sus, creatorul cerului și al pământului, care ne-a săturat cu bunătățile sale". Omul îi răspunse. — „Nu cunosc pe Domnul, Dumnezeul tău și numele său nu-l voiu binecuvânta. Voiu lăuda pe Dumnezeul meu, cioplit de mâinile mele, ce se află în casa mea, îndeplinindu-mi toate lipsurile". Auzind aceste vorbe, Avram se mânie și-l goni din cort.

Omul porni spre pustiu.

După plecarea acestuia, Avram se căi, gândindu-se. „Ce am făcut, de ce am alungat acel bătrân din casa mea în timpul nopții? Dacă Domnul, stăpânul cerului și al pământului a îndurat păcatul acestui om, în toate zilele vieții sale, hrănindu-l și îmbrăcându-l mai bine de 100 ani, deși nu a mers pe căile sale, eu, păcătosul de mine, nu eram în stare să-l îndur măcar o noapte?"

www.dacoromanica.ro

Atunci Avram se grăbi, înhămă măgarul său, călări în căutarea omului. Il găsi în pustiu, zăcând sub un copăcel. Avram se închină atunci şi ceru iertare. Apoi rugându-se mult de el, îl duse la cortul său, spunându-i vorbe blânde. Dimineaţa următoare, când omul porni la drum, Avram îi dădu merinde şi-l petrecu o bucată de vreme, binecuvântându-l.

Iar Dumnezeu vorbi lui Avram: — „Am văzut ce ai făcut bătrânului, de aceea voiu ţine minte fapta ta şi pentru urmaşii ce vor veni după tine. Şi chiar dacă vor păcătui, nu voiu ascunde harul meu dela ei şi nu voiu părăsi legământul cu tine în vecii vecilor".

AVRAHAM MAPU

A. Mapu s'a născut în 1807 la Slobodka (Lituania) şi a murit la Königsberg în 1867. A. Mapu era fiul unui învăţător şi a gustat din copilărie amărăciunile şi mizeria ghettoului evreesc. A studiat cu sârguinţă Biblia şi Talmudul.

Intâmplarea făcu ca Mapu să găsească în biblioteca dascălului său o traducere latină a Bibliei şi astfel îşi însuşi această limbă la perfecţiune, după o sârguinţă rară. Mapu a refuzat scaunul rabinic în diferite oraşe şi s'a ocupat cu meditaţia. A învăţat apoi limba franceză şi germană. Limba ţării nu a fost mult preţuită de intelectuali (maskilimi), din două motive: întâiu, că literatura era foarte redusă, apoi, chiar dacă era cunoscută perfect, totuşi nu putea un evreu să ocupe vreun serviciu la stat, căci tinerii erau lipsiţi de drepturi cetăţeneşti.

Comunităţile erau autonome şi persecutau pe acei care se îndeletniceau cu răspândirea culturii generale, socotită anti-religioasă. Deaceea A. Mapu ca şi ceilalţi maskilimi se ferea de a-şi manifesta opiniile în public.

In 1830, el scrie romanul „Ahavat Zion", primul roman original în ebraică. Romanul acesta a produs agitaţie mare în rândurile intelectualilor şi învăţăceilor. Succesul acestui roman l-a făcut pe Mapu să scrie un nou roman „Aşmat Somron".

www.dacoromanica.ro

In 1855, Ţarul Alexandru al doilea a încercat să introducă ordine şi instrucţiune în sânul evreimii ruse. Când porţile ghettoului începură a se prăbuşi, se iviră discuţii între intelectualii şi fanaticii evrei. A. Mapu a scris atunci romanul „Aiit Zavua", în 5 volume, în care descrie acea epocă.

A. Mapu a fost şi un excelent pedagog. A întocmit manualele „Oman pedagog" şi „Hanoh lanaar".

A Mapu a fost nu numai creatorul romanului ebraic, dar şi îndrumătorul generaţiei sale spre productivizare şi renaşterea naţională.

Amnon în exil

(Fragment)

O frică îl cuprinse pe Amnon, în Beth Lehem, în noaptea aceea şi se temu să fugă de acolo. El sosi dimineaţa la Azeka. Acolo el se împrieteni cu vagabonzii oraşului, cari şi-au pus în gând să plece în Egipt. In apropiere de Ekron au fost prinşi de către filisteni, cari îi vândură Grecilor, ce plecară cu corăbii spre Grecia. Grecii i-au dus pe fiii Iudeii în această insulă, unde i-au pus să lucrezee în vii şi la facerea vinurilor. Acolo s'a aflat un bărbat din Judeea, care fusese luat prizonier, în zilele lui Ahaz. Pe acesta, Grecii l-au pus ca supraveghetor peste fraţii săi evrei, căci ei nu au cunoscut limba elenă.

Fiii Judeii au lucrat pe malul mării, aproape de un munte, care era acoperit în întregime de vii superbe. Marea din apropiere adăoga muntelui o înfăţişare majestuoasă şi atunci Amnon, amintindu-şi de oraşul divin, fu cuprins de doruri copleşitoare. Se considera ca o plantă de măslini smulsă din locul ei de predilecţie şi transplantată în pământ sărat, unde se veştejeşte şi frumuseţea i se întunecă.

Veni timpul culesului şi fiii Judeii intrară în vii la lucru. Amnon se dădu la o parte, în colţul viei, şi ochii i se umplură cu lacrimi. Supraveghetorul, observându-l, îi spuse: „Intreaga natură e veselă, înve-

www.dacoromanica.ro

seleşte-te şi tu. Eşti încă tânăr, dece te descurajezi? Scoală-te, scumpul meu flăcău, întăreşte-te. Află, că ai plăcut stăpânului viei şi eu, deasemenea, te iubesc mult; eşti frumos şi frumos e locul naşterii tale. Mi s'a spus că eşti din Zion, oraşul idealului meu". Amnon răspunse: — „Adevărat, sunt tânăr, dar bătrânii nu sunt în stare să pătrundă în taina existenţii mele. M'am despărţit de iubita sufletului meu, de o mamă milostivă, de o soră frumoasă şi mă lovi mâna duşmanilor mei, îndepărtându-mă de ei. Vai mie, pasăre pribeagă, nimeni nu întreabă de mine şi nimeni nu-mi şterge lacrimile de pe faţă. Suferinţele le povestesc vântului şi necazurile valurilor mării, care duc sbuciumul sufletului meu. Ce mângâiere îmi poate da natura? Vai, nu pentru cei cu necazuri suflă vântul dătător de sănătate, nu pentru amărâţii zilelor luminează soarele".

Supraveghetorul îi spuse: — „Mi-e milă de tine şi iau parte la suferinţele tale, dar dacă ai cunoaşte necazul meu, ai tăcea. Sunt dintre aleşii poporului meu. Am stat liniştit în palate de fildeş, m'am condus după lumina lui Dumnezeu, fiind fericitul pământului. Dar, vai, sfârşitul veni. E nouăsprezece ani decând îndur şi sufăr pe pământ străin... Dar dece să ascund numele meu? Desigur că ai auzit de numele lui Joram Conducătorul?... Iată-l, stă în faţa ta, sărac şi zdrenţuit!"

Amnon ridică ochii spre el şi se dete în lături cutremurat. Faţa îi păli, puterea îl părăsi ,mila îl cuprinse pe acest om care căzu din vârful munţilor spre adâncimile unei mări cu necazuri. Inima îi tremură la gândul tatălui lui Azricam, duşmanul său. Şi Joran îi spuse: — „Dece te miră, dece te sperii aşa? Omul doar se naşte gol. Dumnezeu îl înalţă şi îl coboară". Şi Amnon oftând zise: — „Tu eşti oare Joram conducătorul, tu, al cărui nume e aşa de cunoscut? Joram îl întrebă apoi de starea prietenului său Yedidia şi de pacea fiului său Azricam. Amnon îi povesti sfârşitul lui Natan şi când pomeni de Yedidia isbucni în plâns, stârnind mirarea lui Joram.

www.dacoromanica.ro

In timp ce vorbiră, veni stăpânul viei şi se adresă lui Joram în greceşte. — „Cum, pentru aceasta te-am pus supraveghetor peste fiii Judeii, ca să le vorbeşti, topindu-le inima, făcându-i inapţi pentru lucru? Tu eşti răspunzător de munca acestor oameni şi tu vei plăti pagubele". Amnon se grăbi la locul său de muncă şi acelaş lucru îl făcu şi Joram.

A doua zi, Amnon veni în vie, foarte palid: îl lovise malaria. Dimineaţa era senină, dar din depărtare se vedeau nouri grei cari întunecau pe alocurì cerul. Amnon stete atunci pe vârful colinei, privind la soare. Grăi: — „Tu eşti lumina cea mare care stăpâneşte ziua! Soare dulce, tu eşti cerescul martor al legământului meu cu Tamar. Ca şi ochii mei, acum privesc şi ochii lui Tamar către tine şi la strălucirea razelor tale, ea păşeşte mândră pe muntele măslinilor, ca să vadă frumuseţea apariţiei tale. Adu-mi, te rog, speranţa cu razele tale şi alinarea pe aripile tale! Tu, soare al dreptăţii, luminează oraşul divin şi scoate la lumină dreptatea mea faţă de Tamar! Vai mie! Strigătul ei îmi umple sufletul şi Dumnezeu îşi ascunde faţa Sa dela mine. La ce nevoe lumina soarelui? La lumina lui îmi văd rana, văd truda şi necazul meu. Ascunde-ţi, soare strălucirea! Ascunde-te în întunerec, aşa cum s'a ascuns calea mea din faţa Domnului!..."

Amnon nu mai putu să vorbească, leşină şi căzu pe iarbă. Joram văzându-l, se cutremură şi-i zise: Vederea ta mă sbuciumă, iubite flăcău, inima ta rătăceşte în pustiu şi gura exprimă vedenii şi visuri îngrozitoare. Scoală-te şi te voiu culca pe patul durerii, căci sufletul îţi arde ca focul, tu, floare frumoasă şi plăcută! Blestemaţi să fie acei ce te-au smuls din pământul tău, predându-te în mâini ticăloase!" Vorbindu-i astfel, îl luă în braţe şi îl aşeză în coliba din vie. Când Amnon se trezi şi-l văzu pe Joram stând lângă el, strigă: — „Milueşte-te de mine, domnule, sunt un nenorocit". Joram îi răspunse: — „Linişteşte-te, scumpul meu flăcău, te voi îngriji pe patul suferinţii ca şi pe copilul meu".

www.dacoromanica.ro

MOŞE HESS

1812—1875)

Moşe Hess s'a născut în 1812 la Bonn (Germania) şi a murit la Paris în 1875. Până la vârsta de 14 ani a fost educat de bunicul său în spiritul culturii evreeşti. La 14 ani a încetat influenţa familiei şi s'a consacrat studiului în genere. A frecventat universitatea din Bonn. Aci Hess a început să lucreze intens pe tărâmul democraţiei. Ideile lui nu erau pe placul părintelui său şi Hess plecă la Londra apoi la Paris unde a studiat cu sârguinţă filosofia publicând apoi lucrarea: Die Heilige Geschiechte der Menschheit von einem Schüler Spinozas". In 1841 a publicat cartea: „Die Europäische Triaschie". A colaborat la diverse ziare socialiste cu Karl Marx şi Engels. Lupta de eliberare a Italiei precum şi faimoasa năpastă din Damasc din 1840 l-au împins îndărăt la Judaism şi dânsul publica cartea: „Roma şi Erusalim" (1862) în care demonstrează că singura soluţie a problemei evreeşti este crearea unui stat evreu în Palestina.

Intre popoarele socotite moarte şi care totuşi au o simţire intuitivă, istorică şi îşi consideră dreptatea naţională răpită, se află şi poporul evreu, care nu în van s'a războit cu furtunile timpului ce au năvălit asupra lui, din toate părţile, în decurs de 2.000 ani. Din toate colţurile lumii, unde valurile evenimentelor l-au aruncat ,evreul s'a gândit la Ierusalim, rugându-se într'una pentru eliberarea lui până în ziua de astăzi.

Evreii cari erau sortiţi să îndeplinească o misiune înaltă în lume, trebue să se întărească pe o bază naţională adevărată; acest lucru e posibil numai în Eretz Israel, pe pământul străbun. Situaţia politică din zilele noastre, face posibilă crearea unui stat evreesc în Eretz Israel.

Munca practică trebue începută cu aşezarea în Eretz Israel a lucrătorilor şi agricultorilor. Acest sâmbure pentru viitorul stat evreesc, trebue să-l formeze nu evreii din occident, ci cei din răsărit.

www.dacoromanica.ro

Epoca în care trăim este o epocă de pregătire pentru o zi mare de Şabat, Şabatul întregei lumi, şi noi trebue să fim pregătiţi pentru misiunea noastră cea din urmă.

Dr. L. PINSKER

(1823—1890)

Iehuda Leib Pinsker s'a născut în 1823 la Tomaşov (Rusia) a murit la Odessa în 1890. Tatăl său, a fost profesor de l. ebraică la Odesa şi l'a educat pe Iehuda Leib în spiritul tradiţiei evreeşti, sădind în el dragoste pentru evreism. I. L. Pinsker după ce a absolvit facultatea de medicină din Moscova s'a stabilit în Odesa practicând medicina. In acelaş timp Pinsker a activat mult în mişcarea „Hascala" răspândind ştiinţele generale între fraţii săi evrei. Pogromurile din Rusia l-au influenţat şi Pinsker publică o seamă de articole, în care propuse să se întemeeze în Palestina un stat evreesc. A publicat apoi vestita broşură „Autoemanciparea" în care demonstrează că Palestina constitue unica cale de tămăduire a suferinţelor evreeşti.

Evreii sunt străini pentrucă n'au apărător, pentrucă n'au o patrie ,pentrucă patria lor n'are hotare, în care să se întărească şi de aceea sărăcia lor n'are margini. Neexistând un loc, unde un evreu să se simtă în casa lui, unde să fie socotit ca un fiu al ţării, în care locueşte, e deci ,străin întregii lumi de peste tot. Şi chiar dacă el şi strămoşii săi s'au născut într'o ţară, aceasta nu schimbă nimic în viaţa lui. Evreul este considerat ca un fiu vitreg, un orfan părăsit şi în cel mai bun caz e socotit ca un copil din flori ce a primit recunoaşterea fiiască în zadar, care totuşi poate să-i fie contestată. Niciodată nu e socotit ca un fiu între ceilalţi fii legitimi ai unei ţări. In orice caz, aceasta constitue un dar al bogătaşilor dăruit unui popor sărac şi cerşetor... Pentrucă e imposibil să ai o atitudine loială şi dreaptă faţă de un sărman, lipsit de patrie.

www.dacoromanica.ro

Sentimentul demnităţii naţionale! De unde să-l avem noi? Aceasta e nenorocirea noastră cea mare, că nu ne adunăm să formăm un singur popor, şi că suntem numai evrei. Suntem o turmă, o turmă răspândită pe suprafaţa pământului şi ne lipseşte păstorul, care să ne adune şi să ne apere... Pe suprafaţa pământului nu găsim un loc pentru noi, n'avem posibilitatea sub nici o formă să ne odihnim capul nostru obosit. Am cerut orice loc, unde o fi el şi astfel am micşorat cerinţele noastre dela viaţă şi odată cu aceasta demnitatea noastră atât în ochii noştri cât şi în ochii altora, până ce a dispărut cu desăvârşire fără nici o urmă.

In vecii vecilor viaţa noastră va fi expusă, dacă nu va surveni o schimbare radicală în situaţia noastră Această schimbare nu poate fi rangul de cetăţean al evreilor dintr'o ţară sau alta, ci eliberarea interioară a poporului evreu ca o naţiune, întemeierea unei aşezări speciale evreeşti ,în care să găsim în viitor casa noastră, patria noastră. In locul căminurilor, în care ne-am obişnuit de când lumea, dorim să avem un singur cămin asigurat, dar existenţa acestui cămin trebue să fie asigurată politiceşte.

Dacă nu acum, când oare? Să răspundă fiecare din noi şi va fi vai de urmaşii noştri şi vai de acei evrei din generaţia noastră, care nu va pune umăr şi nu vor lucra din răsputeri în această direcţiune.

Pământul trebue să fie avutul întregii naţiuni şi să nu poate fi vândut.

Departe, foarte departe este ţărmul la care tindem. Dar pentru un popor rătăcitor de mii de ani, şi cel mai lung drum, nu poate fi prea îndepărtat.

---

www.dacoromanica.ro

MICHA IOSEF LEBENSOHN

(1828—1852)

M. I. Lebenzohn ,fiul poetului A. D. Lebenzohn, s'a născut la Wilna în 1828 şi a murit de tuberculoză în 1852. Pe lângă studiile ebraice avea cunoştinţi vaste în domeniul ştiinţelor universale.

M. I. Lebenzohn este poetul răsfăţat al epocii sale. El a trecut dincolo de culmile poeziei ebraice şi a fost un poet de respiraţie europeană. Versificaţia sa perfectă, împletită cu expresiuni alese, conţine accente de lirism adânc şi îmbibat şi de idei filosofice. In timpul scurtei sale vieţi au apărut 2 volume: „Cântecul Zionului" şi „Distrugerea Troei" (traducere din Schiller). După moartea sa a apărut în editura tatălui său încă un volum cu titlul „Vioara fiicei Zionului".

Iehuda Halevi

Acolo la Ierusalim la poarta cerului,
Unde odinioară cântară Leviţii,
Acolo a ajuns Iehuda Halevi
Pentru a jeli cu dor cântarea tinereţii.

Cu inima frântă şi sufletul îndoliat
Lacrimile îi fierb clocote în ochi
Şi elegia vioarei aci s'a oprit.
In inimă au năvălit muzele toate.

www.dacoromanica.ro

A părăsit țara, pământul patriei,
Soția dragă și cele două fiice;
Spre orient a pornit ca pasărea pribeagă
Spre țara dorită și atât de dulce.

Țara aceasta este un al doilea raiu,
In ea este pomul științei atât de înalt
Și pomul vieții tot de ea arătat
Și duhul Domnului care acolo s'a plimbat.

Porțile acestei țări sunt porțile cerului,
Căci pe tronul acestui regat a stat Dumnezeu,
Țara, în care orice piatră este un altar divin,
Orice stâncă sortită inspirației profetice.

Sufletul meu țintește spre aceste meleaguri,
Colo, pe munții Zionului să-și sape groapa.
In vis și în doruri ea i se arată,
Acolo se îndreaptă gândurile pe aripi vulturești.

In mijlocul urletelor de furtuni uriașe,
La răscrucea vâltorilor de pieire și întuneric
Corabia se balansa și clătina
Și valurile se înălțau în văzduh să stingă soarele netrebnic.

Atunci Jehuda își adună muzele toate
Și un cântec puternic spintecă văzduhul,
Fiicele mării încetară murmurul frumos,
Ascultând glasul omului de pe apă — profetul Domnului.

Și corabia se apropie din nou de țărm
Picioarele lui călcară pe glia sfințită.
Cât de mult îi svâcni și tremură inima
Și din sânul pământului se revărsară cântecele.

Din ochii săi lacrimile curgeau șiroaie
Și sărutau setoase pământul.
Ci lacrimile se învălmășiră îndată
Cu pământul acestei țări însorite!

www.dacoromanica.ro

Şi în linişte, în bezna nopţii,
Pe mormântul lui Isaia lăcrimă ochiul său
Cuvântul său de leu se auzi:
Cum de a năpădit mormântul jalea şi ruina?

Privirile i se opriră asupra mormântului lui Ieremia,
La plânsul căruia suspina cetatea Zion şi
Lacrimile mulţimii se scurseră prin ochii săi
Şi toate suspinele muribunzilor se auziră în gura lui.

Inima poetului se aprinse puternic
Şi picioarele îl purtară spre cedrii Libanului.
Ochii lui revăzură tinereţea de altădată a Zionului,
El auzi şi oftatul adânc al tinereţii apuse.

Agitară coroanele deasupra creştetului poetului,
Jeluind parcă şi ei Zionul
Crescură atunci, dintr'însul, cântece ca violine.

El cântă atunci: „Zion tu mă întrebi”?
Cedrii amuţiră, nu se mai mişcară,
Păreau a răspunde elegiei: „Să nu încetezi”
Càci elegiile luí Ieremia se auziră din nou

Şi un vis îl purtă spre împărăţiile morţilor
Gropile şi-au deschis larg gurile,
Alungând morţii de sub pietrele funerare.
Poetul îngheţă, sângele i se opri.

Morţii Zionului eşiră din mormintele lor:
Cei cari muriră pentru Domnul
Bătuţi, răniţi şi osândiţi,
Arşi pe ruguri şi înecaţi în apă,

Umflaţi de foame şi străpunşi de sabie
Aruncaţi leilor şi sacrificaţi ciumei,
Sfinţind numele Domnului dimineaţa şi seara —
Cei cari pentru poporul lor au coborât în mormânt.

www.dacoromanica.ro

Şi vizionarii Domnului au răsărit din gropi
Acolo e Isaia cu vocea de leu,
Trupul său e rănit şi obrajii zgâriaţi
Pe şolduri un sac şi ţipă puternic.

Dincolo Ieremia, ce palidă i-e faţa!
Pe pletele lui, praf şi cenuşă,
Tristeţe adâncă pe faţa-i mânjită —
In mâna dreapta sulul cu elegiile.

In jurul poetului se adunară toţi
Şi îl priviră cu orbite stoarse de lumină
„Vino la noi", îi şoptiră toţi
Şi mâini osoase întinseră spre el.

Şi când mâinile morţilor se întinseră spre el
Inima îi tremură încă de groaza visului:
Dar iată, vai şi o mână vie, de spaimă şi groază
O sabie ascuţită, vai, se adânceşte într'însul.

Sabia unui netrebnic a pătruns în inima unui visător
Şi sângele ţâşni, vai, ca apele pâraelor de munte!
Şi în torentul sângelui i se scurse sufletul:
„Ca şi noi ai fost ucis" strigară morţii.

Şi un râs desfătător, nu groaza morţii
Ci fală, har divin, învălui faţa senină.
Aci visul se sfârşi, visul amarnic al morţii,
Şi poetul nu-şi mai deschise ochii.

Căci îndată ce aţipi obosit, cu sufletul îndurerat,
Un arab netrebnic şi trufaş,
Oh, frate cu tigrul, prieten cu vipera,
L-a răpus furios cu sabia blestemată.

---

www.dacoromanica.ro

IEHUDA LEIB GORDON

(1830—1892)

I. L. Gordon s'a născut la Wilna (Polonia). In copilărie a fost educat după tradiția evrească. In adolescență s'a aruncat cu entuziasm în brațele mișcării de iluminare (Hascala) studiind cu sârguință limbi străine. A fost profesor de stat apoi inspector școlar. In anul 1862 fu chemat la Petersburg să conducă departamentul culturii al comunității. A redactat ziarul Petroie Hamelitz precum și ziarul în limba rusă „Woschod".

I. L. G. a luptat împotriva ignoranței în care se afla atunci evreimea rusă (lipsa de cultura europeană) și săgețile sale erau îndreptate mai ales împotriva rabinilor și a conducătorilor evreimii de atunci I. L. Gordon s'a distins nu numai ca mânuitor rafinat al versurilor dar și cu bogatele sale resurse de limbă și stil. El este primul care a introdus în limbă și cuvinte din Talmud. I. L. Gordon e un artist în a reda tipuri de oameni, când descrie un tablou tragic, îi tulbură adânc pe cititori, tot astfel când zugrăvește vre-un tablou caraghios provoacă un râs irezistibil. A. L. Gordon este în același timp un mare fabulist și un renumit povestitor. Opera acestui titan creator are o valoare nu istorică ci actuală-permanentă. Opera sa a apărut în cinci volume.

Sora Ruhama

De ce plângi, soră Ruhama?
Vai, ce tristă e inima ta,

www.dacoromanica.ro

Obrajii trandafirii de altă dată, cât de palizi sunt?
Oare pentrucă te-au pângărit nemernicii?
Tu n'ai păcătuit, soră Ruhama,
Dacă mişeii te-au doborît, cu pumnul grosolan.

„Unde să-ţi ascunzi păcatul"? N'ai păcătuit.
Inima ta e curată ,eşti pură;
Haide, soră, ridică-ţi privirea,
Nu e prihana ta, ci a călăilor tăi.
Castitatea ta a rămas nepătată de necurăţia lor.
Eşti neatinsă şi pură, soră Ruhama!

Pe fruntea lui Cain a rămas sângele lui Havel!
In sângele tău orice ochiu vede,
Semnul lui Cain, semnul ruşinei veşnice,
De pe fruntea nemernicilor ucigaşi.
Să afle popoarele lumii, dela răsărit la apus,
Cât de mult ai fost chinuită, soră Ruhama!

Mai bine, că ai suferit şi tu, şi sufletul meu a îndurat
Chinuri, hulă şi urgie fără de sfârşit.
Am pătimit necazuri şi jafuri, totuşi
Ţara me-a n'am părăsit-o, am sperat mereu.
Dar ruşinea ta nu o mai pot îndura,
Să plecăm de aci, soră Ruhama!

Să plecăm! La căminul mamei iubitoare
Nu te mai pot aduce ca să trăeşti în linişte.
N'avem mamă şi nu mai putem locui în casa ei,
Vom poposi într'un han în altă parte,
Până ce Domnul se va milostivi de noi
Acolo să stăm şi să aşteptăm.

Plecarea Muzei

Din colţurile lumii urlă furtuna,
Temeliile lumii se clatină ca în pădure copacii,
Peste tot e jale, sbucium şi desordine
Oare a venit ziua Domnului să distrugă pământul?

www.dacoromanica.ro

Şi sufletele toate vântul le lovi,
Mâinile au slăbit, curajul s'a topit,
Căci groază e împrejur, torente şi ruine
Au gonit speranţă, au distrus dorinţa.

Şi din infernul sgomotos şi distrugător
Prind a auzi suspinul şi furia.
Cu tânguirea unui porumbel iubit,
Muza divină părăseşte pământul:

„Ce să caut aci ,în acest infern grozav,
Unde tot ce e sfânt nu e băgat în seamă?
Poporul ca pleava se calcă în noroiu,
Pleava acoperind toate lacurile sufletului.

„Mă voiu înălţa, voiu sbura deasupra apei ca atunci,
Când cerul şi pământul fură încă neant,
Căci omul în anul şase mii încă n'a învăţat
Să preţuiască înţelepciunea şi ştiinţa.

Te plâng poete, tovarăş de suferinţă,
Ştiu că şi tu te-ai îmbolnăvit ca mine;
Mirosul tău s'a curăţat de murdărie şi noroiu.
Nimbul divin ţi-e încătuşat şi frânt.

La ce folos, suflet de poet fără vedere?!
Ce-ai vedea în bolţile cerului?
O seară lungă ţi se va înfăţişa
Cu oameni mereu coborînd, dar urcând niciodată

Păreri de rău, o, visătorule, păreri de rău atâtea!
Amărăciuni vei sorbi o vieaţă întreagă,
Vei dormi, vei visa, odihnind o clipă,
Iar când te vei trezi, vei vedea totul frânt.

Inchide, deci, vioara, lasă călimara,
Ia haina luminoasă, înfăşoară-ţi într'însa visurile,
Urcă cu mine, să ne avântăm în văzduh,
Spre viziunile divine, la hotărârile Domnului.

www.dacoromanica.ro

PERETZ SMOLENSKIN

(1842—1885)

Peretz Smolenskin s'a născut în anul 1842 la Monastireina (Rusia) și a murit în Ianuarie 1885. Smolenskin avu parte de o copilărie nefericită. Tatăl său muri foarte de timpuriu și micul Peretz fu lăsat în grija obștei. A studiat în diverse Ieschivoth (Academii) de unde fu îndepărtat pentru spiritul său critic. S'a stabilit la Odessa, unde s'a ocupat cu lecții de limba ebraică. Aci își începu activitatea literară cu broșura „Bicoret tihie", în care critica pe M. Leteris și traducerea făcută de acesta operii „Faust". Publică apoi nuvela „Hagmul". Smolenskin se stabili mai târziu la Viena și întemeie faimoasa revistă „Hașachar" ce apăru 12 ani .In această revistă, el își publică romanele și articolele documentare. Tribuna aceasta deveni celebră și pentru alți scriitori de valoare. Smolenskin a publicat romanele: „Simhot-Hanef", „Hatoé b'darhei hachaim" patru volume, „Kevurat Hamor", „Hairușa", etc.

Smolenskin lupta împotriva obiceiurilor fanatice din vremea sa. Deși înzestrat cu o puternică fantezie, nu reuși totdeauna să analizeze caracterele și simțurile umane. Romanele lui au defectul întinderii peste măsură .In publicistică el s'a distins cu explicarea și clarificarea ideilor.

Smolenskin are marele merit de a fi purtat stindardul național cu mult curaj în scrierile sale publicistice și beletristice.

www.dacoromanica.ro

Răsbunarea

(Fragment)

Mult timp s'a plimbat Efraim pe străzile oraşului, privind în jurul său, fără ca să intre în casa tatălui său care se afla la marginea oraşului, căci dânsul nu voia să strice armonia casei în timpul dimineţii, simţind în acelaş timp o neplăcere interioară la amintirea mamei sale, pentrucă n'avusese ce să-i comunice şi nici ce să asculte.

Deodată se cutremură, căci o voce plângătoare, grozav de înduioşătoare, auziră urechile sale. I se păru că glasul miilor de oameni care se sbat în ghiarele morţii, glasuri de femei şi copii s'au contopit laolaltă, supărând cerul. Inima i se împietri, se linişti şi strigă: Călăilor! Iarăşi v'aţi întors pentru a ucide; este glasul fraţilor mei, al căror suflet obosit aşteaptă moartea. Voiu lupta! Mă voiu răsbuna împotriva duşmanilor! Unde mi-e puşca? Dar şi pe aceasta, din păcate, am aruncat-o ca pe un lucru de prisos. Intâmple-se orice, voiu muri de data aceasta ca moartea celor drepţi şi sfârşitul meu să fie ca al fraţilor mei ce s'au sacrificat pentru sfinţirea Domnului! Cu voi sunt în timpul suferinţii". Strigând astfel, a sărit ca un leu spre locul de unde venise glasul. Era Sinagoga cea mare din oraş. A forţat uşa, şi înebunit de groază se dete înapoi, văzând mulţimea stând la pământ ca jeluitorii unui mort. Picioarele lor erau goale, capetele aplecate, iar ochii, un isvor de lacrămi, şi glasul lor supăra şi vântul, înspăimântând inimile. O clipă se opri locului înebunit, căci nu înţelese vedenia, părându-i-se că visa Incepuse chiar să se obişnuiască cu gândul că visase un vis rău. Dar deodată, il apucă o mână nevăzută, care-l aruncă la pământ. Şi el se pomeni deodată la pământ, desbrăcându-şi ghetele, aruncându-le departe, aplecându-şi capul, isbucnind într'un plâns care întrecu glasurile celorlalţi. Acest glas părea glasul unui comandant de oaste ce trebuia să arate minuni. Furtuna sutelor de inimi sfărâmate se amesteca laolaltă cu fur-

www.dacoromanica.ro

tuna unei singure inimi, devenind un ciclon îngrozitor. Strigătul fiicei lui Jehuda, călcată în picioare şi batjocorită, se înălţa până la cer. Mult timp, a stat astfel adâncit în sgomote, până ce îl trezi glasul unui cititor: „Cum pot mânca şi bea, de vreme ce văd cum câinii târesc leii tăi?" Vocea aceasta atinse coardele inimei sale şi îl înspăimântă. Acesta era glasul tatălui său ce venise în ziua de Tişa b'av în casa Domnului, ceeace nu făcuse mulţi ani. Acum începu şi Efraim să citească elegia „Sion, halo tişali". Lacrămile îl podidiră, dar necontenind a plânge, simţi par'că o uşurare. I se păru că era îngropat de viu şi acoperit de pământ, având pe inimă o piatră apăsătoare. Deodată însă toate acestea îi fură luate de pe inimă şi se simţi mai uşurat. Când se sculă dela locul său după rugăciune, văzu o lume nouă, de iubire şi frăţie .Nici nu-şi termină gândul, când bătrânul ,chipeş şi falnic se apropie de dânsul şi-i spuse cu glas tremurător: „Să te binecuvânteze Domnul, fiul meu Efraim". Faţa bătrânului arăta cinste şi dreptate, ochii lui, în care străluceau picături de lacrămi ca safirii, barba albă pe care se rostogoleau lacrămile ca picături de rouă şi glasul său mângâetor ,plin de speranţă şi ertare, răspândiră un har divin împrejur. El făcu nu numai pe tatăl lui Efraim, ci pe toţi dimprejur, să reprimească pe fii rătăciţi şi să întoarcă inima fiilor către părinţi... Tineretul, când văzu această scenă, se supuse, cerând iertare părinţilor, şi jurând că vor fi, de aci înainte, fii credincioşi ai poporului din care fac parte. Astfel jalea se prefăcu în bucurie şi ziua postului deveni sărbătoare pentru copii şi părinţi.

Toţi fii se obligară a se întoarce cu inima împăcată la poporul din care făceau parte .Efraim însă îi întrecu. Deodată isbucni într'un strigăt: „Am păcătuit foarte mult şi acum când îmi dau seama de greşeala mea, mă oblig a duce o jertfă poporului meu".

Iată că voiu imigra în ţara care era leagănul copilăriei şi bucuriei speranţei noastre veşnice şi voiu rătăci în depărtări".

— Ce vorbeşti ,fiule? strigă tatăl său înspăimântat.

www.dacoromanica.ro

— Imi voiu îndeplini cuvântul, mă voiu, răsbuna, am jurat să mă răsbun şi mă voiu răsbuna. Iată, mi-am închinat vieaţa, forţa şi cinstea mea străinilor şi toată dorinţa şi idealul meu era să mă unesc cu ei în dragoste şi în frăţie, să uit tot trecutul şi să iau în seamă că toţi avem un singur viitor. Noi aveam dorinţa de a nimici numelee lui Israel prin voinţă şi dragoste, dar iată că ei veniră şi voiră să ne nimicească cu cruzime aşa cum au fost obişnuiţi. Deaceea aşa să li se întâmple: de azi înainte cât voiu avea un suflet în trupul meu, îl voiu sacrifica, ca să ridic ruinile Sionului să întorc coroana poporului pierdut, să-l întăresc şi să-l încurajez. Nimic nu-mi va sta în cale. Toţi cei cu suflet nobil din tineretul nostru să pornească şi să facă la fel. Aceasta va fi răsbunarea noastră, ca să reînviem tot ce vor ucide ei şi să înălţăm tot ce vor dărâma. Iată steagul răsbunării cu care ne mândrim: „Jeruşalaim, i se spune". Nu prin forţă, nu prin putere şi nu prin sânge şi omor, ci prin spirit! Voiu vedea răsbunarea la duşmanul nostru, răsbunarea coreligionară ce o facem de azi înainte, este ca să ne ajutăm unul pe celălalt şi fiecare să spună fratelui său: „Hazak, hazak" pentru poporul nostru şi ţara noastră".

Ca un profet al Domnului apăru, când vorbi astfel în ochii celor adunaţi, şi el fu luat drept un înger mântuitor .Zecile de tineri, îmbrăcaţi în uniforma şcolară, jurară că-l vor urma şi că sunt gata a suporta toate chinurile în viitor. Li se păru că îngerul mântuitor îi şi isbăvi de suferinţele lor, şi că pe muntele Sion li s'a şi pregătit acea casă care nu se va mai dărâma. Şi aşa străluciră feţele tuturora ,ascultând cuvintele profetului, în ziua aceea şi în cele următoare.

---

www.dacoromanica.ro

MOŞE LEIB LILIENBLUM

(1844—1910)

M. L. Lilienblum s'a născut în 1844, la Keidan (Rusia) şi a murit în 1910. A urmat studiile teologice în diferite ieşivot (academii). In urma unei corespondenţe în ziarul „Hamelitz", coreligionarii fanatici îl persecutară şi fu silit să părăsească oraşul şi să se stabilească la Odessa, unde funcţiona ca profesor de l. ebraică. M. L. Lilienblum a luptat cu vigoare pentru a reforma religia şi a atacat pe rabinii de atunci şi pe acei care s'au opus curentului Hascalei. Curând, Lilienblum părăsi ideile de reformare a religiei şi deveni un aprig susţinător al ideii naţionale. Romanul „Hatot neurim" (Păcatele tinereţii) este o oglindă fidelă a epocii sale. M. L. L. a desfăşurat o intensă activitate publicistică ,atacând toate problemele în legătură cu renaşterea naţională a poporului evreu. A fost un entuziast promotor al dezideratelor sioniste şi considerat ca adversarul lui Achad Haam.

O cangrenă veche

(Fragment)

Suntem într'o mare suferinţă: un aer stricat, plin de otravă, ne sufocă. Sisteme false şi prosteşti au înconjurat şi cuprins vieaţa noastră, adâncindu-se în trupul şi sufletul nostru, în sângele şi vinele noastre. Dar toate acestea nu constitue nimic faţă de trândăvia şi lenea ce ne înconjoară, care coboară mândria noastră şi demoralizează prin suferinţe grozave zeci de mii de oameni din poporul nostru. Dacă n'am avea milioane de trândavi, adică oameni cari nu sunt capabili de a-şi câştiga existenţa printr'o profesiune potrivită sau cunoştinţe speciale, încă situaţia noastră spirituală n'ar

www.dacoromanica.ro

fi aşa de dureroasă. Omul care este ocupat cu o specialitate, nu se poate lăsa în prada visurilor şi fantaziilor, omul care trăeşte în lumea acţiunilor şi a realităţilor nu dă frâu liber fantaziei şi nici nu o poate preferi necesităţilor vieţii; şi dacă n'am fi fost aşa de adânciţi în trândăvie, am fi fost siliţi câte odată să înlăturăm sistemele false faţă de nevoia vieţii şi a faptelor. Chiar dacă ar fi în mijlocul nostru un număr şi mai mare de superstiţioşi şi sclavi ai fantaziei şi am avea totuşi un număr mic de *batlanimi*, suferinţa noastră n'ar fi aşa de grozavă, căci orice minte limpede va recunoaşte că acela ce crede în existenţa diavolului, a lui *Samal* etc. nu ne-ar strica atât nouă, cât lui însuşi; ca acel *batlan* care nu se poate hrăni pe cont propriu, ci trăeşte pe socoteala altora sau piere în sărăcia sa, suferind ca şi miile de nenorociţi din Isarel!... Să binevoiască orice cititor a număra evreii din orăşelul său: câţi din ei se hrănesc din munci productive, meserii, fabricate sau din un negoţ organizat ca negoţul europenilor şi câţi din ei se hrănesc ca ciupercile din aer şi deşertăciuni. De aceea şi starea lor înfloreşte în aer, având ca bază deşertăciunea, vieaţa fiindu-le mereu în pericol. Câţi din ei au urcat şi coborît roata învârtitoare în vânt, câţi din ei umblă goi, fără haine, câţi fug de creditorii lor, câţi îşi amanetează vasele, toţi aceştia privesc cu ochii holbaţi la copiii lor bolnavi, neavând posibilitatea de a consulta un medic, câţi din ei mănâncă de pe urma pomenilor, şi câţi din ei au pribegit în oraşe depărtate, în căutarea pânii, fără nici o speranţă? Să binevoiască cititorii să facă ei înşişi socoteala vieţii lor şi să se întrebe: cu ce le este sigură existenţa, atât a lor cât şi a copiilor lor, pentru viitorul apropiat? Se bazează ei oare pe forţa muşchilor lor, pe o meserie rentabilă sau pe largheţa înţelepciunei lor, a ştiinţei în domeniul medicinei, a technicei, etc., sau pe capitalul ascuns în casete sau pe întâmplarea care, la un simplu vântişor îi scoate din rădăcini, aruncându-i în necunoscut? Pot ei oare să fie liniştiţi, bizuindu-se pe zicala talmudului (Sanhedrin pag. 29): „Şapte ani

www.dacoromanica.ro

a durat foametea, dar pe meseriaş nu l-a atins", sau au dreptate, când se tem de viitorul, în care vor fi siliţi şi ei după multe suferinţe să pribegească pentru o bucată de pâine, să ajungă în mijlocul unui popor a cărui limbă nu o cunosc. Să trăiască într'o atmosferă nepotrivită şi să fie priviţi ca un mărăcine pe toate drumurile. Să muncească munci grele, respingătoare, necunoscute nici de strămoşii lor şi după aceea să se mai realizeze profeţia bibliei, care spune „şi între acele popoare nu vei avea linişte"? Dânşii se bizuie pe acela care hrăneeşte toate, „dela coarnele renului până la ouăle paraziţilor", ca să-i hrănească şi pe ei. Dar ce valoare are încrederea celor incapabili? Dacă n'am fi văzut pe cei care se sting de foame, poate ar fi loc pentru o atare încredere; dar acum, când astfel de fapte se petrec zilnic, când oamenii se sting de foame zi de zi, cu ce sunt asiguraţi că sunt iubiţi de către acela care hrăneşte lumea mai mult decât pe cei apropiaţi lor, oameni ca şi ei şi totuşi au murit de foame chiar în faţa lor? Dacă „coarnele renului şi ouăle paraziţilor" n'au murit de foame, aceasta se datoreşte faptului că ei îşi trăiesc fiziceşte viaţa, şi dacă noi am putea trăi o viaţă pur fizică: să mâncăm iarbă, să dormim goi în crăpăturile pământului şi aşa mai departe, am putea fi şi noi siguri că nu vom muri de foame. Dar noi trăim o vieaţă civilizată, o vieaţă socială şi e imposibil ca cineva să existe fără un rost, măcar o săptămână şi cerul doar nu plouă cu bani!... De mult a spus Aba Saul (Kiduşin): „E mult mai bună starea vitelor şi a animalelor decât situaţia oamenilor, în ceeace priveşte agonisirea existenţii". Deci şi dânsul admite, că este imposibil de a face analogia, referitor la ceeeace priveşte existenţa şi la coarnele renului şi ouăle paraziţilor"!... Să binevoiască cititorii a fi atenţi la aceste vorbe şi atunci vor înţelege şi ei situaţia în care ne aflăm şi la ce perspectivă putem să ne aşteptăm. Şi ce oare a dus la toate acestea, dacă nu acea trândăvie sălbatecă, în care suntem adânciţi dela începuturile tinereţii noastre şi care nimiceşte toate darurile firii noastre?

www.dacoromanica.ro

MENDALĂ MOHER SEFARIM

(Şalom Iacob Abramovici)

(1836—1917)

S. I. Abramovici s'a născut la Capoli (Rusia) în 1836, a murit la Odessa în 1917.

Abramovici a fost educat la Heder şi Bet-hamidraş. La vârsta de 13 ani avu nenorocirea să-l piardă pe tatăl său şi tânărul Abramovici a început să cunoască mizeriile vieţii. El făcu la Capoli cunoştinţă cu aventurierul Avram Şchiopul care îl îndemna să plece cu el în lumea largă. Abramovici consimţi şi a cutreerat târguşoarele evreeşti din Rusia. Această călătorie lungă o descrie Mendeli în opera sa.

Prima sa lucrare a fost un studiu „Mişpot-Şalom" despre o lucrare a lui Zweifel. A publicat apoi cartea „Haavot ve habanim".

In 1865 Mendeli a început să scrie idiş. A publicat romanul „Omuleţul mic" apoi „Fiske Schiopul". In această operă Mendeli ni se înfăţişează în plenitudinea geniului său satiric. El descrie admirabil vieaţa celor umiliţi descoperind la ei sentimente de dragoste, jenă şi mai ales un mare dispreţ pentru cei bogaţi. Convoiul de „Kabţanim" este zugrăvit cu o rară măestrie. In drama satirică Mendală biciueşte cu vehemenţă pe conducătorii oştiilor care se îmbogăţesc pe spinarea săracilor.

In a sa „Iapa" Mendală continuă să descrie vieaţa de mizerie a evreilor învinuind filantropii care călăresc pe spinarea sărmanei populaţiuni.

Deasemenea în „Călătoriile lui Beniamin al treilea" precum şi în romanul „In acele zile" Mendală descrie

www.dacoromanica.ro

sărăcia grozavă în care se sbătea evreimea rusă acum câteva decenii.

Mendală a bătătorit un drum nou în stilistica ebraică și pe calea aceasta au mers ceilalți purtători de slove și litere ebraice.

Kabzansk

Sosise și Paștele! După atâta bătaie de cap, după atâtea supărări și necazuri, sărbătoarea de Paști fu primită cu bucurie. Pretutindeni se simțea aceasta. La sinagogă, ca și acasă aerul miroase a Paști, după macaroanele și patiseriile sale și pătrunde fiecăruia tânăr și bătrân, sărac și bogat, în adâncul sufletului. Toți sunt veseli și voioși.

Kabzansk e în plină sărbătoare. Firește că nu se vedeau haine frumoase. Numai o cămașe albă și vechiul caftan de Sâmbătă. Și totuși Kabzansk strălucește. Carne de curcan și compoturi nu se mănâncă, și nici vinuri spumoase nu se văd nicăierea. Pentru a împlini porunca, se mănâncă o bucată de carne cu hrean și zarzavaturi, se bea apă sărată, vin de stafide și toți se înveselesc cu gândul că sunt, după cum sună citaniile, poporul ales și intonează rugăciuni și imnuri de laudă. E o reculegere, o renaștere, ca și când harul divin ar domni peste comunitate.

Sărmane Kabzansk! Ce soartă pe prigonitul Kabzansk. După un an de atâtea suferințe amare bucurați-vă cel puțin acum de sărbători de o zi voioasă.

. . . .

Ultima zi de Paști, zi de veselie. In această zi trecură strămoșii noștrii Marea Roșie, iar egiptenii, cari îi fugăriră, se înecară în mare. Kabzansk petrecu această zi ,plin de speranță în Dumnezeu, în toate timpurile protectorul poporului lui Israel. De odată se auzi un sgomot. Oamenii proprietarului vin în masse mari, fluerând și chiotând, sparg geamurile, distrug vetrele și aruncă afară totul din casă. Ce s'a întâmplat? Proprietarul gonește pe evrei, aceștí „hoți", „șarlatani", „lipitori", cari s'au furișat în casele lui și cari acum

www.dacoromanica.ro

nu vor să plătească chirie. Află acum locuitorii Kabzanskului puterea proprietarului.

Servitorii lucrează cu conştiinciozitatea unui rabin, care, după ce a învăţat un capitol, trece la altul. Ei goliră astfel mai întâi o stradă, unde trăiau adevăratele „lipitori" adică cerşetorii Kabzansk-ului. Rândul celorlalţi va veni mai târziu. Şi familiile evreeşti, cărora li se dete o lecţie bună, umblă desculţi şi înfometaţi pe străzi şi dorm sub cerul liber.

— Vai, vai, strigă tot Kabzanskul, trăznetul ne-a lovit.

Şi ce fac familiile evreeşti? Cu hoinăritul pe stradă nu se face nimic. Şi nici să strigi n'are nici un rost Şi-au împachetat de aceia lucrurile şi au părăsit târgul. O parte plecă departe în lume, alţii căutară adăpost în Kabzanskul-nou .Sunt, ce e drept, cam mulţi, aproape să înăbuşe pe locuitorii din Kabzanskul-nou. Dar şi un copil ştie, că atunci când îţi rămâne un osişor în gât, trebuie să tuşeşti atât timp până când osul ese afară. Şi astfel locuitorii Kabzanskului-nou începură involuntar să tuşească tare şi se încercară din toate puterile ca să scape de cerşetori, a căror sărăcie era sucită de opt ori ca şi tresele veritabile. Târgoveţii din Kabzansk-ul nou intervenirä acum pentru stingerea focului din Kabzansk-ul-vechiu, pentru ca fraţii lor să poată rămâne liniştiţi acasă şi să-i scutească pe ei de prezenţa lor. Cu proprietarul au fost în totdeauna în cele mai bune relaţiuni şi nici odată n'au avut vreo ceartă cu dânsul. Şi ca să se certe acum pentru un jeţ dela peretele din Mizrach, nici prin gând nu le trece. Ştiau prea bine că era un om cu toane. El nu ştia de glumă. Altfel era duplecabil.

Târgoveţii din Kabzanskul-nou se duseră de aceia la Chaikel Chaim şi îi făcură următoarea propunere:

— Uite, rab Chaikel Chaim, Kabzansk se află acum în mare strâmtoare. Rău e pedepsit pentru păcatele sale. E nevoie de un ajutor grabnic. Cu sila nu reuşeşti nimic la proprietar — şi Kabzanskul rămâne Kabzansk. Trebue să-i faci pe plac. Poate cu timpul se va mai îmbuna, dar acum lăsaţi-l cu toanele lui. De aceia

www.dacoromanica.ro

reb Chaikel Chaim, renunţă la ambiţia d-tale de a avea jeţul dela peretele din Mizrach, care e cauza întregii pacoste şi gândeşte-te că locul ce-ţi oferim acum este şi el la peretele din Mizrach, însă în altă parte, puţin mai încolo, în curtea sinagogii vechi se află, cum ştiţi, o odăiţă cam întunecoasă, dar goală. Nu s'ar putea aranja în această odae o ladă sfântă şi tot ce o sinagogă are nevoe, pentru d-ta şi prietenii d-tale? Dacă primeşti propunerea noastră, atunci furia proprietarului se va linişti, iar situaţia comunităţii se va îmbunătăţi încetul cu încetu.l Adversarii, ca reb Şmelkă, de pildă, vor amuţi şi ei atunci când vor rămâne singuri şi vor putea pune mâna pe toate funcţiunile onorifice — înece-se cu ele.

Chaikel Chaim şi o parte din prietenii săi erau cât pe aci dispuşi să primească propunerea. In împrejurările de acum, era singurul mijloc de a avea linişte în comunitate.

Dar pentru anumiţi oameni asta însemna ca să li se ia apa de la moară. Dacă sgomotul va înceta şi focul se va stinge, care va fi atunci rostul lor!

Nu, strigară, ca şi când ar fi vrut să iasă din sărite.

Şi iar răsculară tot Kabzanskul...

Şi cum stau lucrurile acum?

Pacostea e mare. Mulţi sunt nevoiţi să iee toiagul pribegiei.

O pacoste care nu se ştie când va lua sfârşit.

---

www.dacoromanica.ro

MAX NORDAU

(1849—1921)

Max Nordau e pseudonimul lui Simha Mair Zidfeld. S'a născut în 1849 la Budapesta. Tatăl său era profesor de l. ebraică și i-a dat o educație evreească europeană. A terminat facultatea de medicină în 1871. Max Nordau a călătorit mult, și-a publicat notele de călătorii în 2 volume: „Aus dem wahren Miliarden-Lande", „Vom Kremel zur Alhambra". S'a stabilit apoi la Paris și practică medicina. Aci a publicat cărțile sale de valoare care au strânit admirație în europa: „Paris", „Minciunile convenționale", „Paradoxe", „Entartung", etc. In aceste cărți Max Nordau biciuește și critică obiceiurile și literatura timpului său. A mai scris câteva piese de teatru. M. N. s'a apropiat de ideia sionistă, a colaborat cu Dr. Herzl, a prezidat câteva congrese sioniste și a devenit o figură centrală în sionism.

Spicuiri din diferite opere

Speranța evreilor în zilele mesianice, a fost secretul veșniciei lui Israel.

Idealul nostru, idealul mesianic e înalt și îndepărtat ca stelele cerului ,etern ca stelele. Pentru cel credincios e o speranță vie, pentru necredincioși e un simbol superb, a cărei însușire e că nu se poate realiza curând și aceasta e forța și puterea lui și aceasta mi se pare că constitue taina vitalității lui Israel.

Aceasta e soarta evreului eliberat în occidentul Europei din zilele noastre. A renunțat la caracteristica în-

www.dacoromanica.ro

suşirilor sale, şi popoarele îl consideră ca pe un om incapabil să-şi apropie însuşirile lor. Intelectualul evreu se îndepărtează de fraţii săi, pentrucă antisemitismul i-a urâţit în ochii săi. Mediul ghettoului a dispărut pentru el şi ţara în care s'a născut nu e patria lui. In inima sa şi-a făcut loc sentimentul că întreaga lume îl urăşte, negăsind un colţ pentru sufletul său.

Iată sbuciumul moral care e mai puternic decât amărăciunile şi suferinţele fizice, pentrucă atinge oamenii fini, mândri şi sentimentali. Evreul emancipat este lipsit de un reazăm, îi lipseşte siguranţa în relaţiile sale cu oamenii dimprejur .Cea mai bună forţă o cheltueşte pentru a acoperi însuşirile lui, de frică că poate se va descoperi caracterul său evreesc. Niciodată nu se trezeşte în el simţul bucuriei de a se arăta aşa cum e, în simţiminte şi în gândire, în graiul său şi în expresiunea ochilor săi. El este un schilod lăuntric, în afară e fals şi deaceea atât de caraghios şi un om cu un suflet frumos, nu poate privi cu ochi buni la acela ce e lipsit de adevăr.

Sioniştii recunosc că opera ce şi-au asumat să înfăptuiască, n'are asemănare în greutatea ei. Nu s'a încercat încă până azi să smulgi zeci de mii de oameni în zilele de pace şi în timp scurt, din diferite ţări, pentru a-i coloniza pe alt pământ. Nu s'a încercat niciodată a se preface zeci de mii de proletari decăzuţi fiziceşte şi lipsiţi de meşteşug, ca să devină agricultori şi viticultori; a se da o sapă în mâna negustorilor din oraşe, în mâna agenţilor şi voiajorilor, străini de natură; a-i apropia de pământul hrănitor ca o mamă... Ceeace dăruieşte sioniştilor curajul să realizeze aaceastă operă, uriaşă, este conştiinţa lor că ei făptuesc o faptă necesară, de iubire, de dreptate şi înţelepciune.

Sionismul este un cuvânt nou pentru un obiect vechiu, foarte vechiu.

---

www.dacoromanica.ro

ARON DAVID GORDON

(1853—1921)

A. D. Gordon s'a născut în 1853 la Obidovca (Rusia). A murit în 1921 în colonia Degania.

A. D. Gordon s'a stabilit în Eretz Israel la vârsta de 50 de ani şi a creiat un cult nou „cultul muncii". El însuşi s'a înrolat în armata tinerilor halutzimi (pioneri) lucrând pe ogorul străbun cele mai grele munci. Vieaţa lui A. D. Gordon este o pildă pentru muncitorimea evreească.

A. D. Gordon şi-a propagat ideile în scris, edificând şi lămurind importanţa muncii pentru individ ca o nevoie sufletească şi ca o necesitate fizică.

A. D. Gordon a luptat pentru schimbarea structurii economice a poporului evreu.

Opera lui A. D. Gordon a apărut în patru volume.

Un vis

Am avut un vis împreună cu voi, frate şi soră. Este un vis foarte vechiu de când am eşit din exil, dar pentrucă voi l-aţi uitat, ori nu l-aţi cristalizat, vi-l voiu povesti:

Acum ascultă, te rog, frate, şi să asculte şi sora visul meu şi vă veţi aminti că aţi visat ca mine.

Am visat că am sosit în Eretz. Ţara, părăsită şi pustie, se afla în mâini străine. Ruinile înegresc lumina ei şi îi nimicesc sufletul, o guvernare străină o desfigurează. Departe de mine şi străină e ţara strămoşilor

www.dacoromanica.ro

mei. Legătura unică ce-mi leagă sufletul cu ea şi unica amintire ce mi-a rămas; că ea mi-e mamă şi eu fiul ei, îmi pustieşte sufletul ca pe al ei; şi aci au năvălit mâini străine ca să distrugă şi să ruineze. Simt ruina şi văd dărămăturile în toate încăperile sufletului meu, în toate organele mele.

Simt vieaţa cea din ţările exilului. Ele mă încorsetează, sufletul mi se simte strâns, mă sufoc. Şi mă trezesc cu toată forţa, arunc depe mine vestmintele acelei vieţi şi încep totul dela capăt, totul din nou. Incep cu alfabetul, nu schimb, nu repar, ci o iau dela început .Primul lucru, care-mi deschide inima spre vieaţa încă necunoscută, este lupta. Nu lupta pentru existenţă ci o luptă luminată ce străluceşte asupra ei şi care a devenit o parte a vieţii mele, una din rădăcinile cele mai adânci. Muncesc.

E straniu ceeeace fac. Drumul ales e foarte greu, aproape invizibil.

Şi privesc lumina cărbunelui care se desvoltă din ce în ce mai mult, şi cu cât continuu să lucrez, să sufăr, nici o picătură a sângelui meu, nimic din forţa gândului meu nu se pierde; căci orice picătură de sânge e o scântee de foc şi tot ce este în creerul şi forţa mea devin o scântee luminoasă în sufletul meu care renaşte.

Incă puţin şi tu, frate, vei deveni ca mine şi tot aşa va fi şi sora mea, pe care n'am văzut-o de când s'a trezit Israel. Şi când vă văd pe amândoi muncind laolaltă cu mine sufletul îmi învie. Spun atunci: voi veţi privi casa lui Israel, voi veţi găsi drumul care ne va duce la mântuire, drum la care Israel a jinduit sacrificându-se şi pe care îşi va continua mersul său în viitor. Voi veţi renaşte viaţa lui Israel care va deveni ca un isvor cu ape cristaline ce va uda câmpii mănoase.

---

www.dacoromanica.ro

ACHAD HAAM

(1857—1927)

Aşer Ghinsberg s'a născut în 1857 la Severa (Rusia) şi a murit la Tel Aviv în 1927. Aşer Ghinsberg a fost educat într'o atmosferă ultra fanatică. Studiul său continu a fost Talmudul şi comentariile textelor religioase.

La vârsta de 16 ani deveni celebru în lumea rabinică. Dar, Aşer Ghinsberg ,studia în ascuns filozofia evului mediu, plecă apoi la Berlin şi Breslau pentru a se perfecţiona în studiul filozofiei.

Aşer Ghinsberg a fost activ în mişcarea „Hibat-Zion" şi întâmplător a publicat un articol „Lo zu haderech", în care protesta împotriva acelora cari considerau mişcarea Hibat-Zion ca un scop filantropic. Acest articol, scris cu o logică de fier şi într'un stil concis, a stârnit admiraţie dar şi opoziţie. Achad Haam, răspunzând, a construit o concepţie filozofică originală despre sionism. El în opoziţie cu Herzl este creatorul sionismului spiritual. Opera lui Achad Haam a apărut în patru volume „Al paraşat derachim". El a redactat celebra revistă „Haschiloach". Meritele sale în publicistica evreească sunt incalculabile.

Renaşterea spirituală

Nu e necesar a demonstra cu argumente palpabile existenţa unei culturi ebraice originale. Atâta vreme cât va exista Biblia, nimeni nu va putea tăgădui puterea de creaţie ce vibrează în spiritul poporului nostru;

www.dacoromanica.ro

ba, aceia care desmint încă existența poporului evreu sunt siliți să recunoască, că în vremea existenței sale organizate — a fost un popor creator. Deasemenea creațiile culturale rămase după urma lui poartă asupra lor pecetea unui spirit original, care nu se va stinge niciodată. Lucrurile prezentându-se astfel, putem noi, cei care credem că poporul nostru trăește, să nu avem convingerea, fără a căuta dovezi speciale, că puterea de creațiune a poporului nostru trăește în adâncurile sufletului său și că e capabil să creeze valori nouă ca pe vremuri? Dar în zilele noastre s'a răspândit o altă credință, care și-a făcut drum mai ales printre sioniști, anume că numai Biblia reprezintă adevărata cultură ebraică, căci poporul a creiat-o când trăia în țara sa și când activa după anumite obiceiuri, în timp ce întreaga sa activitate din exil nu corespunde cu adevăratul său spirit și n'are nici o legătură cu cea dinainte, căci jugul exilului a slăbit puterea de creație originală, încetând de a da rod. Pare-se că acești sioniști, cari cred astfel, au convingerea că astfel întăresc ideia națională, înjosind în ochii opiniei publice valoarea vieții din Galuth. In adevăr, dacă părerea aceeasta ar fi justă, ar urma drept consecință să ne îndoim dacă în genere mai este o speranță de a reînvia forța creatoare a poporului, chiar dacă s'ar întoarce în țara sa. Căci orice forțe vii, care încetează a acționa, își pierd valoarea, până la dispariție. 2000 de ani de inactivitate, sunt suficienți, ca să dărâme și să distrugă până la temelie cea mai mare forță. Spre fericirea noastră însă, această părere nu are nici o bază logică. Condițiunile grele ale vieții noastre, de când am fost goniți din țara noastră, au pus, prin forța lucrurilor, o anumită pecetie pe creația și spiritul nostru, dar spiritul însuși nu s'a schimbat în însușirile sale fundamentale și n'a încetat de a lucra chiar în exil. Iată, de exemplu, că savanții celorlalte popoare precum și mulți dintre savanții evrei obișnuesc a accentua deosebirea fundamentală și interioară dintre teoriile „profeților" și „judaismul" practic născut pe vremea templului al doilea și primind apoi ultima formă

www.dacoromanica.ro

în generațiile de după dărâmare. Căci teoria profeților e pătrunsă de morală, tinzând spre idealuri înalte pe când judaismul practic s'a adâncit în legi exterioare răspândind forță de creație în lucrurile lipsite de valoare și de morală. Această deosebire pare așa de esențială, încât nu există o posibilitate de a o desminți. Cu toate acestea, dacă adâncim problema, constatăm că deși sunt două feluri de creație deosebite, totuși sunt rzultatul unui singur spirit cu toate că se îndepărtează unul de celălalt din punctul de vedere al conținutului. Aceasta este una din însușirile fundamentale ale spiritului nostru, care nu face compromisuri și nici nu se complace într'o oprire la mijlocul drumului, căci îndată ce a recunoscut adevărul unei gândiri, l-a prefăcut imediat în baza acțiunilor sale și se sacrifică ca să realizeze în vieață toate amănuntele fără a se abate din cale și fără ca să acorde, fără nici un rost, întâietate unui anumit lucru. Această însușire de bază este aceea care ne-a dăruit în timpul libertății noastre teoriile profeților cu toate extremitățile lor morale și tot ea ne-a dat în timpul sclaviei Talmudul și „Șulhan-Aruh", cu extremitatea lor practică. Nevoia de a păzi existența ei în timpul sclaviei, a atras națiunea de partea practică, exterioară, hotărând și statornicind în inimă credința, căci „vrut-a Dumnezeu să-i privilegieze pe evrei și le-a dat Tora și Mitzvot".

Indată ce poporul a apucat pe calea aceasta de Mitzvot, le-a înmulțit fără de sfârșit, nedeosebind între lucruri mari și mici, nevoind să renunțe la nici unul, oricât de ușor ar fi.

Puterea de creație a poporului nostru, nu a murit deci, nu s'a schimbat și nici n'a încetat să dea rod în decursul timpurilor, dar rodul s'a schimbat după gust, după schimbările condițiunilor de vieață. Rodul unui pom crescut în locul său natural și liber nu este la fel cu rodul aceluiaș pom plantat și conservat pe cale artificială. Pomul în sine însă, atât în locul său natural, cât și în cel artificial, rămâne acelaș și atâta vreme cât trăește rădăcina, el continuă să dea rod. Și spiritul

www.dacoromanica.ro

poporului nostru a dat rod. A clădit edificii culturale pe o cale originală, specifică lui, nu numai când stătea pe pământul său propriu, ci şi în ţările exilului, atâta vreme cât condiţiunile existenţei i-au dat posibilitatea să lucreze pentru sine şi să se folosească de toate forţele lui interioare.

Numai în ultima epocă, epoca emancipării şi a asimilării ,atunci, într'adevăr ,cultura ebraică a încetat de a fi productivă .Nu pentrucă a dispărut deodată puterea de creaţie şi că nu mai erau capabili de o muncă originală, ci pentrucă eram înclinaţi către asimilarea cu celelalte popoare. Aceasta a pricinuit criza, pe deoparte şi pe de altă parte dorinţa expresă de a se îndepărta de voie bună de însuşirile originale ale poporului nostru şi a căuta cu orice preţ să fim la fel cu ceilalţi şi de a face totul cum vor alţii, a dus la îndepărtarea din mijlocul nostru a talentelor celor mai bune din ultimele generaţii, care au părăsit câmpul muncii noastre naţionale, dând puterea lor de creaţie altora.

Talentele care lucrează pe alte tărâmuri mărturisesc şi ele despre existenţa forţei de creaţie, care trăeşte în mijlocul nostru ca un isvor nesecat .Căci, cu toate că se căsnesc a-şi ascunde însuşirile specifice evreeşti, nu reuşesc, critica literară şi artistică demonstrând în genere, că această dorinţă mai totdeauna dă greş şi întotdeauna se evidenţiază spiritul judaic din toate faptele, vădindu-se totdeauna o notă specială deosebită, pe care nu o veţi întâlni în operele colegilor neevrei. E, deci, sigur, că dacă s'ar aduna toate aceste forţe creatoare şi ar lucra împreună pe tărîmul nostru cultural-naţional ca înainte, am avea cultura cea mai bogată şi cea mai originală din lume. Dar această „mângâiere" nu poate decât să ne provoace o grijă, şi mai mare, văzând că poporul nostru răspândeşte scânteele spiritului său în toate părţile, mărind bogăţia şi onoarea asupritorilor săi şi nu are plăcerea de a-şi vedea îmbogăţit tezaurul naţional cu munca cea mare a acestor talente şi genii, creiate de forţa lor.

www.dacoromanica.ro

Profetul şi Preotul

Profetul este întotdeauna „unilateral". O anumită ideie morală stăpâneşte toate fibrele sufletului său. Ea stăpâneşte într'atâta fiinţa lui întreagă, încât el nu se poate despărţi nici o clipă de dânsa; el priveşte tot ce se petrece în lume numai prin prizma ideiei sale. Toate străduinţele sale, toată dorinţa sa, se reduc doar la realizarea desăvârşită a idealului său în toate împrejurările vieţii. Pentru acest ideal luptă profetul tot timpul vieţii şi din toate puterile; el îşi sacrifică fără nici o milă toate puterile pentru a-şi atinge scopul. El nu are în vedere condiţiunile vieţii şi nici măcar cerinţele armoniei universale. El se gândeşte numai la ceeeace ar trebui să fie, urmând impulsul propriilor sale convingeri, cari îl însufleţesc — nu la ceeace este posibil, potrivit situaţiunei generale. Deaceea profetul este o forţă originală şi independentă. Activitatea sa aplică o pecetă anumită pe caracterul armoniei universale, atunci când el nu e la unison faţă de această armonie, ci rămâne totdeauna o fire individualistă, închis între propriile sale graniţe şi mergând pe drumul său unilateral. Nu poate suporta cu nici un chip pe oricine ar apuca pe o altă cale, însă, deoarece el nu-şi poate ajunge niciodată, în mod desăvârşit, ţinta sa, este mereu o fire mânioasă, umblând mereu cu inima frântă de durere. In tot timpul vieţii, este faţă de întreaga lume un „Iş raiav veiş midon": se ceartă şi se răsboieşte cu fiecare. Mai mult chiar, oamenii „multilaterali" cari sunt un produs al armoniei universale, aruncă cu pietre după el şi-i strigă: „Oiel hanavi, meşuga iş harnach"; ei îl socotesc drept un nebun, îl batjocoresc şi râd de „mărginirea" şi extremismul lui neştiind că tocmai ei cu întreaga lor vieaţă multilaterală nu reprezintă mai mult decât un pământ sterp şi imobil, care primeşte hrana ce ţâşneşte din ciocnirea care se întâmplă între influenţele acestor uriaşi mărginiţi.

Cu totul altfel este preotul. El apare în scenă, abia după ce profeţia a reuşit să-şi croiască un drum pentru ideile sale, să atragă spre sine „direcţia intermediară" şi să dea naştere, astfel unei noui „armonii universale",

www.dacoromanica.ro

între forțele active. Și cu toate că preotul slujește acestor idei și cu toate că și el ar voi ca ele să existe tot mai puternic și mai îndelungat, el nu este un uriaș și neavând în sine acel curaj necesar spre a putea păși în această îngrozitoare luptă împotriva necesității și împotriva realității, e nevoit să-și plece capul în fața nevoiei și să se închine realității. Decât să rămână în mărginirea profetului și să pretindă vieții ceeace nu se poate da cu nici un chip, el preferă să-și lărgească părerea și privirile sale asupra situației care se află și trebuia să se afle între vieaț ăși gândire și nu pretinde ceeace ar trebui să fie ci ceeace poate să fie. Nu ideia însă, cu toate detaliile și preciziunile ei, ci acea „armonie" ticluită, care a fost realizată grație unei fuziuni dintre mai multe forțe, devine stindardul preotului, pe care el îl păzește și pentru care luptă de astă dată, nu împotriva realității, ci ,dimpotrivă, în numele acestei realități, împotriva tuturor celor cari i se împotrivesc. Gândul preotului nu mai este, așa dar, o forță independentă, ci un amestec întâmplător de forțe diferite, între care, nu există nici o legătură interioară, afară de aceia că, întâmplător, s'au întâlnit împreună, că s'au luptat un timp anumit, pe câmpul vieții și că apoi au fost siliți să-și unifice activitatea lor într'o direcție intermediară. Gândul viu, absolut, care se străduiește să înghită totul și să domnească peste tot, care nimicește și înoiește forma exterioară a vieței, nu se schimbă — acest gând original dispare odată cu profeții săi. Din el n'a mai rămas decât forța faptelor sale, urme superficiale, care au rămas pe diferitele forme ale vieței, care dominau pe vremea lui, iar preoții împrejmuiesc această formă veche și depun toate sforțările spr[?] a o păstra în întregime, așa cum se prezintă, în favoarea acelor urme profetice, pe care aceștia le-au lăsat asupră-i.

Popoarele antice au avut și ele profeți în diferite epoci, cari cutreerau lumea ca niște gânduri întruchipate ași apoi după ce reușeau să modifice puțin direcția intermediară, mai mult sau mai puțin unilateral, profeția

www.dacoromanica.ro

lor înceta iar rezultatul influenţei le trecca în mâna preoţilor cari trebuiau să-l păstreze pentru vecie. Profeţia a sălăşluit la evrei mai mult ca la toate celelalte popoare, mai ales în vremurile vechi. Atunci, profeţia nu era la noi numai o apariţie întâmplătoare, ci permanentă, semănându-şi activitatea timp de mai multe generaţii, fără întrerupere, ca şi cum ar fi o însuşire individuală a poporului evreu, care e pecetluită de spiritul său naţional.

Ideia principală a profetismului evreesc a fost: concepţia dreptăţii absolute în întreaga natură; acolo, de sus, din cer, prin Dumnezeu, care are veşnic în mâna sa măsura cea dreaptă, care judecă toate vieţuitoarele cu dreptate şi de jos— prin om, care a fost creat după asemănarea lui Dumnezeu şi care trebuie să se conducă după legile creatorului său şi să-l ajute să conducă lumea cu dreptate. Această ideie, cu toate ramurile ei religioase şi morale, a fost suflul vital al profeţilor evrei; în ea au căutat şi au găsit tot ce le trebuia şi în afară de aceasta nimic nu mai avea vre-o valoare. Acolo unde există dreptate, acolo se află şi frumuseţea, binele, înţelepciunea, adevărul şi în afară de ea, toate aceste însuşiri n'au vre-o valoare. Şi când profetul a văzut că omul sau autoritatea superioară au făptuit o judecată mincinoasă, el nu a mai vrut să cunoască cauzele car eau dus la această măsură, n'a vrut să se supună realităţii şi să privească greşeala cu îngăduinţă.

In legătură cu aceasta, profetul nu s'a simţit niciodată căzut într'un impas, el nu s'a îndoit vreodată de forţa dreptăţei şi de posibilitatea de realizare a gândurilor sale. El n'a făcut decât să se mânie, să protesteze, să-şi verse amarul cu vorbe de foc, urmându-şi drumul său şi luptând mai departe pentru idealul său, fiind covârşit de speranţa, că la urma urmelor, mai curând sau mai târziu, dreptatea va stăpâni peste asupra lumii întregi. „Drept eşti tu, Doamne", de aceasta măcar nici nu se îndoieşte profetul, cu toate că vede cu propriii săi ochi că „drumul celor rău este un drum fericit"; căci simţul necesităţii

www.dacoromanica.ro

morale că dreptatea va ajunge în cele din urmă la locul ei de cinste, îl stăpâneşte cu mult mai vârtos decât ceeace vede cu proprii săi ochi; „la urma urmelor mă voiu răfui cu tine”, strigă fără nici o frică dreptatea pământească către dreptatea divină. Aceste răfueli îi mai uşurează amarul sufletului şi el îşi urmează tot mai mult activitatea sa, el începe iară: „să trăiască cu puterea credinţei”.

Şi aceşti profeţi ai dreptăţii, al căror spirit puternic i-a pus mai presus de graniţele unor cetăţi sau popoare ,aceşti profeţi cari au predicat dreptatea şi milostenie pentru întreaga omenire, n'au încetat, pe de altă parte, să rămână fiii credincioşi ai poporului lor. Ei considerau poporul lor ca un „popor ales” şi când îi auzim vorbind despre evrei, putem să credem, într'adevăr că în lumea întreagă nu există nimeni pentru ei afară de evrei. Insă idealul universal, căruia ei slujesc, influenţează şi asupra naţionalismului lor, aşa încât el ne apare numai ca o continuare a ideii lor principale .Căci credinţa lor puternică în domnia dreptăţii absolute şi faptul că ne vorbesc atât de des de „keţ haiamin” ,serveşte ca dovadă că acel „Ruah Hakodeş”, din inima lor s'a gândit, nu odată,, cât de mare şi de grea e munca ce-i aşteaptă pe oameni până să ajungă la acel grad de perfecţiune, şi nu odată şi-a spus că nu e de ajuns munca individuală a unor oameni cari lucrează fiecare pentru sine, în diferite vremuri şi locuri; ci se simte nevoia creerei unei societăţi, care să lucreze din generaţie în generaţie, fără întrerupere în folosul acestei forţe a dreptăţii şi s'o apere de toate celelalte forţe care stăpânesc peste această lume. Această asociaţie va trebui să-şi ia de bună voie acest jug, de a rămâne vecinic sub puterea unui singur gând şi să ducă, în favoarea lui, o veşnică luptă cu stăpânirile lumeşti. Iar patronajul acestei forţe a dreptăţei l'au găsit profeţii (după cum le era obiceiul de a privi în dorinţa lor lăuntrică ca şi cum ar exista şi în afară) la micul lor popor, pe care l'au iubit atât de mult. Idealul lor naţional nu era o domnie a preoţilor, ci „Mi iten col am adonai neviim”,

www.dacoromanica.ro

că în armonia universală a vieţii omeneşti, poporul evreu să se realizeze ca o forţă independentă, ca o forţă a dreptăţii, tocmai precum ei, profeţii, s'au reliefat mai ales vieaţa naţională.

Dar, ca orice forţă originală şi independentă, ideia profetică cu caracter dualist — universal şi naţional — s'a întâlnit în vieaţa practică cu alte forţe care au împiedecat desvoltarea ei şi n'au lăsat să se agite în libertate, iar urmările acestei ciocniri au fost tocmai că influenţele tuturor forţelor s'au amestecat într'o nouă armonie — care cuprinde toate aceste forţe — prefăcând astfel ideia profeţilor într'o teorie a preoţilor.

Inainte vreme, cât timp profeţia nu încetase în întregime se certau mereu cu preoţii, cu mult mai aprig decât cu întreg poporul. Pentrucă aceştia, partizanii ideii vii, isvorâtă din adâncul sufletului lor şi cu ajutorul căruia voiau să stăpânească peste întreaga omenire ,nu se puteau mulţumi cu acele urme slabe pe care ideia lor le lăsase în vieaţă; mai mult chiar, ei priveau aceste urme ca o graniţă care desparte ideia lor de popor. Şi această zâzanie care era între profeţi şi preoţi, a încetat la urma urmelor, odată cu însuşi profeţia, iar în fruntea poporului s'a pus „preotismul" (nu întotdeauna a purtat această denumire) ca singurul reprezentant al ideii profetice, care nu mai putea acum, să-şi urmeze şi să-şi proteguiască activitatea, căci n'a mai avut cine să-i vină în ajutor.

Şi deaceia când a venit vremea pentru această ideie, în partea ei universală, să părăsească graniţele poporului evreu, şi să devină o forţă înrâuritoare în vieaţa celorlalte popoare, preotismul evreu n'a mai putut s'o urmeze pe aceasta din urmă cale, spre a protegui puritatea ideală printre multele şi feluritele forţe, care se manifestau atunci în societatea omenească. Puţină vreme s'a evidenţiat ca o forţă originală; mai târziu însă, întocmai unei picături de apă care cade într'o într'o mare adâncă, şi-a amestecat acolo înrâurirea sa cu alte mii de înrâuriri diferite ,care au venit din diferit elocuri .Aci, forţele cu care această ideie avea să lupte erau cu mult mai numeroase ca odinioară

www.dacoromanica.ro

în patria sa de origină, şi deaceia înrâurirea sa a fost aci cu mult mai puţin însemnată.

Dacă profeţii evrei s'ar deştepta din mormintele lor şi ar voi să vadă rezultatele activităţii lor pe această lume, nu ar avea nici un motiv de a sta liniştit şi de a se bucura de realizările lor. Dimpotrivă, acum, după o îndelungată practică de mii de ani, ar simţi cu atât mai mult nevoia găsirii unui „vecinic şi anumit purtător" ai ideii lor universale, ci ar accentua şi mai mult ideia lor naţională şi cu o mai caldă simţire, ca odinioară, ar începe să strige din nou: „Mi iten col am adonai neviim".

Un astfel de strigăt auzim şi azi, pornind dela învăţaţii noştrii, partizanii cunoscutei teorii a „misiunei evreilor" printre celelalt epopoare .Dar după toate câte am spus până acum, ideia profetică se deosebeşte de aceasta din urmă prin trei caracteristice:

1. Scopul principal al misiunei profetice nu constă în a căuta care este noul adevăr teoretic şi a-l împrăştia în lume, până când toţi îl vor cunoaşte şi atunci această misiune este terminată — ci a a îndruma tot mai departe vieaţa practică spre dreptatea absolută neavând posibilitatea de a ajunge la o realizare desăvârşită.

2. Această indrumare este, în definitiv, o operă practică, nu teoretică şi deaceia ea implică, ca o condiţiune imperioasă, spre a face posibilă această activitate, tocmai ca poporul lui Israel să nu fie împrăştiat printre toate popoarele, ci, dimpotrivă, ca toate forţele sale să fie reunite şi concentrate — în orice caz ca o însemnată parte din acest popor să fie grupat într'un loc, unde să-şi poată trăi vieaţa, potrivit caracterului şi însuşirilor sale individuale.

3. Această îndrumare a vieţii spre dreptatea absolută nu are sorţi de izbândire asupra celorlalte forţe care atrag societatea omenească în alte direcţiuni; deaceia această teorie ca şi partizanii săi nu vor dispare niciodată. Ea va exista totdeauna, afară doar dacă omul va înceta să mai fie om, iar vieaţa va înceta să mai fie o vieaţă omenească, afară doar dacă vom ajunge la acea treaptă unde: „Zadikim ioşvim veatroteiihem beroşeiihem venaehenim meziv haşechina".

www.dacoromanica.ro

ALEXANDER ZISKIND RABINOVICI

A. Z. R. s'a născut la 1850 în Liadi (Rusia). A. Z. R. a fost profesor la Moscova şi Poltava. A colaborat la diverse reviste ebraice, publicând nuvele foarte interesante, în care descria vieaţa evreiască a păturii de mijloc. „Păcatele publicului", „Fiica burghezului", „Umbrele trecutului", „In zilele lui Hmelniţki". A mai publicat „Istoria evreilor" 3 volume, „Istoria literaturii ebraice" şi patru volume intitulate „Izreel". Din 1905 e stabilit în Eretz-Israel şi colaborează la „Iefet" şi „Hinuch". Publică apoi volumul „Iscor" şi „Galileea de Jos". Admiratorii săi au editat opera sa în 2 volume.

Eretz Israel nu e California. Noi îmbrăţişăm colbul ei, nu pentru aurul ce-l posedă, ci pentrucă sperăm să reparăm şi să ştergem petele sufletului nostru.

Noi dorim să întemeiem acolo un guvernământ, guvernământul dreptăţii şi al cinstei, o împărăţie a cerului.

Dar nu o împărăţie a cerului care educă leneşii şi linguşitorii, nu o împărăţie a cerului care se bazează pe jaf şi fără-de-lege, nu împărăţia care provoacă intrigi între popoare, ci împărăţia cerului care se bazează pe muncă cinstită, muncă manuală, ridicarea omului dela animalul sfâşietor la scara înaltă a civilizaţiei pure, fără vărsări de sânge, fără jaf ascuns şi jaf pe faţă.

www.dacoromanica.ro

Asta e voinţa noastră. Intru aceasta ne unim cu propovăduitorii umanităţii.

Şi dacă căutăm şi dorim educaţia ebraică, limba ebraică, literatura ebraică, noi le dorim, nu pentru a ne izola de popoarele civilizate, care nutresc aceleaşi idei civilizatorii, ci pentrucă credem că numai prin comoara însuşirilor noastre naţionale, putem adânci înţelesul Torei noastre, Tora dreptăţii şi a cinstei în inima nouii generaţii.

A educa o generaţie de muncitori peste tot şi mai ales în Eretz Israel, aceasta este dorinţa noastră. Muncitorii cinstiţi, numai ei îl vor aduce pe Mesia. Ei singuri constituesc Mesia.

---

www.dacoromanica.ro

I. L. PERETZ

(1851—1915)

I. L. Peretz s'a născut la 18 Mai 1851 la Zamotsch (Polonia). A studiat temeinic cultura talmudică şi filozofia evrească din evul mediu, apoi a studiat literatura universală. La 20 ani se însură. I se încredinţă conducerea notariatului comunităţii din Varşovia. Activitatea literară a început-o în ebraică. A publicat o culegere de „poveşti în versuri şi poezii noui" (ebraice). In 1886, a publicat în „Haasif" o serie de schiţe şi poeme. A trecut apoi la idiş, publicând poema „Munis" şi nuvelele „Meshilăch", „Figuri cunoscute", „Povestiri hasidice". A mai scris multe drame. Cele mai reuşite sunt „Lanţul de aur" şi „Noaptea în vechiul târg". Peretz e renumit în literatura evreească ca un poet al hasidismului, creator al epocii neo-hasidismului. El e considerat maestrul legendelor şi basmelor populare.

Intre doi munţi

...Şi trebue să ştiţi că Rabi Noechke, zadikul din Biala, care era la început discipolul de seamă al rabinului din Brisc, a turnat apă pe mâinile sale câţiva ani, până ce a dispărut deodată, plecând ca să suporte Galuthul. Apoi a venit la Biala unde s'a aşezat.

Pe gaonul din Brisc l-a părăsit din acest motiv: Se studiază acolo Tora, dar el simte — să nu păcătuiesc cu buzele mele — că aceasta este o Tora seacă, fără nici un pic de umezeală. Se studiază, se studiază, de exemplu legile feminine, *carne cu lapte,* chestiuni co-

www.dacoromanica.ro

merciale. Ce bine! Şi, într'adevăr când Ruven şi Simon apar înaintea lui Dumnezeu cu pretenţii şi reclamaţii, sau când o servitoare oarecare apare punând o întrebare cu referire la carne şi lapte, sau când apare o femeie şi cere lămuriri asupra unei chestiuni de higienă, atunci judecata şi legea e vie, iar întreaga Tora trăeşte stăpânind întreaga lume... Dar, când ei încep să studieze partea exterioară, când se vede numai coaja superficială şi nu mai mult, atunci Tora, să ne ierte Dumnezeu, îngheaţă, neavând nici un miros al vieţii. Şi inima zadikului îi şopteşte, că Tora este o Toră a vieţii.

Deasemenea, este oprit a studia cărţi cu alt text. După cum se ştie, gaonul din Brisc este un adversar mare, răzbunător ca un şarpe. Blestema, anatemizând pentru cel mai mic lucru cu privire la hasidism. Şi atunci s'a răspândit svonul că un hassid a fost prins, că a fost predat păgânilor şi gaonul din Brisc a poruncit — Doamne fereşte — ca să i se radă barba, iar când acest hassid fu cuprins de melancolie, ieşindu-şi din minţi, au plecat cu el la zadikimii lumei, cari nu l-au putut ajuta însă, căci nu este un lucru tocmai aşa de uşor cuvântul gaonului din Brisc. Şi, dacă dânsul te vatămă, nu mai ai scăpare.

Deasemeni nu este aşa de uşor să părăseşti pe gaonul din Brisc!

Şi şovăia atâta vreme până când i sua spus în vis ce are de făcut.

Intr'o noapte, pe când dormea, gaonul din Brisc s'apropie de patul său, îl apucă de mână şi îl trezi zicându-i: „Scoală, te rog, discipolul meu Noach şi eu te voiu conduce spre Gan Edenul de jos".

Şi îl introduse într'un palat înalt, înfricoşător. In acel palat nu era nici fereastră, nici uşă, în afară de uşa prin care au intrat, şi, cu toate acestea, palatul era plin de lumină, căci pereţii erau făcuţi din cristal şi diamante, răspândind strălucire, iar tavanul de sus era deasemenea din pietre preţioase care străluceau ca lumina lunei. Gaonul din Brisc îi porunci să apuce poala hainei sale, pentrucă aci sunt nenumărate săli şi

www.dacoromanica.ro

dacă îl va lăsa de mână, se va rătăci şi nu-şi va mai putea regăsi calea. Toate sălile din palat erau goale, fără scaune şi bănci .Gaonul îi spuse că aci nu e loc de oprit, pentrucă acest palat este străbătut de toate generaţiile până la sfârşitul lumii. Şi zadikul vede că sălile goale devin din ce în ce mai mari, din ce în ce mai luminoase. Tavanele strălucesc, răspândind lumina în diferite culori, dar întreg palatul e pustiu şi gol. Atunci simţi o oboseală în tot corpul şi i se păru că umblă de câţiva ani. Tălpile picioarelor lui se umflară, pricinuindu-i mari dureri. Ochii îi sunt orbiţi de atâta lumină şi o sudoare rece îi acoperă corpul... inima îi bate, sufletul îi e plin de noduri şi de pofta de a ieşi din această lumină rece, din deşertăciune... Sufletul îi arde de dorul întoarcerii la tovarăşii săi. In acel moment, gaonul îi spune: „Acest palat este al nostru, ne aparţine. Dacă mă vei asculta, îmi vei moşteni tronul. Vei deveni Rabbi în Brisc, venind apoi aci după mine".

Şi zadikul se cutremură şi de spaimă a atins cu mâna peretele. Simţi o arsură. Dar aceasta era o arsură rece. Observă că pereţii sunt de ghiaţă şi nu de pietre preţioase. Atunci strigă cu un glas înfricoşător: — „Rabbi, nu vreau să stau stingher aci, vreau să trăiesc împreună cu poporul Israel". Când aceste cuvinte îi ieşiră din gură, gaonul din Brisc dispăru şi el rămase singur, fără a cunoaşte ieşirea şi intrarea. Rătăci încoace şi încolo, rugându-se din adâncul sufletului său: — „Stăpân al lumii, arată-mi un evreu oarecare, fie el cât de simplu, cismar sau croitor!" Continuă să se roage: „Stăpân al lumii, vreau să trăiesc în cele şapte apartamente ale iadului, laolaltă cu toţi păcătoşii lui Israel, decât să fiu singur în Gan Eden".

In acel moment apăru înaintea sa un evreu, încins cu un brâu roşu, având în mână un biciu lung. Acesta îl scoase din palat.

Când se trezi de dimineaţă, îmbrăcându-şi hainele şi fugind spre Beth Hamidraş pentru a-şi povesti visul prietenilor săi, văzu pe stradă o căruţă înhămată

www.dacoromanica.ro

cu doi cai. Lângă ea stătea un evreu, încins cu un brâu roşu, având în mână un biciu lung. Recunoscu îndată în acest căruţaş pe evreul care l-a scos din palat.

— Incotro o iei, evreule?

Acesta îi răspunse:

— Ce nevoe ai să ştii?

— Ia-mă cu tine, se rugă Rabi.

Căruţaşul, privindu-l câteva clipe, îi spuse:

— Unui tânăr ca tine i se potriveşte să meargă pe jos. Du-te, băiete.

— Incotro să merg?

— Acolo unde te vor duce picioarele. Mie mi-e tot una, răspunse căruţaşul, întorcându-se spre caii lui.

Zadicul a înţeles semnul şi nu s'a mai dus spre Beth Hamidraş, ci porni îndată spre Galuth.

Speră şi crede

Speră!
Primăvara e aproape,
Fluturi iarăşi vor sbura,
In noi cuiburi păsărele
Viersuri nouă vor cânta!
Crede!
Noaptea iată se resfiră
Vor pleca şi negrii nori
Cerul iar va fi albastru
Cu noi stele, cu noi sori...
Nouă flori pe câmp trezi-va
Suflul primăverii sfânt!
Peste tot :parfum şi soare
Chiar şi nouă..., p emormânt!

---

www.dacoromanica.ro

M. Z. MANE

(1859—1886)

Mordehai Zvi Mane s'a născut în 1859 la Radaşkovitz (Rusia) şi a murit de tuberculoză în 1886. M. Z. Mane a fost un pictor de mare talent. Poeziile sale lirice „Masat Nafşi", „Oşri", „Am Olam" au devenit cântece populare. In aceste poezii vibrează un lirism adânc care impresionează şi astăzi. M. Z. Mane e socotit cel dintâiu poet al renaşterii.

Idealul meu

Soarele primăverii coboară la apus,
Spre marginile cerului;
O strălucire roşiatică sclipeşte acolo,
Incântare rară pentru ochi.

Imprejur se întinde linişlea.
Dar iată, se aude un foşnet de aripi
Un vânt uşor, mângâie faţa,
Şi mişcă rămurelele copacilor.

Iată, o barză cu aripi largi,
Cu trupul alb ca zăpada,
Se înalţă rotind în văzduh,
Tăind în două marea albastră.

Vai! cine să-mi dea aripi de vultur,
Mie, vierme târîtor?
O, de-aş fi om liber,
Să mă pot urni şi să pornesc.

www.dacoromanica.ro

Aş sbura, călătorind spre răsărit,
Unde a cântat şi murit Halevy;
Acolo, pe câmpiile roditoare, repede
Ar trece durerea mea.

Unde eşti, glie sfântă?
După tine râvneşte sufletul meu!
Mireasma înviorătoare a ţărânii tale
Alină durerile trupului.

Clima ta dulce, balsam sufletesc,
Trezeşte gânduri noui în cugete,
Privelişti frumoase, privelisti sfinte
Şi viziuni de aducere aminte.

Unde eşti, glie sfântă?
După tine râvneşte sufletul meu
O, de am putea fi împreună,
Ca amândoi să renaştem.

Jalea

Sunt trist, jalea mă roade,
Absoarbe seva vieţii mele amare.
Sunt trist ,jalea nu mă părăseşte,
Soarele mi se întunecă, vieaţa mi se înnegurează,
Tristeţea cuprinde fiinţa mea.
Inima mi-e moartă, sângele rece ca mormântul,
Dar mai trăiesc şi încă simt durerea,
Căci săgeata veninoasă se tot adânceşte.
Sunt încă viu, căci simt uneori
Cum simţurile fierb în clocote furtunoase,
Cum inima mi se rupe bucăţi,
Cum scânteia vieţii, încet se stinge.
Sunt trist şi trăiesc în singurătate,
Fără fraţi şi prieteni, doar pustia mă înconjoară.
Blestem pământul ,lumea toată.
O singură mângâieree mai am: tăcerea adâncă.

www.dacoromanica.ro

Dr. THEODOR HERZL

(1860—1904)

Dr. Th. Herzl s'a născut în 1860 la Budapesta şi a murit la 3 Iulie 1904 la Edlach (Austria). In copilărie a învăţat ebraica şi istoria evreilor. In timpul studiului său la Universitate a dat la iveală o serie de creaţii literare de mare valoare. După ce şi-a luat doctoratul în drept, Herzl îşi consacră mai tot timpul scrierilor. Aşa încât la vârsta de 30 de ani avea 17 piese de teatru, o sumedenie de foiletoane, note de călătorii, esseuri şi critice. Cele mai multe din piesele sale au fost puse în scenele de Burgtheater din Wiena şi la Teatrul de stat din Berlin. La 1891 el deveni redactorul ziarului „Neue Freie Presse" şi se stabili la Paris. Aci a publicat schiţele întitulate: „Palatul Bourbon". La Paris, Herzl a început să se intereseze de problema evreească. (Procesul Dreyfus). Pentru soluţionarea acestei probleme Herzl fără să ştie de scrierile şi iniţiativele altora a propus crearea unui stat evreesc şi în acest scop a luat contact cu capitaliştii evrei, care însă nu l-au înţeles, Herzla publicat atunci vestita sa lucrare „Statul Iudeu" care a stârnit discuţii pro şi contra Sionismului. Herzl a lucrat foarte mult pentru realizarea acestei idei. A creat Congresul Sionist, Organizaţia Sionistă, Banca Anglo-Palestineană, etc. Herzl creatorul Sionismului e considerat ca o persoană legendară.

Am încrederea deplină, că ideea se poate realiza, cu toate că nu îndrăznesc să sper că proiectul meu va căpăta în decursul zilelor o altă formă.

Ţara evreească este, în genere, o chestiune necesară vremii noastre, deaceea trebuie bine pregătită. Dacă numai indivizi oarecari vor urma această idee, desigur că va fi numai un vis, dar dacă mulţi din fiii poporului nostru vor lupta cu mijloace raţionale, desigur că vor reuşi. Cu cât mai mult se vor înmulţi adepţii acestei

www.dacoromanica.ro

idei, cu atât mai mult valoarea ei va fi mai mare. Şi poate că are să vină o generaţie tânără, care îl va răspândi, fiind cunoscut că tinerii noştri n'au şanse mari să se stabilească şi să trăiască în linişte în alte părţi, căci numai în ţara lor înnoită, pot spera pentru vremuri mai bune, când onoarea şi fericirea lor vor deveni reale.

Propunerea ,în forma ei esenţială, e simplă de tot şi trebuee să fie simplă, ca să fie înţeleeasă de toţi. Să ni se dea nouă o bucată de pământ, care va servi poporului nostru pentru nevoile lui naţionale. Restul o să facem noi cu însăşi mâinile noastre. Chestiunea întemeerii unui stat nou, este o chestiune de sine stătătoare, nu e o glumă; aceasta se poate realiza. Doar am văzut chiar în zilele noastre asemenea realizări la alte popoare mai sărace decât noi şi mult mai slabe decât noi.

E posibil ca bazele proectului meu să se năruiască, dacă „oamenii practici" le vor combate. „Oamenii practici" pe cari îi cunoaştem nu pot abandona obişnuinţa lor şi nu pot părăsi cercul strâmt al concepţiunilor şi gândirilor, în care s'au obişnuit. Dar opoziţia acestora poate dăuna ideii celei noui, atâta timp cât ideea nu va fi în stare să îndepărteze pe aceşti „oameni practici" şi concepţiile lor perimate de mult, ca să nu mai fie o piedică în drumul ei.

Pretenţia de a se reda unui popor rătăcitor pământul său, este înaltă şi morală. Această pretenţiune se va întinde ca pe aripile vulturilor în toate straturile şi ţările locuite de evrei, unde aceştia suferă şi îndură. Peste tot unde se va auzi cuvântul „mântuirii", poporul nostru va tresări de bucurie, dacă inima lui n'a devenit încă tare ca piatra. Peste tot unde fii poporului nostru vor dovedi întregii lumi că încă sunt capabili de a se ralia ideii naţionale, că sunt capabili de a aprecia la justeţea ei ideia cea mare de renaştere a lui Israel pe pământul său, şi atunci vor căpăta mulţi prieteeni cari îi vor ajuta.

E foarte urât ca să ni se arunce învinuirea că suntem lipsiţi de o idee naţională...

Mişcarea de întemeiere a unor colonii în ţara stră-

www.dacoromanica.ro

moşească, va aduce desigur uşurare şi o vindecare ţărilor de nisip, bolnave de antisemitism, şi, odată cu aceasta, va productiviza ţările orientului, introducând în ele o bună stare materială şi spirituală, precum şi o ordine europeană. Şi coloniile înfiinţate până în prezent în Eretz Israel, deşi puţine la număr, au dovedit totuşi că pământul ţării noastre e roditor. Şi, în genere, orice pământ e roditor, când este prelucrat şi muncit de mâini harnice.

Locul, care ne este necesar, este cu totul unic în felul lui. Nici un loc pe suprafaţa pământului n'a atras inima evreilor ca Eretz Israel. Dorinţa celorlalte popoare asupra acestui loc, era atât de mare, încât a provocat ruinarea lui. Dar noi avem încrederea că acest colţ pustiit din deşert are nu numai un trecut ci şi un viitor. Pe acest pământ, care rodeşte într'o măsură aşa de mică, au rodit odinioară idei umanitare permanente .Şi tocmai pentru aceasta nimeni nu va tăgădui că legătura trainică dintre evrei şi această ţară, nu se va desface. Dacă în genere orice popor are dreptul să pretindă un anumit teritoriu, cu atât mai mult, oamenii, cari cred în Biblie, vor trebui să recunoască dreptatea juridică a evreilor asupra acestei ţări.

E miraculos că noi evreii am visat acest vis, în decursul nopţii celei mari a istoriei noastre. Şi iată că ni s'a luminat ziua. Trebuie să gonim somnul depe ochii noştri şi să prefacem acest lucru în realitate. Nu sunt profet şi nici visător, dar cred şi sper cu siguranţă că entuziasmul va copleşi poporul nostru în zilele apropiate.

Nouă premergătorilor acestei idei, ne e greu să credem că vom reuşi să vedem sfârşitul minunat al realizării ei. Dar, de la început ,această idee a introdus în viaţa noastră mândria omului şi fericirea libertăţii lăuntrice. Noi vom munci pentru copiii noştri aşa cum strămoşii noştri au muncit, păstrând tradiţia pentru noi. Vieaţa noastră e o clipă în veşnicia poporului nostru, şi clipa aceasta are obligaţii speciale.

Sionismul este întoarcerea la judaism, înainte de întoarcerea la Statul iudeu.

Sionismul a fost Sabatul vieţei mele.

www.dacoromanica.ro

ŞALOM ALECHEM

Şalom Rabinovitz
(1859—1916)

Şalom Rabinovitz s'a născut la Prioslav (Pultava) în 1859 şi a murit la New-York în 1916.

Şalom Alechem este cel mai mare scriitor umoristic în limba idiş. Operile sale constitue un vast material de studiu de o valoare istorică. E cel mai popular şi iubit scriitor. Operile sale sunt traduse în mai toate limbile. In româneşte a fost tradus de Horia Carp, C. Săteanu şi I. Ludo.

Menachem Mendel dela Odesa către nevastă-sa Şeine Şeindl dela Casrilifca

Nepreţuitei, isteţei şi prea curatei mele neveste, madam Seine Seindl, să trăiască!

Inainte de toate, află că sunt, slavă Domnului, bine sănătos şi întotdeauna — să dea Dumnezeu — să auzim unul de altul, numai veşti bune, bucurii, alinare şi izbăvire pentru tot neamul ,amin!

Află apoi că nici nu mă simt în putinţă să-ţi zugrăvesc cât de mare şi frumos e oraşul Odesa şi cât de detreabă sunt oamenii de prin partea locului şi ce afaceri straşnice se pot pune la cale aici. Inchipueşte-ţi! O pornesc cu beţişorul prin Gretk — aşa-i spune uliţii unde fac evreii negoţ — şi dau peste douăzeci de mii de afaceri: vreau grâu, am grâu, vreau tărâţă, am tărâţă, lână, lână, sare, fulgi, stafide, ţuhali, scrumbii, mă rog, tot ce-ţi trăzneşte prin minte, găseşti la Odesa.

La început, mirosisem chiar vre-o două-trei afaceri, dar nu-mi prea mergeau tocmai la inimă... şi m'am plimbat atâta prin Gretk până m'am înfipt şi eu în ceva ca lumea; o învârt adică — cum s'ar zice — cu „Londra" şi merge... să nu-i fie de deochi: câteodată

www.dacoromanica.ro

poţi să înşfaci un douăzeci şi cinci ruble, un cincizeci şi uneori, dacă iese mai bine, un sutar chiar, mă rog, „Londra" e o meserie aşa de-a dracului, că într'o singură zi, poţi s'ajungi mare bogătaş. Iaca, nu de mult, a picat pe aici unul, un ceauş sau mai ştiu eu ce dracu o mai fi şi cât ai clipi din ochi, a înhăţat un treizeci de mii... Şi acu, nu-l ajungi nici cu prăjina de fudul ce e. Iti spun drept, dragă nevastă, pe aici înoţi pe străzi în aur, aşa să trăesc, nici mai mult nici mai puţin, decât în aur. Mulţumesc lui Dumnezeu, — nu-mi pare rău deloc că am venit la Odesa. O să mă întrebi tu, desigur, că ce caut eu la Odesa, când de plecat, plecasem parcă la Chişinău? Imi era, pe semne, scris, să câştig bani din gros!

Cum am ajuns la Chişinău, la moşu-meu Menaşe, să-mi iau zestrea, mă apucă el că ce-mi trebue mie zestrea? Zic eu: se vede că-mi trebue, că dacă nu-mi trebuia, n'aş fi venit .Zice el, că bani peşin acuma, n'are. El — zice — poate să-mi dea o scrisoare către Bachrach dela Varşovia. — Zic eu: las'să fie şi Varşovia, numai parale să fie! Zice el :ce-ţi trebue Varşovia? Varşovia e departe. — Dar dacă vreau, îmi dă el o scrisoare către Barabas dela Odesa. — Zic eu: las'să fie şi Odesa, numai parale să fie! Dar el de colo: ce ai atâta nevoie de parale? Zic eu: se vede că am. Să nu fi avut, n'aş fi venit.

Ce să-ţi mai spun? S'a sucit încolo, încoace, — degeaba! Dacă spun eu parale — parale rămâne!

Se apucă dumnealui, moş Menaşe şi-mi scoate două poliţi de câte cinci sute de ruble pe cinci luni şi o scrisoare către Barabas dela Odesa, pentru sute. Restul mi-l dă în bani, ca să am — zice el — de drum. Dar fiindcă n'am vreme o scurtez. Cu ajutorul lui Dumnezeu, în cealaltă scrisoare, am să-ţi scriu de toate mai cu deamănuntul.

Fi sănătoasă şi dă complimente socrului, soacrei şi copiilor — să trăiască — şi tuturor celor cari întreabă de mine, cu multă dragoste.

Bărbatu-tău Menachem Mendel.

Notabene. Când vin la Barabas, mi se spune că

www.dacoromanica.ro

scrisoarea nu face nici cât o ceapă degerată. Dar ce-i cu scrisoarea asta? Cai verzi pe pereţi! Să vină mai întâiu dela moşul dumitale Menaşe, vagonul de grâu şi apoi vagonul ăsta de grâu să fie vândut şi atunci, o să poţi pune mâna pe parale.

Frumoasă istorie, păcat numai că nu-i ceva mai lungă!

I-am scris îndată moşului o c. p. la Chişinău şi i-am spus că dacă nu trimite grâul îndată, îi bat o depeşă. Insfârşit, scriu în dreapta şi în stânga, umblu amărît ca vai de lume şi deabia eri, îmi vine dela Chişinău un sutar şi pe celelalte două, o poliţă.

Acu înţelegi de ce nu ţi-am scris? Credeam de acuma că pot să-mi iau rămas bun dela cele trei sute de carboave. Vezi! De asta nu-i bine să ţi-l închipui pe dracu, mai negru decât e. Pe lumea asta, e un Dumnezeu mare şi bun,, care nu te uită nici odată. Toată sărăcia de parale, am băgat-o în „Londra". Mi-am târguit o partidă de marfă, „hosuleţe" şi „besuleţe" şi — slavă Domnului — mi se spune că sunt în câştig.

Tot bărbatu tău.

Dacă aşi fi Rotschild

— Dacă aşi fi Rothschild, — filozofa tocmai Reb Eli Meier, melamed-ul din Kassrieliwke, înaintea elevilor săi, într'o Joi după prânz, pe când femeia lui îi cerea cu multă energie bani pentru a cumpăra toate cele de Sâmbătă. Dacă aşi fi Rothschild, ei, ia ghiciţi acum ce aşi face? (zicând aceasta Reb Eli Meier duse la nas o mare priză de tabac). Inainte de toate aşi îngriji ca femeia mea să aibă totdeauna la dânsa un „sechserl" bani peşin, pentru ca Joia să mă lase în pace. Al doilea, mi-aşi scoate caftanul de Sâmbătă care este amanetat; hm, dar mai bine cojocul „ei", pentrucă să nu-mi mai bată capul şi să tot murmure într'una că răceşte. Apoi aşi cumpăra toată casa asta, cu cele trei odăi, cu bucătăria, pivniţa şi chiar întreaga curte — ca să nu-mi mai tot jelească că n'are loc destul. „Iată

www.dacoromanica.ro

aici ai două odăi, găteşte, spală, curăţă, cât îţi place; pe mine însă să mă laşi în pace". Eu aşi trăi atunci liniştit şi mi-aşi vedea de treabă .N'aşi mai avea griji, nu mi-aşi mai frământa capul, unde să iau pentru „Şabos" — ce frumoasă vieaţă ar fi asta. Fetele măritate, liberat de această povară apăsătoare — ce mi-ar mai lipsi?... Atunci aşi începe să mă interesez de comunitate .Inainte de toate pun să se facă un acoperiş nou la sinagoga cea veche, pentru că ploaia să nu mai curgă pe capul acelora cari se roagă. Şi baia trebuie reparată, căci azi mâine poate să se dărâme tocmai când evreii se scaldă într'însa. Şi după ce baia va fi reconstruită, infirmeria va trebui să se schimbe într'un spital, într'un adevărat spital, cu paturi frumos aşezate, cu un doctor ,medicamente, supe zilnic la bolnavi, aşa cum se obicinuieşte în oraşe ca lumea. Şi voiu mai clădi un Azil, pentru ca bătrânii învăţaţi să nu se mai chinuiască în Bet-Hamidrasch; apoi voiu mai înfiinţa o societate pentru îmbrăcarea copiilor săraci, pentru ca aceştia să nu mai alerge goi pe străzi, apoi o societate de credit, unde melamedul ca şi negustorul sau meseriaşul să nu mai plătească dobinzi cămătăreşti, să nu-şi dea şi cămaşa de pe el. Şi o societate pentru înzestrarea fetelor sărmane, pentru ca toate fetele mai sărace să se poată mărita (la aceasta, Reb Eli Meier scoase un suspin adânc, uitându-se la Pessale fata lui, care număra de acu peste treizeci de primăveri), şi încă multe, multe asemenea societăţi şi donaţiuni aşi înfiinţa la noi în Kassrieliwke... Dar, de ce adică tocmai la Kassrieliwke? In toate părţile, unde locuesc evrei, introduc asemenea instituţiuni frumoase, pretutindeni, în toată lumea.

Ia ghiciţi însă, ce aşi face eu pentru ca toate acestea să fie în ordine? Infiinţez o societate mare, care va avea supravegherea asupra tuturor societăţilor mici, asupra tuturor evreilor, pentruca toţi evreii să aibă în toate părţile pâinea lor, şi să trăiască în pace, să stea în Beth Hamidrasch şi să înveţe Chümesch şi Raşi, Ghemara şi Tosafoth şi M'harscha şi toate cele şapte înţelepciuni şi cele şeaptezeci de limbi. Şi peste toate

www.dacoromanica.ro

Beth-Hamidraschim să fie un Beth-Hamidrasch mare, fireşte ca în Vilna, unde să vie toţi învăţaţii mari ai lumii. Şi toate vor fi gratis, pe cheltuiala lui „G'wir" (a marelui bogătaş); totul să fie condus în ordine şi după un plan anumit. Acel obiceiu uricios, „îţi dau, îmi dai" să înceteze, toţi să se gândească la binele comun, trebue însă, îngrijit de binele fiecăruia. Şi cum să te îngrijeşti de fiecare? Fireşte, aşa ca să-şi aibă pâinea cea de toate zilele. Căci pâinea, ascultaţi ce vă spun, este primul lucru şi cel mai însemnat; fără pâine nu există unire. Din cauza bucăţelei de pâine persecută unul pe celălalt, îl omoară, îi scoate ochii!...

Aşa este la evrei, aşa este şi la celelalte popoare, pretutindeni, în întreaga lume. In toate părţile invidie, ură, suferinţă, nenorocire, persecuţie, crime, masacre...

Războiul acesta este, ascultaţi bine, cea mai mare nenorocire în lume. Dacă aşi fi Rothschild, toate războaiele ar trebui să înceteze, să dispară fără urmă.

Vreţi să ştiţi cum?

Prin banii mei! Am să vă explic şi o să înţelegeţi. După cum mi s'a povestit nu de mult, englezii s'au bătut cu burii, germanii, francezi şi ceilalţi cu chinezii. Au voit să-i înfricoşeze, ca să-şi tae coada şi să se îmbrace cu pantaloni. Ce vă pasă vouă, adică, de toate astea? Chinezul vrea să poarte haină umflată şi o coadă, să poarte deci în numele Domnului ceeace-i place. A cui grijă e asta? Sau turcul cu fesul lui cel roş. Pentruce să-şi bată lumea capul ca să i se ia mereu, rând pe rând, câte o bucată de pământ, câte o ţară? Şi când e vorba pe lupte — fiecare vrea, fireşte, bucata cea mai bună. Unul spune: „Ia-ţi ţie Stambulul şi lasă-mi mie Bosforul", apoi vine un al treilea şi spune: „Ştii ce? puteţi să vă certaţi mult şi bine pentru Stambul şi Bosfor, eu vreau Dardanelele..." De aci o gălăgie mare: „Dardanelele?" Dar ce înseamnă asta? Noi să-ţi permitem ţie să iei Dardanelele? Dardanelele sunt pentru toţi, ele aparţin tuturor..." Scurt, Dardanelele ici, Dardanele colea, toţi dardanelează atât, pe când sgomotul tunurilor cutremură aerul şi sânge ome-

www.dacoromanica.ro

nesc curge în valuri. Poftim, iată ce s'a ales din Dardanelele voastre!

Atunci vin eu şi spun: „Incet fraţii mei, mă pun în serviciul vostru. Ce vreţi? Meint ihr den die Hagudă oder die Knödlech? Mai bine vă dau un împrumut, câteva miliarde; cu ajutorul lui Dumnezeu, aveţi să-mi plătiţi datoria..."

Ei acum înţelegeţi? Eu am făcut o afacere bună şi oamenii încetează de a se mai omorî ca vitele pentru lucruri de nimic. Şi apoi — la ce bun armele şi armatele şi toată gălăgia? Şi când nu mai e războiu, nu mai e nici invidie nici ură. Ce mai încolo şi încoace! Ce mi-e turc, englez, francez, ţigan sau evreu. Toată lumea va avea altă înfăţişare, cum spune la Profeţi: „In ziua când va veni Messia..."

Şi poate, ha!... dacă aşi fi Rothschild, poate, cine ştie, poate voiu desfiinţa chiar banii. Jos cu banul! Căci ce e în realitate banul? Banul nu este decât o instituţie convenţională, un lucru închipuit, o pasiune, da, o pasiune, dintre cari toate celelalte sunt mai bune... Dar dacă n'ar mai fi bine nici pasiune... Inţelegeţi acum sau nu?

Hm! dar atunci se pune întrebarea: Unde aşi lua eu parale pentru Schabbes"? (Reb Eli Meier se adânceşte în cugetări, îşi freacă fruntea şi caută în toate buzunarele).

— Da! unde iau eu acum pentru Schabbes?

Frişman în vizită la Şalom Alechem

Câteva episoade descrise de Şalom Alechem

E mult, mult de atunci. Nici eu şi nici Frişman nu visam măcar jubileuri...

Personal nu ne cunoşteam. Eram totuşi prieteni buni, ne scriam unul altuia „scumpul meu" şi ceva ne trăgea unul spre altul, cum de altfel e şi foarte natural între scriitori tineri.

Ce să faci însă, dacă unul e la Kiev, şi celălalt la Varşovia?

Dar într'o bună zi, Frişman a venit la Kiev, în vizită la Salom Alechem. A venit Frişman!

www.dacoromanica.ro

Se'nţelege că am fost la gară ca să-l întâmpin, fireşte că l-am adus la mine acasă, i-am cedat un apartament întreg. Eh vremurile de atunci n'au să mai revie...

Cum am petrecut timpul, de prisos să mă întrebaţi. Amândoi eram tineri, amândoi plini de viaţă, amândoi veseli şi gata de şotii...

N'o să vă povestesc de râsetele, ce erau în casă, în stradă, la teatru. Ce nu făceam? de toate... şi râdeam.

Când am venit la teatru, ne-am instalat într'o lojă benoir, şi musafirul meu s'a aşezat cu faţa... spre uşă... Şi a stat aşa tot timpul celor 4 acte — şi... am râs.

Eh, au fost alte vremuri şi n'au să mai revie. Dar nu despre asta vreau să vă povestesc, ci despre câteva episoade din vremea aceia.

Episodul No. 1

Cum a venit încă la gară mi-a pus o condiţie (sau poate era o invenţie de a mea?) incognito — „filosofii Kievului" nu trebue să afle că el e Frişman.

„Filosofii Kievului", era un grup de scriitori evrei, printre ei unii foarte renumiţi, şi unii foarte mititei.

Erau acolo: Moşe Aron Saţkes, Iţhoc Iakob Veisberg, Dubzevici, Darevski — şi încă alţii mititei de tot.

Cea mai mare parte dintre ei mă vizitau şi tocmai de ei voia Frişman să scape.

Ce dă Dumnezeu însă? — Ii trăsneşte prin cap unui dintre ei, să vie la mine tocmai atunci când Frişman era la mine, şi se începe o discuţie — desigur despre literatură şi fără îndoială, despre critici.

„Critici noştri" — şi când e vorba de criticii noştri, — atunci Frişman e primul şi Frişman e ultimul.

Nu-mi aduc aminte exact dacă Frişman l'a atacat cândva în foiletoanele sale pe acest individ, sau l'a biciuit numai într'o scrisoare — dar câte n'a bârfit acest individ pe socoteala lui Frişman! Foc şi pară! Criticul Frişman e un om de nimic, un zero. Frişman s'a interesat de... Frişman şi sărmanul scriitor n'a încetat să-l distrugă... pe Frişman!

www.dacoromanica.ro

Fireşte că stimabilul mâzgălici, trimisese înainte cu câteva zile aceluiaş Frişman, scrisori încărcate de atâtea complimente că şi omul cel mai modest şi-ar fi pierdut cumpătul... Râsetele ce au isbucnit (la Kiev) după ce acest individ a plecat dela mine, au fost auzite, cred eu, şi în Varşovia .Natural că mai cu poftă ca oricine a râs, Frişman însuşi

Episodul No. 2

„Scriitorii", veniau des, foarte des la mine acasă.

Vorbesc de acei scriitori cari scriau mereu deşi nimeni nu le tipărea operile.

Unul din aceşti scriitori mi s'a plâns odată de Tederboim: „Ce fel de redactor e Tederboim ăsta?" Ii tot scriu şi el nu-mi tipăreşte un rând măcar!

Adusese cu el un roman, dintr'un orăşel mic din gubernământul Poltava, şi vrea două lucruri: Prima, noi amândoi, adic ăFrişman şi cu mine, să-i citim romanul dela început până la sfârşit. Mai bine zis nu noi să citim. Ferească Dumnezeu! De citit — ne va citi el, şi noi să-l ascultăm. Şi secundo — să îl tipărim. Adică nu pe autor, ci romanul să-l tipărim. Ne lasă toată latitudinea tipăritului: într'o gazetă, într'o revistă, o carte, — n'avea nici-o importanţă pentru el. Principalul pentru el era: să-l tipărim.

Grozav ţinea, ca romanul lui să fie tipărit.

Insfârşit — ce era de făcut? A trebuit să ne resemnăn şi să ascultăm. Ne-am aprins câte o ţigară, şi ne-am instalat foarte comod în câte un chaise-long, autorul în fruntea mesei, lângă el un pachet de manuscrise — un pachet destul de greu. — trei tomuri mari şi voluminoase.

N'am să vă înşir cele ce ne-a citit autorul.

Un roman în „3 părţi" croit pe calapodul lui Sumer; presărat cu umor şi piperat cu satiră"...

Trebuia însă să-l auzi, citind opera sa, intonaţia, felul cum apăsa, cum cizela fiecare cuvânt aparte, cum da din mâini, cum îşi pusese în mişcare toate membrele, şi avea o plăcere deosebită privindu-ne din când în când...

www.dacoromanica.ro

Sărea aproape de pe scaun de bucurie!

Cum dracu, aşterne un om asemenea năzbâtii pe hârtie?!...

Să mai spun ce s'a întâmplat cu noi, când după primele fraze ne-am uitat unul la altul? Eram galbeni ca ceara, nu lipsea mult ca să fi crăpat pe loc, asfixiaţi de cetitul lui.

Noroc că hohotele noastre, pe care le înăbuşiserăm o bucată de vreme, şi-a făcut drum şi au ţâşnit afară.

Semnalul l-a dat Frişman — şi, vai, vai, cât am tremurat din cauza lui; te pomeneşti că-l zăreşte autorul, şi mai ştii? pune mâna pe „un tom" din tomurile de pe masă şi-l pocneşte pe Frişman în cap — de-i merge peticele... Cinci parale n'aşi fi dat pentru vieaţa lui Frişman, în momentul acela! Şi închipuiţi-vă noroc de om! — autorul ne-a văzut hohotind şi a început şi el să surâdă.

Era convins că hohotele noastre, le-a provocat umorul şi satira din opera sa.

Deodată, se scoală Frişman: Destul! E atât de bine, că nu mai trebue citit mai departe.

— Aşa dar, domnule ce doreşte?

— Eu vreau că romanul meu să fie tipărit şi altceva nimic... Şi bani — cât veţi aprecia dv....

Când am văzut că măzgăliciul nostru nu se mulţumeşte numai cu cinstea tiparului şi are şi pretenţii pecuniare, am tăbărît pe el:

— Mai întâiu — asta a fost invenţia lui Frişman (invenţia unui Gaon) — e necesar să cunoaştem valoarea operii ,şi asta nu se poate aprecia, decât stabilind greutatea operii dumitale!

Şi asta nu e greu de aflat. Iei un cântar şi cântăreşti adică (şi asta, iar a fost ideia genială a lui Frişman) într'o parte a balanţei pui opera, şi'n cealaltă pui greutăţi şi astfel faci socoteala cât cântăreşte exact. Şi fără prea multe discuţii, am mers într'un magazin unde am găsit o balanţă, şi am cântărit opeera trei kilograme şi trei sferturi — să nu-i fie de deochiu.

Acum a mai rămas o singură chestiune: Preţul?

www.dacoromanica.ro

— Cât să socotim kilogramul? Şi omul nostru nu vrea să ceară un preţ.

— Cât veţi aprecia dv. atâta primesc.

Atunci am hotărît noi, două sute de ruble de kilogram.

— E suficient?

Omul nostru care fără îndoială se credea în al 7-lea cer, a exclamat:

— Mă mulţumesc cu 100 ruble de kilogram.

Dar Frişman o ţinea morţiş: — „Două sute de ruble — face chiar mai mult!

Autorul nostru nu mai putea de bucurie:

— La urmă, hai, fie! Dacă ţineţi cu orice preţ 200 — fie 200!

— Deci, cât face în total?

Şi Frişman şi-a pus pe nas pince-nez-urile (nu se ţineau pe nasul lui Frişman pince-nez-urile) şi toţi trei am început a socoti în total 750 ruble.

Omul nostru a început să-şi mângâie barbişonul şi aşteaptă. Aşteptăm şi noi.

— Ei?

— Ei, ei?

— Poftim?

— Poftim, poftim?

Şi acum deabia s'a văzut toată greşeala: autorul credea că noi trebuie să-i plătim lui 200 ruble de kgr. şi noi am crezut că el trebue să ne plătească nouă 200 ruble de kgr.

Dar omul nostru a găsit soluţia:

— Ştiţi ce? Nu vă plătesc nici eu dv. şi nici dv. mie şi suntem chit. Luaţi opera mea şi tipăriţi-o!

Dar noi o ţineam morţiş. Nu! Aşa nu merge. De când lumea şi pământul, e obiceiul că pentru a tipări o operă sau se plăteşte autorului, sau autorul plăteşte — altfel nu se poate!

Afacerea a rămas baltă.

E! Vremurile tinereţii entuziaste, plină de copilării dar şi de fericire — nu vor mai reveni niciodată!

www.dacoromanica.ro

S. ANSKI

(S. Z. Rapaport)

(1863—1920)

S. Anski (Şlomo Zanvil Rapaport) s'a născut în 1863, la Witebsk şi a murit în 1920. Vestit folklorist. A scris multe nuvele şi schiţe .Mai ales e cunoscută pretutindeni monumentala operă: „Der Dibuk".

ENOCH (clătină din cap):

Prea te-ai vârît în Cabala, Hanan! De când te-ai întors n'ai mai pus mâna pe o carte.

HANAN (fără să privească):

N'am mai pus mâna pe o carte!... Ce fel de carte?

ENOCH:

Ce mai întrebi?... Talmudul... cărţile de legiuire...

HANAN (pierdut mereu pe gânduri):

N'am pus mâna pe Talmud... pe cărţile de legiuire!... Talmudul e rece şi sec... cărţil esunt uscate şi reci... (deodată îşi revine, vioi): Sub pământ se frământă aceeaşi vieaţă întocmai ca şi pe pământ. Acolo sunt păduri şi câmpii, mări şi bărăgane, târguri şi sate. Şi'n codrii şi deşerturile de acolo, se deslănţuie furtuni înfricoşătoare şi pe faţa mărilor vuesc şi spumegă valuri mari de apă. Şi'n pădurile stufoase domneşte o groază veşnică şi tunetele bubue şi cutremură cuprinsurile. Dar un singur lucru lipseşte acolo: un cer înalt, de unde să se împletească şi să se abată fulgerile, de unde să zâmbească şi să strălucească soarele! Aşa e Talmudul! E adânc, e sfânt, e măreţ!... Dar

www.dacoromanica.ro

trăeşte lipit de pământ şi nu te lasă să iei sborul spre înălţimi! (cu avânt): Dar Cabala... Cabala... Cabala!... Ea smulge sufletul din cleştele pământului, ea'l înalţă pe om spre palatele cereşti, ea te mână deadreptul spre grădinile Domnului, ea desvălue un colţ al marei cortine... (istovit) Sunt sleit... inima-mi leşină...

ENOCH (cu gravitate):

Foarte adevărat!... Uiţi numai că un sbor prea avântat şi prea nesocotit te poate pune în cele mai mari primejdii. Lesne, prea lesn echiar... poţi să-ţi frângi gâtul! Talmudul îmbie şi el sufletul spre înălţimi, încet, încetişor, e drept... dar stă de veghe lângă om, ca o strajă credincioasă care nu doarme şi nici nu aţipeşte măcar. El înfăşură pe om ca într'un vesmânt de fier şi nu-l lasă să se sbată din cale-i, nici la dreapta nici la stânga. Dar Cabala!... Ştii ce spune Talmudul! (recită cu intonare talmudică): Patru au intrat în grădina Domnului: Ben Azai, Ben Zoma, Acher şi rabi Akiva. Ben Azai şi-a aruncat ochiii înăuntru şi s'a prăpădit... Ben Zoma şi-a pierdut minţile... Acher, şi-a retezat aripile credinţei... şi n'a mai vrut să creadă... Şi numai rabi Akiba... a intrat şi a ieşit viu şi nevătămat.

HAANAN:

Nu mă speria cu pilda lor. Noi nu ştim la ce s'au dus şi cu ce s'au dus. Poate au fost pedepsiţi fiindcă vroiau numai să vadă, fără vre-un temeiu mai adânc. După ei, au venit doar şi alţii, prea cuviosul Ari şi marele Baal-Sem... şi mânia sfântă nu s'a abătut asupra lor...

ENOCH:

Te măsori cu ei?

HANAN:

Nu mă măsor cu ei... eu îmi urmez calea mea...

ENOCH:

Ce cale?

www.dacoromanica.ro

HANAN:

N'o să mă înţelegi!

ENOCH:

Am să te înţeleg, fiindcă şi sufletul meu tinde spre cele mai înalte trepte...

HANAN:

Osteneala rabinilor făcători de minuni se cheltueşte în curăţirea sufletelor omeneşti, de pe cari rup coaja păcatului... şi le ridică la izvoarele de cerească lumină. Munca e grea... fiindcă la uşa omului, pândeşte păcatul. Odată descojit de suflet, vine peste el un altul, mai întunecat şi cu mai multe pete... Abia sileşti o spiţă să-şi ceară ispăşirea... şi în locul ei răsare o alta mai rea, mai îndărătnică. Şi omenirea devine tot mai neputincioasă în faţa ispitei, păcatul tot mai puternic şi sfinţii tot mai puţini...

---

www.dacoromanica.ro

IEHUDA ŞTEINBERG

(1863—1908)

S'a născut în 1863 la Lipcani (Basarabia) şi a murit la Odessa în 1908.

Iehuda Şteinberg a funcţionat ca profesor în diferite oraşe din Basarabia. Inceputul activităţii pe tărîmul literelor a fost un volum de fabule originale apărut în editura „Tuşia". A publicat un mare număr de nuvele în cari s'a impus prin puterea sa de analiză psihologică „Kadiş-Iatom", „Zaken hole", etc. In 1902 a publicat 2 volume cu „Povestiri Hasidice". In aceste nuvele Şteinberg învederează atât analiza psihologică personală cât şi un humor fin.

I. Şteinberg era un mare iubitor de copii şi a creat o literatură originală ebraică pentru tineret.

Stilul lui Steinberg este concis, clar şi foarte atractiv.

Desrădăcinaţii

Mă conduseră în sala de arest. Nu eram singur acolo. Fuseseră aduşi mai mulţi copii. Unii plângeau, alţii se priveau înmărmuriţi. Ni s'a spus că mâine vom fi scoşi şi conduşi... unde ne vor conduce. Ni se povesteşte deasemenea că rabinul a voit să intre în închisoare dar accesul i-a fost interzis... Rabinul acesta era un om integru şi drept; pacea fie cu el. Integru şi drept, dar când era nevoit să înşele, nici un om oricât de crud sau de viclean ar fi fost nu i se putea asemui. Ce făcu el? Se îmbrăcă ca un goy şi o porni clătinându-se şi împleticindu-se ca un beţiv. Păzitorii îl

www.dacoromanica.ro

întâlniră şi-l întrebară: „Ce faci?” El răspunse: „Sunt un hoţ”. Gardienii îl duseră la închisoare.

Toată noaptea, Rabinul rămase în picioare şi plângând înăbuşit, ne vorbi în întunerec. Ne povesti că, pe când copiii lui Iacob vândură pe Iosif cel drept, ei săvârşiră fapta aceasta fiindcă era voinţa Cerului, ca Iosif să vină în Egipt şi să facă cunoscut Egiptenilor existenţa pe lume a Dumnezeului unic şi a poporului unic Israel. Ne examină să vadă dac ăştim rugăciunea de dimineaţă şi Şema. Şi ne aminti că vom fi duşi într'un loc foarte depărtat, unde vom rămâne un timp îndelungat, mulţi ani, şi ajunşi mari, vom fi soldaţi. Ne spuse să nu mâncăm animale moarte sau sfâşiate, să nu uităm numele Dumnezeului lui Israel, nici poporul strămoşilor noştri chiar de ne-ar arde carnea cu fierul roşu. Ne povesti întâmplarea celor zece ucişi pe vremea regatului Romei, cari îşi jertfiră sufletul pentru Sfinţirea Numelui şi aceea a unei femei cu şapte copii cari fură măcelăriţi fiindcă nu voiseră să se prosterneze unui idol străin. Şi ne zise că toţi aceşti sfinţi sunt aşezaţi în grădina Edenului, alături de cel Sfânt, binecuvântat fie eel, şi se bucură de strălucirea divinităţii Sale. In noaptea aceasta am invidiat mult pe sfinţii aceştia şi îmi zisei în inima mea: „De mă vor sili şi pe mine să slujesc un idol străin, mă voiu împotrivi din răsputeri cu riscul vieţii mele, şi după moarte mă voiu bucura de strălucirea divinităţii”.

Dimineaţa ne aduse lumină, şi păzitorul închisorii intră în celulă. Atunci, rabinul ne zise: „Sfântă trupă acum ne vom despărţi. Voiu suferi lovituri de cnut şi închisoarea fiindcă m'am strecurat la voi prin viclenie; voi plecaţi acum în exil şi sufletele voastre vor fi supuse încercării, ispitirii. Nu ştiu dacă voiu trăi până la reîntoarcerea voastră .Dar acolo sus, în lumea adevărului, desigur, ne vom regăsi. Copiii mei, facă-se voia Domnului, şi să nu am dece să roşesc de voi înaintea Celui de Sus!” Vorbele acestea coborîră adânc în inimile noastre; şi astfel ne despărţirăm.

www.dacoromanica.ro

DADID FRISCHMANN

(1865—1923)

David Frischman s'a născut în anul 1865 în orașul Lodz (Polonia). A fost educat în spiritul european ultra modern. Doctor în filosofie a debutat în literatura ebraică la vârsta de 13 ani. De atunci a devenit celebru prin scrierile sale variate și multilaterale.

A scris nuvele, schițe, legende și poezii. Frischman e cunoscut mai ales ca critic. El a introdus spiritul european în literatura ebraică. A tradus artistic operile lui Byron, Andeersen, Rabindranat-Tagore ,etc. Cele mai importante scrieri sunt: Poezii (Mașiach, Alim, Handava, etc.). Nuvele: Ingerul, „Hagolem" precum și seria de nuvele: „Bamidbar". In critică: „Tohu Vabohu" și „Michtavim al dvar Hasifrut".

A redactat colecțiile „Hatkufa".

A murit la Berlin în anul 1923.

C i n a

Vreau să vă spun o poveste: Despre trei oameni, cari au mâncat în ziua de Iom-Kipur. Şi nu pe ascuns, într'un colţ neştiut de nimeni; nu, deschis, în sinagoga cea mare, în văzul întregei comunităţi! Nu erau oameni simpli, necunoscuţi, ci mai curând cei mai cunoscuţi şi credincioşi bărbaţi ai oraşului, rabinul şi amândoi „dajanhim-ii", şi chiar după această faptă au rămas

www.dacoromanica.ro

tot ce au fost şi întreaga comunitate îi privea ca pe nişte sfinţi...

Eram pe atunci un copil mic şi n'am prea înţeles multe din cele petrecute. Bănuiam însă că se întâmplă un lucru mare.

Erau zile groaznice şi întunecate. Căzuse din cer o mare molimă. Pentru prima dată apăruse la noi în brăşel. I se zicea holera...

Spectrul se strecura în orăşelul nostru din ţări depărtate, din Asia tocmai. Pe stradă era fără de milă în furia ei; şi prin case gâtuia fără nici o cruţare; sălbatic bântuia ziua-nămiază mare. Cine mai putea socoti numărul victimelor? Cine să spuie numărul lor? Cine cunoaşte numărul mormintelor proaspăt închise?

Cel mai îngrozitor bântuia molima în uliţa evreească. Mic şi mare, tânăr şi bătrân, cădeau ca spicele. Nu era nici o casă în care să nu se găsească câţiva morţi. Sus în mansardă, deasupra locuinţei părinţilor mei, au căzut într'o zi nouă fii; dedesubtul nostru, în subsol, muri o mamă cu patru copii. In casa de peste drum am auzit toată noaptea gemete puternice, iar dimineaţa aflarăm că n'a mai rămas nimeni în viaţă.

Păzitorii cadavrelor şi groparii şi-au încetat activitatea; nu mai puteau răzbi cu lucrul. Morţii zăceau pe pământ, un cadavru lângă celălalt, şi nimeni nu se ocupa de ei.

Aşa trecu vara şi apoi veniră zilele sfinte, şi în urmă cea mai sfântă dintre zile: Ziua Impăcării.

Kol Nidrei. La Umăd în faţa Chivotului care adăposteşte sulurile legii, nu stăteau de astădată, oficiantul, cu doi balabatim cu vază, cum e obiceiul din moşi-strămoşi, şi rabinul cu cei doi „daianimi" ai săi. De jur împrejur ardeau lumânările şi flăcările lor pâlpăie încet şi misterios. Credincioşii se înghesuiau lângă pereţi, învăluiţi în talesim, în kitel şi şepci albe. Pe pereţi umbre rătăcesc încoace şi încolo, şi se mişcă fără încetare. Sunt umbrele celor ce-au murit azi, eri, alaltăeri? Ele au apărut pe pereţi? Nu-şi pot găsi linişte în mormânt şi au venit aci?

www.dacoromanica.ro

Se aude vocea rabinului şi apoi aceea a celor doi daianimi. Un suspin străbate întreaga asistenţă. Suspinului îi urmează un murmur. Se începe rugăciunea:

„In numele lui Dumnezeu şi în numele comunităţei, în numele judecăţei cereşti şi în numele celei pământeşti, dăm voe să se facă rugăciunea împreună cu cei păcătoşi".

Sunt numai urechi. Pentru ce spune acestea rabinul? Unde există oare azi păcătoşi? De ce pomeneşte el acest nume? Nu îi este frică să amintească Satanei aceasta, acum, într'un timp atât de îngrozitor?

O frică care opreşte bătăile inimei mă cotropeşte şi simt că aceeaşi frică cuprinde pe toţi cei adunaţi aci în Sinagogă. Şi văd cum Rabinul urcă pe almemor.

Va ţine oare azi o predică, vrea să spue cuvinte de pedeapsă sau vrea să ne mângâie şi să ne inspire curaj? Ceeace aud e cu totul neaşteptat... Un obiceiu nou pe care nu l-am cunoscut până azi. Rabinul aminteşte pe cei morţi de curând şi spune tuturor pe nume.

Ah! cât de lung e şirul, cât de mare e numărul celor morţi. Minutele se scurg încet şi rabinul încă n'a sfârşit. Pare-se că ar fi făcut mai bine dacă ar fi numărat pe cei vii.

In noaptea aceea n'a părăsit nimeni sinagoga. După rugăciune se spune „Schir Hajchud" ,apoi se trece la psalmi, pe urmă se citi din Mischnajoth şi alte cărţi sfinte.

De dimineaţă lipsim iară câţiva credincioşi, au căzut deodată jos şi nu s'au mai ridicat. Fură scoşi afară, înveliţi în talesim şi în kitel. Astfel lor nu le-a mai lipsit nimic la trecerea dela vieaţă la moarte.

In sinagogă pătrundeau noi veşti înfricoşătoare din uliţa evreească, dar nimeni nu le dădea atenţie, nimeni nu întreba şi nimeni nu voia să audă. Fiecăruia îi era frică să afle ce era la el acasă.

E în după amiaza zilei de Impăcare. In sinagogă pe Almemor stă rabinul cu capul ridicat în sus.

In colţ stă un copil — sunt doar eu însumi — şi ochii lui nu se pot deslipi dela această privelişte.

www.dacoromanica.ro

Rabi e bătrân, un moşneag, cu siguranţă că are optzeci de ani şi mai bine. Şi totuşi statura lui e dreaptă ca o lumânare şi înalt de întrece pe toţi. Albă e barba lui: colilie. Mai alb e părul său. Şi figura lui e albă, aşa de albă că deabia se poate deosebi de talesul său. Albe erau atunci şi buzele lui. Numai ochii, ochii cei mari şi arzători erau negri catifelaţi şi luminau într'o neîntreruptă strălucire tinerească.

Din copilărie eram obişnuit să-l venerez. Incă de copil ştiam că e un om sfânt cu adevărat, ale cărui sfaturi toată lumea evreească le da ascultare. Mai ştiam că era dispus să dea o interpretare mai uşoară prescripţiilor severe ale Legii, şi că toţi rabinii se plecau înaintea sentinţei lui, ca înaintea sentinţei Torei.

Toţi stau tăcuţi şi aşteaptă să audă ce va spune omul lui Dumnezeu. Nimeni nu îndrăzneşte nici măcar să respire ceva mai tare. Şi rabinul vorbeşte: Vocea sa slabă şi înceată devine din ce în ce mai tare, aşa de tare, că stăpâneşte întreaga sală. El vorbeşte de sfinţenia sărbătoarei, de scopul pe care înfăptuitorul Torii l-a legat de ea. Vorbeşte de vieaţă şi moarte, de vieţuitori şi de morţi. Vorbeşte de holera care a venit ca un nor năpraznic, pe neaşteptate ,viclean," cărând totul cu sine, care mănâncă şi nu se satură, bea şi nu-şi potoleşte setea. Până când? până când?

- Obrajii săi, ca ceara, şi buzele sale se colorează cu încetul în roşu. Şi deodată îl aud spunând:

„Vede omul că vin nenorociri asupra lui? atunci e de datoria lui să se judece pe el şi faptele lui. Nu numai purtările dintre el şi Dumnezeu, dintre el şi propriul lui suflet, ci şi purtările dintre el şi propriul lui corp, dintre el şi propria lui carne, dintre el şi vieaţa lui de toate zilele".

Incă vorbeşte: despre curăţenia care întreţine vieaţa şi despre murdăria care răpeşte vieaţa. Vorbeşte despre foame şi sete şi despre aceea că foamea şi setea sunt îngeri răi cari fură omului vieaţa, imediat ce vine o molimă să omoare şi să distrugă, şi să omoare.

Şi apoi:

www.dacoromanica.ro

„Stă scris: W'chaj bahem; we-lo scheiamuth bahem. Asta înseamnă, să trăeşti, prin ele ,prin porunci, dar nu să mori prin ele. Şi mai departe spun înţelepţii: Eit la assorth l'Adonai heferu toratecha.

Vine un timp când trebue să calci o poruncă a învăţăturei. Câteodată ţi se porunceşte să distrugi legile, pentruca prin aceasta să păstrezi vieaţa şi omenirea!..."

Deodată îi aud sughiţând şi cum stau în colţ, tremurând şi clănţănind din dinţi, încep să plâng şi eu: lacrimă după lacrimă îm ipicură din ochi.

Şi azi încă îl văd sus, cum întinde mâinile. Cheamă pe dajanimi şi văd cum aceştia se urcă la el sus pe Almemor.

Toţi trei stau pe Almemor, Rabi cel mai înalt, în mijloc, cei doi dajanimi mai jos ca el, unul la dreapta, celălalt la stânga. Ce le şopteşte Rabinul la ureche? De ce s'a făcut alb ca creta?

Şi apoi, îl aud pe el şi pe cei doi dajanimi spunând vorbe cu totul neobişnuite.

Clară şi limpede le e vorba şi totuşi nu pot să prind înţelesul. Ca dintr'o singură gură, se aud cuvintele cari par totuşi fără tâlc:

„In numele lui Dumnezeu şi în numele comunităţii dăm voie să se mănânce şi să se bea azi".

O linişte înspăimântătoare, o linişte de moarte, domneşte în toată sinagoga.

Deodată înţeleg ce cere rabinul dela noi. El cere ca Evreii să nu postească în Ziua Impăcării, ci să mănânce, din cauza holerii, din cauza holerii, din cauza holerii...

Incep să sughit tare. Nu sughit numai eu. Mulţi sughit cu mine şi cei trei, acolo, pe Almemor. Cel mai tare sughite cel mai înalt dintre ei: sughite ca un copil. Ca un copil mic, aşa stă. Cuvintele lui sunt aşa de calde şi blajine. Câteodată îi vin lacrimile şi îi opreşte cuvintele în gât.

Mâncaţi, mergeţi să mâncaţi, e un astfel de timp: sunt timpuri, când e poruncă să calci Tora. Să trăeşti prin ele, prin porunci, nu să mori prin ele".

Dar nimeni nu se mişcă dela locul său.

Şi continuă rugător, spunând că ia păcatul asupra

www.dacoromanica.ro

lui; ei însă vor fi curaţi înaintea lui Dumnezeu, curaţi, fără păcat, fără greşeală. Dar nimeni nu se mişcă.

Deeodată încă se schimbă vocea sa; nu mai roagă, el porunceşte: „Eu dau voe, eu, eu, eu!"

Cuvintele lui pornesc ca săgeţile, ca fulgerile ţintesc ele. Dar nimeni nu se mişcă.

Şi iar se îmblânzeşte vocea lui şi devine rugătoare. „De ce v'aţi unit toţi contra mea? Nu vă e oare deajuns ce-am suferit azi disdedimineaţă până acum?

Şi dajanimii îi ajută şi vorbesc rugându-se către comunitate. Degeaba.

Şi figura Omului lui Dumnezeu se face şi mai palidă ca înainte. Capul îi cade pe piept şi un oftat profund care-ţi rupe inima, străbate sinagoga dintr'un capăt la celălalt, şi după aceea se distinge un murmur:

„E voinţa lui Dumnezeu", spune el cu vocea uscată ca şi cum şi-ar vorbi sie-şi.

Am optzeci şi doi ani, şi încă nici odată n'am călcat cu voinţă o lege. Dar şi asta e o poruncă, o învăţătură, o lege. E voinţa lui Dumnezeu ca să nu mor până nu voiu îndeplini şi această poruncă".

Şi linişte domneşte un minut, linişte ca într'un cimitir!

Iarăşi răsună vocea rabinului. El cheamă pe şames. Şamesul se urcă la el, şi el îi şopteşte ceva în ureche. Apoi vorbeşte încet cu dajanimii. Aceştia îl aprobă dând din cap. Şamesul părăseşte sinagoga şi în curând se întoarce, cu o sticlă de vin, pahare şi cozonac în mâini.

Şi dacă mi-e hărăzită o viaţă încă odată aşa de lungă, scena aceea nu o voiu uita niciodată. Şi acum când închid ochii, îi văd înaintea mea, p ecei trei cari au mâncat în Ziua Impăcării. Trei bărbaţi mari, sfinţi, stau pe Almemor, în sinagogă, şi mănâncă în ziua de Iom Kipur, în văzul întregei comunităţi. Erau eroi!

„Voi mi-aţi impus aceasta: am făcut-o!" Vocea lui e clară şi nu mai tremură.

„Numele Domnului fie binecuvântat!"

Şi comunitatea mănâncă şi plânge...

www.dacoromanica.ro

MICHA IOSEF BERDICEWSKI

(1865—1921)

M. I. Berdicevski (Ben Gurion) s'a născut la 3 Aug. 1865 în Berschad (Ucraina) și a murit la 19 Noembrie 1921 la Berlin .A primit dela tatăl său care era rabin, o educație tradițional-evreească, a studiat la Ieșiva din Volojin, apoi la universitatea din Breslau unde și-a luat titlul de dr. în filosofie. Dela 1888 s'a consacrat literaturii. M. I. B. a scris romane, nuvele și schițe în l. ebraică și s'a distins ca un gânditor profund și este încă și azi foarte mult apreciat. S'a ocupat cu toate problemele vieții în toate formele ei. M. I. B. s'a îndeletnicit și cu folklorul evreesc mai ales cu legendele populare dela epoca Talmudului la Hasidism. M. I. B. era adversarul sionismului spiritual propagat de Achad Haam. Opera lui literară a apărut în editura Stibel „Basade" 3 volume, „Baderech" 3 v., „Machșavot Vetorot" 3 v., „Mibait Umibahutz", „Machnaim, Urva Parach", „Mișnei olamot", „Sefar Hasidim", M'hador Haover", „M'oțar-Haagadot". In literatura idiș Ben Gurion a apărut în 6 volume.

Un codru de pâine

Eram copil pe vrea aceea și locuiam în casa tatălui meu.

Tata era rabin într'un mic târgușor evreesc și avea o simbrie neînsemnată .In afară de asta, era căsătorit a doua oară și avea copii dela ambele soții. Eu eram din prima căsătorie.

Maica mea vitregă mai îmbogăți casa noastră cu

www.dacoromanica.ro

copiii ce-i rămaseră dela bărbatu-i dintâiu şi cari îşi pretindeau şi ei partea lor.

Dela tatăl mamii ne rămase o mică moştenire, pe vremea când deveniserăm de-acum orfani, dar care era depusă ca un fond inatacabil, iar tata nu lua decât dobânda anuală, ca pe un prisos, pe care să-l cheltuiască cu întreţinerea noastră.

Şi acest prisos îl lua mama, pentru ea şi fiii ei. De fapt nu era o femee rea, dar făcea şi ea cum îi dicta inima. Aşa, de pildă, avea obiceiul să facă mari economii în ceeace ne privea pe noi şi ne dădea la paharul de fiertură, pe care-l beam dimineaţa şi seara, câte o singură bucată de zahăr, pe care i-o zmulgeam, fărămiţă cu fărămiţă, între înghiţituri.

Ni se spunea că bogaţii obişnuesc să pue zahărul în pahar şi să bea ceaiul astfel îndulcit. Câte odată, foarte rar, când tata scuipa sânge, îi prepara soţia ceaiul în acest chip, iar eu îl invidiam nespus, şi dacă mai rămânea ceva în pahar, mă repezeam să sorb, îndulcindu-mi astfel gura.

Intr'o seară târzie de iarnă, pe vreme de îngheţ şi afară şi în casă, samovarul fierbea pe masă, dar se isprăvise tot zahăruul din casă şi nici bani nu erau, cu cari să se fi cumpărat de cu seară. Numai o bucată fărămiţită mai rămăsese şi pe care am fi putut-o întrebuinţa numai punând-o în ceai. Dar maică-mea vitregă ne interzise în seara aceea să bem ceaiul.

Ea intră în camera de alături să cârpească nişte haine de ale copiilor ei şi samovarul rămase pe masă.

Tata, în bunătatea lui, văzu în ochii mei, ce mult doream o ceaşcă cu ceai şi-mi permise, în taină, să pun zahărul în ceaşcă şi să-mi beau repede porţia.

Mai beam încă ceaiul, care-mi plăcea atât de mult, când iat-o că vine. Privirea ei înfuriată mă ardea şi, zmulgându-mi ceaşca cu ceai, o zvârli la pământ. Dar şi pe mine mă cuprinse furia. Tot ce trecusem cu vederea, eu şi fraţii mei, până atunci, izbucni din mine în clipa aceia şi, fără a mai căuta să mă stăpânesc, urlam şi blestemam.

www.dacoromanica.ro

Tata rămase mut, iar eu, dându-mi seama de ce făcusem, rămăsei încremenit. Tata nu mă bătu, ca de obiceiu, ci-şi strânse toate categoriile de fii şi mă afurisi.

De atunci fuseseem îndepărtat dela masă. Toţi ceilalţi copii au fost siliţi să se depărteze de mine şi să nu-mi vorbească.

Lucrul acesta, a fi duşmănit şi ocolit în casa tatălui meu, mă înfuria la culme.

Eram copil şi nu mai cunoscusem sentimentul singurătăţii ,care mă cuprinse. Fără să-mi dau seama, am simţit odată durerea anatemizatului şi amărăciunea izolării. Mă porni atunci împotriva tatii, o pornire cum nu mai încercasem vreodată.

Intr'una din zile, când frigul slăbise şi soarele lumina, fugii de-acasă; simţisem că nu voiu mai putea trăi acolo nici un ceas.

Mă refugiai pe o arie pustie, afară din oraş. In timpul verii locul servea de păşune, iar iarna locul era pustiu şi acoperit cu burueni moarte. Era pe acolo şi o moară de vânt veche, ruinată şi care sta pustie de ani de zile. Iar copiii se jucau pe locul acela Sâmbăta, când nu se duceau la „heder".

Am stat ascuns acolo toată ziua. Cu siguranţă, gândeam eu, că mă caută şi nu mă găsesc şi mă bucuram de zăpăceala lor. Doar foamea mă chinuia toată ziua şi pe seară deveni şi mai apăsătoare. Pe de altă parte fuseiu cuprins de groază la ivirea serii.

Stam singur între pereţii morii de vânt şi ascultam tăcerea din jurul meu. Mi se părea, în minutele acelea, că au dispărut oamenii de pe faţa pământului şi că eu singur exist pe lume.

Şi deodată mă simţii cuprins de un sentiment de milă de ceilalţi copii ai casei, o milă care trăia prin ea însăşi.

Şi deodată văzui o fetiţă mică, care se întorcea dela turmă cu capra tatălui său, care se împotrivea să meargă, iar ea, sărmană şi frumoasă, avea ochi albaştri, păr blond şi mâinile sale albe mă fermecară

www.dacoromanica.ro

de departe cu gingăşia lor. Dar iată, s'a apropiat de mine îmi întinse o bucată de pâine, pe care o păstra în coşul ei.

Voiam să-i spun numai câteva cuvinte, o vorbă. Dar ea se şi grăbi să se depărteze. Ii mai zăream umbra, după aceea dispăru şi aceasta, nu mai vedeam pe nimeni şi nimic...

Inima mi se întunecă, ca şi când o lumină a părăsit-o deodată... Imi îngropai faţa'n mâini şi plânsei...

---

www.dacoromanica.ro

HILEL ZEITLIN

H. Zeitlin s'a născut în 1873 la Kormi (Rusia), un mic orășel locuit de un mare număr de savanți talmudiști. Tatăl său îl îndreptă pe căile rațiunii Talmudice, iar mama o femeie pioasă și modestă îi trezi fantezia prin poveștile ei hasidice și tainice.

Aceste influențe au lăsat urme adânci în sufletul lui Zeitlin. Când îi muri tatăl, se îndeletnici cu meditații în diferite sate și târgușoare. Ajungând la Warșovia el publică celebra sa carte filozofică „Hatov-V'hara" (Binele și Răul) în literatura ebraică și în cea generală.

H. Zeitlin luptă împotriva produsului literar superficial al scriitorilor și introduse în literatură, o seamă de probleme religioase și filozofice. H. Zeitlin trata mai cu seamă chestiuni mistice. Astfel el scrise o introducere la cartea „Zohar".

Nenorocirile din 1905, cari au lovit adânc evreimea rusă l-au impresionat mult și atunci el publică o serie de articole: „Al. Hazevach", apoi foiletoanele: „Gânduri" și „Comori spirituale". Zeitlin luptă contra partidelor cari au invadat cu programe și lozinci deșarte în ulița evreească, arătând că numai focul divin al credinței poate salva poporul de pieire.

H. Zeitlin trăește în Varșovia și își continuă opera îmbogățind cu valori incomensurabile literatura ebraică.

Mângăerile nopții

Și plânsul și bucuria cea adevărată dau o luptă în timpul de „Tikun Hatot". *)

*) Rugăciunile din miezul nopții pentru mântuirea lui Israel.

www.dacoromanica.ro

Şi în şoapte mărturisesc existenţa unui „Tikun Hatot", care nu necesită să stai la pământ şi să-ţi pui cenuşă pe cap.

Locul potrivit pentru aceasta este vârful unui munte, de pe coasta unei păduri, şi vremea potrivită pentru aceasta e atunci, când lumea e învăluită în nouri şi stelele dispar ascunzându-se.

Umbre întunecoase acoperă faţa tuturor. Nu se văd pomii nici florile singuratice, şi nici o fiinţă solitară. Peste tot se întinde un văl întunecat.

O linişte adâncă e în faţa ta, liniştea gândirii pure, liniştea creaţiei, liniştea veşniciei.

N'ai în faţa ta nici o mişcare, freamăt, sgomot sau simţ, revoltă sau concentrare, ci totul există, trăeşte laolaltă.

N'ai în faţa ta schimbări şi metamorfozări, totul este adâncit în linişte. Tinzi a prinde cu gândul tău însăşi vieaţa, însăşi realitatea, însăşi veşnicia.

Şi te adânceşti în această gândire şi te oboseşti ca să-i dai o formă, pentru ca să ţi-o faci de înţeles ţie însuţi.

Dar din depărtare ajunge la urechile tale ecoul atâtor glasuri, care-ţi amintesc de cursul vieţii permanente.

Acolo, acolo foarte departe de locul unde te-ai aşezat, murmură pârâul, susură isvorul, ciripeşte pasărea, se târăşte râma, şoptesc frunzele, se 'ntâlnesc vânturile.

Şi atunci înţelege taina liniştei şi a mişcării laolaltă. Existenţa şi felul existenţei, taina vieţii, taina creaţiunii şi a formei.

Simţi atunci jalea şi veselia eternităţii.

Iţi povesteşte taina nopţii despre sângele curat, vărsat dela începutul lumii, despre sărmani şi cei jertfiţi, despre mizerabilii şi înjosiţii, care de când s'au născut trăesc în jale şi trudă; despre durerile groasnice şi chinurile care continuă fără de sfârşit; despre jertfele cari cad în orice moment la dreapta şi la stânga ta.

Această vreme nu e potrivită pentru entuziasm, ci

www.dacoromanica.ro

pentru plâns, un plâns liniştit, un plâns veşnic, al veşniciei.

Asculţi însă şi în taina nopţii eternitatea a tot ce e sfânt şi curat, frumos şi superb, tot ce e sublim şi înalt, toate simţămintele frumoase şi sfinte, toate actele şi operile celor mari şi sfinţi.

Şi-ţi mai divulgă taina nopţii că totul se sintetizează, se uneşte, încât nu există un sentiment frumos, o voinţă bună care să se piardă, nici o dorinţă sfântă care să nu-şi găsească odată şi-odată un mântuitor.

Inţelegi şi simţi că totul este pecetluit cu pecetea veşniciei.

Şi, când Dumnezeu, lăudat fie El, ese din locul său pentru a se distra cu Zadikimii din Gan-Eden, atunci superiorii şi inferiorii se trezesc ieşindu-I în întâmpipinare, iar pomii din Gan-Eden îşi încep cântecul, atunci asculţi şi murmurul isvorului de lapte...

Atunci simţi grozava suferinţă, jalea cea adâncă şi împreună cu ea, mângâerile sfinte ale frumosului superior.

Cheia la cartea „Zohar"

Când soarele arabilor a început să se întunece şi când noaptea de întunerìc a preoţilor negri din Spania a început să se întindă pe suprafaţa ţării; când evreii din Spania au început să uite „epoca de aur", când făclia luì Maimonide, s'a stins dispărând, şi apoi una câte una, faclele celorlalţi luminători ai Judaismului, atunci Dumnezeu trimise deodată o lumină strălucitoare şi s'a ivit cartea „Zohar".

Atunci când s'a stins lumina ştiinţei exterioare, s'a ivit deodată o lumină interioară.

Ce este Zoharul? Este sufletul divin ce a coborît deodată din lumea înaltă a spiritualităţii pe pământ, pentru a se arăta oamenilor cu milioane de lumini şi umbre, culori şi nuanţe .

Dumnezeu scoate o piatră preţioasă din coroana Sa şi o trimite pe pământ; piatra se sfărâmă răspândin-

www.dacoromanica.ro

du-se în milioane de nuanțe luminoase, bucurându-se și jucându-se cu miile de raze, venite din eternitate, pentru a lumina colțurile întunecoase și pentru a sătura pe cei flămânzi și pe cei doritori de lumină, pentru a reînvia și a încălzi tot ce a stins știința cea rece și întunecimea prostiei, greutățile naturii și răutatea oamenilor.

Zoharul este un amestec de adevăruri profunde și fantezii, paradoxe, linii directe și strâmbe, drumuri drepte și altele cari duc la rătăcire; descrieri clare, complecte și armonice și descrieri caraghioase și stranii; robustețea și blândețea copilului. Șipot năvalnic de apă și șoapta plină de isvor, întunecimi de mister, pe scurt, o luciditate în adâncirea problemelor lumii și teme adânci, la al căror final nu mai poți ajunge, toate acestea se amestecă ca într'un vis turburător.

Zoharul, din punctul de vedere al conținutului este foarte bogat. Greu de ideia divinității, exterioritatea lui pare uneori nebuloasă. Cine vrea să destăinuiască ceeace e în cer, nu poate vorbi decât prin semne nebuloase și neînțelese.

Cartea Zohar e deschisă pentru toți, dar foarte puțini sunt acei cari pot gusta din rodul pomului de vieață, aflător într'însul. Numai supraoamenii, foarte puțini și rareori, pot pătrunde. Acolo unde muritorul neinițiat rămâne la suprafața expresiei, omul Zoharului aude un cântec divin străbătând veșnicia.

In cartea Zohar toate evenimentele, toate simbolurile și ideile se învârtesc în jurul unei axe — Rabi Șimon și „societatea" sa.

Dar și pe acest Rabi Șimon cu societatea lui îl vedem par'că prin vis. Rabbi Șimon și prietenii săi ne învață totdeauna, că cea mai mică mișcare produce vibrații animate în celelalte lumi.

Nu numai porunci și diferite obiceiuri arată divinitatea, ci tot ce face omul, tot ce vede și simte. Lucrul cel mai infim din câmpul existenței este o proclamație către om, care-l învață ca să părăsească tot ce este exterior, trupesc și pământean pentru a se cufunda în vieața eternă a divinității.

www.dacoromanica.ro

Iată că şi omul s'a născut într'o formă trupească, exterioară, dar odată cu această formă trupească s'a născut şi o formă interioară. In această din urmă formă se oglindeşte soarta omului, bucuria şi tristeţea sa, fericirea şi nenorocirea, tot ce lucrează omul dela naştere până la moarte...

Sunt trei noţiuni ce se cunosc şi se despart una de alta: trupul, sufletul şi Dumnezeu. Prin diferite organe ale trupului şi diversele sale stări, noi putem cunoaşte acţiunile sufletului; prin diferite manifestări sufleteşti putem cunoaşte diversele acţiuni ale dumnezeirii.

Insă pentrucă e imposibil să cunoşti sufletul numai prin trup şi divinitatea prin suflet, noţiunile îmbrăţişate de suflet şi divinitate sunt cunoscute şi necunoscute.

Fiecare zi din vieaţa omului este diferită, are un suflet şi o lume spirituală deosebită. Zilele sboară în jurul omului ca umbrele. In fiecare zi când nu s'a făcut o operă bună, se întoarce la creator batjocorită şi ofensată. In acea zi în care s'a făcut o faptă bună se ţese omului şi sufletului său o haină de mărire. Când sufletul se desparte de trup el îşi îmbracă acea haină.

Tot ce vede omul în jurul său, este simbol.

Când omul observă ceva trebue să se gândească la acea lume spirituală arătată de obiectul simbolizat. Când omul vede un trandafir în culori roşu şi alb, trebue să ştie că trandafirul simbolizează „Keneset Israel", care arată milă şi încredere. Aşa, omul trebue să se înalţe dela concret la abstract. In felul acesta Zoharul tălmăceşte simbolul cântecului păsărilor, sborul lor şi orice batere de aripă.

Cartea Zohar se îndeletniceşte mai cu seamă cu trupul şi sufletul omului. Sutele de pagini din această carte, descriu mecanismul gândirii omului, însuşirile, simţurile şi înclinările lui. Tot asifel, descriu în altă parte trupul „omului" ,toate organele corpului, forma lor, înfăţişarea lor în diversele lor nuanţe, toate semnificând înapoia lor lumi superioare, omul, aşa cum se

www.dacoromanica.ro

înfăţişează simţurile noastre ,avându-şi corespondenul în altă fiinţă superioară.

Zoharul nu este numai alchimie biologică, ci şi o psihologie, de acelaş ordin.

Zoharul ne învaţă să cunoaştem cu preciziune ţesuturile corpului şi senzul corespondent lor în marele cosmos.

Cartea Zohar, acest poem divin, descrie după cum am mai spus vieaţa lui Rabi Şimon ben Iohai.

Dar acest Rabbi Şimon ben Iohai n'are altă vieaţă în afară de cea de dincolo de realităţile noastre. Rabbi Şimon a murit şi ziua morţii sale este o zi de veselie. Sufletul se uneşte cu mireasa ideală într'o dragoste eternă.

---

www.dacoromanica.ro

MORDECHAI ZÉEV FEIERBERG

(1874—1899)

M. Z. Faierberg s'a născut în 1874 la Novgorod și a murit în 1899. M. Z. Faierberg a fost educat în spiritul vremii sale. A studiat Biblia, Talmudul, etc. A suferit de tuberculoză.

M. Z. F. a publicat nuvele și schițe în revistele „Hașiloach”, „Hațefira”, semnând Hofni Baal Dimion. Nuvelele sale: „Hakamea Haegel”, „Lean”, „Baerev”, „Hațelalim” sunt gustate și azi cu multă plăcere de cititori. Inclinarea sa spre misticism i-a fecundat mult fantazia. Lupta instinctului împotriva anumitor precepte religioase capătă la dânsul o înfățișare mistică, unde se ciocnesc două forțe opuse și invizibile. M. Z. Faierberg a fost înzestrat cu un dar poetic foarte promițător, dar moartea îl răpi în floarea vârstei.

Umbrele

Lumea toată doarme, numai eu sunt treaz.

Știu că lumea nu râvnește la fericirea mea. Leneșii, cari stau întinși pe paturile lor, socotesc că dânșii sunt cei fericiți; cei mici la suflet cari se bucură pentru o fărămitură de pâine, pe care și-o găsesc punându-și vieața în pericol, nu cunosc decât munca și truda pentru mâncare și dormit. Cei cari aleargă după plăceri, cei cari sunt adânciți în mocirla poftelor, îmbătați de plăceri și pofte urâte, își bat joc de un nenorocit ca mine. Și, în mine se trezește uneori o dorință stranie care îmi spune: Hofni, prostule ce cauți aici? Dece cruți somnul și-l alungi din ochii tăi? Dece go-

www.dacoromanica.ro

nești plăcerile trupului tău? Cu toate acestea, știu că eu sunt cel fericit. Nenorocit voiu fi atunci, când voiu dormi ca ceilalți oameni, când voiu alerga după deșertăciuni, ca ceilalți muritori... Căci umbrele se vor răspândi și va răsări ziua.

Știu că lumea privește Beth Midrașul meu ca pe o ruină: dar, vai, ce nenorocită e inima mea!...

Toată lumea se strânge ca un singur punct în inima mea, iar inima mea e un punct mic în Beth Midrașul cel vechiu și, când soarele se va înegri, se va întuneca și pământul.

Eu văd Beth Midrașul meu clădit în centrul lumii, din care se răspândesc raze de lumină peste tot...

Și noaptea...

In timp ce necunoscutul îmi apasă inima și când un farmec invizibil își varsă duhul său asupra mea, trăgându-mă într'un loc, către necunoscut, când simt că sufletul meu caută un fel de hrană ce nu va găsi în odaia de bucate; când simt că ochii mei plini de lacrimi își caută o floare mirositoare, ca să verse asupra ei picăturile de rouă — atunci fug spre Beth Hamidraș și, între sumedeniile de umbre, mă desfăt la lumina unui opaiț întunecos, încovoiat asupra cărților sfinte.

Și cărțile cele sfinte, desigur că sunt sfinte... Iar dulapurile, ce pline sunt!...

Nu știu ce explicație să dau acestui lucru și, totuși, acest lucru există: sunt momente când nu văd deloc cărți, ci oameni, generații; și oameni de o înălțime uriașă, a căror piele radiază lumină! Și acești oameni ies din dulapuri, amestecându-se cu umbrele... umbrele negre... De sub picioarele acestor oameni curg pâraie de sânge.. .plânsul și țipetele se urcă până la cer. In fața lor se află un pârâiaș de lacrimi și sânge... Și, în fața mea și în spatele meu, tot sânge...

Lacrimi și sânge!

Și aci nu sunt singur, sunt mulți nenorociți ca mine... Aci văd deșărtăciunea și pustietatea din fața mea și întunericul din urma mea... Aci nu sunt singur. Sunt mulți fericiți ca mine... Aci văd lumina și binele din

www.dacoromanica.ro

fața mea, veșnicia și frumusețea din urma mea... Și aci... ce largă e lumea mea!...

Aci voiu trăi și acı voiu muri. Aci voiu îndura, tot așa cum au îndurat sufletele care mă privesc din aceste dulapuri vechi și tot aci sper, sper cum au sperat și acești nenorociți.

Și în furtuna gândurilor grozave, care trimit valuri în inima mea, înegrind cu înfățișarea lor neagră încăperile sufletului meu, la vederea nesfârșitei batjocuri și rușini, a suferinței sufletești și trupești, mi se trezește în inimă un duh de geniu și forță, mult mai mare decât acel ce și-a clădit ruinele! Trăiesc și există în dulapuri putrezite, între pagini mucegăite.

Alal Israel! In timp ce alții au îmbălsămat trupurile eroilor lor, ai îmbălsămat și tu sufletele chinuitorilor și asupritorilor tăi; de aceea, trupurile lor au devenit piatră, și sufletele tale, Israel, trăiesc și există fâlfâind ca umbre în aceste dulapuri stricate, între pagini mucegăite... Și lăudat va fi acela care va strica paginile mucegăite, lovindu-le de o stâncă, pentru a curăța de pe ele colbul imens și arătând întregii lumi strălucirea și curățenia lor.

---

www.dacoromanica.ro

HAIM NACHMAN BIALIK

(1873—1934)

H. N. Bialik cel mai mare poet ebraic dela Halevy încoace s'a născut la Rodi (Rusia) în 1873. In tinerețe a avut să suporte necazuri multe, tatăl său murind când dânsul era încă copil. Bialik și-a făcut studiile la Ieșiva din academia Wolozin. Mișcarea „Hibat Zion" l-a influențat mult și Bialik a părăsit școala și s'a stabilit la Odessa. Aci a început activitatea literară publicând poezia „El hatipor", o poezie lirică în care își exprimă în accente calde dragostea și dorința arzătoare pentru Zion. In curând Bialik fu numit „cântărețul renașterii evreești". Poeziile sale au apărut în câteva ediții. Bialik a publicat și o serie de nuvele: „Arie Baal Guf", „Safiach", etc. Articolele lui Bialik numeroase din Haschiloach erau foarte mult gustate. Ee e autor de manuale didactice. A cules și orânduit în 4 volume legendele răspândite în Talmud și Midraș „Col Agadot Israel". După revoluția rusă Bialik s'a stabilit la Tel-Aviv unde a fost admirat de publicul evreesc. A murit la Wiena în urma unei operații în 1934.

Măcel

Ceruri!
Zmulgeți milă pentru mine!
De este'n voi un drum spre Dumnezeu
Și nu-l știu eu —
Implorați, voi, ceruri pentru mine!
Mi-e inima moartă și nu mai am rugă pe buze
Iar brațu mi-e fără de vlagă... nădejdea pe rug e
Până când? Până unde, până când?

Gâde, iată grumazu-mi — retează-l!
Jupoaie-mă ca pe un câne, braț ai și topor

www.dacoromanica.ro

Şi toată lumea te îndeamnă la omor —
Iar noi — noi suntem cei puţini!
Iar sângele nostru 'ngăduit e să-l verşi
Isbeşte, ţâşnească sângele, cald,
Roşită ţi-e cămaşa de sânge de prunc şi moşneag
In veci stigmat să fie.

De s'o ivi dreptatea
Atunci când n'oi mai fi
Să-i fie'n veci tot rostul răsturnat,
Şi cerul prăbuşească-se'n ticăloşia lumii;
Doar voi, cinici ucigaşi, din prada asta
Trăiţi şi vă sfinţiţi în sânge casta.

Blestem celui ce strigă răsbunare!
Astfel de răsbunare, Satan n'a făurit
N'a făurit răsbunare pentru sânge de prunc,
Ci sfredelească sângele genuna
Să sape sângele întunecoase găuri
Şi'n besnă mistue flăcări vii,
Nevrednicele lumii temelii!

Sub aripile tale ia-mă...

Sub aripile tale ia-mă
Şi soră tu să-mi fii şi mamă...
O, lasă sânul tău să-mi fie
Un reazim şi refugiu mie, —
Un cuib spre a fi adăpostite
A mele rugi nenorocite.

Vino'n amurg şi o să-ţi desvălui
A supărării taină grea...
Se spune: este o tinereţe!
Unde-i tinereţea mea?

Şi înc'o tain'am să-i descopăr:
Mi-e sufletul în mistuire... —
Se spune că iubire există!
Ce-o fi însemnând, iubire?

Amar minţitu-m'aţi, voi stele!
A fost un vis — ca toate fum...

www.dacoromanica.ro

Nimica nu mai am în lume!
Eu nu mai am nimic acum...

Sub aripile tale ia-mă
Şi soră tu să-mi fii şi mamă!...
O lasă sânul tău să fie
Un reazim şi refugiu mie —
Un cuib spre a fi adăpostite
A mele rugi nenorocite!

Noapte

Stele strălucesc scânteind
Şi'n bezna nopţii oamenii dorm greu —
Priveşte la toate şi'n sufletul greu —
E beznă, prietene, beznă...

Răsar visuri şi se ofilesc
Dau inimi în floare şi vestejesc
Priveşte la toate şi în inima mea —
Ruine, prietene, ruine...

Şi toate stau smerite în faţa lumii
Din mii de guri se'nalţă slava rugăciunii;
Şi vorbele se 'ngână lâncezite
Şi cad greoaie în ritmuri mohorîte.

Şi nopţile — ah! cât de bezne şi triste se întind!
Până şi luna palidă ştirbită,
Şi dânsa cască, cască obosită
Şi aşteaptă zorii, moţăind...

Val şi Stâncă

„Fă-mi, stâncă, loc! Spre ţărmul colţuros
Se aruncă 'n clocot negrul val spumos
Fă-mi, stâncă, loc! In suflet port mânii
Şi-a mării ne 'nfrânate energii,
Nu-i furia ce strigă cu turbare,
Nici sub picior strivita răzbunare
Ci-i sângele vărsat ce-şi cere plata
Şi strigă: ceasul ţi-a sunat, fii gata!

www.dacoromanica.ro

De simţuri gol, un sclav, odinioară
Noroiul ţi-l spălăm de pe picioare
De câte ori cu rânjet mi-ai strigat:
Ce văicăreli de val încătuşat!
Dar eu, săltând jur împrejuru-ţi roată,
In pulbere-am fărmat mândria-ţi toată;
Vremelnic astupând sfârşitu-ţi, stâncă!
Acuma vezi, şuvoaiele te-au prins,
In pulbere te nărui — şi-am învins;
Fă-mi, stâncă, loc — m'apropiu spumegos
Al mării Domn zvârli trufia-ţi jos!"

Din somn tresare stânca. Văluri dese
De neguri şi 'ntuneric se 'ntreţese.
In strai de moarte, mută, solitară,
Ea pare o icoană funerară.
Ii tremură prin creţi lumini de lună,
Fantastic nimb de raze o'ncunună;
Suspină cânturi, vise'n aer zboară...
Furtunile, ca valuri, o'nconjoară.

Nicicând lovită crud de-un val rebel,
Trufaşa stâncă tremura de el
Oricât vuia, puternică tăcea —
Dar astăzi suge măduva din ea.
— Copil nebun, ce furii te-au cuprins?
Cu forţă, cine fruntea ţi-a încins?
Nu vrei, cântând la sânu-mi să te culci?
Şi nu mă mai alinţi cu visuri dulci?
De ce vueşti? Ce vrea mânia ta?
Te-apropii spre-a mă desrădăcina?
Cunoaşte-ţi bine forţa, val nebun...
Tot stâncă sânt: în luptă te răpun! —
„Mă cheamă răzbunarea! Traiul meu
Durere-a fost şi plâns şi zvâcnet greu.
O lacrimă mai eri, un strop de sclav,
Azi pleacă-te puhoiului grozav!
Căci nu-mi mai târâi aripa'n noroi,
Şi'n urma-mi vine-al apelor puhoi.
Născutu-s din al spumelor noian
Cu-adânc răscolitoru-i uragan.

www.dacoromanica.ro

Puterea isbiturii el mi-a dat.
Fă-mi loc. Oceanul mut s'a deşteptat!"
Şi stânca amuţi. 'Nspumându-şi ghiara,
Gigantul val asupră-i s'azvârli.
In sine prăbuşindu-se — ca ceara
Scobita stâncă'n valuri se topi.

Mai spumegă al mării valvârtej,
Şi 'noet încet se 'nchise-al ei gâtlej.
Iar unde-a fost al stâncii trist mormânt:
Uşor şi clar un val se joacă'n vânt...

Din „Meghilat-Haeş"

Toată noaptea vuiră mări aprinse şi limbi de foc se ridicară către cer, deasupra muntelui casei. Stele fărămiţite cădeau din cerul înroşit de văpaie şi jar peste jar se prăvălise, topindu-se spre pământ.

Şi-a asvârlit oare Domnul tronul său din înălţimea-i şi sfărâmatu-şi-a el oare coroana sa? Nouri, zdrenţuiţi, grei, înroşiţi de sânge şi foc, călătoreau pribegi prin imensitatea nopţii. Ei purtau munţilor îndepărtaţi, vestea mâniei Dumnezeului răsplătirii şi focul înverşunării sale îl trâmbiţau stâncilor din pustie. Ruptu-şi-a el oare mantia-i de purpură şi risipitu-şi-a el oare bucăţile vântului? Şi un fior Dumnezeesc zgudui munţii îndepărtaţi iar stâncile pustiului se cutremurară. S'a arătat Iehova, Dumnezeul răsplătirii.

Şi, iată, el e însuşi, în toată splendoarea sa! Liniştit şi majestuos şade el pe tronul de foc, în mijlocul mărilor de vâlvătae .Mantia e purpură de flăcări şi cărbuni încinşi e piedestealul său. O năprasnică mare de văpăi îl înconjoară ca coroane de flăcări mistuitoare. La ureche îi vâjie flacăra, ce soarbe nesăţioasă întinsul luminilor. Şi el stă liniştit şi majestuos, cu mâinile încrucişate pe piept. El scrutează cu privirea ochilor săi marea de flăcări şi le înteţeşte puterea nimicitoare, doar cu clipirea pleoapelor sale.

Slăviţi pe Domnul prin jocul vostru, slăviţi pe Domnul voi hore de flăcări.

www.dacoromanica.ro

ŞAUL CERNICHOVSKI

Şaul Cernichovski s'a născut în anul 1875 în Crimea. Cernichovski este considerat ca cel mai viguros poet ebraic.

Şaul Cernichovski preferă mai totdeauna subiectele naturii şi ale dragostei. Aceste două se combină şi pasionează un tot armonic şi trece drept leit motiv în toată opera sa. Cernichovski e în acelaş timp şi naţionalist, are o concepţie originală despre eroii evrei şi este un mare admirator al concepţiilor eleniste.

Cernichovski nu se mulţumeşte cu spiritualitatea, el speră că viitorul va aduce pace pe pământ ,care va fi cultivat de toate popoarele deopotrivă şi peste tot va fi o armonie a firii.

Cernichovski este un vestit traducător. A tradus din „Calevada" şi „Hayewata", etc.

Trăeşte la Tel-Aviv şi practică medicina.

Credinţa mea

Râzi, prieteno, râzi, de visurile mele,
Aşa îţi grăesc eu, visătorul
Zâmbeşte, căci încrederea mea în om e mare
Incă mai cred în om

Sufletul meu tinde spre libertate
Nu l-am vândut viţelului de aur:
Incă mai cred în om
Şi în spiritul său puternic.

Spiritul său va rupe cătuşele nimicniciei,
Se va înălţa în sfere sublime,

www.dacoromanica.ro

Nu de foame va muri muncitorul:
Pâinea sărmanului: libertatea sufletului.

Şi în viitor mă încred,
Deşi depărtată, va veni ziua
Aceea care va aduce pace
Bună înţelegere între popoare.

Va înflori din nou poporul meu
Şi în ţară va creşte o generaţie
Fără lanţuri şi cătuşe.
Lumina eternă va străluci.

Atunci poetul va cânta un nou cântec
Un cântec sublim şi frumos
Şi florile mormântului meu
Se vor oferi tânărului.

Doruri

Redaţi-mi tinereţea, vă implor,
Veacul cântecelor, bucuria veşnică,
Câmpiile de aur şi cerul senin,
Zilele copilăriei şi copilăria raiului.

Redaţi-mi visurile
Fermecătoare şi multicolore,
Fantazia mea le-a brodat,
Incântându-mi inima.

Redaţi-mi şi lacrimile
O, dacă inima mi-ar înapoia
Şi credinţa plecată,
Şi necazurile, ce sufletul mi l-au întristat.

Infloreşte din nou, copilărie-primăvară
Intoarce-te, lucefere strălucitor!
Mai poate înflori stânca pleşuvă,
Şi Sadoma va mai fi reclădită?

www.dacoromanica.ro

Şaul la „Ein-Dor"

(Baladă)

Şi în bezna nopţii, fără arc şi sabie,
Pe un cal sprinten, regele sosi la „Ein Dor".
Dintr'o casă se vedea o lumină palidă
— „Aci locueşte", i-a şoptit flăcăul
— „Tu eşti vrăjitoarea?" — „Da, Mărite, iată-mă,
Cu vrăjile tale, te rog, arată-mi umbra profetului!"
Intuneric... foc înspăimântător... în colţ, cazanul,
Fierbe amestecul şi numele diavolilor
Ca şerpii ce se încolăcesc între ierburile din Başan,
Se târăsc, se înalţă rotocoalele fumului
Şi în cercul vrăjit, uns cu pucioasă
Stă regele, cu inima svâcnind.
Şi duhurile întunericului, diavoleşti,
Stropi de sudoare curg şiroaie pe obraji
Curajul l-a părăsit, sufletul e sbuciumat
Inima svâcnind vesteşte moartea!
Şi viaţa sa apare şi chipuri se perindă
„Lasă-mă, lasă-mă!" şoptesc o rugă buzele.
Şi regele îşi aminti de „Ghena" tinereţea,
Lumea primăvăratecă, cu soarele strălucitor
Tablouri fantastice văd ochii lui,
Câmpiiî ntinse, oile la păşune.
Acolo, în tihnă, trăia ciobanul flăcău
Şi oile sburdând treceau, prin faţa lui,
O mare tristeţe îi apăsă pieptul,
Lacrimile îi inundară tot gâtlejul.
Un glas tunător se auzi puternic
Fulgerul spintecă bezna nopţii.
— „Eu sunt profeteul, care te-am uns rege,
Te-am luat din mijlocul mioarelor şi te-am aşezat în palate
Dece m'ai scos din găuri putrede
Şi m'ai adus în ţara vie?
— Dece m'ai luat de lângă oi
Şi dece m'ai aşezat pe tron?
Mi-au slăbit toate puterile în furtuna războiului
Şi fericirea casei a devenit apusă

www.dacoromanica.ro

Filistenii m'au împresurat, svârcolirile morţii şi
Duhul rău mă copleşi şi mă duce la moarte.
Om al Domnului! Răspunde-mi!
Ce să fac? Căci Domnul m'a părăsit.
De ce, vai, m'ai uns rege?
Dece m'ai luat dela oi?
Trufia şi nesupunerea ta le ocărăşte Domnul
Mâine veţi fi lângă mine, tu şi poporul!
In zorii zilei fără arc şi sabie.
Regele Saul se întoarce pe cal sprinten, la tabără
Faţa-i palidă, dar inima neînfricoşată
In ochi îi luceşte sfâşietoare desnădejdea.

---

www.dacoromanica.ro

A. REISEN

S'a născut în 1875 la Kvidonov (Rusia). A funcționat ca institutor în care timp a scris versuri perfecte în idiș și un mare număr de nuvele și schițe. Descrie mai cu seamă amărăciunile și aspirațiile păturii de jos.

In Ghetto

E târziu... E întuneric.
Ceața s'a întins.
Toate dorm... Și străzi, și case,
Visul le-a cuprins.
Obosit, doar păzitorul
Tropăe pe drum
Și întunecat privește
Casele acum.
Colo'n așternutul moale
Și neprețuit
Ah, ce bine trupul trudnic
Și-ar fi odihnit!
Către cer durerea-și spune:
— Uită-te la mine!
N'am nimic; păzesc, o Doamne,
Doar averi străine!

Luna

Intr'o noapte, târziu, Haiki cojocarul iese în curte și e curios impresionat.

Afară e lumină, parcă ar fi ziuă. Și casele aruncă umbre mari, întinse și liniștite! Umbra lui chiar, e și ea atât de mare, lungă și lată! Pare, că ar fi și ea o ființă omenească! Să fie miezul zilei, nu se

www.dacoromanica.ro

poate: în stradă e o linişte atât de ciudată că-şi aude propria-i respiraţie, porţile caselor sunt toate zăvorite, chiar şi zăngănitul sabiei străjerului îl aude. Ce însemnează dar această lumină?

Intoarce ochii în toate părţile, ca şi cum ar căuta lampa luminată, care luminează atât de viu noaptea. Insfârşit ridică privirea spre cerul albastru împestriţat cu nouri mici, albi şi zăreşte în mijloc un cerc luminos, rotund şi neted... Cercul ăsta îi e parcă cunoscut, îl văzuse odată undeva... „Curios! ia stai, mi-oi aminti eu..."

Tot felul de amintiri din tinereţe încep să ţâşnească, să joace şi să sburde înaintea sa şi deodată îşi aminteşte de Hederul său, de înapoierea dela Heder, cântecele „Adonai Meleh", „Oi, oi, hemeri"; îşi aminteşte apoi de Bet-Hamidraş: de rugile de seară, de ieşirea evreilor dela Bet-Hamidraş. Dar Evreii nu mergeau acasă, făceau cerc în curtea sinagogei şi începeau să se roage din nou.

— Ei, e luna doar! sare deodată Haiki, ca şi cum şi-ar fi amintit de o poveste veche, frumoasă, pe care o auzise în Heder odată când ziua se îmbia cu noaptea... şi inima îi săltă de bucurie.

— Luna, pe cuvântul meu, luna! strigă el tare. Of, of, of, n'am mai văzut-o... De când lucrez, deabea, deabea că am mai recunoscut-o... Dacă noaptea dormi, ziua lucrezi, slavă Domnului...

Incepe să privească cu luare aminte la vechea cunoştinţă, către care îi plăcea atât de mult să privească în copilăria sa şi mai cu seamă la nasul şi ochii ei... Incepe dar să-i caute nasul, ochii, dar nu-s.

Rămâne mirat. Poate jura, că altădată luna avea nas, doi ochi; cum, nu ţine el minte?... Şi unde au dispărut?...

Face ochii mai mici şi caută. Luna rotundă şi clară alunecă liniştită, cu un zâmbet uşor, dar nasul, ochii nu-s...

Haiki trebuie să se întoarcă în casă să se culce. Toată ziua lucrase din greu; şi apoi trebuie să se scoale

www.dacoromanica.ro

în zorii zilei, dar îl supără, de ce adică n'ar găsi nasul şi ochii... măcar nasul. Sau poate nu e aceasta luna?

La gândul acesta, două lucruri îl înfricoşează! Intâiu dacă nu e luna, atunci ce e? Apoi cum se poate ca un om să nu ştie care este şi care nu este luna... Dacă s'ar afla aceasta, toţi l-ar crede nebun.

Priveşte atent în sus şi caută... Dar în afară de unica lună şi câţiva nouraşi alburii, nu e nimic.

Atunci asta-i luna! De fapt, e ca întotdeauna. Ar recunoaşte-o, dar parcă e despuiată.

Fleacuri! Nu ştie el care-i luna? Cine nu ştie care este luna? Da, de sigur, că e luna... Şi simţind cum ochii i se lipesc de somn, vrea să se ducă să se culce; deodată însă gândul îl opreşte: totuşi unde-i nasul lunei şi ochii ei? Şi e foarte limpede amintirea că odată avea un nas şi doi ochi...

Incepe într'adevăr să se neliniştească. Nu-i pasă, într'atât de faptul că luna a pierdut nasul şi ochii, cât faptul că nu ştie unde au dispărut.

Poate că s'a schimbat în vremea aceasta cât n'a mai văzut-o.

Trebuie s'o afle. De întrebat nu va întreba. Vor râde de dânsul. Dar o poate afla din cartea: „O lume cu lumi..." Acolo se vorbeşte despre soare, lună şi despre toate... Păcat că Sâmbătă citeşte cărţi privitoare la vieaţa politică, iar despre altele nu ştie nimic... In „O lume cu lumi", îşi aminteşte el, se vorbeşte despre aceasta. A citit-o cândva, dar a uitat-o toată...

---

www.dacoromanica.ro

HERŞ DAVID NOMBERG

(1876—1927)

Născut în 1876 în Amşinov (Polonia). A murit la 21 Noembrie 1927. A colaborat la numeroase publicaţiuni ebraice şi idişiste. Nuvelele şi schiţele sale conţin reminiscenţe, îndemnuri la muncă. Opera sa a apărut în ebraică; „Col Kitvei H. D. Nomberg" (2 volume), iar în idiş în 5 volume.

Dragoste şi ură

— Iţi place Eretz Israel?

— Imi place, iubesc această ţară sfântă, veche. O iubesc, deşi n'am văzut-o. O iubesc şi-mi amintesc de ea, tot aşa cum iubesc şi-mi amintesc de anii copilăriei, aşa cum voiu iubi şi-mi voiu reaminti de cerul roşu şi arzător din amurgul unei zile din luna Elul, când credinţa mea era în pace cu Dumnezeul strămoşilor mei. Glasul Lui îl auzeam poste tot şi existenţa I se evidenţia în jurul meu.

O iubesc cum a iubit-o Rabbi Jehuda Halevi, cu o dragoste plină de doruri. O iubesc când pleoapele ochilor mei se închid şi când un fulger umed îmi acoperă ochii — în momente inimoase ,unice.

— Limba ebraică o iubeşti?

— O iubesc. Iubesc trandafirii, crinii înfloriţi cu petalele deschise la soare, când înfăţişarea lor este întreagă, nevătămată şi când mirosul lor se răspândeşte din plin; iubesc sunetul limpede, creaţia rotundă şi desăvârşită, Ebraica — iată o floare învoaltă, al cărei miros e plin şi a cărei înfăţişare e strălucitoare.

— Dar poporul tău? Poporul lui Israel, îl iubeşti?

www.dacoromanica.ro

— Poporul meu? poporul lui Israel? dacă îl iubesc? Poporul meu? aşteaptă te rog... evreii din Aşişoc, Odesa, Vilna şi Varşovia, aceşti negustori, cari duc o vieaţă mizeră, care-şi trimit odraslele în gimnazii străine — dacă îi iubesc pe aceştia? — nu, prietene, îi urăsc.

Urăsc vieaţa lor, urăsc gândirea şi mentalitatea lor. Urăsc înţelepciunea şi prostia lor, căci totul e întunecat, vătămat .S'a adeverit proorocirea profetului Isaia: „Dela talpa piciorului până'n vârful capului, numai răni şi vânătaie"...

Dacă îi iubesc? — nu! Căci, ura împotriva mea însumi este ura faţă de acest popor. Nu pot uita nici un moment căderea şi mizeriile lui în vieaţă: o fiinţă nu se poate uita pe sine. Am oglinda în faţa mea: privesc în ea şi găsesc duşmănia, amărăciunea. O ură neîmpăcată, amărăciune nesecată...

Şi cu toate acestea...

Ascultă: dragostea mi-e scumpă, căci mi-e scump orice sentiment al inimei mele ;dar ura mea mi-e mai scumpă decât orice şi nimic nu poate fi egalat ei şi dacă va oferi cineva tot capitalul ce-l are şi îmi va realiza toate dorinţele pentru ura mea, nu o voiu vinde.

Căci ura mea este firul ţesutului vieţii mele, este ţesutul ce-l lucrez .Ce valoare am fără ea? Un om viu care mănâncă şi bea...

Se poate oare vinde scânteia creatoare din inimă, conţinutul vieţii şi rostul ei?

Laudă, celor ce iubesc. Dar pe acei cari urăsc, binecuvântaţi-i cu binecuvântarea izbândei şi a curajului, pentru ca ura lor să fie productivă.

---

www.dacoromanica.ro

SCHALOM ASCH

Schalom Asch s'a născut în 1880 la Kutve ((Polonia). A fost educat în spiritul tradițional evreesc și și-a însușit temeinic cultura ebraică. Asch este considerat cel mai de frunte scriitor evreu. El e tradus în mai toate limbile moderne. Debutul său literar au fost câteva nuvele și schițe apărute în ziarul „Der Id". Apoi volumul „Intr'un timp rău", „Orășelul", „Rabi Șlomo Hanaghid", „Kiduș-Hașem", etc. A scris și drame: „Iatza V'hazar", „Dumnezeul răzbunării", etc. El e foarte fecund și e în ascensiune continuă. Trilogia sa „Moscova, Petersburg, Varșovia", precum și „Der Thilim Id" i-a creiat un prestigiu mare în lumea literelor.

Pe țărmuri străine!

E Sâmbătă ,după amiază. Orășelul pare adormit. Pe bănci în fața porților șed calfe de croitori cu gulere albe de sărbătoare și privesc servitoare, care împodobite cu ce au mai frumos, — căci așa se obișnuește în zilele de sărbătoare, — se plimbă cuviincioase în sus și în jos!

Reb Anschel Weinbaum cetățeanul cel mai bine văzut în orășel, trece cu nepotul său Idele la plimbare, spre râu. Părul său alb, tremură pe batista roșie pe care Reb Anschel și-a legat-o în jurul gâtului. Barba lungă și subțire flutură pe pieptul său rugând pare-se vântul să nu i-o smulgă cu totul.

Reb Anschel merge tacticos, nu atât din cauza bătrâneții sale, cât din cauza odihnei de Șabat: și-a plecat capul său îmbătrânit într'o parte și ascultă la cele ce-i povestește nepotul său:

www.dacoromanica.ro

Idele, un tânăr svelt, poartă o haină de sărbătoare, ghete lustruite şi un guler scrobit, lux pe care numai un cetăţean bine situat şi-l poate permite. Tânărul îşi dă osteneală să-şi potrivească paşii săi repezi, mersului liniştit al bunicului său. Tonul blând şi potolit dă povestirii sale gravitate şi seriozitate.

Din când în când, răspund salutului trecătorilor şi întrerup astfel convorbirea.

Şi continuă drumul până la sfârşitul străzii şi ajung la râul ,care străbate orăşelul.

Un platou mare se întinde până la apă, plin cu grinzi, saci de făină şi cisterne. O căruţă fără cai stă aproape de apă; jos pe apă se află o luntre mare, aşezată ca o punte, spre căruţă; aceasta dovedeşte că lucrul a fost suspendat din cauza Sabathului.

Evreii se plimbă după amiază pe malul apei şi privesc oglinda apei cu aerul unor cetăţeni liniştiţi şi mulţumiţi oarecum de ei înşişi- Pe luntre stau nişte ţărani şi scot nisip din fundul apei. Femeile gătite cu cercei de aur, trec şi ele p'acolo. Una din ele povesteşte ceva trist, cu o voce plângătoare care din depărtare se aude ca plânsul miresei înaintea cununiei. Jos lângă apă se bat băieţii din Heder şi îşi smulg unul altuia pălăriile, de pe cap, aruncându-le în apă.

Reb Anschel şi nepotul său se aşează pe o grindă la marginea râuleţului, în jurul căruia domneşte o tăcere mormântală. Apa curge liniştit între maluri, se leagănă mlădios şi sărută prelung nisipul plajei! Pe apă totul este liniştit; luntrile şi bărcile nu se mişcă din loc. Un val urmează pe celălalt, ca şi cum ar şti că Sâmbăta nu se cade să facă sgomot şi tot curentul apei seamănă cu un cetăţean evreu în sărbătoare: după munca de şase zile îşi poate permite şi el să glumească puţintel Sâmbăta; sărută malul şi trage în onoarea Şabatului un mic somnuleţ!...

Şi tânărul urmează cu povestirea sa:

„Bunicule, acum optsprezece ani, evreii din diferite partide şi medici şi avocaţi, plecau spre „Eretz Israel" şi între ei a fost şi Reb Schmuel Mohilever. Şi când s'au văzut în ţara noastră şi-au înfundat capul în praf,

www.dacoromanica.ro

sărutând plini de emoţie ţărâna sfântă! Şi plângeau — era plânsul bucuriei, — şi-şi făceau sub cerul liber rugăciunea de „Minha". Işi cumpărară primul cot de pământ şi înfiinţară prima colonie.

„Aşa, aşa..." se miră bătrânul ,clătinându-şi capul şi îndreptându-şi iar privirea spre apă!

„Sion, Sionul nostru, despre care este vorba în „Chumasch" acolo este, în zări depărtate... ţara în care au locuit evreii, copiii lui Israel, cum scrie în Humasch. Acolo este o stradă acoperită de pietriş, înconjurată de brazi, ea duce spre Betlehem !Acolo este un mormânt, mormântul mamei Raschela, despre care scrie în Humesch, că tatăl nostru Iacob l-a clădit, că mâinile sale au aşezat pietrele, mâinile tatălui nostru Iacob l-au clădit! Ş'acolo este grota pe care Abraham a cumpărat-o dela copiii lui Heth, cum scrie „Humaschul". Pentru 400 taleri a cumpărat-o. Acolo sunt îngropaţi străbunii noştri, Abraham, Isac şi Iacob; şi cu ei străbunele noastre sfinte. Oh, dacă s'ar putea să-mi car oasele mele bătrâne într'acolo!...

„Sion, Sionul nostru, despre care este scris în „Humasch" suspină bătrânul, uitându-se în apă!

Şi apa curge în zări depărtate, este apa noastră!

*

...Copilărie. Zi de vară. Rebe dă drumul copiilor din Heder, mai devreme ca altă dată... Se duc jos, la apă, după amiază târziu. Acolo e o barcă. El sare înăuntru, iar ceilalţi împing barca... El este acuma un bărbat în toată puterea cuvântului şi stă în gazdă la scorul său... Se plimbă încetinel pe râu...

*

E toamnă! Totul este trist, frunzele cad de pe pom, malul este umed... Apa trece zgomotoasă şi murmură înfuriată. El umblă aproape de apă şi gândurile îi zboară departe, departe, spre viitorul lui, la afacerea lui... Apa se izbeşte de mal... şi acolo se ridică un mal, rostogolindu-se în depărtare...

„Tare a fost pământul, povesteşte nepotul — „1800 de ani a fost părăginită — 1800 de ani a aşteptat mama

www.dacoromanica.ro

noastră, pe copiii ei cari tânjeau în Galut... Alte popoare au vrut să profite de ea, au vrut să lucreze pământul ei, dar dânsa n'a lăsat să-i ia străinii fructul şi sângele ei... A vrut să rămâie pustie până ce copiii ei se vor întoarce la dânsa... Şi copiii se întoarseră! Şi ei udară pământul cu sânge din inima lor şi azi avem de acum 20 de sate în Sion. Fraţii noştri lucrează pământul nostru..."

Şi bătrânul şade şi ascultă... „Sion ,despre care este vorba în „Chumesch" .Aicea stă un om cu un plug şi lucrează pământul. ...Şi acolo în Ierusalim stă Templul; Templul nostru mai stă încă acolo, un zid mai este încă conservat, zidul apusean, zidul plângerii... şi pomi... Şi aicea este Bethel, locul unde e îngropat tatăl nostru Iacob şi unde i-a apărut în vis Dumnezeu, precum scrie în „Chumesch"... Acolo stăteau evreii şi-şi aduceau jertfele lor... Veneau în pelerinaj. Atâţia evrei din depărtări se întâlneau acolo şi aduceau fel de fel de lucruri cu ei şi un nor de praf se ridică pe străzile Ierusalimului... Şi acolo este un zid şi încă un zid. Eu îi văd cu propriii mei ochi. Acolo stau evrei şi plâng şi se roagă lui Dumnezeu... Mărit fie El...

...„Ah, Dumnezeul meu, de aşi căpăta barem un pic de pământ din „Eretz Israel": mormântul meu!"

Şi bătrânul privea spre apă. Acolo este apa şi acolo este podul de lemn... Şi aicea este strada, care duce la Lonkeschin, moşia bătrânului conte dela care cumpără el în fiecare an lâna mieilor. Din această stradă se poate zări tot orăşelul: e situat pe o colină şi se oglindeşte jos, în apă...

Şi el aude cum nepotul povesteşte mai departe cu glas încet:

„Vezi bunicule, pământul nostru sfânt reînfloreşte; fraţii îl lucrează cu sudoarea şi sângele lor!!..."

Şi bătrânul se uită spre mal; un val se rostogoleşte peste pietriş. Aceasta este apa orăşelului, aşa se frământă de o vecnicie... Acolo în faţa casei lui Rows s'a înecat Leibisch, corpul lui s'a descompus în apă, acolo este mormântul lui, Leibisch s'a prefăcut într'o părticică de apă, într'un val... Şi îi se pare că fiecare

www.dacoromanica.ro

val care se rostogoleşte peste plajă, este Leibisch... Leibisch cu camarazii lui înoată acolo în depărtare... Câte odată i se părea că aude murmurul apei, vocea plângătoare a lui Leibisch... Iată un val, el aleargă spre plajă. Leibisch salută şi înoată înapoi... In zări depărtate, într'acolo se duce el!...

Bătrânul aruncă o privire asupra nepotului: un foc luceşte în ochii lui, inima lui bate, vocea lui tremură... Şi el povesteşte liniştit ca un erau tânăr, care s'a întors de curând din războiu.

„Pe câmpiile Sionului locuiesc fraţii noştri şi răsună cântecile noastre!..."

„Ce aspect au acolo câmpiile? Tot aşa ca cele de pe aici?" întrebă bătrânul. „Este acolo acelaş grâu?"

„Da, exact ca aici, răspunse nepotul. „Sunt câmpiile noastre", zise el cu foc, „acolo fraţii noştri lucrează câmpiile; ierburile, pomii, totul a fost plantat de fraţii noştri ,este munca lor, grâul lor, sudoarea frunţii lor..."

„Mi se pare că există pe acolo şi un fluviu... cum se numeşte?"

„Iordanul nostru, iubitul nostru Iordan, care străbate ţara. Pe malurile lui au arat fraţii noştri pământul şi au privit în apele lui care se scurg în depărtare..."

„Curge ca şi apa noastră de aici?"

„Apa noastră?" zice nepotul. „Străină ne este apa aceasta, străinilor le aparţine, nu nouă. Sânge evreesc s'a scurs aici. Noi avem patria noastră în „Eretz Israel" şi într'acolo se îndreaptă dorul nostru..."

„Departe este „Eretz Israel" murmură bătrânul, şi clătină capul uitându-se în zare.

In depărtare, la marginea orăşelului, jos lângă apă e cimitirul. Zidul s'a prăbuşit, se văd numai câteva pietre şi câţiva pomi sus pe colină. Acolo se zăreşte cupola sub care este înmormântat Rabi. Şi tot acolo se mai zăreşte o cupolă ce se oglindeşte în apă: e mormântul tatălui său; iar alături, un petec de pământ îngrădit unde se va odihni el însuşi odată. Lângă mormântul tatălui său este pregătit locul lui de veci...

Bătrânul îşi ridică privirea spre depărtări... In zări îndepărtate se scurge şi apa...

www.dacoromanica.ro

Aci, la malul acesta, va fi culcat, în pământul acesta, peentru vecii vecilor... Monumentul său se va oglindi în aceast ăapă şi această apă se va scurge în depărtare...

„Copilul meu" ,zise bătrânul sculându-se.

„Eşti tânăr, poţi vedea totul cu proprii tăi ochi, dar eu, eu sunt prea bătrân, copilul meu; eu stau cu un picior în groapă. S'a isprăvit, mă voiu mulţumi cu peregrinarea mea după moarte.

„Suflete bătrâne, suflete moarte, vă veţi prăpădi cu toţii în deşert, voi servi ai Galuthului!" Tânăra generaţie va veni însă în „Eretz Israel" îşi zise tânărul în sine!..."

Bătrânul clătină din cap, ca şi cum ar fi aprobat...

„Da, copilul meu, da..."

---

www.dacoromanica.ro

IACOV COHEN

Iacov Cohen (Doctor în filosofie) s'a născut în 1880 la Sluţk (Polonia). Debutul său literar şi l-a făcut printr'o serie de articole critice publicate în diverse reviste semnând cu pseudonimul „Akiva Wandorf".

In 1902 publică un volum de poezii „Sefer Haşirim" iar în 1905 apăru un al doilea volum de poezii foarte mult gustate de publicul cititor. Iacov Cohen este un poet liric. D. Frişman îl denumise poetul panteismului. Intr'adevăr Iacov Cohen descrie admirabil şi cu o artă originală natura cu ale ei privelişti eterne. In deosebi sunt gustate poeziile sale „Din cântecele zeloţilor". A redactat şi renumita colecţie „Hate kufa". Trăeşte în Eretz Israel unde îşi continuă activitatea poetică.

Păsărica moartă

O păsărică mi-a murit, o păsărică mică, iubită,
Cum să nu plâng?
In grădina înfloritoare a tinereţii, sub un cireş tăcut,
Ii voiu săpa un mormânt şi o voiu îngropa.

Era o păsărică drăgăstoasă, pana gălbuie, ochiul perlă
Şi avea un glas răsunător, în triluri:
In zori însorite mă trezea cu triluri vestitoare,
Proorocind mântuirea apropiată.

Mi-am zis atunci: Incă puţin şi cântecul va izbucni,
Cu putere, aducând cu el mântuirea,
Se va cutremura lumea de trilurile păsăricii —
Dar, iată, păsărica mi-a murit, a murit.

Dormi în pace, păsărică scumpă! Mult timp
Mă voiu duce la mormântul tău,
Mult voiu sta şi mă voiu gândi dece a zăbovit mântuirea?
Dece te-ai stins aşa devreme? Dece?

www.dacoromanica.ro

De ce plângi?

De ce plângi, poete?
Ascultă, cum bate inima veşniciei!
Imprejur, vieaţa mişună,
Existenţa toată dansează forfotind.
In jurul tău spumegă marea tinereţii.
Dece numai sufletul tău e atât de trist?
Şi numai în sgomotul plăcerilor pământului,
Găseşte inima ta tristeţea?

Deplângi oare florile
Ce se vestejesc?
Cântecele păsărilor ce inundă lumea?
Oare deplângi lupta veşniciei,
Cearta apelor ce se încaieră
Cu stâncile gigantice,
Care le opresc calea?

Plângi pe fiii lui Adam
In inima cărora Domnul a sădit ura,
Spirit răscolitor, nesăturată
Plină de tină?
Pentru că Domnul i-a înzestrat
Cu o fărâmă de înţelepciune?

Sau deplângi soarta ta,
Pentrucă steaua ţi-a dăruit
Simţuri îndoite, fantazia îndoită,
Foc îndoit în inima ta.
Ca să simţi lipsa şi să tinzi mereu,
Ca să înduri durerea tuturora şi să miluești
Pe săraci şi obijduiţi?

Pe vârful colinei

Privesc întinderea depe vârful colinei,
Şi ochii mei cuprind liberi măreţia naturii.
Ici, colea, numai la marginea răsăritului, câmpul e gol, pleşuv,

www.dacoromanica.ro

Iar peste tot sunt sădiţi zeci de mii de pomi.
Pare că e o armată imensă, înarmată
Ce aşteaptă ordinul comandantului pentru a porni înainte;
Şi simţul unui comandant mă cuprinse o clipă,
Pentru a striga: Inainte, Inainte!
Dar îndată m'am răsgândit: poate, pe acest pământ,
S'au aşezat în veşnicie cetăţeni?
Şi priveliştea acestei păci sigure mă turbură,
Sufletul meu binecuvântă atunci vieaţa poporului aşezat în tihnă.
M'am uitat la cer, din vârful colinei,
Şi o lumină scumpă şi sfântă învălui natura,
Albind cerul cuprins de o linişte măreaţă,
Cu urmele nourilor rătăcitori cuprinse de flăcări;
Şi acolo, la apus, în marea de raze aurii,
La capul pădurii coboară soarele înflăcărat,
Revărsându-şi farmecele pe câmpia întinsă.
Şi atunci inima mea şopti: ca acest soare,
Aş dori să-mi treacă vieaţa în măreţie şi frumuseţe;
Şi când goana vieţii mi s'o termina pe pământ
Intr'o aureolă de raze aş voi să mă sting, ca un apus de soare!
Singur păşesc în tăcere pe vârful colinei;
Fantezia îmi sboară şi mă gândesc
La sânul colinei, unde mă vor arunca urmaşii.
Şi într'o zi de vară, la apusul soarelui,
Când purpuriul regesc va împodobi norii din văzduh,
Vor veni fecioarele, ascultând cuvântul sufletului meu,
Cu jerbe de flori vor împodobi mormântul;
Vor povesti cu lacrimi în ochi întâmplările mele,
Şi vor cânta cânteceie mele măreţe şi triste.
Glasurile curate vor pătrunde în mormânt,
Şi veşnic visând voiu dormi liniştit.

---

www.dacoromanica.ro

IOSEF HAIM BRENER

(1881—1921)

I. H. Brener s'a născut în 1881 la Hamlin (Rusia) şi a murit în Eretz Israel, în timpul turburărilor din 1921.

I. H. Brener şi-a început activitatea literară la ziarele „Hamelitz" (1899), „Haschiloach" şi „Luach Achiasaf", a descris vieața obijduiţilor. In nuvelele lui „Pentru un codru de pâine", „Din Valea Plângerii", precum şi în romanul „Iarna", „In jurul punctului" întâlnim accente de dragoste caldă pentru toţi cei care îndură pe pământ.

In 1905, Brener s'a stabilit la Londra unde a întemeiat revista „Hameorer" în jurul căreia s'au concentrat o întreagă pleiadă de scriitori tineri. A scos apoi revista „Revivim". In 1910 s'a stabilit în Eretz şi a redactat revista „Hapoel-Haţair". A publicat în acest timp romanele „Micaan Umicaan", „Bein Maim l'maim", „Schol-Vechişalon", etc.

I. H. Brener a desfăşurat şi o intensă activitate în ziaristica ebraică combătând sionismul micei burghezii. I. H. Brener a fost şi un critic de mare anvergură.

Arie Lapidot

Arie Lapidot trăieşte în Eretz o vieaţă originală, o vieaţă grea, o vieaţă model. El, în vârstă de peste 50 ani, lucrează ca un simbriaş la o muncă necunoscută de părinţii săi: un culegător de struguri, de portocale; lucrează cu târnăcopul, curăţă grajdurile şi curţile şi uneori chiar ajută la pază. Casa sa nu este încă terminată, e acoperită deasupra, fără a avea un interior,

www.dacoromanica.ro

pereţii subţiri nu sunt tencuiţi nici pe dinăuntru nici pe dinafară şi spre seară, când bătrânul se întoarce dela muncă, dacă nu zăboveşte la rugăciunea de Mincha, se ocupă uneori cu gospodăria şi cu aranjarea casei, ostenindu-se peste puteri.

Cum s'a întâmplat această transformare în vieaţa lui Lapidot, e greu de lămurit .Mult face întâmplarea, mai mult nevoia, întrucâtva şi conştiinţa, dar mai mult spiritul şi încăpăţânarea. Dânsul era, într'adevăr, fiul unui sătean, având şi o înclinare deosebită pentru toate vieţuitoarele, dar părinţii săi erau negustori, ca toţi evreii, întâi prin sate ,apoi la oraş. Educaţia lui Arie, dotat cu un suflet ales şi cu un deosebit talent, a fost identică cu educaţia celorlalţi copii de evrei talentaţi de acum 30 ani, odată cu naşterea ideii de Hibat Zion. Tânărul Arie a devenit după nunta sa un Maschil (intelectual), ca un bun fiu al timpului şi a învăţat într'un institut, unde a plătit mulţi ani 3 ruble comitetului din Odesa, chiar după ce îşi pierdu dota într'o afacere proastă. Dar când plecă spre Eretz, după ce îşi pierdu postul de rabin de stat şi după ce îşi pierdu „orele' 'în birourile de emigrare din capitala judeţului, n'a visat, nici n'a putut să viseze să devină un muncitor ca astăzi. La venirea sa în ţară căuta un serviciu, dar nu putu găsi. El nu a îngroşat pleiada celor fără servicii, a încercat norocul său în altă parte. Şi după multe zile, când un prieten al său i-a propus un serviciu, n'a mai vrut să primească. „Ce, sunt un solicitant de slujbe? Sunt un ţăran". Această credinţă minunată a făcut loc unei alte credinţe. „Munca e vieaţa noastră, ea ne scapă de nenoroc". A auzit acest cântec de două, trei ori, în acele zile şi a fost influenţat. Familia sa caută hrană. Dar cu ce sunt ei mai de preferat şi mai buni decât mine? Să lucreze şi ei ca dânsul şi să se mulţumească cu puţin ca şi el. Are el oare o anume îngăduinţă pentru aceasta? Desigur că da. Acesta e doar drumul său. In judecată nu există milă. Şi oare în vieaţa de oraş există fericirea?

Astfel Arie Lapidot s'a înhămat la căruţa vieţii sale celei noui şi, după cum mărturiseşte, nu s'a căit. „Aci

www.dacoromanica.ro

trăesc ca un peşte în apă". A căutat s'o convingă pe nepoata sa, la venirea ei în ţară, dar mie, care eram de faţă, mi s'a părut că el nu băga în seamă nici pe soţia sa şi nici pe oaspetele său.

In genere, Lapidot ca un om delicat, înzestrat cu un spirit deosebit, n'a vorbit de sine şi a evitat să povestească toate suferinţele ce le-a îndurat, precum şi acele evenimente din primele zile, când alerga după muncă, fără ca să fie primit, fiind bătrân şi sleit de putere, etc., etc. Dar toţi au ştiut aceasta. Se ştia de toţi, cât de mare era năzuinţa bătrânului Lapidot de a fi un muncitor harnic. El se căznea şi suferea când mâinile sale nu reuşeau o muncă anumită şi tot astfel era cunoscută naivitatea ochilor săi adânci şi care dăunau în acelaş timp când se căznea să nu cază ca o povară asupra altora.

www.dacoromanica.ro

IACOV FICHMAN

Iacov Fichman s'a născut în 1881 la Bălţi. Iacov Fichman este unul din cei mai buni critici şi eseişti al literaturii ebraice moderne şi este cunoscut deasemenea ca un poet fin. Activitatea sa pe ogorul literar este foarte mare. A redactat revistele „Hador", „Haţofe" precum şi „Biblioteca Ghedola", care a editat cele mai de seamă opere ebraice. A mai redactat revistele „Moledet", „Netivot" şi marea revistă „Hatekufa".

I. Fichman şi-a publicat o parte din opera sa în editura „Moria". El este cunoscut ca un bun pedagog şi manualele sale sunt vestite. Keren Kayemet i-a încredinţat redactarea antologiei „Haaretz".

Acum e stabilit în Eretz unde îşi continuă activitatea fecundă pe ogorul literaturii şi redactează revista penclubului palestinean „Moznaim".

Noami

Nu e bine ca omul să-şi părăsească ţara
In timp de restrişte, mântuindu-se numai pe sine
Laudă aceluia care, în sărăcia patriei sale,
Ia parte la durerea ei. Patria poartă în sânul ei
Răsplata celor ce îndură şi împacă
Pe credincioşi în clipe grele.
Iar pe cei ce se îndepărtează de pământul său
Il urmăreşte cu blestemul toată vieaţa.
Ci femeia îşi urmează bărbatul. Aceasta este datoria
Femeii, de când lumea, şi eu
In tăcere l-am urmat pe soţul meu,
Dar sufletul rămase aci, în acest cuib sărac.

www.dacoromanica.ro

Nu odată, pe înserate, am urcat
Munți străini și nevăzută de nimeni
Ochiul meu privea la Bet-Lehem
Orășelul ce mă crescu, luminându-mi calea vieții.

Visuri nemuritoare

Visuri nemuritoare dacă au înflorit
Odată în suflet, veșnic
Va însoți pe om. Și, la moartea lui,
Ecoul visurilor străbate lumea până departe.

Și în nopțile nedormite, când sgomotul
Pământului amuțește pretutindeni
Visurile ies din mormânt
Și cată molcome să prindă trup.

Ele sboară ca păsărelele
In jurul cuibului lor distrus
Și la inima luceafărului, bat
La porțile inimei pustiite.

Se trezește omul dimineața,
Cu fața palidă și blândă,
Ca și cum frumusețea visurilor
I s'ar fi așternut pe față, noaptea.

---

www.dacoromanica.ro

Dr. IACOB KLATKIN

Iakob Klatzkin s'a născut în 1882 la Kartosz-Brezi (Rusia). E fiul eruditului rabin Eliahu din Lublin. A studiat la universitățile din Strassburg, Geneva, Berna. Titlul și l-a obținut cu disertația „Das problem der Bewegung". A colaborat la revistele „Hazman", „Hașiloach", „Haoghen", „Mașuot", „Hatekufa" și „Miklat". A redactat ziarul „Freie Sionistische Bläter".

Iacob Klatzkin este un distins eseist și critic. Continuă și acum activitatea literară în Eretz Israel.

I. K. a publicat și în l. germană volumele: „Problemele Judaismului modern" și „Herman Cohen".

Galut

Din problemele judaismului modern

Admițând că situația de drept în Galut ar mai permite încă o anumită menținere și desvoltare a judaismului împrăștiat, admițând chiar, c'am reuși să împiedecăm asimilarea și să conservăm în țări străine și în mijlocul popoarelor străine, civilizate, un judaism distinct de religie, adică deosebit de condițiile și restricțiile impuse de legea noastră religioasă — ce aspect va avea oare acest judaism, această curioasă unitate în pluritatea țărilor?

N'au să ne înfățișeze diferiții evrei împrăștiați printre alte națiuni tot atâtea feluri de judaisme? Ebraica sau idișul vor putea constitui limba comună tuturor? Sau ne vom păstra și în pluralitatea limbilor unitatea poporului?

Ce formă națională va fi determinată pentru această unitate lipsită de religie ,de teritoriu și de limbă? Și

www.dacoromanica.ro

ce se poate spune despre indrituirea la o viaţă naţională internă a acestei forme de existenţă?

In cel mai bun caz toate sforţările noastre naţionale în Diaspora pot avea ca rezultat ca asimilarea noastră să rămână necompletă şi fără valoare; ca să se conserve un judaism lânced şi palid care lipsit de atributele naţionale se apropie de neexistenţă, ca să-şi poată duce traiul mizerabil, într'o izolare insulară şi în continuă defensivă faţă de naţiunile străine, o comunitate de oameni sdrobiţi sufleteşte, sfâşiaţi de contraziceri neresponsabile, mistuiţi de conflicte chinuitoare. Toate digurile pe care ne silim să le opunem forţei naturale ale curentului asimilării în ţările Diasporei pot cel mult să aibă ca efect producerea unei corcituri, care poate nu va fi destul de neevreească încât să nu se mai cheme „evreu" dar care desigur nu va fi nici destul de evreească încât să mai merite numele de „evreu". Neapărat că trebuie să admitem că cu toată egalizarea exterioară şi amestecul intern, va exista o categorie de oameni desemnaţi cu numele de evrei şi deosebiţi totdeauna de populaţia de baştină a ţărei, deşi încorporaţi de dânsa pe tărâm naţional cât şi cultural.

Ajunge dar o trăsătură aproape invizibilă, o amintire slabă, o urmă încă neştearsă cu totul a originei evreeşti, un nas aşa zis semit, ca să treacă drept evreu. E destul o rămăşită a unui alt fel de a fi, care nu mai este totuşi un fel anumit de a fi. Indivizii sau comunităţile desrădăcinate de generaţii din sânul nostru şi plantaţi în mijlocul altor naţionalităţi continuă să fie încă priviţi ca evrei deşi nevinovatul lor evreism se mărgineşte la aceea că vorbesc câteodată idiş, ba ajunge chiar dacă au făcut-o strămoşii lor. Evreii asimilaţi — o noţiune care nu se găseşte cu acest înţeles la nici un alt popor — ne apar nouă ca şi altora ca evrei cu calificativul de neevrei. Sunt persecutaţi de alţi evrei şi sunt sărbătoriţi de noi ca evrei, când produc ceva glorios.

După cum ştim, trecerea la o altă naţionalitate, nu există pentru evrei. Şi evreii botezaţi sunt priviţi ca

www.dacoromanica.ro

evrei; ca una din multiplele categorii şi trepte înlăuntrul judaismului; ca evrei calificaţi „botezaţi".

Datoria acestei calităţi de a se mlădia şi întinde, datorită acestei confuziuni şi slăbiri a înţelesului noţiunii de evreu s'a putut menţine un judaism modern, care nu mai reprezintă nici un adevăr evreesc. Este conservarea unei aparenţe: a unei existenţe fictive, după spulberarea conţinutului viguros al vieţei noastre şi după distrugerea formelor organice ale traiului nostru. Este conservarea unor membre care tind să se desfacă ca ceva întreg şi legat; a unei degenerări ca înfăţişare a unei existenţe, sau a unei lipse de forme specifice evreeşti. Este admiterea unei strâmbături drept caracteristică a fizionomiei noastre naţionale.

Aceste flexibilităţi şi confuziuni a înţelesului noţiunii de evrei îi datorim şi durata unei conştiinţe evreeşti fără existenţa evreească propriu zisă.

Fără îndoială că naţionalismul din Galut poate să continue cu succes în această direcţie a conservării. El poate opri şi împiedeca procesul de asimilare în sensul ca să nu dispară numele de „evreu" şi deasemenea de „evreesc", indiferent de scăderea valorii înţelesului lui. Poate salva un judaism naţional ca pe o antichitate sau semn de pietate: un judaism care trebue cercetat şi stabilit cu microscopul, dar care totuşi e resimţit ca un element turburător şi care va rămâne cauza unui antagonism rafinat; un judaism ca accesoriu şi adus ca o nuanţă subtilă şi o umbră înlăuntrul naţiunii cu care e amestecat.

Oare face să te lupţi pentru o fineţă naţională? Pentru o uşoară nuanţare a unui semn deosebitor, căruia nu-i mai corespund calităţi şi atribute naţionale? Pentru durarea unui judaism aparent?

. . . .

Judaismul nu-şi are în Galuţ viitorul său naţional. Cine vrea să-şi salveze sufletul evreesc ca să trăiască ca evreu integru, cine vrea să-şi apere copiii de desjudaizare, fie conştientă ,fie inconştientă, trebue să aleagă soluţia plecării din ţările străine. Este alegerea celor fericiţi! Dar şi evreimea legată prin blestem de Galut,

www.dacoromanica.ro

poate să-şi îndeplinească funcţiunea naţională în direcţia formărei unui popor în Eretz Israel.

Palestina întinerită va fi încă timp de multe generaţii redusă la rezervorul naţional aflător în exil: Galutul va furniza materialul de construcţie căruia Palestina îi va da o formă. Palestina va lua Galutului cele mai bune forţe şi energii, iar nu-i le va da, aşa cum crede Achad-Haam, fructificându-l şi întărindu-l Din contra exilul va îndeplini oarecum funcţiunea îngrăşămintelor asupra pământului nostru istoric.

Activitatea politică şi culturală în Diaspora trebue pusă în slujba scopului viitor în ţara proprie, trebue condusă în spiritul acestuia şi potrivit cerinţelor lui. Fără această menire Galutul modern nu e decât mizeria unui popor decivilizat şi o insultă a demnităţii noastre de oameni şi popor. Fără nădejdea însănătoşirii definitive în ţara părinţilor noştri, fără perspectiva idealului palestinian şi anticiparea viitorului — naţionalismul din Galut se poate compara cu munca lui Sisif. Nu înseamnă decât conservarea unei anomalii a unui antagonism inteern şi extern cultural, social şi politic; conservarea unei existenţe pline de conflicte, de imperfecţiuni şi absurdităţi care ne schilodesc iar pe alţii îi înfricoşează şi îi desgustă.

Aşa dar s'avem deviza: Conservarea Galutului ca un mijloc de revenire în Palestina: o conservare în vederea unei renaşteri. Nu ne'nşelăm pe noi înşine, şi ştim că vom avea necontenit de luptat contra diferitelor puteri materiale sau intelectuale. Ştim că menţinerea unui judaism modern în Galut nu este decât menţinerea unei anomalii naţionale. Ştim deasemenea că judaismul în Galut va trebui mereu ajutat, sprijinit, că va avea mereu nevoie de subvenţii .Dar noi nu punem doar temelia viitorului poporului aci, pe ruinele judaismului ci împiedecăm dărâmarea lui complectă în exil în vederea reclădirei în Eretz Israel. Este marea şi greaua ţintă a unor vremuri de încercare, de tranziţie spre o nouă formă de vieaţă naţională. Şi orice rezolvire a chestiunei evreeşti în Galut —egalizare în

www.dacoromanica.ro

faţa legii şi acordarea de drepturi — nu e decât o rezolvire provizorie.

Tot ce este artificial, prea conştient şi voit în această existenţă naţională în Galut ,nu trebue să ne ducă în eroare asupra ţintei noastre :punctul ei de vedere este norma naţională a viitorului. Vrem să ridicăm judaismului, care odată cu sdruncinarea bazei sale religioase ameninţă să se dărâme, şi să-i luăm pietrele încă bune de întrebuinţat pentru nouă şi puternica clădire a poporului. Ştim că opera noastră de regenerare nu poate avea în ţările Diasporei aceeaş tărie şi nici aceleaş posibilităţi sau perspective ca acele ale ridicărei naţionale a unui popor care se bucură de unitatea teritorială, care ridicare se'ndeplineşte în consecinţă în condiţiuni naturale. Dar noi suntem „pe drum" — aşa dar avem de îndurat toate ostenelile lui.

Recunoscând neturburaţi anomalia existenţei noastre în Galut trebue totuşi, ba cu atât mai mult, să intervenim energic prin orice mijloc pentru naţionalizarea Galutului. Numai opunând o rezistenţă neobosită forţelor străine, influenţelor lor vizibile şi invizibile; numai înfruntând curagios ispitele egalizării cu poporul în mijlocul căruia trăim, putem tinde să menţinem în împrăştierea lui poporul nostru.

Existenţa noastră în Galut e dintr'un anumit punct de vedere o stare permanentă de răsboiu. Nu suntem totdeauna conştienţi de aceasta deoarece e o stare care durează de optsprezece veacuri. Este lupta necontenită contra lumii străine înconjurătoare care ameninţă să ne înghită.

---

www.dacoromanica.ro

A. A. KABAC

A. A. Kabac s'a născut în 1883 la Smargon (Rusia). Tatăl lui era rabin modern și i-a dat pe lângă educația religioasă, o seamă de cunoștințe generale. A studiat apoi la Berlin, Paris și Berna unde și-a luat doctoratul în filozofie și psihologie.

In 1905 a publicat primul său roman „Levada" (singură) apoi romanele „Daniel Sprunov", „Hanitzahon", „Ahava", „Meal Hamigdal" și un mare număr de nuvele; în urmă a publicat trilogia istorică „Șelomo Molcho".

Romanele lui Kabac sunt citite cu nesațiu și sunt foarte iubite de tineret.

In opera lui Kabac se oglindește vieața evreească, cu frământările și necazurile ei. O atenție deosebită dă Kabac mișcării sioniste, a cărei doctrină e desbătută de eroii romanelor sale. Kabac e stabilit la Jerusalim unde funcționează ca profesor de limba ebraică în liceul Schiller.

Șelomo Molcho

(Fragment)

Tot drumul, Șelomo Molcho, se clătina pe spinarea măgarului, în stare de toropeală. Căldura cea mare și liniștea dimprejur revărsau asupra sa somnul oboselii. De ambele părți ale măgarului, se mișcau două legături: deoparte, sabia, pălăria de pluș și colierul de perle, de alta, lanțul de aur cu briliantul, ciorapii de mătase și câteva cărți — întreaga sa avere.

www.dacoromanica.ro

După câteva ore de călărie, Molcho se bucură, că a reuşit în fine să ajungă în locul atât de dorit. Işi plimbă ochii pe cer şi pe munţii dimprejur — munţii din Canaan, — goi, pleşuvi şi arzători. Pe înălţimea unui munte ,ca un ciorchine, ou uriaş al unei păsări legendare, străluceau casele din Ţefat, cu o albeaţă de zăpadă. Sfântul Ţefat e atât de înalt, curat şi strălucitor. Se scaldă în soare şi se oglindeşte tot, în vale şi în depărtări!...

Cu sufletul sbuciumat şi-a iuţit paşii, grăbindu-se să se urce pe pământul din Ţefat, să soarbă aerul, în tovărăşia sfinţilor de acolo.

Ca un drumeţ al mărilor, care râvneşte spre ţărmul ce-l cheamă cu lumini înveselitoare...

Sfârşit al peregrinărilor şi sbuciumărilor sufleteşti...

Molcho şi-a spălat mâinile şi picioarele, pregătindu-se să intre în oraş. I-a părut rău, că haina nu-i e călcată şi că nu-i e curată cămaşa, ci mototolită. Şi-a îndreptat gulerul larg şi alb al cămăşii peste haina de catifea, a scos o pereche de ciorapi de mătase şi pantofi de pluş. Din legătura doua, a scos, în cele din urmă, o pălărie de pluş negru cu un colier de perle şi cu o coroniţă în jurul ei, lanţul de aur cu diamantul şi sabia împodobită cu aur şi argint. Timp îndelungat, luni întregi nu s'a atins de aceste obiecte. Şi le-a păstrat pentru o zi însemnată, pentru sărbătoarea cea mare, ziua încheierii legământului de dragoste şi credinţă cu Dumnezeul Atotputernic..

Şi-a pus pălăria de catifea, s'a încins cu sabia şi şi-a atârnat lanţul de aur: aşa o să apară la porţile sfinte din Ţefat şi va sta cu smerenie în faţa profesorului său; aşa va sărbători încheierea legământului cu Dumnezeu, isbăvirea sufletească şi renaşterea spirituală.

Din toate ferestrele şi găurile se iviră capete; priviri, cari arătau admiraţie, mirare şi frică, i se aruncau din toate părţile. In faţa şi înapoia lui, răsăreau învăţăcei. Fiecare căuta să-i arate locuinţa rabinului Iosef Karo şi toţi îl însoţeau. Au trecut prin uliţi şi curţi strâmbe şi întortochiate. Din ferestrele şi uşile caselor

www.dacoromanica.ro

ieşeau capete de femei, care întrebau în arabă, spaniolă şi ebraică. Băeţii ştiau numai un singur răspuns:

— Spre casa Rabinului Iosef Karo.

Şi Molcho înainta descurajat. Viziunea cea mare purtată în inimă la sosirea sa în Ţefat, a murit deodată. Realitatea era posomorîtă faţă de visul său.

Posomorît a intrat în curtea cea mică pavată cu pietre. Gardul şi pereţii casei din interiorul curţei erau văruite într'o albeaţă albăstruie, curată şi tristă.

Fu întâmpinat de o femeie în vârstă de 30 de ani, a cărei faţă era tristă şi bolnăvicioasă, exprimând amărăciune. Văzându-l pe Molcho în grupul de băeţi, se sperie la început. Dar îndată îşi recapătă curajul, gonind cu ţipete ascuţite pe băeţii din curte. Când Molcho rămase singur, îl întrebă cu o voce destul de supărată încă:

— Ce doreşte Domnul?

— Doresc să vorbesc cu Domnul Rabin.

— E ocupat.

— Am o chestiune foarte importantă... trebue să-i comunic neapărat...

— Mai târziu! Mai târziu! Invaţă acum, nu pot să-l întrerup.

— Te rog! spune-i, te rog, Eminenţei Sale, domnului rabbi. Sunt un oaspe venit dintr'o ţară îndepărtată.. .din Portugalia.

— Eşti evreu?

— Da! Da! Evreu.. .mă numesc Şelemo... Şelemo Molcho... răspunse el cu bucurie. Se apropie mult de femeie şi îi şopti:

— Spune Eminenţei Sale: sunt un maran... din Portugalia, refugiat aci în Eretz Israel, la Ţefat.

Femeia dispăru, dar într'o clipă se întoarse făcându-i semn să intre.

— Domnul este călător? poate un trimis? sau... întrebă bătrânul, poftindu-l să se aşeze lângă el.

— Nu, nu exclamă Molcho, par'că ruşinat, vreau să mă stabilesc aci.

— Pentru a face negoţ?

— Nu, nu!

www.dacoromanica.ro

— Inţeleg... Sufletul dumitale doreşte să înveţe Tora?

Această întrebare îl turbură pe Molcho şi mai mult: Pentru ce şi-a ros picioarele, ca să ajungă la Ţefat? Ca şi cum ar fi prima dată când îşi punea întrebarea asta. Tora a învăţat-o la Lisabona, Tora a învăţat-o la Constantinopol, la Smirna.... Cum să explice bătrânului scopul venirii sale încoace? Multe zile, mulţi ani, a visat să ajungă la Ţefat. Tot timpul, drumul său era hotărît şi precis. Acum, prin ce miracol, odată ajuns la locul idealului său, nu găseşte un cuvânt să explice rostul venirii sale încoace...

Incepu să bâlbâe:

Am venit încoace.. .la voi... în dorinţa de a mă uni cu cei din societatea Domnului.

Rabbi scrută cu privirea sabia şi lanţul de aur cu briliantul care-i atârna, pe piept, şi apoi îşi aruncă ochii visători asupra lui Molcho. Privirea îi era fixă, îngheţată. Se gândi Molcho că nu-i înţeles şi adăugă:

— „Acel ce locueşte în Eretz Israel, e ca şi cum ar avea un ideal, un Dumnezeu. Iar eu apropierea sa o caut. N'am ştiut drumul pe care să-l apuc. Eu cred că aci..."

Din camera alăturată despărţită de o perdea subţire, se auzeau tot timpul glasuri, şoptiri şi cântarea unor oameni care învaţă Tora. Acum par'că glasurile s'au înmulţit, mişcările oamenilor cu tusele deopotrivă.

— Mă aşteaptă cu rugăciunea... discipolii mei... a spus Rabbi Iosif.

— Bine. Mă voiu duce şi eu.

Rabbi Iosif îl măsură cu privirea, ca şi cum ar fi fost turburat. Molcho se miră şi nu înţelese turburarea bătrânului.

— Nu, nu, dragul meu! spuse Rabbi Iosef, caşi cum s'ar fi scuzat, astăzi nu... astăzi nu... du-te... aşteaptă. La cine să te trimit? E o problemă grea, foarte grea, la care din discipolii mei aş putea să te îndrept? La Rabbi Moşe Kordivero? Nu. Acesta a intrat, acum, în interiorul salonului şi afară de el nu mai vede nimic, nimic... Asteaptă! La Rabii Moşe Alşich? Acesta este un savant... Cunoştinţe nemăsurate, nu! nu se potriveşte

www.dacoromanica.ro

cu tine... e miop... uite, că am găsit!... strigă el cu bucurie. La Rabii Selomo Alcabeț ai să te duci... E adevărat că nu mă mulțumește... nu e sârguitor... A apucat pe altă cale... și tu trebue să înveți, să înveți, să înveți... să-ți însușești o seamă cu cunoștințe... Cu toate acestea te vei duce la Rabi Alcabeț. Acest om a intrat înnăuntrul salonului, dar se mai uită și în afară... Să-i spui în numele meu că trebue să te împrietenești cu el și că e obligat să te îndrumeze... In ceeace privește numele tău, țara din care ai venit... nu e nevoie, nu trebue deocamdată să povestești nimic...

Molcho fu cuprins de un sentiment straniu, mistic. Cuvintele lui Rubbi erau, pe alocuri, neînțelese. Nu pricepu dece i-a vorbit la persoana doua și dece trebue să-și ascundă numele. Cineva nevăzut îi șopti în ureche, că din această seară începe pentru el o vieață nouă. S'a ridicat să plece. Lumina apusului de soare de pe vârfurile munților s'au reflectat pe fața lui palidă, i-au aprins ochii, l-au entuziasmat. Devenise un iluminat... Piatra briliantului răspândea scântei.

A ieșit. La ușă par'că îl mai auzea din spate, pe bătrân vorbind. Se întoarse. Bătrânul stând locului, îi spuse:

— Semnul? Semnul, vrei semnul, Rabbi Selomo? va veni dela sine.

*

Colțul camerei, în care a stat bătrânul, era plin de umbre. De acolo i se păru figura bătrânului mică, atât de mică, întocmai ca a unui copil .Din partea ferestrei deschise se vedea vârful muntelui, acoperit de flăcările apusului; jumătatea de jos a muntelui era învăluită într'o umbră de noapte neagră, foarte neagră. Și muntele însuși era atât de înalt, puternic, groaznic!

---

www.dacoromanica.ro

IȚHAK DOV BERCOVICI

Itzhak Dov Bercovici s'a născut în 1885 la Sloțk (Rusia). A căpătat în copilărie o educație tradițională evreească studiind Talmudul și mai ales Agada. Influența Agadei se resimte în mai toate scrierile lui I. D. Bercovici.

I. D. Bercovici a funcționat ca profesor de limba ebraică la Lodz. A publicat în 1903 nuvelele: „Erev Iom Kipur", „Malcut" și „Moșke Hazăr" care a fost premiată de ziarul „Hatzofe".

I. D. Bercovici s'a stabilit apoi în America și împreună cu socrul său, scriitorul Schalom Alechem, s'a înapoiat în Europa, vizitând Italia, Elveția și Germania. In timpul războiului s'a întors în America și a redactat revista „Miklat". I. D. Bercovici a tradus cu măestrie opera lui Schalom Alechem în ebraică. I. D. Bercovici este cântărețul orășelului ce dispare, dar el reușește în accente lirice să desvălue realitatea evreească și figurile lui bine conturate, înalță un cântec trist, adânc omenesc.

Țara patriei mele

Ziua aceia era frumoasă de minune. O zi albă de iarnă foarte senină. Soarele vărsa strălucirea lui pe acoperișurile caselor și asupra zăpezii munților și asupra gheței abundente încărcată pe crăcile pomilor. Fumul se târăște și urcă din coșurile acoperișurilor cu lene și e liniște. Nici un vânt nu-l mișcă din loc.. Deasupra lui zboară ciori negre care țipă. E țipătul dimineții, întăritor, dispar în dosul munților și liniștea nu e de-

www.dacoromanica.ro

ranjată ca şi cum au coborît farmecile lumii întinzându-se pe câmpiile învelite în albul zăpezilor şi într'o răceală liniştită dela un capăt la altul. In acea dimineaţă am ieşit şi am stat pe pragul casei mele. Munţii din jurul meu erau înveliţi într'o pâclă subţire albăstrie ,casele şi grajdurile au întunecat cu umbrele lor stratul gheţei proaspete care acoperea drumurile. Am stat visând şi ascultând la chemarea inimii mele şi plin de reverie asupra mea însăşi şi la vederea acesteia gândind şi socotind drumul meu. Drumul meu era departe, mai departe decât munţii cari înconjurau orăşelul liniştit. Deodată am părăsit zăpezile albe, călcate de picioarele mele când eram încă copil şi mergând atunci în căutarea vocii mamei mele pierdute; deodată am ieşit din oraşul meu liniştit. Deodată s'a întâmplat aceasta şi colţul înalt al morii cu vapori care se afla la marginea oraşului a scos după mine flueratul ei strident şi fumul ei abundent, negru, m'a acoperit de ochiul oraşului şi de atunci am deveenit pribeag căutându-mi mereu un adăpost. De atunci sunt cuprins de vânturi reci cari suflă în golul lumei.

Era o minune în ochii mei că acest lucru s'a întâmplat în decursul unei singure zi şi a unei nopţi! Au venit oameni străini lipsiţi de ştiinţă cu topoare şi lopeţi şi era atunci o zi înourată, înspăimântătoare, o ploaie torenţială, cu nori grei şi negri, aceşti oameni au rupt uşile cortului meu, au pătruns în interiorul liniştei mele moştenite de strămoşii mei, cu răcnete sălbatice, grosolane, lipsite de gust.

---

www.dacoromanica.ro

NACHUM SOKOLOV

(1860—1936)

N. Sokolov s'a născut la Wisgorod (Rusia) în anul 1860. N. Sokolov este cel mai popular și iubit scriitor ebraic. Activitatea sa literară și științifică e vastă. S'a distins ca critic, jurnalist, poet, nuvelist și foliotenist. N. Sokolov a redactat cotidianul ebraic „Hatzefira", antologiile: „Haasif", „Sefer-Hoșana", a întemeiat apoi organul „Haolam". Sokolov a colaborat la toate revistele și periodicele din timpul său: „Hamaghid", „Hașiloach", apoi „Moznaim", „Ketuvim", etc. Sokolov cunoscând perfect multe limbi a colaborat și la revistele engleze, germane, poloneze, ruse ,etc. N. Sokolov era un fenomen literar și a uimit intelectualitatea prin vasta lui productivitate în toate domeniile literaturii și ale istoriei.

Ultimele opere de proporții mari sunt: „Istoria Sionismului", „Ișim" (portrete) etc.

N. Sokolov a fost și un conducător de elită, a colaborat cu Herzl și a fost câtiva ani președintele organizației sioniste mondiale. A murit în 1936.

Naționalismul

Sunt, pe lumea noastră, plante, pentru care soarele e o adevărată binecuvântare; sub scutul său călduros și luminos, ele se înalță, înmuguresc, înfloresc. rodesc. La răsărit și la apus, spre miază-noapte, spre miază-zi, pe pământ gras sau pe stepe nisipoase, — plantele acestea sunt supuse aceleiaș puteri, ale luminii și ale căldurii .Incercați, bunăoară, să schimbați felul de a fi al unui trandafir, mutându-l din locul, în care

www.dacoromanica.ro

se află; — dacă nu piere pe dată, vieţuitoarea aceasta roză şi parfumată se va adapta noilor condiţiuni de viaţă. Instinctul, care o sileşte să se desvolte fără întrerupere, forţa, care sălăşlueşte într'însa şi o îndeamnă să se conserve, — o învaţă să se mlădie, să se adapteze celor din jurul ei, fără ca să se burzuluiască şi fără ca să facă vreun rău; dar, în pofida acestei adaptări, floarea nu se va deosebi de semnele ei, cari cresc pe cu totul alte meleaguri. Soarele a toate iubitor, care risipeşte viaţă şi putere peste toţi trandafirii din lume, îi dărueşte, şi ei acestei mici vietăţi, din belşugul lui de lumină şi căldură, după cum şi asprul îngheţ, care revarsă întuneric şi amorţire pretutindeni, o va înţepeni şi pe ea. Dacă o smulgi din locul ei, — ea prinde rădăcină pe alt teren.

Blestem asupra celor ce o smulg, pentru că ei încearcă să nimicească ceeace a fost plămădit din mâna Domnului, dar mai puternic şi mai grozav, apese blestemul asupra acelora cari altoiesc şi preschimbă, pricinuind *corcituri degenerate,* căci e preferabil cel ce distruge faţă de cel ce strică, amestecând şi amestecă stricând. Rămâie mirtul —mirt, trandafirul — trandafir, şi — crinul — crin. E loc, pe lumea lui Dumnezeu, pentru toate plantele, şi varietatea formelor, a trăsăturilor, şi a culorilor e taina măreţiei firii.

Nimic nu e mai sublim decât frumuseţea naturii, în varietatea formelor ei; nimic nu înlănţue cu mai multă putere decât tonurile variate şi, totuşi, ale unei orchestre care armonizează sunetele a diferite instrumente. Fiecare, — după legea sa fundamentală, potrivit naturii şi structurii sale, — tinde înspre vieaţă, înspre libertate, înspre splendoare, înspre frumuseţe, înspre dragoste. Toate particulele se îmbină, toate se reunesc într'un singur şi mare TOT, fără ca să se oprime, fără ca să se asuprească una pe cealaltă, fără invidie, fără violenţă, fără intenţii nelegiuite, ca, de pildă, aceia care sună: „Eu şi cu el, nu încăpem pe aceiaş lume", şi fără prosteasca aroganţă care susţine: „Eu — şi nimic în afară de mine"; — dar, în acelaş timp, fără spirit reptil, fără tendinţa nebunească de a nimici

www.dacoromanica.ro

formele distincte, fără travestiri mincinoase şi interesate, şi fără fapte maimuţăreşti. Fiecare făptură e frumoasă, în felul şi după firea ei, minunată, în năzuinţa ei înspre perfecţiune, sublimă, atunci când urmăreşte ceva, şi când se apropie tot mai mult de scopul, pe care propria sa fire i l-a fixat. Un pumn de praf, o rază de soare, caldă şi luminoasă, — şi planta se împodobeşte singură şi împodobeşte specia întreagă; nu amestecaţi, însă, între ele speciile, care există şi se desvoltă, ca să nu nimiciţi suprema splendoare a clipei „Inceputul din nimic" (Bereschit), ca să nu distrugeţi ,tabloul isvorului frumuseţii şi al simbolului purităţii. E mână dumnezeiască în fiecare din ele şi nimic n'are dreptul să le pângărească...

*

Eram un singur popor, pe când ne aflam pe pământul nostru străvechiu, un singur popor am fost dealungul întregii noastre istorii, care e mai mare şi mai impunătoare decât aceea a ori cărui alt popor; ca un singur popor, ne consideră Tora noastră; ca un singur popor, ne-a fixat caracterul singular al rasei noastre, care a fost ,ca nici una alta de separată, izolată şi neamestecată; ca un singur popor, au plămădit durerile patriei şi ale neamului, tradiţia strămoşească şi ereditatea noastră naţională; ca un singur popor, ne-au considerat legiuitorii noştri şi profeţii noştri, precum şi obiceiurile noastre, şi sărbătorile noastre, cari în cea mai mare parte sunt amintiri istorice.

*

Unii oameni ,sunt de părere că ideia naţională provoacă ura între naţiuni; numai că acesta este destinul şi cursul normal al oricărei idei bune, ori de câte ori, ea este răstălmăcită şi ori de câte ori raţiunea e împinsă până la ultima limită.

Ce anume vrem noi? Să extindem influenţa noastră asupra altor neamuri? Să încălcăm drepturile altora? Fireşte că nu! E, doară, un principiu fundamental în doctrina noastră evreească, acela care sună: „Să nu

www.dacoromanica.ro

faci altuia ceeace nu vrei să ţi se facă ţie!" Nici măcar în închipuirea noastră, nu purtăm gândul de a atinge dreptul altor neamuri. Noi nu voim decât să fortificăm existenţa noastră, să refacem vieaţa noastră, să reînsufleţim ceeace ne-a mai rămas.

Sunt, în genere ,două căi, în activitatea naţională: Una porneşte, *dela ins spre colectivitate,* şi cealaltă face drumul inevrs *dela obşte la ins.* Pe primul dintre cele două drumuri, se încearcă a se corecta faptele şi a se desăvârşi trăsăturile moral eale insului, ale diverselor grüpe ,ale Comunităţilor şi a le apropia de năzuinţa întru perfecţiune şi de ideile urmărite, ceeace fireşte, trebuie să ducă, în cele din urmă, la înnoirea vieţii întregii colectivităţi, pe cel de al doilea drum, se încearcă a se împrăştia, în masse, ideile cele noi, cu ajutorul literaturii şi al propagandei orale.

Intreabă unii: „Ce iubeşti mai mult: Zionul sau pe Israel?". Ca şi cum, o sentinţă divină, un ordin, şi o necesitate de neînfrânt, ar fi statornicit că una trebuie neapărat să stea înaintea celeilalte, că ele amândouă pot convieţui că ele se neagă una pe cealaltă, concurându-se între ele. Intreabă aceşti oameni, pe ori care architect experimentat: „Ce anume precumpăneşte: Temelia, sau zidul? Stâlpul sau traversele? Uşile sau ferestrele? Poarta sau acoperişul? Şi care, anume, e materialul ,care are întâietatea: Cărămizile sau varul? Piatra sau cimentul? Lemnul sau fierul? Şi cine e mai important: Cel care lucrează planurile sau cel care sapă fundamentul?

Ascultând asemenea întrebări, arhitectul ar pufni cu siguranţă, în râs. Pentru că toate aceste elemente: Stâlpii şi traversele, lemnul şi fierul, şi a. m. d., sunt la fel de importante pentru el.

*

Scopul e: Renaşterea lui Israel şi desvoltarea sa nezăgăzuită, potrivit naturii şi specificului său. Renaşterea lui Israel înseamnă: Reînvierea a tot ceeace a fost bun şi util, frumos şi etic, în vieaţa lui Israel. Inseamnă: retrezirea tuturor potenţelor noastre sufle-

www.dacoromanica.ro

tești. O asemenea desvoltare va duce poporul nostru, cu necesitate, tot mai înainte și nu înapoi. Năzuința noastră e să redeșteptăm întreg neamul evreesc, pentru ca să capete putere de rezistență, pentru ca să poată exista și înflori.

Scopul e unul și acelaș, însă căile ,mijloacele, instrumentele sunt deosebite și variază după loc și după talentul colaboratorilor.

Idealul, însă ,unifică pe toți ce se străduiesc în numele lui și în favoarea lui și îi reunește sub o singură lozincă: renașterea lui Israel.

---

www.dacoromanica.ro

ZALMAN ŞNEUR

Zalman Şneur s'a născut în 1887 la Scalov (Rusia). Părinţii săi, extrem de fanatici, au vrut să-l educe într'o „ieşiva" dar Şneur fugi la 13 ani la Odessa unde a fost încurajat de H. N. Bialik. S'a stabilit apoi la Varşovia, unde şi-a tipărit poeziile în revistele redactate de Frişman. Z. Şneur şi-a câştigat un renume cu poemele „Matana" şi „Maorei Breşit". Locueşte la Paris. In 1924 a apărut volumul de poezii „Gheşarim", „Wilna", „Hezionot", etc.

Z. Şneur este absolvent al facultăţii de ştiinţe din Paris.

Opera poetică a lui Şneur este mai toată presărată cu ideile şi problemele vieţii, în toate manifestările ei, şi este din această cauză un adevărat continuator al poeziei ebraice, care în esenţa ei, înclină spre raţiune. Z. Şneur este înzestrat cu o vastă fantazie, pe care o combină cu o măestrie soră cu ideia. Şneur îmbogăţeşte zi cu zi arta poetică ebraică cu valori artistice incomensurabile.

Idealul omului

Va părăsi odată omul
Răsboaiele sângeroase, răsboaiele între fraţi
Şi cu natura uriaşă
Va porni la un războiu veşnic.

Va lupta cu natura
Stăpână pe pământ
Indărătnică vieţii,
Impotrivindu-i-se cu trufie.

www.dacoromanica.ro

Şi se vor ciocni cele două forţe
Şi se vor răsboi uriaşii.
Voinţa omului — spiritul înalt, —
Forţele naturii puternice.

Secole multe se vor încăera
Rostogolindu-se ca nişte mingi,
Forţe noui se vor naşte
Şi vor dispărea în vălmăşag.

Dar la sfârşit va învinge omul.
Totul se va supune voinţei sale
Şi natura îi va sluji
Cucerită şi resemnată.

Toţi monştrii mării eterne
Il vor asculta înfricoşaţi
Şi ca păsările soarelui
Intreaga existenţă va jubila.

Singur

Nu doresc ca străinul să se amestece în visurile mele,
Cântecul inimii mele doresc să mi-l cânt singur;
In inima mea isc şi înmormântez
Scopul simţurilor mele, broderia cântecului meu.

Mi-e scump cântecul când fierbe în sufletul meu,
Umplându-l cu înălţarea singurătăţii tainice şi lumină
Iar când isbucneşte sălbatec, viu, inundând inima altora,
A murit, e mort pentru mine şi îl dispreţuiesc.

Cântecul veşniciei

Se revarsă glasuri, se contopesc
Laolaltă suspine şi cântece
Isgonite din inimi sângerate,
Creiate de suflete tinere.

www.dacoromanica.ro

Se contopesc suspine şi cântece,
Isbucnind puternic spre văzduh,
Târând întreaga existenţă
Intr'un amestec de cânt şi plâns şi se topesc.

Cântă inimi şi plâng
Cât dăinuiesc, până se sting.
Din putreziciunea lor altele se nasc
Mai mari şi mai bune ca ele
Şi iarăşi se înalţă cântecul între creaţie şi
putreziciune.

V i a ţ a

Deşartă e vieaţa cu sgomotul şi frumuseţea ei,
Pentru acel ce o caută şi o jindueşte o vieaţă întreagă.
Oriunde s'ar uita, îi lipseşte un crâmpei
Ca să-şi împlinească dorinţele.

Şi inima i se mistue în flacăra dorinţelor,
Imbătrânit găseşte la picioare aruncate
Comorile căutate,
Luminile, florile...

Goală îi este inima de caldele dorinţe.
Priveşte obosit şi cu milă la ele
Şi amintindu-şe de dorurile neîmplinite,
Se întristează şi din nou le jindueşte.

Atunci vine moartea şi îl ajută,
Adormind în tăcere ultimul său vis.
Lumea deşartă a întregii sale vieţi
O înlocueşte fulgerător un bulgăre de pământ.

www.dacoromanica.ro

DAVID ŞIMONOVITZ

D. Şimonovitz s'a născut în 1886 la Bobrosc (Rusia). A absolvit Universitatea din Werţenberg ca licenţiat în filosofie şi limbi orientale. Actualmente e stabilit în Eretz ca profesor la liceul din Tel-Aviv.

David Şimonovitz a început activitatea literară în „Luach Achiasaf". redactat de Bialik, a colaborat la „Hapoel Haţair" redactat de Brener. Operile sale: „Eşimon", „Saar Udemama", „Sefar ha idiliot", sunt răspândite şi foarte mult gustate de cititorii ebraişti.

D. Şimonovitz a fost influenţat de Nietsche şi Byron, opera sa conţinând în bună parte reflexii despre „Welt-Schmertz", dar idilele sale precum şi cântările sale de călătorii pe mare, în pustie, îl aşează în rândurile marilor poeţi ebraişti din zilele noastre care descriu vieaţa actuală a evreilor din Eretz în toate manifestările ei.

Deasupra oceanelor

Deasupra oceanelor se înghesuesc grupuri de nouri,
Pe munţii de păcură clocotitoare se întind zăpezi uriaşe;
Intre crăpăturile întunericului se sbate o corabie singuratecă
Păsările furtunii se adună şi se 'nvârtesc în cercuri.

Dar pe malul pustiu mai strălucesc razele dulci ale soarelui:
Roşietice şi delicate se 'ntind pe nisip,
Pe corturile pescarilor clătinate de vânt
Se răsfaţă razele milostive aducând şoapta mângâierii.

www.dacoromanica.ro

Singur rătăcesc, legat de lumină şi umbră,
Şi mă lupt, suspinând, între lanţurile a două lumi
Intunericul mai ţese firele tăcute în sufletul meu
Dar vijeliile şi furtunile mele lăuntrice şi-au pornit
ţipătul liberator.

Ş i m ş o n

Ard nisipurile: s'au roşit de căldura
Cerului albastru. Un vultur din văzduh
Pe stârvul unui măgar în linişte se lasă.
Prin viile din „Timna", leşinat de arşiţă
Păşeşte Şimşon sub soarele dogoritor.

Pieptul e încordat, mâna e de fer...
Pământul crapă de abundenţa sevei,
De flăcările arşiţei absorbite...
Pe viile tăcute un răcnet se rostogoleşte...
Şimşon zâmbeşte: „Glasul meu, glasul sângelui meu,

Pe malul unui pârâu uscat mugeşte o vită
Se grăbesc şopârlele între spini şi mărăcini,
Şimşon zâmbeşte: „Glasul meu, glasul sângelui meu.
In învălmăşala nopţilor şi a zilelor —
Leule, n'ai să-l amuţeşti!"

El a sfâşiat leul în două — şi în mâna-i — nimic —
Dar inima îi svâcneşte de prea plinul vieţii,
In sângele lui clocoteşte încă furtuna...
Somnul beat se întinde în viile din Timna
Leşinat de flăcările veşniciei.

---

www.dacoromanica.ro

IȚHAK KATZENELSOHN

I. K. s'a născut în 1886 la Karetitz (Rusia). Locuieşte în Lodz şi e profesor la gimnaziul evreesc. A scris foarte mult. In editura „Tuşia" au apărut 2 volume: „Dimdumim", „Bahurim", „Bigvulot Lita", „Galut", „Anu Haim Uemetim", „Hanani" (piesă), „Cocha şel Mangina", etc., etc. A tradus o seamă de opere din diferite limbi în ebraică.

I. K. este înzestrat cu un dar poetic popular, poeziile sale sunt uşoare şi tineretul îl cântă cu nesaț. Katzenelsohn este creatorul romanței ebraice.

Steaua

Tremură'n văzduh o stea,
Şi străbate ulița o fată.
Dece tremuri, stea, atât de mult
Şi dece atât de palidă e fata?

Amândoi s'au îndrăgit de mult
Şi se întâlnesc în timpul nopții.
„Scump luceafăr, vino pe pământ!"
„Urcă sus, la mine!" Spune steaua.

Intr'o noapte dulce, liniştită,
Când e ceasul dorului puternic,
Pieptul desgolit, porneşte fata
Şi se opreşte'n fața dragostei.

Steaua s'a aprins atunci pe cer
Şi s'a năruit îndată la pământ
Ingrozi, stingându-se fecioara
Ce, de ghiață, la pământ căzu.

www.dacoromanica.ro

Tristețea

Soarele apune printre flăcări
Şi pe rug e fumul zilei mele
Şi speranța mea astfel se stinse
Visul meu muri în agonie.

Iară noaptea este mută, mută
Nu spune nimic, nimic n'aduce —
Tot aşa de mută mi-este jalea
Tot aşa mi-e inima tăcută.

Mâine lumea o să se topească
Şi'n sclipiri de soare o să se scalde
Poartă în inimă un sbucium veşnic
Şi suspinul meu nu mai sfârşeşte.

---

www.dacoromanica.ro

IACOV ŞTEINBERG

Iacov Şteinberg s'a născut în 1886 lângă Kiev. Locueşte în Eretz. Iacov Şteinberg este considerat în literatura ebraică, ca poetul cel mai original. Volumul său de poezii „Sonete din cafenea" a însemnat ceva nou în poezia ebraică, a cărei motive erau luate din natură şi orăşelul evreesc. I. Şteinberg este un poet liric.

Volumele: „Sefer Hasatirot", „Meholot", „Bediluk-Hamenorot", „Tzohoraim", au fost apreciate de critică. E o nouă etapă în poezie.

I. S. este şi un bun prozator, descrie mai cu seamă vieaţa din Eretz: „Şirat Haavoda", „Ierusalim", etc.

Dumnezeule, clădeşte!

De printre neamurile şi împărăţiile Nordului şi Apusului,
Cu spiritul minunei Tale, am fost sorociţi aci.
Noi, cei în visuri şi bresle uniţi,
Noi, ziditorii cu lopata şi cărămida.

Doamne, clădeşte nostru, cum am clădit
Câmp după câmp, zid după zid;
In sufletul nostru binecuvântarea porunceşte-o, te rog,
Până se va umple de har şi forţă inima fraţilor noştri.

Sufletului înspăimântat, ce-i folosesc forţa şi gândul?
Ce mântuire, — dacă inima la răsvrătiri se întoarce?
Mâna noastră a mântuit ce-a avut de preţ
Acum ca şi atunci: sufletele noastre rătăcite.

www.dacoromanica.ro

Doamne, lecuieşte, te rog, boala noastră, căci mult am îndurat.
Pe cerul tău de fier şi pe pământul tău de piatră;
Şi numai atât te vom mai ruga, numai asta ne mai trebuie
Intăreşte cu har şi forţă inima fraţilor noştri.

---

www.dacoromanica.ro

S. I. AGNON

Era o vreme când în cercul literaturii ebraice se aprecia numai acea literatură unde își găsea expresiune tot ce este omenesc, motivele evreești fiind disprețuite.

S. I. Agnon influențat de literatura scandinavă a pus capăt acestei concepțiuni. S. I. Agnon este acela care a găsit tocmai în motivele evreești, motive general umanitare.

Prima sa nuvelă a fost „Agunot" (Femeile părăsite), apoi nuvela clasică „Ce e strâmb se va îndrepta". Opera aceasta a fost tradusă în multe limbi. A publicat apoi volumul „Hachnasat Calah", „Bidmi-iameiha", etc. Opera lui a apărut într'o mare editură americană. Agnon are meritul de a fi descoperitorul sufletului ebraic. Agnon este considerat ca cel mai bun prozator și cunoscător al folklorului evreesc.

Povestea lui Rabi Gadiel Copilul

Rabi Gadiel copilul se născu ca o recompensă pentru tatăl său, care în tinerețe învăță pe fiii lui Israel, Tora.

Și când se născu el, era așa mic, încât nu se putea recunoaște dacă avea figură de om.

Când ajunse la vârsta învățăturii, începu tatăl să-l învețe poruncile și frica lui Dumnezeu și-i făcu un mic „talit", îi tunse părul la mormântul lui Rabi Simon ben Jochai în ziua de Lag B'omer și nu-i lăsă decât cârlionții de pe tâmple .

Il ducea cu sine în buzunarul hainei sale la înalta academie, dimineața și seara, ca să spue: „baruch hu, uvaruch semo" 1) și „Amen".

---

1) Binecuvântat fie el, și binecuvântat fie numele ei.

www.dacoromanica.ro

Şi copilul striga cu toată puterea, că se cutremurau pragul şi uscioarele uşii de tăria vocii sale. Dar nimeni nu ştia de unde venea glasul, căci Rabi Gadiel era în buzunarul hainei tatălui său.

Când ajunse la vârsta scrisului şi cititului, îl aşeză tatăl pe capul cutioarei de tabac, deschise Tora dinnaintea sa şi-i tălmăci cuvintele Dumnezeului viu. Il învăţă Tora până ajunse copilul să ştie să citească şi să traducă după cum e scris.

Şi astfel făcea el progrese în învăţătură, cunoscu Scriptura, Mişna, Halachot şi Hagadot, Talmudul babylonean şi cel ierusalemitean, Sifra şi Sifre, Tosefta şi Mechilta, Cartea Creaţiunii, Alfabetul lui Rabi Akiba şi Cartea Gestalt şi era admirabil introdus în ştiinţa Kabalei.

Câte odată când tatăl adormea puţin la învăţătură, cobora Rabi Gadiel din palma tatălui său de pe cutioara cu tabac, venea de se aşeza pe marginea foilor cărţii şi repeta tot ce a învăţat.

Tatăl se trezea şi crezând că copilul s'a dus în braţele mamei sale, închidea cartea şi pleca.

Rabi Gadiel sta între foile cărţii ore întregi şi repeta întreaga Tora, aprofundând-o în chip desăvârşit şi reuşind pe deplin în studiul său.

Şi pentru ca să nu apară ca neadevăr şi exagerare cele spuse până aci, să spunem ceva despre micimea lui Rabi Gadiel.

Odată s'a pregătit o sticlă cu untdelemn pentru luminile de Hanuka şi căzu Rabi Gadiel în sticlă şi rămase acolo până veni tatăl să aprindă luminile şi turnă ulei în lămpiţe; atunci sări Rabi Gadiel afară şi faţa sa strălucea şi împrăştia miros de ulei fin.

Din pricina acestei micimi, se temea tatăl să-l lase printre oameni, ca nu cumva trecătorii să-l calce, de aceea îl lua totdeauna într'unul din buzunarele sale. Şi când se ducea tatăl în piaţă să negocieze cu neamurile lumii, Rabi Gadiel, din buzunar auzia ce vorbeşte tatăl său şi tot ce i se spune.

Astfel învăţă el greceşte, latineşte, araba şi cunoscu toate limbile popoarelor, pe cari le vorbea perfect.

www.dacoromanica.ro

Intr'o bună zi se strânseră o mulţime de goimi, cari invidiau pe Rabi Gadiel, şi spuseră: „până când ne va mai lua acest ovreiu pâinea dela gură". „A venit ceasul să-i dăm paşaport de pe lumea aceasta".

Le răspunseră lor alţii: dacă n'ar fi frica de stăpânire, de mult ne-am fi scăpat de el.

Se ridică atunci şi spuse: „Pesahul evreilor se apropie, să luăm un cadavru, să-l aruncăm în casa acestui negustor şi să spunem că el l-a omorît ca să-i ia sângele pentru „maţot". Evreul va fi osândit la moarte şi noi ne vom împărţi cu avutul său".

Dar tot nu ştiau cum să aplice acest plan.

Cel mai iscusit dintre ei sfătui: „Tradiţia la ei, este ca în seara de Pessah să bea patru cupe de vin, iar o cupă se toarnă pentru profetul lor Elia.

Să luăm un bidon cu sânge, să provocăm în noaptea de Pessah un tumult în casa evreului şi în timp ce el şi ai lui vor fi zăpăciţi, vărsăm vinul din cupa lui Elia şi turnăm sânge în locu-i.

El va fi adus în faţa judecătorului şi a bătrânilor comunităţii, va fi pus în lanţuri, judecat şi astfel ne vom răzbuna".

Ideea le plăcu tuturor, şi ca să pregătească lucrurile, au scos svonul că un băiat de-al lor ar fi dispărut.

Când sosi seara de Pessah se adunară mulţime, cu topoare şi coase, hotărîţi să prade, să omoare şi să distrugă seminţia lui Israel.

Şi fiindcă tatăl lui Rabi Gadiel era în vremea aceea şeful comunităţii, veniră, mai întâiu la el.

Stăpânul casei şi membrii familiei sale, şedeau rezimaţi şi povesteau de eşirea din Egipt din noaptea aceea şi despre minunatele şi măreţele fapte ale creatorului care ajută pe fiii săi. Atunci se deschise uşa, se făcu un tumult extraordinar şi mulţime de tâlhari năvăliră în casă, speriind pe cei ce şedeau în jurul mesii şi cari căutară apoi să se ascundă de furia huliganilor.

Rabi Gadiel, mititel cum era, sări în cupa lui Elia, neobservat de nimeni.

Rămase acolo câteva clipe, până veni preotul lor,

www.dacoromanica.ro

ridică paharul, bău vinul conţinut şi-l umplu la loc cu sânge.

Şi aşa stătu Rabi Gadiel în trupul acelui crunt preot şi nu se lăsă asimilat de carnea necurată a aceluia, ci în această vreme gândi la cele „7 ştiinţe" şi 70 de limbi, pentru a nu reflecta la vorbele Torei într'un aşa loc.

Când goimii au sfârşit fapta lor nemai auzită, de a umple cupa cu sânge, au pus s'o păzească şi au chemat pe bătrânii oraşului şi pe judecător şi le arătară sângele spunând: „Iată pe aceşti evrei cari ne răpesc vieaţa şi ne sug sângele pentru a-l bea la praznicele lor".

Bătrânii s'au mâniat şi puseră pe tatăl, mama şi fraţii lui Rabi Gadiel în lanţuri, îi aruncară în închisoare, îi chinuiră cu o cruzime neînchipuită şi aşteptau numai porunca regelui pentru a-i nimici cu desăvârşire.

Lucrurile ajunseră la rege, iar Rabi Gadiel sta în pântecele acelui hain şi se hrănea cu conţinutul cupei lui Elia. El se gândea la cuvinte înţelepte, egalitatea noroadelor şi convorbirile oamenilor.

Dar împărăţia aceea era o împărăţie a mărinimiei în care nu se judeca niciodată vieaţa sau moartea cuiva, fără dovezi, cercetări edificatoare.

De aceea şi în această pricină se aduseră martori pe toţi acei bărbaţi cari au fost de faţă, cu preotul în frunte, îl puseră pe acesta să jure solemn şi i-a poruncit: „vorbeşte".

Se ridică atunci preotul şi jură că toate cuvintele sale adevărate vor fi şi vru să-şi înceapă mărturia.

Ce făcu Rabi Gadiel? Rabi Gadiel se urcă în gâtlejul hainului şi începu să-l zgârie cu degetele. Preotul simţi zgârietura din gâtlej şi nu putut să vorbească. Amuţiră atunci acuzaţiunile sale şi faţa i se înegri.

I se adresă atunci regele şi îi spuse: „deschide gura!"

Ce făcu Rabi Gadiel? Incepu să vorbească din gâtlejul hainului, povesti întreaga întâmplare aşa cum se petrecuse. Ceilalţi nemernici îşi ţintuiră privirea în pământ. Şi regele ascultă împreună cu sfetnicii săi, adânc impresionaţi, cât era cât pe aci să verse sânge nevinovat. Pe criminali puseră să-i bată cu biciul,

www.dacoromanica.ro

pe deţinuţi îi lăsară liberi cu mare cinste, iar pe preot îl spânzură. Ceea ce voia el să facă evreilor, îi făcu lui Dumnezeu.

Şi aşa rămase atârnat toată ziua, până veni profetul Elia — amintirea fie-i binecuvântată — dete pe criminal deoparte şi scoase pe Rabi Gadiel din trupul lui. Il înveli apoi în pulpana mantiei sale şi-l aduse la isvoarele calde ale Tiberiadei, îl spălă şi-l unse cu untdelemn fin, îl îmbăe în râuri de balsam, îl învestmântă într'o haină de lumină şi-l purtă către peştera celor drepţi, unde stătu şi-l învăţă pâra împotriva tâlharilor cari năpăstuesc fără milă pe fiii prea sfântului lăudat fie El. Şi încă mai şade Rabi Gadiel în Ieşiva drepţilor şi înseamnă cu slove drepte toate pârile cu cari cei haini defăimează pe fiii Domnului, lăudat fie numele Său.

Şi când va veni ziua Domnului, ziua cea mare şi teribilă, atunci va eşi Rabi Gadiel dela locul său, se va investmânta în mantia răzbunării şi zelos îi va dojeni în fiecare zi spunând: „Voi aţi făcut cutare şi cutare, aţi susţinut următoarele minciuni!" Iar principii popoarelor nu vor putea deschide gura pentru a-l contrazice, pentru a-l combate: ei vor intra în văgăunile stâncilor, în despicăturile pământului după cum e scris: şi se vor ascunde în văgăunile stâncilor şi'n crăpăturile pământului, de frica Domnului şi de strălucirea majestăţii sale, când acesta se ridică, să îngrozească pământul.

---

www.dacoromanica.ro

LEIB IAFE

Leib Iafe s'a născut în 1875 la Grodna. A studiat la universitatea din Heidelberg. Leib Iafe a tradus în rusește o bună parte din operile lui Gordon, Mane, Bialik și Cernichovski. Poeziile sale sunt răspândite în revistele „Haschiloach", „Haolam", „Der Id", „Das Idische Folk", etc. Leib Iafe este și un mare luptător pentru ideia sionistă și e stabilit în Eretz Israel, unde desfășoară o rodnică activitate pe tărâmul literar și public.

Ierusalim

In pribegie mă însoţeşte minunea.
In depărtatele ţări străine
Am purtat-o ca pe o comoară;
Cântece de primăvară sunt pentru mine pietrele, stâncile,
Rugăciune orice deal.

Rana vieţii e rana de pe colină...
Stâncile eterne, ruinele şi munţii
Svâcnesc şi cântă în inima mea.
E pentru mine „Cântarea Cântărilor".

---

www.dacoromanica.ro

ABA CONSTANTIN ŞAPIRA

(1840—1900)

A. C. Şapira (Alexandrovici) s'a născut la Grodno în 1840. A murit la Petrograd în 1900.

Poeziile sale lirice cuprind accente calde de dragoste pentru „Şabatul evreesc", „Bircat hanerot" şi „Erev Şabat". A. Şapira s'a botezat şi a dus o viaţă sbuciumată plină de nostalgia trecutului său Judaic dar în zadar.

Pe câmpiile din Bet Lehem

Pe câmpiile din Bet-Lehem, pe drumul spre Efrat,
O piatră funerară jeluește un mormânt străvechiu.
La miezul nopţii, din ţara întunerecului
O femeie părăseşte mormântul.

Păşeşte agale la răsărit, spre Iordan,
Priveşte gândind în valurile apoi sfinte;
Din ochiul ei frumos, o lacrimă se prelinge
In valurile apei sfinte care curge agale.

Lacrimă după lacrimă lin se prăvale
Fără suspine şi fără plânsete curg şiroaie.
Una câte una lacrimile cad în Iordan
Şi în apele ascunse se risipesc curgând.

www.dacoromanica.ro

IEHUDA KARNI

Iehuda Karni a apărut în poezia ebraică cu volumul „Şearim". Acest volum, în afară de sonete şi cântece palestinene, conţine o seamă de poezii cu accente religioase de o rară fineţe. I. Karni aparţine pleiadei de scriitori şi poeţi din generaţia lui Cernihovski.

Cu orice piatră

Odată cu piatra rostogolitoare băgaţi-mă afund
Şi mă fixaţi cu ciocanele
Poate voiu linişti faţa ţării mele, şi va fi iertat
Păcatul poporului care n'a reparat ruinele.

Ce bine ar fi, dacă aş şti că sunt o piatră ca celelalte
pietre din Ierusalim!
Ce fericit aş fi, dacă sufletul mi s'ar contopi cu cetatea!
Dece trupul meu să fie mai sărăcit decât sufletul pe
ogorul vieţii,
Când cu tot neamul se avântă spre cer sau prăpastie?

Lăsaţi-mă cu piatra Ierusalimului şi mă zidiţi în pereţi
Să fiu tencuit odată cu ea.
Şi din zidurile cetăţii vor cânta oasele mele putrezite
In faţa lui Mesia.

---

www.dacoromanica.ro

ELIEZER ŞTEINMAN

Eliezer Şteinman (născut în Rusia) trăeşte în Eretz Israel şi e cunoscut prin romanele sale: „Ester Haies", „Schor, Schor", etc. In mai toate romanele şi nuvelele sale Şteinman descrie vieaţa sufletească a eroilor săi cu tot sbuciumul caracteristic evreului lipsit de patrie. Eliezer Şteinman este vestit prin lupta sa literară pentru introducerea în literatură noui̦le curente ale mo dernismului. A redactat mulţi ani celebra revistă „Ketuvim". Colaborează acum la revista „Moznaim".

Pe malul Kineretului

O zi tropicală. Şi eu mă aflu în valea Kineretului, pe pământul kvuţei, ce se întinde dealungul Kineretului. Vântul arzător aruncă cărbuni de foc pe capul meu obosit. Vâltoarea vieţii continuă ca în fiecare zi. Băeţii ară şi fetele se trudesc în bucătărie, în grajd şi deasupra albiei de rufe. Palmele obosite şterg, nepăsătoare, sudoarea feţei.

Şi eu sunt cuprins de plictiseală, de truda trândăviei. Această vizită fără interes pe pământul patriei, sub privirea gânditoare a publicului muncitoresc, cât de mult apără sufletul drumeţului!

Păşesc dealungul scărilor, pe o cărare învăluită în flori, pe malul închis al Kineretului.

Inalţ ochii şi privesc lungimea şi lăţimea parcelei de argint, liniştită şi naivă. Vai, scumpa mea vioară exaltatoare! Vai, râul meu iubit care, în decursul veacurilor, te-ai schimbat în mare! Sunt atât de legat de tine, râu limpede, mica mea mare, cu toate că abia azi te-am văzut. Eşti frumoasă, mica mea mare. Ochii

www.dacoromanica.ro

mei pătrund în apele tale cristaline, până la fundul tău nisipos.

Şi cu cât hainele mele cad mai mult de pe trupul meu, cu atât mai mult simt apropierea sufletului meu de tine, râul meu, marea mea, şi, astfel, mă încurajezi. Pare că fizicul meu pierdut mi-l scot cu pumnii din măruntaiele tale senine. Şi spiritul meu se înnoieşte. Nu mai sunt săracul rătăcitor în lume, cu toate că merg fără de lucru. Îmbrăţişez Kineretul meu în braţe şi îmbrăţişez întreaga existenţă cu braţele Kineretului. Şi, cu toate că Kineretul meu e atât de mic la vedere, totuşi o dragoste deosebită port pentru toate aceste lucruri mici, care alcătuiesc marile simboluri. Căci pe când celelalte popoare au văzut această lume ca o materie simplă, fantazia evreească a creiat în lume grădina simbolurilor. Martoră este mica mea mare: Kineret, care a glăsuit în depărtări, dincolo de generaţii şi de civilizaţie. Martori sunt sufletele pescarilor şi ale profeţilor din Galileia, cari şi-au revărsat spiritul de pe malurile acestui mic râu dincolo de popoare şi ţări depărtate.

Se înţelege, deaceea, dece strămoşii noştri, naivi, au înfrumuseţat atât de mult acest colţ drăguţ, plimbându-se dealungul malurilor modeste. Pare că acest misticism cu care s'a acoperit, este pentru a ocroti domnia veşnică. Şi acela care se scaldă în apele curate, se simte renăscut, simţind în el mii de simţiminte de iubire, ceeace a folosit strămoşilor noştri ca un subiect pentru atâtea denumiri de dragoste şi măreţie, cât şi pentru a ridica strălucirea ei în lume.

Intărit şi încurajat de baia mea, am păşit spre colonie; am trecut în linişte pe cărarea ce duce printre case, în mijlocul mulţimii muncitoare. M'am închinat, am salutat fetele încovoiate pe albiile de rufe; am salutat şi fiinţele care ară şi care dăruiesc lapte în şură. M'am înalţat mergând din vale pe muntele Kineret; acesta e pământul Kvuţei care se află la hotarul coloniilor evreeşti din Galileia inferioară.

---

www.dacoromanica.ro

URI ZWI GRÜNBERG

A. Z. Grünberg s'a născut în 1896 la Bialy-Komien (Galiția). Locuește la Tel-Aviv. A colaborat la diferite reviste ebraice. In 1924. „Eima Ghedola We iareach" (Spaima cea mare şi luna), „Clapei tişim we tişah", *„Ierușalaim șel Mata", „Șefer Hakitrug We ha emnuna", etc. U. Z. Grünberg a fost cel dintâiu după războiul mondial care a introdus modernismul în poezia evreească.*

Regii Emekului

Ce e coroana regilor şi care e fala ce o cântară
Poeţii în cele şaptezeci de limbi ale lumii
In împărăteşti palate?
Ce e sângele în corpul regelui şi care e minunea?

A venit timpul să stai drept, chiar în zdrenţe
Şi fără pantofi,
Să cunoşti valoarea celor zece degete dureroase
Şi ce e pământul pentru om. Pur şi simplu!

Şi să înveţe generaţia aci legământul cuceririi noastre în deşert
E scris de mâinile excelenţei Sale, evreul desculţ
Din veacul al XX-lea.

Noi am învăţat roşul din sângele lui Israel ce s'a vărsat în pieţe
Şi a curs pe câmpii îngrăşându-l
Să se bucure netrebnicii de rodul lor, cântând la seceriş.

www.dacoromanica.ro

Pe când evreii plângeau odinioară şi sângele le sugruma
pieptulrile.

Acum ştim ce rod va fi aci partea noastră, în acest
deşert
Şi dece regii Emekului nu poartă haine purpurii.

Mefisto

(Fragment)

Dece-i albastrul primăverii timpurii atât de-adânc
mâhnit?
Dece răsare lacrima în ochi la văzul firului plăpând
de iarbă?
Dece sunt nopţile de nuntă-ale mireselor atât de
turburate?
Şi mirii când orchestra cântă — atât de palizi?
Dece te scurmă o jale întunecată'n seri feerice,
Când femeea — nestemat al lumii — străluceşte pe
patul tău
Când cosiţele ei te 'nvăluie,
Dece-ţi svâcneşte inima?
Dece-i atât de 'ndoliată melodia nopţilor ploioase
Şi cu tristeţi te 'ntâmpină miresmele câmpiei,
Când în sihăstrie te atrage adânca linişte a unui sat
Şi roşul pârguit al unei mari livezi înlăcrimează
Ochiul tău întunecat?

Desigur este cineva — afară de Dumnezeu —
Ce odihneşte'n zări şi prinde fiinţă din verdeaţă,
Suspină cu alean de printre ziduri,
Sbucneşte'n plâns la orice bucurie
In lăcaşul fericirii.

Neîndoios, este cineva, ce suflă
O boare de fiori în inima odihnei,
De-ţi pare: cineva pitit stă şi ascultă.
Cineva priveşte
Şi-ţi spintecă închipuirea în zbor tăios un corb sinistru.

www.dacoromanica.ro

AVIGDOR HAMEIRI

Avigdor Hameiri (Feuştein) s'a născut în 1890 în Ungaria. Ca ofiţer în armata Austro-Ungară a luat parte la războiul mondial 1914—1918 şi a descris războiul în romanele sale: „Haşigaon Hagadol", „Gehinam şel Mata", etc., etc. E un poet subtil şi lasă o impresie adâncă asupra cetitorului. Trăieşte în Eretz Israel şi colaborează la diferite reviste ebraice.

Ţara mea, mama mea

Rupt şi zdrenţuit mă întorc la tine
Fără inimă, fără suflet,
Ţara mea, mama mea.
Inchide-ţi ochii, rogu-te, odată,
Sfinţeşte sărutând, noroiul, fapta vinovată.

Mezinul tău prea mult a păcătuit,
In sânge şi în suflet;
Ţara mea, mama mea.
Intinde, te rog, braţele tale în faţa mea
Şi lasă-mă să mă odihnesc la sânul tău sfinţit.

Nici o întrebare, nici o dorinţă n'am la tine
Pentru sfârşitul zilelor:
Ţara mea, mama mea.
Pe pământul tău roditor mă voiu culca
Şi cu ochii umeziţi, pentru ploi, mă voiu ruga.

www.dacoromanica.ro

AVRAM ŞLONSKI

Avram Şlonski (născut în Rusia în 1900) este poetul cel mai modern şi viguros al generaţiei actuale. Trăeşte în Eretz Israel şi a redactat împreună cu E. Şteinman revista „Ketuvim". A publicat: „Dwai", „Aba V'ima", „Bagalgal B'ele-Haiamim", „Avnei-Bohu", etc. Redactează revista literară „Turim" din Tel-Aviv. A. Şlonski este un artist desăvârşit al cuvântului ebraic şi e în continuă ascensiune.

In pustiu

Suluri de nisip pustiul îşi întinde
Scrisul sulului picioarele mele îl sapă
Astfel merg, sculptând
Scrisul, până la capăt.

Merg, cu găleata în mână, şi isvorul e încă
departe
Şi oaza curmalelor...
Dar voiu umbla mereu, căci acolo e izvorul,
Cu ape cristaline.

Acolo rodeşte curmalul, izvorul acolo e
Şi acolo va fi reazămul inimei mele
Şi pustiul se întinde, şi drumeţul
Tot înaintează
Fără să ajungă...

La groapă fără apă, cu găleată fără fund,
Vai, dece m'aţi trimes într'acolo?
Acum îngenunchiaz aci cu buzele crăpate
De sete.

www.dacoromanica.ro

Şabat

A încetat să fumege vaporul,
Un ţipăt trist şi-a amuţit sirena.
Şabat coboară lin pe-odihnitorul
Pământ precum bunica pe „Ţeena-Urena".

In săptămână zilele sunt şapte
Cum şapte sunt şi braţele Menorei,
Cu ea în suflet scapi de neagra noapte,
Turnând olei în licăririle Aurorei.

O! toarnă, rogu-te oleiul şi ascultă
In cupa ta de aur melodia
Pe care, Domnul, răspândind-o multă
Inundă calea, casa şi câmpia.

Pe vasul altora cântam — iţi aminteşti?
Şi înălţam umila rugăciune,
Când învia-voi inimi evreeşti,
In Eretz, vesel svon o să răsune.

Oare ai uitat? Tu doar ne-ai îndemnat.
Spre ţară peste mare să gonim
Şi la ospăţul marelui Şabat
Noi, cei dintâi chemaţi, să-l prăznuim.

---

www.dacoromanica.ro

IȚHAK LAMDAN

I. Lamdan și-a câștigat celebritatea prin poema sa: „Masada" în care descrie vieața și spuciumul eroic al pionerilor evrei din Eretz Israel. I. Lamdan redeactează revista „Ghilionot" care apare la Tel-Aviv.

Rugăciune

Celor scăpați din spânzurătorile străine urcându-se
în cetate
Intărește-le pasul, Doamne ,să nu alunece, să nu cadă,
Căci sunt încă obosiți și sleiți.
Cui s'a întunecat soarele din cele șapte ceruri,
Poruncește, Doamne, harul soarelui Massadei de pe
urmă.
Căci dacă o vei întuneca și pe aceasta, unde se vor mai
duce și opri?
Celor desprinși din fața steagurilor a șaptezeci de
națiuni, venind goi,
Dă-le Doamne, o singură cămașă să le încălzească și
să le acopere
Trupurile tremurânde, lovite de friguri...
Celor cu buze neuscate încă de laptele mamei lor
Și pe a căror față fâlfâie încă mângâierea tatălui răpus,
Ușurează-le Doamne, vieața de orfan, fi tu păzitorul lor
Fă, Doamne, ca brațul lor slab să țină scutul greu,
Fă moale stâncile Massadei sub capetele lor obosite!
Cei cari au semănat cu lacrimi sămânța sufletului și
visurilor
Să nu fie loviți de grindina tristeții, să nu-i usuce
Hamsinurile neașteptate

www.dacoromanica.ro

Porunceşte, Doamne, ploi mângâietoare şi să le fructifice roua nopţilor
Până ce vor rodi la seceriş răsplata!...
Dacă şi acum, Doamne, nu te vei milui şi nu vei îndeplini visul
Iar la jertfele rătăcitorilor nu te vei întoarce nici acum,
Doamne, păzeşte Massada!

---

www.dacoromanica.ro

ŞIMON BAS

S. Bas s'a născut în 1900 (Ucraina). A scris: „Hoţim" (Ţărmuri) poezii. „Era" nuvele. E pedagog vestit. Ca poet el tinde spre ţărmuri îndepărtate. Poeziile sale scurte şi concentrate impresionează prin sinceritatea lor.

Patria mea

Este o fâşie mică de pământ,
Intre mare şi pustiu,
Sus străluceşte tăria albastră
Şi jos sclipeşte nisipul auriu.

Nici pădure, nici pâraie
Nu înviorează pe cel trudit cu murmurul lor
Ci o mână va semăna aci umbră
Şi va scoate apă din stânci.

Mâna muncitorului va clădi aci oraşe
Sădind împrejur grădini,
Şi sat după sat se va naşte în cântec
Reînviind fala trecutului.

Văile vor da rod mult,
Iar bucuria va acoperi munţii
Şi atunci va trăi muncitorul evreu
O vieaţă fericită.

www.dacoromanica.ro

MOŞE LEIB HALPERIN

Mama

Fiule, hai să pribegim la porţile ţării,
Ca cerşetorii să fim goniţi dela uşi,
Acolo, în grădina înflorită unde cântă păsările,
Acolo odihneşte mama ta în veşnicie.

Fiule, hai să rătăcim pe drumuri şi să mergem,
Ca doi orbi, plângând şi trişti.
Strălucitoare ca soarele e mama ta,
Dar lumina ei nu mai încălzeşte.

Ca doi fraţi rătăciţi între drumuri,
Tot astfel să hoinărim într'una.
Poate că asta ne este hărăzit până la mormânt
Să tot umblăm şi să o căutăm pe mama.

Amare şi grozave sunt vorbele, ca să le mai rostim
Durerea e ascuţită, foarte greu o uiţi,
Un lup de pradă, cu ochii de foc,
A sfâşiat inima mamei, şi a ucis-o.

---

www.dacoromanica.ro

SARA ŞAPIRA

Nu roua, nici ploia

Nu roua, nici ploaia, lacrimile umezesc
Zion, munţii tăi.
Nu focul, nici soarele, sângele nostru roşeşte.
Zion, cerul tău.

Nori se 'nalţă, din lacrimile noastre
Se schimbă apoi în ploi, torente,
Şi apa lină ne uşurează răsuflarea,
Răsuflul jeluitorilor Jerusalimului.

Lacrimile ochilor mângâie sufletul
Tămăduiesc spiritul frânt.
Dau putere celor slabi,
Ogoaie durerea sufletului nostru.

---

www.dacoromanica.ro

ELISEVA

Chineret

In taină apele şoptesc,
Lacul Chineret răsuflă într'o veşnică odihnă.
Un pescăruş cu aripi albe trece în zbor.
O clipă sunetul cântecului tremură în inima mea.

Ca o oglindă argintie într'o ramă,
Munţii se înalţă împrejur,
Chineret se râsfrânge în faţa cerului.
Murmurul apeì povesteşte
Tainele lumii, dar nimeni nu ascultă.

Nu, n'o să cânt aci... Pot oare turbura
Somnul adânc al acestei frumuseţi?
Aci, între Cer şi Mare mă voiu opri,
Gândind că ţinta a fost ajunsă.
Sufletul meu şi-a regăsit patria.

---

www.dacoromanica.ro

RACHEL

Nu ţi-am cântat, ţara mea

Nu ţi-am cântat, ţara mea,
Şi n'am înfrumuseţat numele tău
Cu fapte vitejeşti,
Cu pradă războinică.

Numai un pom au sădit mâinile mele
Pe malurile tăcute ale Jordanului.
Numai o cărare şi-au croit picioarele mele
Peste acele câmpii.

E, într'adevăr, foarte sărac,
Ştiu asta, mamă,
Foarte sărac, într'adevăr
Darul fiicei tale.

---

www.dacoromanica.ro

N. BISTRITZKY

„Sabatai Zwi"

Scenele cari urmează, sunt luate din actul al treilea. Acţiunea se petrece la Lemberg. Vestea despre apariţia pretinsului Mesia a pătruns şi în Polonia. Aci caşi în întreaga Europa mii de evrei cred în chip neîndoios că trebue să-şi părăsească tot avutul şi să plece la Ierusalim, căci „mântuirea" e pe cale să vină. In timp ce la Lemberg, conducerea evreimii poloneze ţine o consfătuire pentru a pune capăt nebuniei, massele amăgite se adună ca să plece. Scena reprezintă interiorul casei unde se ţine „sfatul celor patru ţări" cum şi piaţa din faţa casei, unde se strânge poporul pentru plecare. Piaţa e la început goală, dar toate casele sunt luminate, toate uşile sunt deschise. Se aud sgomotele pregătirii pentru plecare, întrerupte de cântece extatice.

Seder: Şi mie îmi pare rău, Süssel, după Pann. A fost un om cumsecade Paul Wladislaw. Poate putem întreba pe Mesia dacă nu doreşte să-l aducă şi pe Pan la Ierusalim?... în definitiv.... va fi nevoe de Pani... dacă Mesia a venit (cu ardoare) Süssel!... Adu-mi caftanul. Süssel... caftanul de Pesah! In fiecare clipă trebue să fim gata.

Süssel: Imediat... Sender!...

(Se duce în casă şi vine imediat înapoi. Un mic butoiaş se rostogoleşte înaintea ei).

Sender: Süussel... ce-i cu butoiaşul?

Süssel: Sender, cum a ajuns vestea bucuroasă că Mesia — să trăiască — a sosit, pe îndelete am pregătit merinde. Iţi spun, Sender... în butoiaş nu sunt deloc lucruri rele...

Sender: Oh... voi femeile! Păr lung şi minte scurtă. Cine ţi-a spus că ne trebue merinde? Crezi tu oare că Mesia nu ne poate hrăni pe drum, aşa precum Domnul

www.dacoromanica.ro

hrăneşte păsările cerului şi animalele sălbatece ale câmpului? Süssel, repede caftanul meu..., repede. Uite... negustorul ambulant soseşte!

Negustorul ambulant: (Vine în piaţă şi aleargă dela casă la casă).

Haideţi, evrei! La drum! Să plecăm!

(Din toate casele ies în grabă, bărbaţi, femei şi copii, toţi în caftane şi haine albe, îmbrăcaţi ca în seara de Seder sau de Kol Nidre, unii din ei desculţi. Toţi se adună împrejurul negustorului ambulant).

Evrei! Locuitorii din târguşorul vecin, au început să plece din Galut! Se adună la marginea pădurii celei mari. Din Turcia vin veşti îmbucurătoare... ca niciodată... o veste vine una după alta... ne urmăreşte... Se petrec minuni... minuni de neînţeles!

Voci: Ce zice? Ce? Sa fie linişte!

Mesia al nostru, a pronunţat Cuvântul de nepronunţat şi în aceeaşi clipă a căzut coroana depe capul Sultanului...

(Unii încep să cânte Alţii cer linişte).

Evrei!... Mesia îl poartă pe Sultan — numele lui să fie stins — ca prizonier, legat în curelele tefilimilor săi! Evrei! Gog şi Magog trebue să-i croiască drumul!

(Din nou cântece. Se aude strigând: Să fie linişte! Să ascultăm!)

Evrei! Mesia al nostru, dintr'o singură săritură a ajuns la porţile Ierusalimului.. .îndată va intra şi în Ierusalim.

Sender: Vai, Evrei! Doamne fereşte... să nu sosim prea târziu.

Süssel: (Impinge butoiaşul). Şi cine ştie, cât de lung va fi drumul!...

Negustorul ambulant: Incredere. Evrei! Incredere! Dacă Domnul va voi, ne va scurta drumul... Fraţii noştri din Smyrna, s'au aruncat în valurile mării şi într'o clipă i-a adus la ţărmul marelui pustiu. Şi vântul pustiului, i-a luat pe aripile lui şi — hui i-a adus în ţara sfântă. In toate ţările s'au pregătit corăbii de argint ale căror pânze sunt făcute din talesimi şi ale căror echipagii vorbesc ebraica. Şi aceste corăbii

www.dacoromanica.ro

aduc pe fraţii noştri, copiii lui Israel, drept la mormântul Rahelei — mama noastră, — la peştera Mahpelah, pe Carmel şi pe Hermon... cu un cuvânt: la Ierusalim!

Sender! Nu este oare minunat? Repede Evrei! Ferească Domnul, să nu ajungem prea târziu.

(Se pregătesc în grabă de plecare. In camera de sfat a celor 4 ţări, s'a terminat rugăciunea de seară. Şamesul aprinde lumânările).

Preşedintele: (bate în masă). Rabotai! Să trecem iarăşi la consfătuirea noastră!

Reb Salomon Sissi: (care a privit tot timpul de la fereastră). Rabi, ei pleacă! (Eşind repede afară). Trebue chiar cu forţa să-i opresc.

(Cei prezenţi aleargă la fereastră).

Reb S. Sissi: Reb Salomon Sissi... idiotule!

Sender: Şi de ce Reb Salomon Sissi? Când Mesia a venit... sunt toţi evreii egali... hihihi...

Reb S. Sissi: Prostule! mojicule! Şnorer! Când te vei întoarce fără pantaloni, vei vedea ce o să fac cu tine!

Sender: Şi ce vei face cu mine, Salomon Sissi? Iţi închipui că vei putea lua dobândă din partea ce o am în lumea viitoare, aşa precum mi-ai scurtat partea în lumea aceasta? In timpul lui Mesia nu mai există camătă, Salomon Sissi.

Reb S. Sissi: Evrei! Eu, Salomon Sissi, preşedintele marei ieşiva şi a societăţii Hevra Kadişa, vă opresc în numele tuturor, să plecaţi.

Negustorul ambulant: Reb Salomon Sissi! Mesia ne aşteaptă la porţile Ierusalimului! Nu ne opri!

Reb S. Sissi: Evrei! Voi care sunteţi oameni cu judecată, aţi devenit deodată nebuni? De când fug evreii şi dau totul... aşa simplu?

Negustorul ambulant: Ce avem de predat?

Reb. S. Sissi: Ce? Averea noastră!

Sender: (batjocoritor). Salomon Sissi! De când îl consideraţi pe bietul Sender ca tovarăş?

O voce din mulţime: Fraţilor, în aceasta aveţi un semn sigur de venirea lui Mesia.

www.dacoromanica.ro

O altă voce: Când Mesia vine, un evreu dă tot ce are.

Reb. S. Sissi: Da, dar evreul aşteaptă întâi venirea lui Mesia şi nu caută să şi-l ia înainte.

Sender: Gata... Evrei! Grăbiţi-vă Evrei!

Reb. S. Sissi: Ce vor deveni pretenţiile guvernului? Cine va plăti impozitele şi dările pentru cari am garantat?

Negustorul ambulant: Să terminăm! Mesia, Sabatai Zwi, a doborît diadema de pe capul Turciei... şi coroanele altor regi şi prinţi vor cădea.

Reb. S. Sissi: (aleargă desnădăjduit dela unul la altul). Evrei! Şi.... datoriile voastre... ce se va alege din ceeace îmi sunteţi datori? Din capital, dobândă şi dobândă la dobândă? Evrei, întreaga avere a lui Israel să fie predată? Cine-mi dă înapoi, ceeace este al meu? Milă... Evrei! Acesta este un furt! Voi sunteţi hoţi!

Negustorul ambulant: Gata! Evrei! La drum! Marş.

Reb. S. Sissi: Nu plecaţi... Evrei! Ceilalţi vă vor bate la drum... guvernul vă va închide toate graniţele... Soldaţii vă vor lua prizonieri. Gândiţi-vă la femeile voastre!... Evrei! Aveţi milă de copiii şi de sugarii voştri! Evrei... ce au păcătuit nevrâstnicii fără vină? Voi... bune neveste... Inapoi! Voiţi să duceţi copii voştri curaţi la abator? Femei... nu plecaţi. Evrei... nu plecaţi!

(Poporul trece pe lângă el cântând şi jucând. Se îndreaptă înapoi în casă).

Rabi! Rabi! Pleacă! Pleacă pur şi simplu!... s'a sfârşit... Groaznic sfârşit!

Reb. Nehemia Kohen: (Se vâră într'un colţ şi perzistă în tăcere. Către sine) Doamne în ceruri! Priveşte, ce sete şi dor de mântuire au copiii tăi. Este posibil, ca în ziua de astăzi, tu Doamne, tatăl milosteniei, să-i saturi cu otravă şi să-i adapi cu fiere?

Reb. David Halevi: Baruh dajan haemmet! O comunitate a lui Israel a murit.

---

www.dacoromanica.ro

HILEL BAVLI

La Kesaria

Arde soarele şi nisipul se aprinde
Şi legătura depe spate apasă.
Corturi de beduini stau la dreapta şi stânga.
Câinii dimprejur sunt gata să se încaiere.

Singuratic mă opintesc, rătăcind ca iedul.
Cine-mi va arăta drumul?
Vai mie, am ajuns străin în ţara mea
Şi căile ei îmi sunt străine încă.

Dar iată, un glas şi un cântec se îndreaptă către mine.
De unde cântecul şi pentru cine?
Inima mea mişcată tinde spre el,
Şi iată că se vesteşte şi calea.

Tu eşti marea albastră, sclipitoare şi mângâietoare
Care primeşti cu bucurie pe fratele pribeag.
La glasul tău întregul ţinut îl simt,
Căci în cântecul tău am regăsit calea.

www.dacoromanica.ro

MORDEHAI TEMKIN

Zidul Plângerii

In tine, fortăreață veche, ce ascunzi
Rugăciunile, darurile şi cântecele,
Din depărtări am venit să găsesc reazăm
Pe pietrele tale pentru jalea mută.

Capul mi se apleacă în tăcere
Printre capetele înegrite şi obosite
Un plâns jalnic se înalță din afund,
Din rănile pietrelor mânjite.

N'am să mă plâng, nici n'am să visez,
In mângâieri mincinoase nu mă încred.
Din depărtare am venit, sărac, obosit.
Lasăți-mă, lăsați-mă, să mă reazăm.

Tel-Aviv

Răsuflarea ta, fiică a oraşelor, nu e grea,
In jurul tău sunt mari întinderi cu cerul senin.
Ca un grup de fete în zi de sărbătoare şi strălucitoare
Zidurile pornesc la braț — ulițe.
In cartiere depărtate şi pe străzi
Ciocanele răsună vesel.
Dar, dintre zidurile-mormane şi cartierele înguste
Merge şi se arată duhul oraşului
Intr'o haină de ciment închisă şi cenuşie,
Cu mâinile încleştate în pumnii reținuți cu trufie:
Ici, colea, el atinge cu mână misterioasă.
De pe o scară înaltă, un om cade, se prăbuşeşte.

www.dacoromanica.ro

TABLA DE MATERII

CAP. I

CAP. II. TALMUDICE

www.dacoromanica.ro

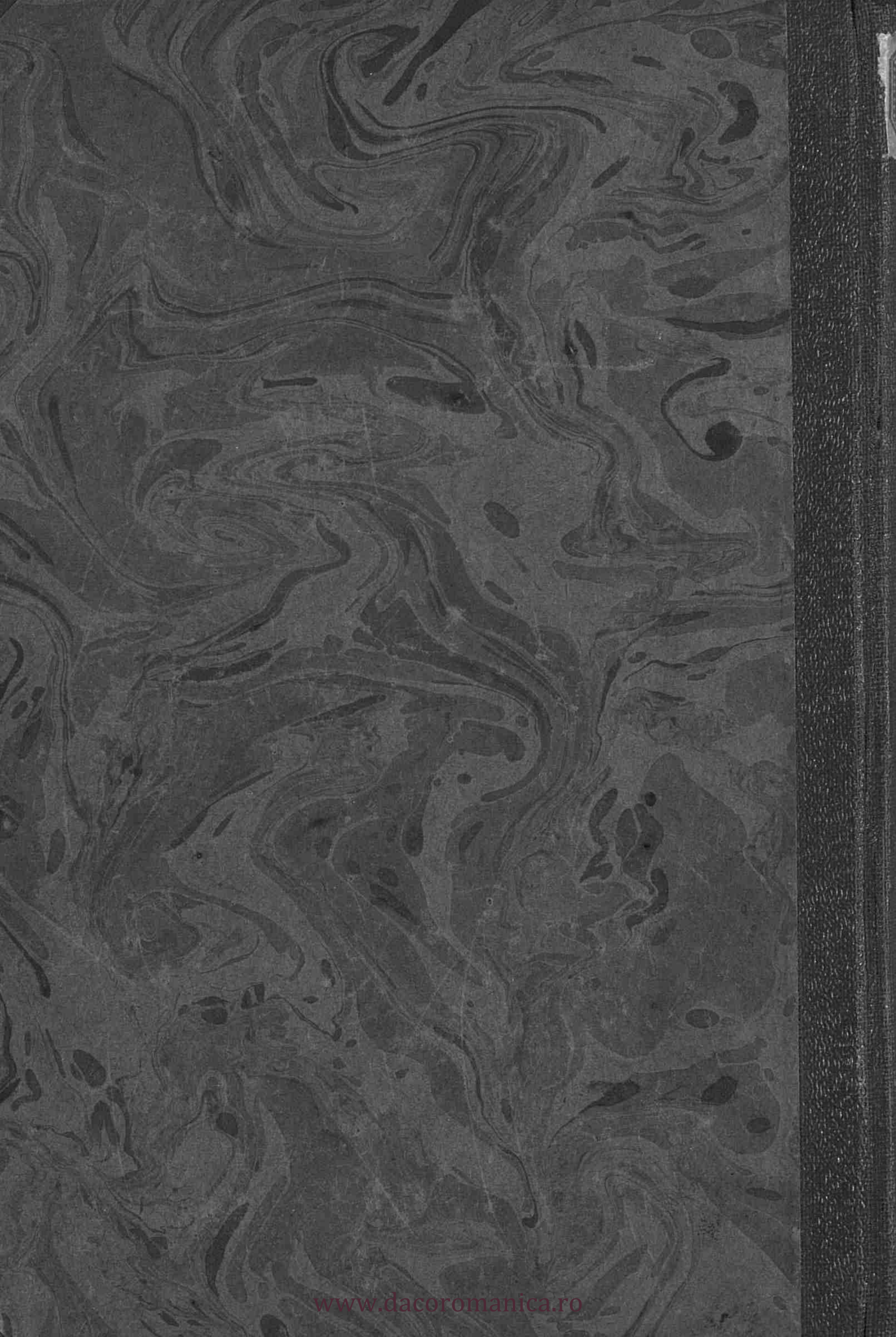
CAP. III.

CAP. IV.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro